

พัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

ปริญญานิพนธ์

ของ

รัศมี ตันเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม 2553

พัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

ปริญญาานิพนธ์
ของ
รัศมี ดันเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2553
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

บทคัดย่อ
ของ
รัศมี ตันเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2553

รัศมี ตันเจริญ. (2553). พัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ, รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนานรงค์, อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา.

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่เริ่มมีการจัดการศึกษาจากหลักสูตรฉบับแรก พ.ศ.2515 ถึง พ.ศ. 2562 มีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยใน ทศวรรษหน้า ด้วยวิธีการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1. พัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย มีลักษณะดังนี้

- 1) ชื่อหลักสูตรและรูปแบบหลักสูตร การเรียกชื่อหลักสูตร ในระยะแรกเรียกว่าอนุบาลศึกษาและต่อมาเรียกว่าการศึกษาปฐมวัย รูปแบบหลักสูตรส่วนใหญ่ยังคงเน้นรายวิชา (Subject Matter) จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ หลักสูตรต่อเนื่อง และหลักสูตรปริญญา 4 ปี ซึ่งต่อมาในปีพ.ศ.2546 พัฒนาเป็นหลักสูตรปริญญา 5 ปี
- 2) ประสิทธิภาพของหลักสูตร เริ่มปรากฏในหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา ในแต่ละหลักสูตรจะเน้นสาระปรัชญาด้านการศึกษา วิชาชีพ และการพัฒนาผู้เรียน โดยมีแนวคิดปรัชญาหลักสูตรที่เน้นในลักษณะปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน
- 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีสาระ 3 ด้าน คือ ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะวิชาชีพ และเจตคติต่อวิชาชีพ
- 4) โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยหมวดวิชา (1) การศึกษาทั่วไป ซึ่งมีหน่วยกิตเฉลี่ย คือ 35.87 หน่วยกิต (2) วิชาเฉพาะ ประกอบด้วย วิชาชีพครูมีหน่วยกิตเฉลี่ย 35.47 หน่วยกิต วิชาชีพปฐมวัยมีหน่วยกิตเฉลี่ย 56.73 หน่วยกิต และประสบการณ์วิชาชีพมีหน่วยกิตเฉลี่ย 9 หน่วยกิต (3) วิชาเลือกเสรีมีหน่วยกิตเฉลี่ย 6.67 หน่วยกิต
- 5) รายชื่อวิชา พบการกำหนดรายชื่อวิชาที่หลากหลายตามลักษณะสาระวิชา
- 6) ลักษณะวิชาในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับแต่ละหลักสูตร มีสาระสอดคล้องกับมาตรฐานครุศึกษาระดับปริญญาตรีของ NAEYC ครบทั้ง 5 มาตรฐาน คือ (1) การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก (2) การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน (3) การประเมินภาพ (4) การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก และ (5) การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ
- 7) ประสบการณ์วิชาชีพครู มีจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตร 4 ปีแต่ละหลักสูตรใกล้เคียงกันและเพิ่มมากขึ้นในหลักสูตร 5 ปี เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตเฉลี่ยในการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยภาคทฤษฎีเปรียบเทียบกับภาคประสบการณ์วิชาชีพของทุกหลักสูตรพบว่ามีส่วน 6 : 1 ส่วนสาระการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูมีลักษณะตรงตามมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพของคุรุสภาทั้งด้านการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

2. แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยมีลักษณะดังนี้

- 1) ชื่อหลักสูตรควรใช้ชื่อการศึกษาปฐมวัย 2) ปรัชญาหลักสูตรควรกำหนดแบบผสมผสาน โดยเน้นปรัชญาพัฒนิยม (Progressivism) เป็นหลัก 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นครู จรรยาบรรณในวิชาชีพ และการมีความรู้และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย
- 4) โครงสร้างหลักสูตรควรมีจำนวนหน่วยกิตในแต่ละหมวดวิชาเป็นไปตามเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา 5) ลักษณะเนื้อหาวิชาของหลักสูตรที่แตกต่างจากหลักสูตรที่ผ่านมา คือ (1) วิชาการศึกษาทั่วไป ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองยุคโลกาภิวัตน์ (2) วิชาชีพครูปฐมวัย ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ การพิทักษ์สิทธิเด็ก และการพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ 6) รายชื่อวิชาใหม่เพิ่มเติมจากหลักสูตรที่ผ่านมา มีรายวิชาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาตน 7) ประสบการณ์วิชาชีพ กำหนด หน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในสัดส่วนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ : วิชาชีพภาคทฤษฎี เท่ากับ 1 : 4

THE DEVELOPMENT AND TRENDS OF BACHELOR DEGREE PROGRAM
CONCERNING TEACHER EDUCATION CURRICULUM
FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN THAILAND

AN ABSTRACT
BY
RASSAMEE TONCHAROEN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

March 2010

Rassamee Toncharoen. (2010). *The Development and Trends of Bachelor Degree Program Concerning Teacher Education Curriculum for Early Childhood Education in Thailand*. Dissertation, Ed.D. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof.Dr. Kulaya Tantiphalchiva, Assoc. Prof. Dr. Achara Whattananarong, Dr. Rachan Boonthima.

The purpose of this research was to study the development and trends of bachelor's degree program concerning teacher education curriculum for early childhood education in Thailand since the first curriculum in 1971- 2020. The research study was conducted into 2 phases. Phase 1 studied the development of bachelor's degree program curriculum by means of documentary research. Phase 2 investigated the trends of bachelor's degree program concerning teacher education curriculum for early childhood education in the next decade by applying Delphi Technique with the opinions of 18 experts.

The results of the study were as follows:

1. The development of bachelor's degree program concerning teacher education curriculum for early childhood in Thailand indicated the following characteristics.1) The title and pattern of the curriculum was Pre-school education during initial period which later became Early Childhood Education. This pattern of bachelor's degree program changed from 4 year continuous curriculum to a 5 year subject specific bachelor's degree program since the year of 2003. 2) The philosophy of the curriculum was first provided in 2000. Each curriculum focused on the philosophical contents of education, professional and learners' development which merged with the integrated educational philosophy. 3) The objectives of the curriculum comprise of 3 aspects; they were professional knowledge, professional skill and professional attitude. 4) The curriculum structure and corresponding credit of the subjects are as follows: (1) General education of 35.87 credits, (2) Specific subjects which included teacher education topic of 35.47 credits, early childhood subject averaged 56.73 credits and professional practicum gained approximately 9 credits, (3) Free elective subjects averaged 6.67 credits. 5) The topics listed about included the various dimension of professional education according to subject contents. 6) The characteristics of the early childhood education subjects presented 5 (use long term) (NAEYC)'s professional preparation standards; they were Standard (1) Promoting Child Development and Learning, Standard (2) Building Family and Community Relationships, Standard (3) Observing, Documenting, and Assessing to Support Young Children and Families, Standard (4) Teaching and Learning, and Standard (5) Becoming a Professional. 7) The number of credit

in professional practicum provided by 4 year bachelor's degree was increased in 5 year bachelor's degree. When considered the amounts of credits of the theoretical teacher education of early childhood with the teacher education practicum of the average 6: 1. In addition, the contents of the teacher professional practicum met the practicum standard of Teacher Council which both the practicum during studying and the practicum in schools up to date in respective subject.

2. The trends of bachelor degree program concerning teacher education curriculum for early childhood education in Thailand consisted of the following characteristics: 1) the title of the curriculum should be early childhood education. 2) The integrated curriculum philosophy focused mainly on Progressivism. 3) The objectives focused on teacher awareness, professional ethics and expertise of early childhood knowledge and skills. 4) The amounts of credits in each subject areas should be certified by the standard of the Teacher Council. 5) The new characteristics of the curriculum which were added the previous curriculums focused on (1) the general education comprised the contents of the natural resource and environmental conservation, sustainable development, and social, economic and political studies and globalization, (2) the early childhood education consisted of child right protection, professional protection and professional agency protection. 6) The new subjects which were added from the previous curriculums focused on the knowledge and ability of Information Technology, Sustainable Development according to the Sufficiency Economy and Self-development. Finally, 7) the professional curriculum should provide the credits of professional practicum to theatrical practicum in the ratio of 1: 4.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตา ความเอาใจใส่และความช่วยเหลือ จาก รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนาณรงค์ และอาจารย์ ดร.ราชนันท์ บุญธิมา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้ความคิดเห็น คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เอื้ออาทร และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ. โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิโพทธิ์ วัฒนานิมิตกุล และ รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ ที่ท่านกรุณาเสียสละเวลาเป็นกรรมการสอบพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าทำให้ปริญญานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขา การศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้ให้ความรู้และให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้อนุเคราะห์ช่วยเหลือในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย และผลการวิจัย

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะศึกษาศาสตร์และคณะ ครุศาสตร์ทุกมหาวิทยาลัยที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูลหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่ได้ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาตลอดการศึกษาระดับปริญญาเอกแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะครุศาสตร์ และเพื่อนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่ได้ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจ มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรราตี จงประดับเกียรติที่ได้ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ นิสิตปริญญาเอกสาขาการศึกษาปฐมวัย ที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ทำให้การศึกษาและการวิจัยลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายสุดขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัวที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนอยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้มาโดยตลอด

รัศมี ตันเจริญ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
พัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย
ของ
รัศมี ตันเจริญ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่.....เดือน มีนาคม พ.ศ. 2553

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิโพธิ์ วัฒนานิมิตกุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนารงค์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนารงค์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เขาวพา เดชะคุปต์)

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
หลักสูตร.....	11
ความหมายของหลักสูตร.....	11
ปรัชญาของหลักสูตร.....	13
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	15
รูปแบบหลักสูตร.....	19
การวิเคราะห์หลักสูตร.....	22
การพัฒนาหลักสูตร.....	35
หลักสูตรระดับอุดมศึกษา.....	40
วิชาชีพครู.....	43
การผลิตครูในประเทศไทย.....	43
การผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทย.....	46
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทย.....	49
การปฏิรูปการผลิตครู.....	58
มาตรฐานวิชาชีพครู.....	62
มาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย	67
หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย.....	74
ความเป็นมาของหลักสูตร.....	74
หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน.....	75
การวิจัยอนาคต.....	76
ความหมายของการวิจัยอนาคต.....	76
จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ลักษณะของการวิจัยอนาคต.....	78
การวิจัยอนาคตด้วยเทคนิคเดลฟาย.....	79
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	82
สรุปแนวคิดในการวิจัย.....	92
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	95
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย.....	101
ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น.....	101
ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย.....	103
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย.....	104
ศึกษาข้อความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1.....	104
ศึกษาข้อความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 และรอบที่ 3.....	105
สังเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย.....	107
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	107
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	114
ตอนที่ 1 การศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย.....	114
ตอนที่ 2 การศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย.....	164
ผลการศึกษารอบ 1.....	165
ผลการศึกษารอบ 2.....	165
ผลการศึกษารอบ 3.....	168
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	182
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	182
วิธีดำเนินการวิจัย.....	182
สรุปผลการวิจัย.....	183
อภิปรายผลการวิจัย.....	193
ข้อเสนอแนะ.....	216

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	220
ภาคผนวก.....	235
ภาคผนวก ก.....	236
ภาคผนวก ข.....	241
ภาคผนวก ค.....	292
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	316

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางวิเคราะห์ปัญหาเชิง.....	30
2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย ในประเทศไทย.....	97
3 ชื่อหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	115
4 ปรัชญาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึง ปัจจุบัน.....	116
5 แนวคิดปรัชญาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีตั้งแต่ พ.ศ.2543-2547.....	117
6 การปรากฏจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับ ปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	118
7 จำนวนหลักสูตรที่ปรากฏสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยใน แต่ละด้านตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2515 - 2547)	119
8 จำนวนหน่วยกิตจำแนกตามองค์ประกอบหลักสูตรในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย ตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	126
9 จำนวนรายชื้อวิชาจำแนกตามกลุ่มวิชาของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปตั้งแต่เริ่มมี หลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	129
10 จำนวนรายชื้อวิชาจำแนกตามกลุ่มวิชาของหมวดวิชาชีพครูตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตร ระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	131
11 จำนวนรายชื้อวิชาจำแนกตามกลุ่มวิชาของหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมี หลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	132
12 จำนวนรายชื้อวิชาที่มีลักษณะวิชาเหมือนกันในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับ ตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	133
13 จำนวนสาระวิชาตามมาตรฐานครุศึกษาปฐมวัยของ NAEYC ที่ปรากฏใน หมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมี หลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	146
14 สัดส่วนการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตั้งแต่เริ่มมี หลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	155

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
15	สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเปรียบเทียบกับมาตรฐานความรู้และ ประสบการณ์ วิชาชีพของสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาตั้งแต่ เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547).....	156
16	วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยใน ทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562).....	169
17	วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครูปฐมวัยของ หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า(พ.ศ. 2553 - 2562).....	171
18	วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มลักษณะเนื้อหาการศึกษาทั่วไปและวิชาชีพครู ของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษ หน้า (พ.ศ. 2553 - 2562).....	172
19	วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาชีพครูปฐมวัยจำแนกตามลักษณะ เนื้อหาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562).....	173
20	วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาการศึกษาทั่วไปจำแนกตามลักษณะ เนื้อหาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562).....	178
21	วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาชีพครูตามลักษณะเนื้อหาของ หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า(พ.ศ. 2553 - 2562).....	181
22	วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย รอบที่ 2.....	308

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัยพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรีในประเทศไทย.....	9
2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตร.....	16
3 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตรของทาบ.....	17
4 การแสดงโครงสร้างของแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร.....	36
5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์.....	40
6 แผนภูมิระบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา.....	60
7 สรุปแนวคิดในการวิจัย.....	94
8 ขั้นตอนการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับ ปริญญาตรี.....	96
9 แผนภูมิแสดงสัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร.....	128

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการคิดค้นทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ๆ เกิดเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่ง “เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551: 3) จากสมรรถนะของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วโดยปราศจากพรมแดน “สังคมข้อมูลข่าวสารหรือสังคมสารสนเทศ (Information Society) ได้เริ่มก่อตัวและเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง” (ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. 2549: ออนไลน์) การที่คนในสังคมไทยสามารถได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและกว้างขวางนี้เป็นความเปลี่ยนแปลงที่นำสังคมไปสู่การเป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge – Based Society) เป็นสังคมที่มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสารสนเทศสูง (รัตน ฅ ลำพูน. 2549: ออนไลน์) ดังนั้นเพื่อให้คนในสังคมรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 โดยกำหนดเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น ให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และโลกในยุคโลกาภิวัตน์ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545: 1) ในการปฏิรูปการศึกษารั้งนี้ได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการจัดการศึกษาใหม่ ที่มีความมุ่งหมายว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ 5 ด้านคือ 1) ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกันทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 2) ปฏิรูปการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับหลักสูตร ผู้เรียน เนื้อหาสาระ วิธีการเรียน การสอน แหล่งเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ 3) ปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ และให้ระบบการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร 4) ปฏิรูประบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีครูดี ครูเก่ง ยกฐานะครูให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง มีสวัสดิการ และค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ และ 5) ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญยิ่งคือ การมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ปองพล อติเรกสาร. 2546: ออนไลน์)

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้การปฏิรูปครูเป็นนโยบายที่สำคัญข้อหนึ่ง เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับครู เพราะครูเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และส่งเสริมความใฝ่รู้ของผู้เรียน ถ้าขาดความร่วมมือจากครู การปฏิรูปการศึกษาจะมีผลสำเร็จน้อยหรือล้มเหลวโดยสิ้นเชิง (มนตรี จุฬาวรรณ. 2543: 3) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้เน้นการปรับเปลี่ยนบทบาทและพันธกิจของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีบทบาทเชิงรุกในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสุดต่อการพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และพัฒนาสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีดุลยภาพอย่างยั่งยืน (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. 2546: ก) วิชาชีพครูจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษา

วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติ วิชาชีพครูในอดีตเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติสูง เป็นที่ยกย่องนับถือของคนทั่วไปในสังคม และเป็นวิชาชีพที่คนเก่ง คนดี ใฝ่ฝันที่จะเป็นแต่ด้วยบริบทที่เปลี่ยนแปลง ค่านิยมก็เปลี่ยนไปตามสังคมบริโภคนิยม เกิดวิกฤตในวิชาชีพครู คนเก่งคนดีไม่เลือกเรียนครู หลักสูตรและสถาบันผลิตครูไม่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนได้ คุณภาพบัณฑิตครูลดลง ผนวกกับระบบการทำงานครูขาดการพัฒนาครูประจำการอย่างมีประสิทธิภาพ (สมหวัง พริยานุวัตร; และคนอื่นๆ. 2542: 3) และจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน “การพัฒนาครูจึงเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารไหลบ่าข้ามพรมแดนมาถึงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์; และพรทิพย์ แข่งขัน. 2551: (ข)) จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพวิกฤตในวิชาชีพครูที่มีปัญหาด้านผลผลิตดังที่กล่าวมาแล้วบุคลากรที่เข้าสู่วิชาชีพครูจึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่เหมาะสม คือเป็นครูที่มีสมรรถนะสูง “ซึ่งไม่จำเพาะเพียงจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียนเท่านั้น แต่ต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เผชิญกับสถานการณ์ของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์; และพรทิพย์ แข่งขัน. 2551: (ค)) จึงมีความจำเป็นจะต้องดำเนินการยกระดับและสร้างมาตรฐานให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานทั้งด้านการผลิตและพัฒนาครู

วิชาชีพครูสาขาการศึกษาปฐมวัยเป็นวิชาชีพครูสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต แต่ช่วงระยะที่สำคัญที่สุดคือการศึกษาในช่วงปฐมวัย ซึ่ง”นักจิตวิทยาพัฒนาการหลายท่านยอมรับกันว่า เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ขวบนั้น เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดของชีวิตมนุษย์” (สิริมาภิญา โณนันทพงษ์. 2538: 8) การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นการวางรากฐานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร; พูลสุข บุญยสวัสดิ์; และพรพรพรรณ เหลืองสุวรรณ. 2539: 2) ในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพนั้นจึงจำเป็นต้องมีครูปฐมวัยซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ

การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงต้นรัชกาลที่ 5 มีลักษณะการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ และแม้ว่าต่อมาภายหลังเริ่มมีการจัดการศึกษาปฐมวัยในรูปแบบโรงเรียน แต่ก็ยังไม่มีการผลิตครูทางการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2480 เมื่อรัฐบาลมีดำริที่จะขยายงานการศึกษาระดับอนุบาลออกไปทั่วประเทศ กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการ) จึงได้ส่งครูไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อกลับมาจัดการเรียนการสอนเป็นต้นแบบ โดยเริ่มเปิดดำเนินการสอนที่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ในปี พ.ศ. 2483 และในปีพ.ศ. 2484 รัฐจึงเริ่มมีการฝึกหัดครูเพื่อป้อนให้โรงเรียนต่าง ๆ ดำเนินการจัดการศึกษาอนุบาลไปในแนวเดียวกัน โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศจึงเป็นโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกและเป็นสถานฝึกหัดครูอนุบาลแห่งแรกของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งหลักสูตรการผลิตครูอนุบาลในช่วงแรกใช้ระยะเวลาศึกษาเพียง 1 ปี โดยได้ประกาศนียบัตรครูอนุบาล และได้มีการพัฒนาหลักสูตร ป.กศ.สูง หลักสูตร 2 ปี ในปี พ.ศ.2500 (เบญจมา แสงมลิ. 2516: 96-112) ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครูปฐมวัยในระดับปริญญาตรี โดยคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเปิดดำเนินการจัดการศึกษาในปีพ.ศ.2516 เป็นปีแรก (อารี รังสินนท์. 2539: 138) และในปัจจุบันการจัดการศึกษาวิชาชีพครูด้านการศึกษาปฐมวัยมีการจัดการศึกษาถึงระดับปริญญาเอกโดยเริ่มจัดการศึกษาที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปี พ.ศ. 2543

การจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัย หรือ การศึกษาวิชาชีพครูด้านการศึกษาปฐมวัย เรียกว่า “ครุศึกษาปฐมวัย” (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545ก: 23) ซึ่งต่อไปในการวิจัยนี้จะใช้คำว่า ครุศึกษาปฐมวัยในความหมายเดียวกัน ครุศึกษาปฐมวัยเป็นสาขาวิชาการศึกษาสาขาหนึ่งที่นับวันจะมีความจำเป็นสำหรับสังคม บุคลากรปฐมวัยจะเป็นบุคคลที่ช่วย ในการวางรากฐานทรัพยากรมนุษย์ เพื่ออนาคต การผลิตครูปฐมวัยที่ได้มาตรฐานทำให้ได้ครูปฐมวัยที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545ข: 8) ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อ ผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทยตั้งแต่เริ่มต้น ในปีพ.ศ.2484 จนถึง พ.ศ. 2550 เป็นระยะเวลาจนถึง 66 ปี และมีการพัฒนาไปสู่การผลิตครูปฐมวัยในระดับปริญญาตรีเป็นเวลานานถึง 34 ปี

การจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัยให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่เหมาะสม และมีมาตรฐานเหมาะสมกับวิชาชีพครูซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์นั้น จำเป็นต้องมีหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาวะสังคม หลักสูตรเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของการผลิต หรือ จุดหมายปลายทาง (Ends) ขณะเดียวกันหลักสูตรก็บ่งชี้ถึงกระบวนการหรือวิธีการผลิตบัณฑิต (Means) เพื่อให้มีคุณลักษณะตามต้องการ (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. 2541: 1) หลักสูตรที่ดี ต้องเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีเจตคติที่ดีต่อการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม หลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบททางสังคม ซึ่งการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่มุ่งไปสู่ การออกแบบหลักสูตร การพัฒนา และการส่งเสริมหลักสูตรที่มีอยู่ในสถานศึกษา หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรไม่ว่าจะเป็น

ผลิตผลของหลักสูตร โปรแกรม อุปกรณ์เครื่องมือ การปฏิบัติ แผนการ กระบวนการ และความพึงพอใจ ซึ่งสิ่งที่สำคัญและท้าทายในการพัฒนาหลักสูตรที่มีอยู่ให้ประสบความสำเร็จและได้รับความพึงพอใจ คือ วิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีที่สุดและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง (Nieveen; & Gustafson. 2000: online)

หลักสูตรการผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทยได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้การผลิตครูปฐมวัยสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูปฐมวัยในระดับปริญญาตรี จากหลักสูตรการผลิตครู 4 ปี เป็นหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี การพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทยก็เช่นเดียวกับทุกประเทศที่ต้องคำนึงถึงลักษณะสังคม เมื่อโลกก้าวสู่สังคมฐานความรู้ส่งผลให้ความรู้เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งความรู้จะมีมากมายหลากหลาย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษายุคใหม่ ต้องมีความสามารถในการจำแนกแยกแยะประเภทข้อมูล และรู้จักการเลือกใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง และต้องเป็นผู้รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (จิรวัฒน์ วีรังกร. 2549: ออนไลน์) เพื่อให้หลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาเป็นหลักสูตรเพื่อผลิตครูปฐมวัยให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยนั้น สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูปฐมวัยจึงมีการศึกษาพัฒนาให้สอดคล้องตามการเปลี่ยนแปลง

หลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรที่จะต้องพัฒนาโดยใช้หลักการเดียวกับหลักสูตรระดับอุดมศึกษาอื่น ๆ แต่ยังคงเน้นถึงการผลิตครูที่มีความรู้ความสามารถที่จะทำงานกับเด็กปฐมวัย ทั้งเด็กวัยทารก เด็กวัยเตาะแตะ และเด็กระดับประถมศึกษาตอนต้น รวมถึงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติงานกับเด็กได้ (Morrison. 2000: 3) แล้วควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความสามารถในการเลือกใช้ข้อมูลที่มีอยู่อย่างหลากหลายได้อย่างถูกต้องเหมาะสมด้วย การพัฒนาหลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตครูให้มีความรู้ความสามารถดังกล่าว ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องเข้าใจหลักของการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ คือ “ใช้พื้นฐานจากประวัติศาสตร์ ปรัชญา สังคม จิตวิทยา และวิชาความรู้ต่าง ๆ พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม พัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนาให้สอดคล้องกับหลักของการเรียนรู้ และพัฒนาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และมีการวิจัยติดตามผลอยู่ตลอดเวลา” (บุญชม ศรีสะอาด. 2547: 73) ในการพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากอดีตและทำความเข้าใจกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร จากอดีต ปัจจุบัน จนถึงอนาคต ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักการศึกษาที่จะต้องเข้าใจและตระหนักถึงการพัฒนาคู่มือปฐมวัยให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทของสังคม

นับเนื่องจากปี พ.ศ. 2515 จนถึงปัจจุบันที่มีการจัดทำหลักสูตรการผลิตครูปฐมวัยนั้นความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคู่มือปฐมวัยให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมและมีความสามารถในการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในบริบทของสังคมไทย ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตครูปฐมวัยในระดับปริญญาตรี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาและแนวโน้มของ

หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี โดยการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรในอนาคต ด้วยเชื่อว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับนักพัฒนาหลักสูตรใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อผู้บริหารสถาบันการศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี ได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี วิธีการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลในการวิจัยนี้กำหนดเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi Technique)

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่เริ่มมีการจัดการศึกษาจากหลักสูตรฉบับแรก พ.ศ.2515 ถึง พ.ศ. 2562 โดยจำแนกประเด็นศึกษา 7 ประเด็น ดังนี้

1. ชื่อหลักสูตร
2. ปรัชญาหลักสูตร
3. จุดมุ่งหมายหลักสูตร
4. โครงสร้างหลักสูตร
5. รายชื่อวิชา
6. ลักษณะวิชา
7. ประสบการณ์วิชาชีพ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยจะทำให้เห็นภาพฉายของลักษณะหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งเป็นสารสนเทศที่นักการศึกษา ครูปฐมวัย และหน่วยงานผู้เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ดังนี้

1. เป็นข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในแต่ละช่วงเวลา ของแต่ละหน่วยงาน ในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยเริ่มแรกถึงปัจจุบัน เพื่อใช้ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรในอนาคต
2. เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบการศึกษาไทย ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในแต่ละระดับการศึกษา โดยเฉพาะการเชื่อมต่อหลักสูตรตามสภาวะทางสังคม

3. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตร ครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในอนาคตให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2515 – 2562 โดยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย จากอดีตถึงปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่หลักสูตรฉบับแรก (พ.ศ. 2515) จนถึงหลักสูตรฉบับปัจจุบันที่เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2547 ของทุกสถาบันการศึกษาที่ดำเนินการจัดการศึกษาในหลักสูตรนี้ ทั้งนี้ไม่รวมหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเปิด โดยศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่อไปนี้

1.1 เอกสารหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือการใช้หลักสูตร หนังสือราชการ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ เอกสารจากการประชุมสัมมนา พระราชบัญญัติและราชกิจจานุเบกษา

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย งานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรระดับการศึกษาปฐมวัยและระดับอุดมศึกษา

2. การศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย เป็นการศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า คือ ช่วงระยะเวลา 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562 โดย ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร และด้านปฏิบัติงานสอนครุศึกษาปฐมวัย เกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้าในด้าน 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสพการณ์วิชาชีพ เพื่อนำผลการศึกษามาสังเคราะห์แนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ครุศึกษาปฐมวัย** หมายถึง การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อผลิตครูอาชีพสาขาการศึกษาปฐมวัย ที่ผู้วิจัยจะใช้แทนคำว่าจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัย

2. **หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย** หมายถึง หลักสูตรผลิตครูสาขาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งอาจใช้คำว่า สาขานุบาล สาขาการอนุบาลศึกษา หรือสาขาการศึกษาปฐมวัย ในระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตรที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ และทางสถานศึกษาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรนั้นๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ

2.1 **ชื่อหลักสูตร** หมายถึง ชื่อหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี

2.2 **ปรัชญา** หมายถึง แนวคิด หรือความเชื่อของหลักสูตรที่ปรากฏในรูปปรัชญาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

2.3 **จุดมุ่งหมายหลักสูตร** หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

2.4 **โครงสร้างหลักสูตร** หมายถึง การกำหนดหมวดวิชาและจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชาในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป 2) หมวดวิชาเฉพาะซึ่งประกอบไปด้วย หมวดวิชาชีพครู หมวดประสบการณ์วิชาชีพ และหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย และ 3) หมวดวิชาเลือกเสรี

2.5 **รายชื่อวิชา** หมายถึง รายชื่อวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

2.6 **ลักษณะวิชา** หมายถึง เนื้อหาสาระของรายวิชาในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

2.7 **ประสบการณ์วิชาชีพ** หมายถึง วิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ทั้งหมด ทั้งด้านการศึกษาผู้เรียน การพัฒนาและการใช้หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ มาใช้ในการฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา

3. **พัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยเป็นครั้งแรก จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสบการณ์วิชาชีพ

4. **แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่ได้มาจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการมองถึงลักษณะหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่น่าจะเป็น ในช่วง 10 ปีข้างหน้า นับแต่ พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2562 เกี่ยวกับ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสบการณ์วิชาชีพ

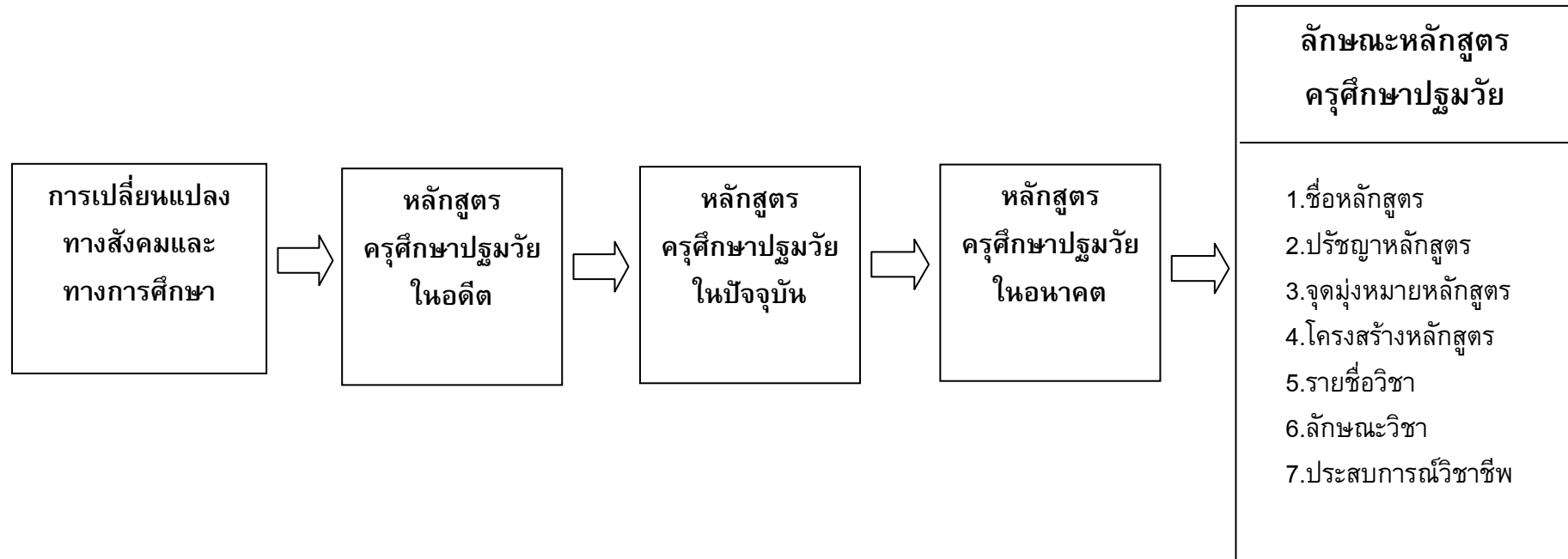
5. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญและมีประสบการณ์ในด้านการสอน ครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี การจัดการศึกษาปฐมวัย และการพัฒนาหลักสูตร

5.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี หมายถึง ผู้มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการสอนครุศึกษาปฐมวัยในระดับอุดมศึกษา หรือบริหารงานทางด้านครุศึกษาปฐมวัยไม่น้อยกว่า 10 ปี

5.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง ผู้มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือบริหารงานทางด้านการศึกษาปฐมวัยไม่น้อยกว่า 10 ปี

5.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ผู้มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรหรือบริหารหลักสูตรไม่น้อยกว่า 10 ปี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย โดยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ปรัชญาของหลักสูตร
 - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.4 รูปแบบหลักสูตร
 - 1.5 การวิเคราะห์หลักสูตร
 - 1.6 การพัฒนาหลักสูตร
 - 1.7 หลักสูตรระดับอุดมศึกษา
2. วิชาชีพครู
 - 2.1 การผลิตครูในประเทศไทย
 - 2.2 การผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทย
 - 2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูปฐมวัยในปัจจุบัน
 - 2.4 การปฏิรูปการผลิตครู
 - 2.5 มาตรฐานวิชาชีพครู
 - 2.6 มาตรฐานวิชาชีพครุศึกษาปฐมวัย
3. หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย
 - 3.1 ความเป็นมาของหลักสูตร
 - 3.2 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี
4. การวิจัยอนาคต
 - 4.1 ความหมายของการวิจัยอนาคต
 - 4.2 จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต
 - 4.3 ลักษณะสำคัญของการวิจัยอนาคต
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษาเปรียบได้กับแผนที่ของการเดินทาง ส่วนประกอบของหลักสูตรจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการศึกษาจะเดินไปในทิศทางใด ผลผลิตจะเป็นอย่างไร และครูผู้ใช้หลักสูตรจะต้องปฏิบัติอย่างไร

1. ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของคำว่า “หลักสูตร” มาจากภาษาละติน ว่า “Racecourse” แต่เดิมมีความหมายว่าเป็นรายการขบวนวิชา ต่อมาคำนี้ได้ขยายความออกไปมากขึ้น (รุจิร ภูสาระ. 2545: 1) ในปัจจุบันนี้เวลาพูดถึงหลักสูตรในภาษาอังกฤษเรามักจะใช้คำว่า Curriculum (สังัด อุทรานันท์. 2532: 5) ซึ่งคำว่า หลักสูตร เป็นคำหนึ่งที่มีความหมายมากมาย และเข้าใจแตกต่างกันไประหว่างนักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรด้วยกันเอง เป็นคำที่อาจจะตีความหมายให้แคบ หรือกว้างเพียงใดก็ได้” (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. 2529: 1)

หลักสูตร คือ รายการของสิ่งต่างๆ ซึ่งเด็กและเยาวชนจะต้องทำและจะต้องประสบ โดยการพัฒนาความสามารถเพื่อจะทำสิ่งต่างๆ ให้ดีและเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ (Bobbitt. 1918: 42)

หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่ผู้เรียน (Taba. 1962: 10-11)

หลักสูตร คือ เอกสารที่กำหนดรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน (Beauchamp. 1975: 6) โดยหลักสูตรจะประกอบไปด้วย 1) ข้อความที่ระบุถึงการใช้เอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน 2) ข้อความที่ระบุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่โรงเรียนต้องการ 3) เนื้อหาสาระวิชาที่สอดคล้องตรงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร และ 4) ข้อความที่แสดงแนวการประเมินผล คุณค่า และประสิทธิภาพของหลักสูตรกับระบบของหลักสูตร (Beauchamp. 1975: 196)

หลักสูตร คือ สิ่งประกอบด้วยประสบการณ์ทุกชนิดของเด็กที่โรงเรียนรับผิดชอบ ซึ่งรวมถึงรายวิชาที่เปิดสอน เอกสารซึ่งระบุรายละเอียดของหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนซึ่งเป็นตัวกลางสำหรับถ่ายทอดหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิสัมพันธ์ และประสบการณ์ของแต่ละคน (Ragan; & chepherd. 1977: 192)

หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่ผู้เรียนมีภายใต้คำแนะนำของโรงเรียน (Conelly; & Clandinin. 1988: 5; อ้างอิงจาก Foshay. 1969)

กูด (Good. 1973: 157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มของรายวิชาหรือลำดับของเนื้อหาที่จัดอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดให้ผู้ที่จะจบการศึกษาในสาขาวิชาเอกใดๆ เรียน

2) แผนรวมทั้งหมดของเนื้อหาหรือวัสดุเฉพาะของการสอนที่โรงเรียนควรให้นักเรียน เพื่อทำให้เขามีคุณสมบัติครบก่อนจบการศึกษาหรือรับประกาศนียบัตร หรือเข้าสู่วงการอาชีพหรือวิชาชีพ

3) กลุ่มของรายวิชาหรือประสบการณ์ที่โรงเรียนหรือวิทยาลัยวางแผนไว้ให้นักเรียน คืออาจจะเป็นสิ่งที่ตั้งใจ เช่นรายวิชา และกิจกรรมอื่นๆ ที่วางไว้ หรือโอกาสหรือประสบการณ์ที่ต้องการให้เกิดหรืออาจจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงสำหรับผู้เรียน เช่น ประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน

ความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมาแสดงให้เห็นความหลากหลายของแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งบุญชม ศรีสะอาด (2546: 7-11) สรุปไว้ว่าหลักสูตรมีความหมายได้หลายอย่าง เมื่อศึกษาความหมายของหลักสูตรตามนิยามที่มีผู้ให้ไว้ สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 3 กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่คาดหวัง (Intended) ในความคิดนี้จะแยกการพัฒนาหลักสูตรและการสอนออกจากกัน หลักสูตรจะมีความหมายเพียงสิ่งที่จัดเตรียมไว้เพื่อนำไปเป็นแนวหรือนำไปใช้สอนให้ผู้เรียนได้เรียน การสอนจัดว่าเป็นการใช้หลักสูตร และในกลุ่มนี้ยังมีความหมายเฉพาะอีกหลายอย่างได้แก่

1.1) หลักสูตรคือวิชาและเนื้อหาวิชา แนวความคิดที่ยึดถือกันมานาน และในปัจจุบันนี้ก็ยังใช้กันอยู่มากคือ ถือว่าหลักสูตรคือวิชาและเนื้อหาที่จะสอนและเรียน

1.2) หลักสูตรคือโปรแกรมการศึกษา ในความหมายนี้หลักสูตรก็คือ ชุดของวิชาต่าง ๆ นั้นเอง เช่น หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยการศึกษา

1.3) หลักสูตรเป็นเอกสาร ในความหมายนี้จะรวมถึง ตำรา หนังสือเรียน แผนการสอน เป็นต้น

1.4) หลักสูตรหมายถึงหลักสูตรแม่บท หลักสูตรแม่บทคือหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น เป็นเสมือนแม่บทหรือธรรมเนียมทางการศึกษา สำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านนี้จะยึดถือเป็นแนวทางดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการบริหารการศึกษา

2) กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ในแนวคิดนี้จะรวมการสอนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรด้วย หลักสูตรในความหมายนี้จึงหมายถึง ประสบการณ์ของผู้เรียน รวมถึงบริการต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ได้วางแผนไว้ เช่น ห้องสมุด บริการสุขภาพ บริการอาหารกลางวัน การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ

3) กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าครอบคลุมทั้งสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง หลักสูตรในความหมายนี้รวมถึงหลักสูตรที่ครอบคลุมความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาในข้อ 1 และ 2

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าหลักสูตรหมายถึง เนื้อหา หรือ ประสบการณ์ มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนซึ่งรวมถึง เอกสารหลักสูตร กระบวนการเรียน และกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา

2. ปรัชญาของหลักสูตร

ปรัชญาเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของหลักสูตรและมีความสำคัญต่อการกำหนดกรอบแนวคิดมากเพราะช่วยให้เห็นค่านิยม และความเชื่อที่ใช้เป็นแกนหลักสูตรได้ชัดเจน (Bevis. 1978: 32) สามารถบอกทิศทางของหลักสูตรได้ หน้าที่ของปรัชญาโดยแท้ก็คือ การบ่งชี้ให้เห็นระบบความเชื่อหรือพื้นฐานของปรัชญาที่สนับสนุนจุดประสงค์ของโปรแกรมการศึกษาและกรอบหลักสูตร (Scale. 1985: 14)

ปรัชญาของหลักสูตรจะสะท้อนให้เห็นปรัชญาการศึกษาของสังคม เนื่องจากปรัชญาการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการจัดการศึกษา ดังนั้นปรัชญาการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง และเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร (สังต์ อุทรานันท์. 2532: 70) ในการกำหนดปรัชญาของหลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาเป็นเรื่องของความคิดหรือระบบความคิดที่เกี่ยวกับการศึกษาที่ตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญาแม่บทอันใดอันหนึ่ง (สาโรช บัวศรี. 2525: 62) ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นความคิดทางการศึกษาที่แตกหน่อมาจากปรัชญาทั่วไปซึ่งเป็นปรัชญาว่าด้วยความรู้และความจริงของชีวิต เป็นความเชื่อความศรัทธา ความเห็นดีเห็นงาม ความเชื่อถือในแนวคิดทางการศึกษา ซึ่งความเชื่อถือและความเห็นคุณค่านี้เองที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลคิดและกระทำในเรื่องที่มีความสอดคล้องกับความศรัทธาเชื่อถือนั้น (ทิตนา แคมมณี. 2548: 24) เนื่องจากปรัชญาการศึกษาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาทั่วไปซึ่งแนวคิดแต่ละกลุ่มมีความเชื่อแตกต่างกัน นักการศึกษาหรือนักพัฒนาหลักสูตรจึงต้องศึกษาแนวคิดปรัชญาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ซึ่งปรัชญาที่นำมาใช้ในการกำหนดหลักสูตรได้แก่ปรัชญาดังนี้ (สังต์ อุทรานันท์. 2532: 53-70; ทิตนา แคมมณี. 2548: 25-28; กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547: 29-32)

2.1 ปรัชญาสารัตถนิยม

ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาจิตนิยม (Idealism) และปรัชญาสัจนิยม (Realism) ซึ่งเป็นปรัชญาทั่วไป

ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวคิดนิยม มีความเชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการสืบทอดมรดกทางสังคม ซึ่งก็คือวัฒนธรรมและอุดมการณ์ทั้งหลายอันเป็นแก่นสาระสำคัญ (Essence) ของสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาจึงควรประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม อันเป็นแก่นสำคัญซึ่งสังคมนั้นเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม สมควรที่จะรักษาและสืบทอดให้อนุชนรุ่นต่อไป การจัดการเรียนการสอนจึงเน้นบทบาทครูในการถ่ายทอดความรู้และสาระต่างๆ ที่สังคมเห็นว่าดีงามแก่ผู้เรียน

ส่วนปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวสัจนิยมนั้นเชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และความจริงทางธรรมชาติเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาจึงควรประกอบไปด้วย ความรู้ ความจริง และการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ การจัดการเรียนการสอนตามความเชื่อนี้จึงเน้นการให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง และการสรุปกฎเกณฑ์จากข้อมูลข้อเท็จจริงเหล่านั้น

2.2 ปรัชญาสัจนิยมวิทยา

ปรัชญาสัจนิยมวิทยา (Perennialism) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าปรัชญารัตนนิยม ปรัชญานี้มีความเชื่อว่าโลกนี้มีบางสิ่งที่มีคุณค่าถาวร คงที่ และไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเราควรอนุรักษ์ และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป สิ่งที่มีคุณค่าถาวรดังกล่าวได้แก่ ศาสนา ความดี และเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถใช้ได้ในปัจจุบันและในอนาคตตลอดไป และปรัชญานี้ยังมีความเชื่อว่าคนมีธรรมชาติเหมือนกันทุกคน และมนุษย์เป็นผู้สามารถใช้เหตุผล ดังนั้นการศึกษาจึงควรเป็นแบบเดียวกันสำหรับทุกคน และมุ่งเน้นการพัฒนาความมีเหตุผล การศึกษาเป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต เป็นสิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับความจริงแท้ที่แน่นอน ถาวร ไม่เปลี่ยนแปลง หลักสูตรจึงควรมีลักษณะเป็นสาระวิชา ประกอบด้วยเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสติปัญญาและเนื้อหาสาระเกี่ยวกับจิตใจ ผู้เรียนควรได้รับการสอนวิชาพื้นฐานต่างๆ ที่สามารถช่วยให้เขาได้รู้จักและเรียนรู้ความจริงที่เป็น สัจธรรมไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบไปด้วย ศาสนา วรรณคดี ปรัชญา ประวัติศาสตร์ ตรรกศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา และดนตรี โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนจดจำ ใช้เหตุผล และตั้งใจกระทำสิ่งต่างๆ โดย ผู้สอนใช้การบรรยาย ชักถามเป็นหลัก รวมทั้งควบคุมดูแลให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัย

2.3 ปรัชญาพิพัฒน์นิยม

ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism) ซึ่งบางท่านเรียกว่าปรัชญาพิพัฒนาการ หรือปรัชญาพัฒนาการ เป็นปรัชญาที่มีต้นกำเนิดมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism หรือ Experimentalism) ปรัชญานี้มีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจริง และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ เพราะลำพังแต่เพียงการคิดไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดี ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสม ปรัชญานี้เห็นว่าสิ่งทั้งหลายมีการเปลี่ยนแปลง การศึกษาต้องสามารถทำให้คนพัฒนาทันกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่าง ฉลาดและมีความสุข ดิวอี้ได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองใช้ในการศึกษา เขาได้เสนอแนะการจัดการเรียน การสอนแบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำ (learning by doing) และเน้นความสำคัญ ของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะด้วย ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาตามปรัชญานี้จึงมีลักษณะ ที่ยึดเอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน และมีความยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียนเป็น ประการสำคัญ และเน้นในเรื่องประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะอีกด้วย หลักสูตรแบบนี้ มีชื่อเรียกว่า “หลักสูตรประสบการณ์” (experience curriculum) หรือ “หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (child centered curriculum)

2.4 ปรัชญาปฏิรูปนิยม

ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เช่นเดียวกับปรัชญาพิพัฒน์นิยม ปรัชญานี้เชื่อว่าการปฏิรูปสังคม หรือการพัฒนา สังคมให้ดีขึ้นโดยการช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การจัดระเบียบของสังคม การอยู่ ร่วมกันของคนในสังคม และการส่งเสริมประชาธิปไตย เป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคม และการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ การจัดการศึกษาตามปรัชญานี้

จึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมและการปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้น เนื้อหาของหลักสูตรจะเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาของสังคม กระบวนการประชาธิปไตย และประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ส่วนการจัดการเรียนการสอนนั้นจะเน้นการให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม และเน้นกระบวนการประชาธิปไตยเพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

2.5 ปรัชญาอัตถินิยม

ปรัชญาอัตถินิยม (Existentialism) เป็นปรัชญาที่ให้ความสนใจที่ตัวบุคคล หรือความเป็นอยู่ มีอยู่ของมนุษย์ ซึ่งมักจะถูกกลืนเลย ปรัชญานี้เชื่อว่า ความจริง (truth) เป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่มีคำตอบสำเร็จรูปให้ สาระความเป็นจริงก็คือความมีอยู่เป็นอยู่ของมนุษย์ (existence) ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะต้องกำหนดหรือแสวงหาสาระสำคัญ(essence) ด้วยตนเอง เป็นแนวคิดที่เน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล การจัดการศึกษาตามปรัชญานี้จึงให้ความสำคัญกับการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด สนับสนุนส่งเสริมผู้เรียนในการค้นหาความหมายและสาระสำคัญของชีวิตของเขาเอง ผู้เรียนมีเสรีภาพในการเลือกสิ่งที่จะเรียนตามที่ต้องการ และรับผิดชอบในการตัดสินใจหรือการกระทำของตน เนื้อหาของหลักสูตรนี้มุ่งไปที่สาระที่จะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจตนเองและเป็นตัวของตัวเอง และเน้นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล ตัวอย่างของการจัดการศึกษาแบบนี้คือที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก และโรงเรียนซัมเมอร์ฮิลล์ (Summer Hill) เป็นต้น

2.6 ปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน

ปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน (Eclecticism) เกิดขึ้นเนื่องจากปรัชญาการศึกษาแต่ละปรัชญาล้วนมีแง่มุมและมีจุดเด่นกันไปคนละแบบ จึงมีการนำเอาประเด็นต่างๆ ของปรัชญามากกว่า 1 ปรัชญามาผสมผสานกัน เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ต้องการ ทำให้เกิดปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสานขึ้น ซึ่งไม่มีสาระของตัวเองที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับการผสมผสานของแต่ละบุคคล/กลุ่ม ซึ่งโดยปกติแล้วการผสมผสานจะไม่ใช้แนวคิดของปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งทั้งหมด การผสมผสานที่ดีจะต้องมีลักษณะกลมกลืน คือประเด็นที่นำมาผสมผสานจะต้องไม่มีความขัดแย้งกัน

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไปด้วย (รุจิรุ ภูสาระ. 2545: 8)

3.1 องค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา

นักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

3.1.1 ไทเลอร์ (Tyler. 1968: 1) กล่าวว่าโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย

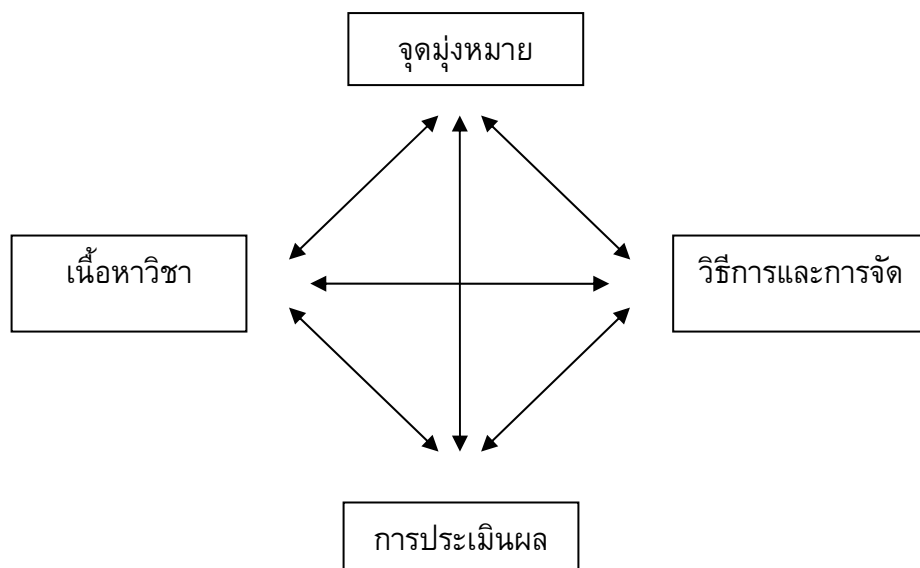
3.1.1.1 จุดมุ่งหมายที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล

3.1.1.2 ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

3.1.1.3 วิธีจัดประสบการณ์เพื่อให้การจัดประสบการณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.1.4 วิธีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรที่กล่าวมา เฮอริคและไทเลอร์ (Herrick; & Tyler. 1950: 41) ได้เสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตร

ที่มา: Herrick; & Tyler. (1950). *Toward Improved Curriculum Theory*. p. 41.

3.1.2 ทาบา (Taba. 1962: 422-423) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

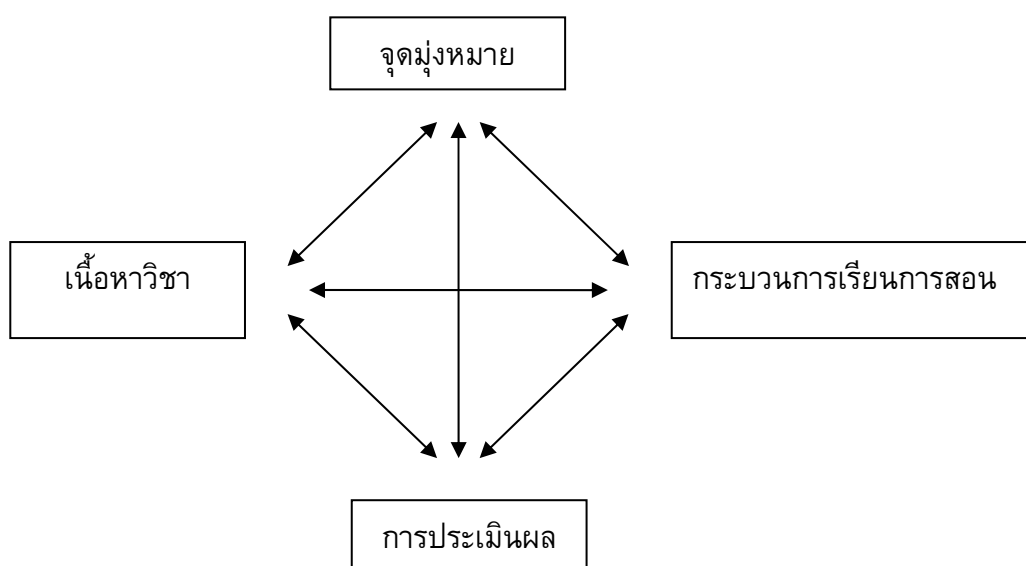
3.1.2.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ

3.1.2.2 เนื้อหาสาระ

3.1.2.3 กระบวนการเรียนการสอน

3.1.2.4 การประเมินผล

องค์ประกอบดังกล่าวสามารถแสดงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้ดังนี้

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตรของทาบ

ที่มา: Taba. (1962). *Curriculum: Theory and Practice*. 29(3): 423.

3.1.3 โบแชมพ์ (Beauchamp. 1975: 107-109) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งจะต้องเขียนไว้ในเอกสารหลักสูตร 4 ประการ คือ

- 1) เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
- 2) จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- 3) แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
- 4) การประเมินผล

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรของนักการศึกษาดังกล่าวพบว่ามีแนวคิดที่สอดคล้องกัน คือ องค์ประกอบของหลักสูตรจะได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์ และการประเมินผล

3.2 ลักษณะสำคัญขององค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรมีลักษณะสำคัญสรุปได้ดังนี้

3.2.1 จุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะจุดมุ่งหมายจะบอกทิศทางของหลักสูตรว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปในลักษณะใด (สงัด อุทรานันท์. 2532: 203) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ระดับคือ 1) ระดับหลักสูตร จะใช้คำว่าจุดมุ่งหมายทั่วไป ซึ่งจะเขียนไว้อย่างกว้าง ๆ และ 2) ระดับหมวดวิชาหรือรายวิชา จะใช้คำว่าจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งมักจะเน้นการประยุกต์หรือการนำไปใช้เป็นประการสำคัญ (สงัด อุทรานันท์. 2532: 200-202) ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นควรครอบคลุมทั้งด้าน ความรู้ ทักษะ และด้านเจตคติ (Cannon; & Newble. 2000: 150)

3.2.2 เนื้อหาสาระ เป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างเป้าหมายของหลักสูตรกับเหตุผลทางทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดของหลักสูตรนั้น (Wulf; & Schave. 1985: 24) โดยเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชานั้นจะต้องพิจารณาว่าเนื้อหาวิชานั้นสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยพิจารณาความสัมพันธ์กับวิธีการและกิจกรรม ด้วยเกณฑ์ด้าน 1) ความถูกต้อง 2) ความสำคัญ 3) ความสนใจของผู้เรียน และ 4) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2546: 89-90)

เนื้อหาสาระที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอาจแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ 1) ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา เป็นเนื้อหาสาระที่ประกอบอยู่ในหลักสูตรทุกระดับ 2) ความคิดรวบยอดและหลักการ เป็นเนื้อหาสาระในระดับที่สูงขึ้นจากข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา 3) การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ เป็นความรู้ที่อยู่ในระดับสูงที่สุดของความรู้ที่เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยสติปัญญา 4) เจตคติและค่านิยม เป็นเนื้อหาสาระที่พัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติและค่านิยมที่ดีงาม และ 5) ทักษะทางกาย เป็นเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายให้เกิดความคล่องแคล่ว (สังกัด อุทรานันท์. 2532: 237-240)

3.2.3 การจัดประสบการณ์ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในหลักสูตร ในการจัดมวลประสบการณ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักสำคัญอันใดอันหนึ่งมีชื่อเรียกเฉพาะว่าขอบเขตของหลักสูตร (Curriculum Domain) ซึ่งหมายถึงการจัดเนื้อหาสาระประสบการณ์ การเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการวัดและประเมินผลที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายหลักอันใดอันหนึ่ง (สังกัด อุทรานันท์. 2532: 215) ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ (สังกัด อุทรานันท์. 2532: 215) การจัดประสบการณ์หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องพิจารณาให้รอบคอบ โดยยึดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้เป็นสำคัญ (บุญชม ศรีสะอาด. 2546: 90)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีนั้น ต้องเป็นประสบการณ์ที่ขยายขอบข่ายการนำไปใช้ มีการใช้การวิเคราะห์ ใช้หลักในการอภิปราย และสามารถที่จะสร้างความรู้ความคิดให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น (Tyler. 1954: 97) ในการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้มีขั้นตอนที่สำคัญคือ 1) ต้องมีการวางแผนการจัดประสบการณ์ คือ ต้องมีการเตรียมล่วงหน้า มีการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 2) ดำเนินการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ ซึ่งก็คือ การที่ผู้สอนและผู้เรียนดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) การประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ก็คือ กิจกรรมติดตามชี้แนะแนวทางในการเรียนและข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งการวัดผลการเรียนรู้ (ธารง บัวศรี. 2532: 225; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 87- 88)

3.2.4 การประเมินผล เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นในหลักสูตรการประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจะเป็นการเสนอแนะแนวทางการดำเนินการวัดและประเมินผลที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรนั้นๆ ถ้าหากไม่กำหนดวิธีการประเมินผลที่ใช้กับหลักสูตรนั้นๆ ไว้ด้วยแล้ว ก็อาจจะทำให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างไม่ได้ผลเพราะขาดเครื่องมือในการควบคุมหลักสูตร (สังต์ อุทรานันท์. 2532: 240)

การประเมินผลเป็นกระบวนการที่จะช่วยพิจารณาผลของการเรียนรู้นั้นมีคุณค่าเหมาะสมกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ (สุภาพ วาดเขียน; และ อรพิน โกชนดา. 2518: 4) ซึ่งการประเมินผลนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ตัดสินความรู้ในเนื้อหาวิชาและความรอบรู้ในทักษะที่จำเป็น 2) วัดความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ 3) ตรวจสอบข้อบกพร่องของผู้เรียน 4) เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียน 5) ประเมินประสิทธิภาพของรายวิชาหรือหลักสูตร และ 6) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียน (Cannon; & Newble. 2000: 166) โดยในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญหลายประการ เช่น สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมลักษณะการเรียนรู้ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย โดยใช้วิธีการวัดผลหลายวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอในการประเมินผลการเรียน และควรดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้บ่อยครั้ง อาจดำเนินการทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และภายหลังเรียน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 102)

4. รูปแบบของหลักสูตร

รูปแบบของหลักสูตรหรือประเภทของหลักสูตรมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบก็มีแนวคิดจุดมุ่งหมาย และโครงสร้างแตกต่างกันไปเนื่องมาจากอิทธิพลของความคิด ปรัชญา และทฤษฎีทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งรูปแบบของหลักสูตรจำแนกได้กว้างๆ ดังนี้ (ปทีป เมธาคณวุฒิ. 2545: 10; วิชัย ดิสสระ. 2535: 23)

- 1) หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Disciplinary of Subject Matter Curriculum)
- 2) หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlation or Correlated Curriculum)
- 3) หลักสูตรหมวดวิชา (Fusion of Fused Curriculum)
- 4) หลักสูตรหมวดวิชากว้าง (Broad – Field Curriculum)
- 5) หลักสูตรแกนกลาง (Core Curriculum)
- 6) หลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum or Activity Curriculum)
- 7) หลักสูตรบูรณาการ (Integration or Integrated Curriculum)

ซึ่งหลักสูตรแต่ละรูปแบบจะมีลักษณะดังนี้

4.1 หลักสูตรเนื้อหาวิชา

หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Disciplinary of Subject Matter Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ มีลักษณะดังที่บุญชม ศรีสะอาด (2546: 50) กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

4.1.1 เนื้อหาสาระของแต่ละวิชาจะแยกจากกันโดยเด็ดขาด เช่นแยกเป็นวิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมือง เลขคณิต พีชคณิต ฯลฯ และในการสอนก็จะสอนแยกกันตามรายวิชานั้นๆ

4.1.2 แต่ละวิชาจะมีลำดับ (Orderliness) มีหลักเหตุผล (Logic) มีการจัดเรียงเนื้อหาสาระและวิธีค้นคว้าของตนเอง มีขอบเขตที่ตายตัวของความรู้ในวิชานั้น ไม่มีการพาดพิงหรือแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิชาอื่นๆ

4.1.3 ไม่ได้โยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ขึ้นกับการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

4.1.4 การเลือกเนื้อหาวิชาและจัดเนื้อหาวิชาเพื่อสอน ยึดคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของเรื่องที่สอนนั้น โดยสันนิษฐานว่านักเรียนจะสามารถนำเอามาใช้ได้เมื่อต้องการ

4.2 หลักสูตรสหสัมพันธ์

หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlation or Correlated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในระหว่างวิชาตั้งแต่ 2 หมวดขึ้นไป และยังคงสภาพเนื้อหาวิชาเดิมอยู่ เช่นวิชาประวัติศาสตร์ วิชาวรรณคดี และวิชาสังคมศาสตร์ โดยผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ในช่วงนั้น หรือปัญหาสังคมในขณะนั้น (ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2545: 10) นั่นคือแทนที่ครูผู้สอนแต่ละวิชาจะต่างคนต่างสอน ก็นำวิชามาคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกันว่าจะจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใดจึงจะก่อประโยชน์ และให้เด็กเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด (รุจิร ภูสาระ. 2545: 18)

4.3 หลักสูตรหมวดวิชา

หลักสูตรหมวดวิชา (Fusion of Fused Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรเนื้อหาวิชามาเป็นหลักสูตรหมวดวิชาโดยการรวมวิชาย่อยๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ผสมผสานในด้านเนื้อหาเข้าเป็นหมวดหมู่เพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนของเนื้อหา และเพื่อสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งการประเมินผลด้วย ดังปรากฏในหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยในปี 2503 และบางส่วนของหลักสูตรมัธยมศึกษาปี พ.ศ. 2521 ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวเป็นหมวดวิชาต่างๆ เช่น หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาสังคมศึกษา หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดวิชาพลานามัย หมวดวิชาศิลปศึกษา เป็นต้น (วิชัย ดิสสระ. 2535: 21)

4.4 หลักสูตรหมวดวิชากว้าง

หลักสูตรหมวดวิชากว้าง (Broad – Field Curriculum) เป็นหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาวิชาไว้กว้างๆ โดยนำความรู้ในกลุ่มวิชามาผสมผสานกันเข้าเป็นหมวดวิชาเดียวกัน (รุจิร ภูสาระ. 2545: 11) ซึ่งยึดหลักการสัมพันธ์หรือความใกล้เคียงของเนื้อหาและจุดมุ่งหมายรวมเป็นหมวดวิชาใหญ่ เช่น หมวดวิชาภาษา จะรวมเอาภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเข้าด้วยกัน แต่รายละเอียดของหมวดภาษาก็จะประกอบด้วย วรรณคดี การอ่าน การแสดงออกแบบสร้างสรรค์ การสื่อสาร การใช้ภาษา หลักภาษา การวิเคราะห์ภาษา การสะกดคำ การคัดลายมือ (วิชัย ดิสสระ. 2535: 23) ตัวอย่างของการจัดหลักสูตรแบบนี้ที่รู้จักกันดีได้แก่วิชาสังคมศึกษา ภาษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ทั่วไป หลักสูตรแบบนี้มุ่งรักษาคูณค่าของความรู้ที่มีเหตุผล มีระบบ (บุญชม ศรีสะอาด. 2546: 53)

4.5 หลักสูตรแกนกลาง

หลักสูตรแกนกลาง (Core Curriculum) คือหลักสูตรที่ผสมผสานเนื้อหาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันโดยจัดเป็นสหวิชา (Interdisciplinary Course) โดยยึดหลักการศึกษิตตามสภาพปัญหาของสังคม และตัวบุคคล (Personal – Social Problems Approach) (ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2545: 11) หลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติเพื่อนำไปพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยกำหนดให้มีวิชาแกนซึ่งทุกคนจำเป็นต้องเรียน คือมีวิชาที่ทุกคนต้องเรียน เช่น ภาษาอังกฤษ และมีส่วนของวิชาตามความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาวิชาแกนเป็นลักษณะการแก้ปัญหาโดยนำวิชาต่างๆ รอบๆ แกนมาใช้ มีการจัดเวลาการเรียนสำหรับแกนกลางประมาณ 2-3 คาบ โดยให้ครูที่เป็นแกนกลางหรือครูอื่นๆ มาช่วยจัดกิจกรรม โดยปกติหลักสูตรแกนกลางนี้อาจเหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมต้น และมัธยมปลายมากกว่า แต่ถ้าในระดับอุดมศึกษาแล้วหลักสูตรนี้ยังไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับ (รุจิรี ภูสาระ. 2545: 13-15)

4.6 หลักสูตรประสบการณ์

หลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum or Activity Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม (Humanists) ที่ถือว่าผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุด ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน (ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2545: 11) หลักสูตรประสบการณ์มีชื่อเรียกอีก 2 ชื่อ คือหลักสูตรกิจกรรม (Activity Curriculum) และหลักสูตรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child – Center Curriculum) หลักสูตรแบบนี้ยึดหลักการที่ว่า มนุษย์เรียนรู้จากประสบการณ์ เรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่มีความหมายคือการเรียนจากประสบการณ์ที่เป็นจริงในชีวิต การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะยึดเอากิจกรรมและประสบการณ์เป็นหลัก การเรียนการสอนเน้นการแก้ปัญหาให้ผู้เรียนได้วางแผนลงมือกระทำเพื่อหาประสบการณ์อันเกิดจากการแก้ปัญหานั้นๆ ด้วยตนเอง (บุญชม ศรีสะอาด. 2546: 60-61)

4.7 หลักสูตรบูรณาการ

หลักสูตรบูรณาการ (Integration or Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์เรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ประสบการณ์ดังกล่าวเป็นประสบการณ์ที่คัดเลือกมาจากหลายสาขาวิชา แล้วจัดเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ของประสบการณ์ เป็นการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์สัมพันธ์และต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต (วิชัย ดิสสระ. 2535: 23) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้เน้นที่ตัวผู้เรียนและปัญหาทางสังคมเป็นหลัก (รุจิรี ภูสาระ. 2545: 17)

จะเห็นได้ว่ารูปแบบของหลักสูตรหรือประเภทของหลักสูตรมีหลายรูปแบบ เช่น หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Disciplinary of Subject Matter Curriculum) หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlation or Correlated Curriculum) หลักสูตรหมวดวิชา (Fusion of Fused Curriculum) หลักสูตรหมวดวิชากว้าง (Broad – Field Curriculum) หลักสูตรแกนกลาง (Core Curriculum) หลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum or Activity Curriculum) หลักสูตรบูรณาการ (Integration or Integrated Curriculum) เป็นต้น ซึ่งหลักสูตรแต่ละรูปแบบก็มีแนวคิด จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างแตกต่างกันไป เนื่องมาจากอิทธิพลของความคิด ปรัชญา และทฤษฎีทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

5. การวิเคราะห์หลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลหลักสูตร ตามปกติแล้วก่อนที่จะมีการพัฒนาหลักสูตร จะต้องมีการวิเคราะห์และประเมินผลหลักสูตรที่ใช้อยู่เดิมเสียก่อน เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาว่า หลักสูตรเดิมมีข้อดี ข้อเสีย หรือข้อบกพร่องอย่างไร เพื่อที่จะได้พัฒนาและ ปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการตามสภาพของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิชาการ และความสนใจของผู้ใช้หลักสูตรนั้น (กาญจนา คุณารักษ์. 2527: 258) การวิเคราะห์หลักสูตรก็คือการประเมินผลหลักสูตรอย่างหนึ่ง (ธำรง บัวศรี. 2542: 154)

5.1 ความหมายของการวิเคราะห์หลักสูตร

การวิเคราะห์ หมายถึง “การแยกเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อย แล้วค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ตลอดจนวิธีที่ส่วนย่อยประกอบเป็นส่วนใหญ่” (Benjamin S.Bloom. 1971: 144) การวิเคราะห์เป็น “การศึกษารายละเอียดโดยวางแผนอย่างเป็นระบบมีหลักเกณฑ์ ด้วยความระมัดระวังมีเหตุผลและมีเทคนิค ให้ความสนใจต่อรายละเอียดโดยวางแผนอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน พยายามรวบรวมข้อมูลให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ก่อนการตัดสินใจ มีวิธีการใช้เกณฑ์ให้แจ่มชัดขึ้น” (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537: 219) การวิเคราะห์หลักสูตรจึงหมายถึง การศึกษารายละเอียดของหลักสูตรอย่างมีระบบมีหลักเกณฑ์ เพื่อพิจารณาแยกแยะองค์ประกอบของหลักสูตร และค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์ปัญหาการใช้หลักสูตรและข้อเจลยของปัญหาที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีกรอบ แนวคิดหรือทฤษฎี (conceptual or theoretical framework) กรอบแนวความคิดนี้จะช่วยให้เห็นสภาพของปัญหาอย่างชัดเจน และโดยอาศัยตรรกวิทยาของกระบวนการวิเคราะห์จะช่วยให้ได้ข้อเจลยของปัญหาที่เหมาะสมดังกล่าว การวิเคราะห์จึงเป็นระบบภายในกรอบของแนวความคิดที่เลือกใช้ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537: 219-220)

5.2 ขอบข่ายของการวิเคราะห์หลักสูตร

ในการวิเคราะห์หลักสูตรต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ของการวิเคราะห์หลักสูตรมีเกณฑ์ที่จะใช้ในการวิเคราะห์และมีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ทำการวิเคราะห์ ขอบข่ายของการวิเคราะห์หลักสูตรสามารถแบ่งได้ตามจุดประสงค์ของการวิเคราะห์ เนื่องจากการวิเคราะห์หลักสูตรจำเป็นจะต้องมีจุดประสงค์ที่จะทำการวิเคราะห์ที่ชัดเจนและแน่นอนเพื่อที่จะได้เลือกใช้หลักเกณฑ์ในการ

วิเคราะห์ได้ถูกต้องเหมาะสม การวิเคราะห์หลักสูตรส่วนใหญ่ที่กระทำกันอยู่ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นอยู่ 2 ประการใหญ่ๆ คือ การวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อการประเมินเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537: 220)

5.2.1 การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ผู้ที่ทำการศึกษาวเคราะห์หลักสูตรจะต้องมีจุดประสงค์ของการวิเคราะห์ที่แน่นอนและชัดเจนว่าจะทำการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการสอน หรือทำการวิเคราะห์เพื่อการประเมินผลการสอน หรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ดังนั้นเวลาวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนาการสอนและการประเมิน ควรจะได้ทำการวิเคราะห์ทุกๆ ด้านของพฤติกรรม และองค์ประกอบหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสอนและการประเมินผล ซึ่งวิชัย วงษ์ใหญ่ (2537: 220-231) เสนอแนะว่า การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ไว้ 4 ประการด้วยกันคือ การวิเคราะห์จุดประสงค์ การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน และการวิเคราะห์และประเมินผล ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

5.2.1.1 การวิเคราะห์จุดประสงค์ คือ ความมุ่งหมายของการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนของแต่ละรายวิชา ซึ่งผู้พัฒนารายวิชาแต่ละรายวิชา จะบอกให้ทราบว่าสอนให้ผู้เรียนเกิดผลอย่างไร เป็นการชี้ทางให้ทราบว่า จะสอนและประเมินอย่างไร การวิเคราะห์จุดประสงค์จะบอกให้ทราบว่า เรียนวิชานี้แล้วผู้เรียนจะมีความสามารถทำอะไรได้บ้าง หรือมีความสามารถในด้านใด

5.2.1.2 การวิเคราะห์เนื้อหา จะบอกให้ทราบว่าใช้เนื้อหาอะไรสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถเกิดขึ้น การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิเคราะห์ภารกิจ (task analysis) ประเภทหนึ่งที่ต้องเนื้อหาสาระประสบการณ์ ด้วยการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วย ตอน หัวเรื่อง และหัวข้อ เพื่อจำแนกแนวคิดหลักให้เป็นแนวคิดย่อยลงไปตามลำดับ โดยให้มีความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดหลักและแนวคิดย่อยให้มีความใกล้ชิดกัน

5.2.1.3 การวิเคราะห์กิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนนั้นจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจุดประสงค์ และมีลำดับขั้นตอนไม่สับสน สามารถตรวจสอบได้ วิธีการวิเคราะห์กิจกรรมส่วนมากจะใช้เทคนิคการระดมพลังสมองมาทำการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนของแต่ละข้อ การวิเคราะห์กิจกรรมจากจุดประสงค์นี้ จะต้องกระทำกันทั้งด้านกว้างและลึก การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนหรือการทบทวนสถานการณ์เงื่อนไขของการเรียนรู้ จะทำให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียน ซึ่งเราอาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการวิเคราะห์ภารกิจการสอน (task analysis)

5.2.1.4 การวิเคราะห์และประเมินผลหลักสูตรและการสอน ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริงนั้นได้มีผู้คิดค้นวิธีการต่างๆ ไว้มาก และพอสรุปเป็นประเด็นใหญ่ๆ ได้ 2 ประเด็นคือ

1) การประเมินหลักสูตรด้วยวิธีการวิจัย (Evaluation research) ซึ่งเป็นการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยในการประเมินที่ทำการศึกษามีหลักเกณฑ์และมีระเบียบมากขึ้น

2) การประเมินหลักสูตรด้วยการวิเคราะห์ที่ระบบ (Analytical evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทรัพยากรนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ของการเปลี่ยนแปลง นำผลผลิตออกมา (Output)

5.2.2 การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อการประเมินและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นการวิเคราะห์หลักสูตรเดิม เพราะในการพัฒนาหลักสูตรนั้นเราต้องตั้งต้นจากสิ่งที่มีอยู่หรือใช้อยู่ จุดประสงค์ของการวิเคราะห์ก็เพื่อตรวจสอบดูว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อเสียหรือข้อดีอย่างไร ผลของการวิเคราะห์จะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรใหม่

การวิเคราะห์หลักสูตรเดิมเป็นการวิเคราะห์หลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งหมายความว่าวิเคราะห์ตัวหลักสูตร รวมทั้งวัสดุหลักสูตร วิเคราะห์กระบวนการในการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ผลการใช้หลักสูตร และโครงการประเมินหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตรทั้งระบบเป็นการตรวจสอบจุดอ่อน จุดเด่น ข้อดี ข้อเสีย ขององค์ประกอบต่างๆ โดยมุ่งพิจารณาในแง่ประสิทธิผลในการนำไปใช้ รวมทั้งความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อการประเมินมีขอบข่ายการวิเคราะห์ดังนี้ (ธารัง บัวศรี. 2542: 155-156; สุมิตร คุณานุกร. 2518: 198-201)

5.2.2.1 การวิเคราะห์ตัวหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร สิ่งที่ต้องวิเคราะห์ตัวหลักสูตรได้แก่ จุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา โครงสร้างของเนื้อหา และประสบการณ์การเรียนรู้ ส่วนวัสดุหลักสูตรที่ต้องวิเคราะห์ คือ คู่มือครู คำแนะนำในการใช้วัสดุอุปกรณ์ คำแนะนำในการจัดชั้นเรียน และการประเมินผลการเรียน เป็นต้น ในการวิเคราะห์ให้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับที่ใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร เช่น ในการวิเคราะห์จุดหมายของหลักสูตร ก็ใช้หลักเกณฑ์พิจารณาว่าสนองความต้องการของสังคมหรือไม่ สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมหรือไม่ สอนความต้องการของผู้เรียนหรือไม่ ฯลฯ สิ่งที่จะต้องพิจารณาเพิ่มเติมในแง่ของประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และความพึงพอใจ ก็คือ จะต้องตรวจสอบต่อไปว่าแต่ละสิ่งที่น่าสนใจวิเคราะห์นั้นส่งผลดีแก่ผู้เรียน ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องหรือไม่ วิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบอาจทำได้โดยการสังเกตพฤติกรรมและกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการวิเคราะห์กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนโดยการวิเคราะห์ผลการทดสอบและโดยการสัมภาษณ์ผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งผู้วิเคราะห์ควรใช้เทคนิคต่างๆ ในการวิจัยเข้าช่วยเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

5.2.2.2 การวิเคราะห์กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ เนื่องจากการนำหลักสูตรไปใช้เกิดขึ้นที่โรงเรียน การวิเคราะห์เพื่อประเมินในประเด็นนี้จึงรวมถึงการวิเคราะห์เพื่อประเมินผล การปฏิบัติการทั้งหมดของโรงเรียนเข้าไว้ด้วย (All School Program) ดังนั้นการวิเคราะห์จึงมุ่งที่การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ วิธีสอน บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือระหว่างผู้สอนกับผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียน การวิเคราะห์นอกจากนี้เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น ผู้สอน ผู้เรียน บุคลากรอื่นๆ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน อาคารสถานที่และเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น หลักเกณฑ์การวิเคราะห์ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับที่ใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ส่วนวิธีการก็เลือกใช้ตามความเหมาะสม เช่น

สังเกตการณ์เรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง พูดคุยกับผู้เรียนและผู้สอน สัมภาษณ์ อภิปราย การเรียน การสอน อาคารสถานที่ และเครื่องมือเครื่องใช้โดยใช้เกณฑ์การประเมินผล (Evaluative Criteria) ที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ

5.2.2.3 การวิเคราะห์ผลการใช้หลักสูตร ครอบคลุมทั้งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน จำนวนผู้เรียนสำเร็จ ความรู้สึกของผู้เรียนและผู้สอนที่มีต่อหลักสูตรประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตร การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่างๆ ของผู้เรียน ผู้สอนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบรรยากาศในโรงเรียนและในชุมชนใกล้เคียงด้วย อนึ่งเนื่องจากการวิเคราะห์ในเรื่องนี้เป็น การตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้ทำการวิเคราะห์จำเป็นต้องหาข้อมูลก่อนการใช้ หลักสูตร แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ จึงจะทราบว่าผลของการใช้หลักสูตร ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร สำหรับการตรวจสอบหรือวิเคราะห์พฤติกรรมและบรรยากาศ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมมีวิธีการที่สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามและการจดบันทึกสิ่งที่พบเห็นเป็นต้น

5.2.2.4 การวิเคราะห์โครงการประเมินผลหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะ ไม่แตกต่างกับการประเมินผลโครงการทั่วไป ความแตกต่างอาจเนื่องมาจากความยากและความ สลับซับซ้อนของโครงการ ความจำเป็นที่ต้องมีการประเมินผลโครงการ นอกจากเพื่อต้องการทราบ ผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค การใช้ทรัพยากรและค่าใช้จ่ายแล้ว ยังต้องการทราบอีกว่ามีผลพวงอะไร เกิดขึ้นบ้าง และมีผลกระทบต่อโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร และโครงการนั้นคุ้มค่าการลงทุน หรือไม่ ตามปกติการจัดทำโครงการประเมินผลมีกิจกรรมอยู่ 2 ขั้นตอน คือการกำหนดจุดประสงค์ วิธีการและเทคนิคในการประเมินผล และการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับใช้ในการประเมินผล สำหรับวิธีการและเทคนิคนั้น ถึงแม้ว่าจะมีหลายวิธีที่สามารถเลือกได้ตามความเหมาะสม แต่ทุกวิธีก็ หนีไม่พ้นการที่ต้องรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การประมวลผลข้อมูล (Data Processing) และการ รายงาน (Reporting) เพื่อการตัดสินใจในการวิเคราะห์เราจะต้องวิเคราะห์กิจกรรมทั้งหมดทั้ง สองขั้นตอนตั้งแต่กำหนดจุดประสงค์จนกระทั่งเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้ ประเมินหลักสูตรจะได้กำหนดทั้งจุดประสงค์ นโยบาย และแผนงานในการประเมินไว้อย่างดีแล้วก็ ตาม ในการปฏิบัติจริงผู้ประเมินต้องไม่ละเลยที่จะวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโครงการประเมินผล ประกอบไปด้วย ทั้งนี้เพราะผลการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรอาจบ่งชี้ว่าการประเมินได้ เพราะการวิเคราะห์และการประเมินไม่รอบคอบหรือผิดพลาด สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรที่ได้รับจะไม่ แม่นตรงเท่าที่ควร

จะเห็นได้ว่าขอบข่ายของการวิเคราะห์หลักสูตรสามารถแบ่งได้ตามจุดประสงค์ ของการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อการประเมินเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจะ กำหนดกรอบการวิเคราะห์ไว้ 4 ประการด้วยกันคือ การวิเคราะห์จุดประสงค์ การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน และการวิเคราะห์และประเมินผล ส่วนการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อการประเมินและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้นเป็นการวิเคราะห์หลักสูตรเดิมเพื่อตรวจสอบดูว่าหลักสูตร

ที่ใช้อยู่นั้นมีข้อบกพร่องหรือมีข้อเสียหรือข้อดีอย่างไร โดยมุ่งพิจารณาในแง่ประสิทธิผลในการนำไปใช้ รวมทั้งความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิเคราะห์ตัวหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร วิเคราะห์กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ วิเคราะห์ผลการใช้หลักสูตร และวิเคราะห์โครงการประเมินผลหลักสูตร ผลของการวิเคราะห์จะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรใหม่

5.3 รูปแบบการวิเคราะห์หลักสูตร

เนื่องจากการวิเคราะห์หลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลหลักสูตร ดังนั้นรูปแบบการวิเคราะห์หลักสูตรจะพบว่าเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการประเมินผลหลักสูตร รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบต่างๆ ของการวิเคราะห์และการประเมินหลักสูตรจะนำมาเสนอดังต่อไปนี้

5.3.1 การวิเคราะห์หลักสูตรของโกว์ The Gow Model : The Intrinsic Analysis

Model (Siriporn Boonyananta. 1979 : 71-78; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 239-240) คอริส ที่ โกว์ ได้พัฒนารูปแบบการวิเคราะห์หลักสูตรโดยวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน (The Intrinsic Analysis Model) เป็นรูปแบบสำหรับวิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนการของวัสดุการเรียนการสอนวิชาใดก็ได้ ในการวิเคราะห์จะใช้คำถามหลักและมีรายละเอียดของคำถามปลีกย่อย โดยในแต่ละคำถามจะมีเกณฑ์ให้คะแนนตั้งแต่ 1-4 ความหมายของคะแนนคือ 1 หมายถึงต้องปรับปรุงแก้ไข 2 หมายถึงพอใช้ 3 หมายถึงดี 4 หมายถึง ดีมาก แล้วนำคะแนนที่ได้มาตีความหลักสูตรว่าดีหรือควรปรับปรุงแก้ไขตรงไหนต่อไป ซึ่งโกว์ได้ให้รูปแบบการวิเคราะห์ 3 ประการ คือ วิเคราะห์ตัวเอกสารหลักสูตร วิเคราะห์กระบวนการ และวิเคราะห์รูปแบบของหลักสูตร โดยมีกระบวนการวิเคราะห์หลักสูตร 2 ขั้นตอน คือ

5.3.1.1 การวิเคราะห์หลักสูตร โกว์เสนอให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรโดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ด้าน

1) โอกาสในการเรียนรู้ (Opportunity) พิจารณาจาก (1) โอกาสในการเรียนรู้เนื้อหาวิชา โดยพิจารณาจาก ความคิดรวบยอด เนื้อหา และทักษะ (2) โอกาสในการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากการใช้หลักสูตร โดยพิจารณาจากความเข้มของเนื้อหาสาระของหลักสูตรและการสนองตอบต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

2) สิ่งเร้า (Motivators) พิจารณาจาก (1) การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสนำทางตนเอง เลือกสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ประเมินผลตนเอง และมีการวางแผนการเรียนของตนเอง (2) การที่ผู้เรียนได้รับแรงเสริมทั้งภายนอกและภายในตัวผู้เรียน (3) ความหลากหลายของรูปแบบวิธีการและกลวิธีในการสอน

3) โครงสร้างของหลักสูตร (Structures) พิจารณาจาก (1) ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ของหลักสูตรกับลักษณะนิสัย และความต้องการของผู้เรียน (2) ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับบทเรียน (3) ความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (4) ความเหมาะสมในการกำหนดและจัดลำดับของจุดประสงค์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย (5) ความเหมาะสมในการให้แนวทางกับครูสำหรับการวินิจฉัยและทำการสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียน

4) สภาพการเรียนรู้การสอน (InstructionalEvent)พิจารณาจาก 1) ความเหมาะสมของคู่มือในการให้แนวทางการสอนและให้ความรู้พื้นฐานจำเป็นสำหรับครู (2) ความเหมาะสมและความชัดเจนของเอกสารสำหรับผู้เรียนในการให้แนวทางแก่ผู้เรียน (3) ความสะดวกในการใช้รูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารการสอน (4) ความเหมาะสมและความสอดคล้องระหว่างกลวิธีในการสอนกับลักษณะของผู้เรียน

5.3.1.2 การตัดสินคุณภาพของหลักสูตร หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่ 1 เสร็จแล้ว ผู้ประเมินนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาดัดสินว่า หลักสูตรมีคุณภาพหรือไม่อย่างไร

จุดเด่นของรูปแบบการวิเคราะห์หลักสูตรของโกว์ คือ การตัดสินคุณภาพหลักสูตร โดยการใช้หลักสูตรและทฤษฎีทางการศึกษา และทางจิตวิทยาเป็นหลัก ไม่ใช้ความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์เป็นหลักสำคัญจึงมีความสมเหตุสมผลเป็นอย่างมาก

5.3.2 รูปแบบการวิเคราะห์ของ ACEID Asean Center Educational Innovation for Development ได้จัดประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อการพัฒนา ที่ศูนย์พัฒนาหลักสูตรของศรีลังกา ที่ประชุมได้สรุปประเด็นในการวิเคราะห์หลักสูตร ดังนี้ (ไข่มุก วิเชียรเจริญ. 2539; อ้างอิงจาก ACEID. 1977: 4-6)

5.3.2.1 เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก การเพิ่มรายวิชาหรือกิจกรรมที่สนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของระบบ ความชัดเจนของเป้าหมายการศึกษา และจุดเน้นของเป้าหมายการศึกษา การกำหนดวัตถุประสงค์กับผลสำเร็จในเป้าหมายทางการศึกษา และปฏิกิริยาตอบสนองของชุมชน ระดับภาคหรือรัฐในเป้าหมาย

5.3.2.2 เนื้อหาหลักสูตร พิจารณาจาก การเอื้อต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ความเหมาะสมกับระดับชั้นที่เรียน การตรงกับสภาพความจริงและมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ความสอดคล้องกับกระบวนการ ลำดับเนื้อหาเป็นไปตามธรรมชาติวิชาและหลักการจูงใจผู้เรียน และมีเนื้อหาเกี่ยวกับทัศนคติและค่านิยมตามเป้าหมาย

5.3.2.3 กลยุทธ์ในการสอนของครู พิจารณาจาก วิธีการสอนเป็นไปตามความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ความสนใจของผู้เรียนกับการพิจารณาเป็นกลยุทธ์การสอน การพิจารณาจัดปัญหาเกี่ยวกับการตกต่ำชั้น การออกกลางคันของเด็กและโอกาสของเด็กที่ด้อยทางเศรษฐกิจ และสังคม การนำทรัพยากรท้องถิ่นนำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

5.3.2.4 แหล่งทรัพยากรต่างๆ พิจารณาจาก ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล แหล่งปฏิบัติการ การปรับการใช้หลักสูตรเพื่อแก้ปัญหาการขาดครู การปรับการใช้หลักสูตรหรือเพิ่มการฝึกอบรมครูประจำการเพื่อแก้ปัญหาครูขาดคุณภาพ การเน้นสภาพจริงและปรับใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้ได้ประโยชน์สูงสุดการกำหนดเวลาเข้ามาสัมพันธ์กับเป้าหมายตลอดจนถึงวัตถุประสงค์รายวิชา

5.3.2.5 การประเมินผล พิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเกณฑ์เพื่อใช้ประเมิน เกณฑ์ที่เอื้อต่อเป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายที่ไม่อยู่ในเกณฑ์การประเมิน การเปิดโอกาสหรือให้ความรู้กับครูที่ต้องการจะสร้างเกณฑ์ประเมินขึ้นใช้เอง ความพยายามให้ผู้เรียนฝึกฝนประเมินตนเอง การเปิดโอกาสให้ครูใช้การประเมินจากการสังเกตตัวผู้เรียน

5.3.3 การวิเคราะห์แบบปุยแซงค์ (Puissance Analysis Technique) เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรรูปแบบหนึ่งที่มียอดประกอบและขั้นตอนการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 209-222; วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537: 234-249)

เทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยแซงค์เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรรูปแบบหนึ่งที่วิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร 3 ส่วน คือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล การเรียนการสอน โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปุยแซงค์แล้วใช้สูตรของปุยแซงค์ในการคิดคำนวณ เมื่อได้ตัวเลขหรือผลจากการคำนวณก็นำมาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด

เทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยแซงค์นี้วอลเบสเซอร์ (Henry Walbesser) ได้นำแนวความคิดของไทเลอร์เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญในการสร้างหลักสูตรซึ่งมีทั้งหมด 3 ส่วนที่สัมพันธ์กัน คือจุดประสงค์ ประสิทธิภาพการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล การเรียนรู้ หรือที่เรียกความสัมพันธ์นี้ว่า “ห่วงวงกลมของไทเลอร์ (Tyler Loop)

วอลเบสเซอร์ได้นำองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน มาวิเคราะห์โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปุยแซงค์ โดยนำหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกาเย ซึ่งได้แก่รูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Types) และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้ (Performance Classes) มาสร้างป็นตารางวิเคราะห์ปุยแซงค์

กาเย ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ทั้งหมด 8 ประเภท แต่ได้รับการดัดแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเพียง 6 ประเภท รูปแบบทั้ง 6 ประเภทนี้จะ เป็นความรู้ที่เรียงจากง่ายไปหายากโดยประเภทที่ 1 คือความรู้แบบลูกโซ่ที่ง่ายที่สุด และความรู้แก้ปัญหาจะยากที่สุดและเป็นรูปแบบความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ในตารางวิเคราะห์ปุยแซงค์จะเห็นว่ารูปแบบความรู้ทั้ง 6 ประเภทนี้มีการให้ค่าน้ำหนักสำหรับการพิจารณาประเมินหลักสูตรตามความยากง่ายโดยให้ค่าน้ำหนักน้อยที่สุดคือ 1 แก่รูปแบบความรู้ที่ง่ายที่สุดคือความรู้แบบลูกโซ่ รายละเอียดของรูปแบบความรู้ทั้ง 6 ประเภทซึ่งมีความต่อเนื่องกันได้เรียงลำดับจากง่ายไปยากดังนี้

- 1) ความรู้แบบลูกโซ่ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้เป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องและระดับความยากสูงขึ้นตามลำดับ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1)
- 2) ความรู้แบบเชื่อมโยงโดยใช้คำพูด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันมาอธิบายความเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับของความรู้ด้วยคำพูดได้ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2)

3) ความรู้แบบผสมผสาน เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานความรู้ต่างๆ ที่เคยเรียนมา (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3)

4) ความรู้แบบแนวคิด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้แบบผสมผสานมาทำให้เกิดแนวคิดหรือสามารถชี้ประเด็นหรือระบุสาระสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4)

5) ความรู้แบบหลักการ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานแนวคิดหลายๆ แนวเข้าด้วยกัน จนทำให้เกิดเป็นหลักการใหม่ๆ ได้ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5)

6) ความรู้แบบแก้ปัญหา เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้มาแก้ปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 6)

สำหรับประเภทของพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้นั้นกาเยได้กำหนดไว้เป็น 9 ชนิดซึ่งเรียงลำดับจากพฤติกรรมที่ง่ายไปหายากดังนี้ 1) การบอกชื่อหรือชี้ (2) การเลือก (3) การบอกเกณฑ์ (4) การจัดลำดับ (5) การสาธิต (6) การสร้าง (7) การอธิบายหรือบรรยาย (8) การจำแนก (9) การประยุกต์ใช้เกณฑ์ พฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 9 ประเภทนี้มีการให้ค่าน้ำหนักตามความยากง่ายซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

ระดับที่ 1 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ง่ายที่สุด ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน คือ การบอกชื่อหรือชี้ การเลือก และการบอกเกณฑ์

ระดับที่ 2 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าพฤติกรรมในระดับที่ 1 ประกอบด้วยพฤติกรรม 2 ชนิด คือ การจัดลำดับ และการสาธิต พฤติกรรมแต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักปานกลางคือมีค่าเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับที่ 3 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าทุกระดับ ประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ชนิด คือ การสร้าง การอธิบายหรือบรรยาย การจำแนก และการประยุกต์ใช้เกณฑ์ ซึ่งแต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ตามหลักการเรียนรู้ของกาเย ความรู้หรือพฤติกรรมเรียนรู้ที่ยากหรืออยู่ในอันดับสูงๆ มากเท่าใด ก็จะเป็นความรู้หรือพฤติกรรมเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้มากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น หลักสูตรใดที่มุ่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้และแสดงพฤติกรรมเรียนรู้ชั้นสูงๆ ได้ หลักสูตรนั้นนับว่าเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพดี

ตาราง 1 ตารางวิเคราะห์ปฏิกิริยา

พฤติกรรมการเรียนรู้	รูปแบบของความรู้					
	แบบลูกโซ่ (น.น. = 1)	แบบเชื่อมโยง (น.น. = 2)	แบบ ผสมผสาน (น.น. = 3)	แบบแนวคิด (น.น. = 4)	แบบหลักการ (น.น. = 5)	แบบ แก้ปัญหา (น.น. = 6)
บอกชื่อ/ชื่อ (น.น. = 1)						
เลือกหรือบอกลักษณะ (น.น. = 1)						
บอกกฎเกณฑ์ (น.น. = 1)						
จัดลำดับ (น.น. = 2)						
สารัตถ์ (น.น. = 2)						
สร้าง (น.น. = 3)						
อธิบาย/บรรยาย (น.น. = 3)						
จำแนกหรือแยกแยะ (น.น. = 3)						
ประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ (น.น. = 3)						

ที่มา: ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตรหลักการและแนวปฏิบัติ.

หน้า 213-214.

การวิเคราะห์แบบปฏิกิริยามีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบของหลักสูตร คือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตรมาวิเคราะห์ดูว่าในแต่ละหัวข้อของแต่ละองค์ประกอบเป็นความรู้ในลักษณะแบบใด และพฤติกรรมการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับลำดับหรือขั้นไหน

ขั้นที่ 2 นำจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลที่วิเคราะห์แล้วมาใส่ในตารางวิเคราะห์แบบปฏิกิริยา

ขั้นที่ 3 คำนวณหาค่าน้ำหนักคะแนนในแต่ละช่องของตารางวิเคราะห์ ใช้สูตรดังนี้

$\text{น้ำหนักของแต่ละช่อง} = \text{น้ำหนักของแบบความรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรมการเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในช่องนั้น}$

ขั้นที่ 4 ใช้หลักสูตรของปุยแซงค์เพื่อคำนวณหาค่าคุณภาพของหลักสูตร
หลังจากได้น้ำหนักคะแนนของแต่ละช่องแล้ว ขั้นต่อไปคือใช้หลักสูตรของ
ปุยแซงค์เพื่อคำนวณหาค่าคุณภาพของหลักสูตร (The Puissance Measure ใช้ตัวอักษรย่อว่า P.M.
แทนคำว่าคุณภาพของหลักสูตร)

$$P.M. = \frac{\text{ผลบวกของน้ำหนักของทุกช่องในตารางปุยแซงค์}}{\text{จำนวนข้อที่นำมาวิเคราะห์}}$$

ขั้นที่ 5 นำผลที่คำนวณได้มาแปลผลโดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล คือ
ค่า P.M. ตั้งแต่ 1 – 3.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพต่ำหรือควรแก้ไข
ค่า P.M. ตั้งแต่ 4 – 9.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพปานกลางหรือใช้ได้
ค่า P.M. ตั้งแต่ 10 – 18 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก

5.3.4 การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบของสเตค ฉลอง บุญญอนันต์ (2535: 44-48) โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 232 – 233) และ บุญชม ศรีสะอาด (2546: 96-101) กล่าวถึง
การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบของสเตคสอดคล้องกันว่า เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์หลักสูตรที่
เน้นเกี่ยวกับชนิดของข้อมูล และประเภทของกิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในโครงการเป็นสำคัญ ข้อมูลของ
การประเมินจากการประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive) และข้อมูล
เชิงตัดสินใจ (Judge mental) การประเมินของ สเตคมีลักษณะเป็นการบรรยายการตัดสินคุณค่า คือ
ไม่เพียงแต่จะพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรเท่านั้น แต่มุ่งประเมินส่วนประกอบของการจัด
การเรียนการสอนหลายส่วนด้วย

ลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์หลักสูตรตามรูปแบบของสเตค จำแนกเป็น
3 ขั้นตอน

5.3.4.1 การตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์
หลักสูตรมี 3 ลักษณะ คือ 1) ด้านสิ่งที่มีมาก่อน 2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 3) ด้านผลผลิต

5.3.4.2 การหาข้อมูลประกอบ เมื่อได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการ
วิเคราะห์แล้วผู้วิเคราะห์จะต้องรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาประกอบการพิจารณา โดยพิจารณาจาก
ตารางการบรรยาย (Descriptive Matrix) และตารางการตัดสิน (Judgment Matrix) ซึ่งกำหนดข้อมูล
4 หมวดใหญ่ๆ คือ 1) ผลที่คาดหวังหรือผลที่ต้องการ ได้แก่ วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย 2) ผลที่
เกิดขึ้นหรือผลที่ได้จากการสังเกต ได้แก่ การทดลอง การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม 3) มาตรฐาน
ได้แก่ กฎ เกณฑ์ ระเบียบต่างๆ ที่กำหนดขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญ 4) การตัดสินของบุคคลต่างๆ

5.3.4.3 การใช้ตารางในการวิเคราะห์หลักสูตร การใช้ตารางสเตคพิจารณาจากทั้ง 4 หมวด ตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น พิจารณาเรียงตามลำดับ โดยเริ่มจากข้อ 1 สิ่งที่มีมาก่อนแล้ว เปรียบเทียบผลที่คาดหวัง ผลที่เกิดขึ้น มาตรฐานที่ใช้ และการตัดสินใจ ซึ่งจากนั้นก็ไปข้อ 2 กระบวนการเรียนการสอน และข้อ 3 ด้านผลผลิต โดยเปรียบเทียบผลที่คาดหวัง ผลที่เกิดขึ้น มาตรฐานที่ใช้ และการตัดสินใจตามลำดับเช่นเดียวกัน

5.3.5 การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบของครอนบัค ครอนบัค (Cronbach) (Worthen; & Sander. 1973: 43-59) ได้กำหนดจุดประสงค์ของการประเมินไว้ 3 ประการ คือ (1) เพื่อปรับปรุงรายวิชา (2) เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตัวบุคคล และ (3) เพื่อประเมินการจัดระบบการบริหาร ครอนบัคได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมินไว้ 4 ด้าน คือ

5.3.5.1 การศึกษากระบวนการ การศึกษากระบวนการมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาสิ่งที่จะเกิดขึ้นในโครงการศึกษาขั้นตอนต่างๆ ในระหว่างการเรียนรู้การสอน และมีจุดเน้นที่การปฏิบัติของครู โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากผู้เรียนจะดีกว่าข้อมูลที่ได้จากครู เช่น การวางแผนการสอน วิธีการสอน ที่ครูใช้ เวลาที่กำหนด และปริมาณเนื้อหาที่ได้สอนในแต่ละหัวข้อ ความยากง่ายของหัวข้อเรื่องที่สอน การวัดและประเมินผลการเรียน เป็นต้น

5.3.5.2 การวัดความสามารถต่างๆ ไป การวัดความสามารถควรวัดทุกๆ ด้าน ไม่ควรจำกัดเฉพาะภายในขอบเขตของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเท่านั้น การวัดความสามารถทำได้หลายวิธีโดยจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนและสิ่งที่วัด

5.3.5.3 การวัดเจตคติ เจตคติเป็นผลส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดก็就会有ความสนใจอยากทำสิ่งนั้นๆ การวัดเจตคติสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม ผลของแบบสอบถามควรดูรายละเอียดของกลุ่มที่ตอบแทนที่จะดูผลรายละเอียดของแต่ละบุคคล

5.3.5.4 การติดตามผล เป็นการดูผลของหลักสูตรโดยรวมมากกว่าการที่จะเปรียบเทียบหลักสูตรต่างๆ ระหว่างกัน รูปแบบการติดตามอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น ศึกษาว่านักศึกษาที่ประสบความสำเร็จในตอนเรียนมีการเรียนอย่างไร หรือดูผลการเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้อาจศึกษาความก้าวหน้าในวิชาชีพหรือความก้าวหน้าทางการศึกษาในระยะยาว ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการวางหลักสูตรใหม่

5.3.6 การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบของแฮมมอนด์ (Hammond) แฮมมอนด์ได้เสนอโครงสร้างและรูปแบบการประเมินนวัตกรรมที่เป็นระบบซึ่งเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการประเมินหลักสูตรได้เป็นอย่างดี ซึ่งการประเมินหลักสูตรรูปแบบของแฮมมอนด์มีโครงสร้างสำหรับการประเมินและรูปแบบของกระบวนการประเมิน สรุปได้ดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 226-228; บุญชม ศรีสะอาด. 2546: 105-108)

5.3.6.1 โครงสร้างสำหรับการประเมิน แฮมมอนด์ (Hammond) ได้เสนอโครงสร้างสำหรับการประเมิน แบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ มิติการสอน มิติสถาบัน และมิติพฤติกรรมหรือผลผลิต ในแต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญหลายตัวแปร แต่ละตัวแปรของแต่ละมิติมีปฏิสัมพันธ์กัน ความสำเร็จของหลักสูตรขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในมิติต่างๆ เหล่านั้น รายละเอียดของแต่ละมิติและตัวแปรภายในมิติ มีดังนี้

1) มิติการสอน ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ 5 ตัวแปร คือ

- การจัดชั้นเรียนและตารางสอน เป็นเรื่องของการจัดครูและนักเรียนให้พบกันและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งการจัดในส่วนนี้จะต้องคำนึงถึงเวลาและสถานที่ กล่าวคือ ในเรื่องของเวลาหมายถึง การกำหนดช่วงเวลาสอนคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน ลำดับวิชาก่อนหลัง ส่วนในเรื่องสถานที่ หมายถึง ลักษณะการแบ่งกลุ่มผู้เรียนและลักษณะการเคลื่อนชั้นสูงขึ้น

- เนื้อหาวิชา หมายถึงเนื้อหาวิชาที่จะนำมาจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างความรู้ ความคิดรวบยอด และวิธีการแสวงหาความรู้ตามลักษณะวิชาการ จัดลำดับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน

- วิธีการสอน หมายถึง การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ผู้เรียนกับนักเรียน หลักการเรียนรู้ควรคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (1) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม (2) การให้ข้อมูลย้อนกลับทันที (3) การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์แห่งความสำเร็จ และ (4) การแบ่งและจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ที่ละเอียด

- สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ หมายถึง สถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือ ห้องปฏิบัติการ วัสดุสิ้นเปลือง และสื่อประกอบการเรียนการสอนต่างๆ

- งบประมาณ หมายถึง เงินที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน

2) มิติด้านสถาบัน ตัวแปรด้านนี้ได้แก่ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ครอบครัวยุติธรรม ครอบครัวยุติธรรม และชุมชน

3) มิติด้านพฤติกรรม มีองค์ประกอบของพฤติกรรม 3 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านความรู้ พฤติกรรมด้านทักษะ และพฤติกรรมด้านเจตคติ

5.3.6.2 รูปแบบของกระบวนการประเมิน

แนวคิดการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์เริ่มด้วยการประเมินหลักสูตรที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การตัดสินใจแล้วจึงเริ่มกำหนดทิศทางและกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ขั้นตอนของการประเมินหลักสูตรมีดังนี้

- 1) กำหนดสิ่งที่จะประเมิน เช่น ประเมินรายวิชาใด
- 2) กำหนดตัวแปรในมิติการสอนและมิติสถาบันให้ชัดเจน
- 3) เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 4) ประเมินผลพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์
- 5) วิเคราะห์ผลที่ปรากฏภายในองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปบนพื้นฐานของพฤติกรรมจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นผลสะท้อนกลับไปสู่พฤติกรรมที่ตั้งจุดประสงค์ไว้ และเป็นการตัดสินใจว่าหลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด และ
- 6) พิจารณาส่งที่ควรเปลี่ยนแปลงปรับปรุง

5.3.7 การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบของพอสเนอร์ (Posner. 1992)

พอสเนอร์ได้วางกรอบการวิเคราะห์หลักสูตรโดยดูจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาผล การเรียนรู้ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ซึ่งดูจากแผนการสอน โครงสร้างหลักสูตร การวัดและการ ประเมินผล การวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณาได้จาก

5.3.7.1 เอกสารหลักสูตร ลักษณะหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร โครงสร้าง หลักสูตร

5.3.7.2 หลักสูตรเฉพาะศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหาหลักสูตร ส่วนประกอบ หลักสูตร

5.3.7.3 การนำไปใช้ศึกษา วิธีการนำหลักสูตรไปใช้ สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ จากหลักสูตรโดยได้จากการวัดและประเมินผล

5.3.7.4 วิเคราะห์ระบบหลักสูตร สามารถวิเคราะห์หลักสูตร ได้ว่า มีจุดอ่อน หรือจุดแข็ง สามารถนำไปใช้โดยหลีกเลี่ยงอันตรายจากความไม่เข้าใจและดัดแปลงการใช้หลักสูตรให้ เกิดประโยชน์สูงสุดและให้มีข้อจำกัดน้อยที่สุด

5.3.8 การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบของแพรท (Pratt. 1994: 298-300)
ซึ่งเสนอแนวทางในการประเมินหลักสูตรด้วยการตอบคำถามตามแนวทางการประเมินที่กำหนด โดยในแต่ละแนวทางจะมีรายการคำถามที่ครอบคลุม ซึ่งจะนำไปสู่การประเมินในเรื่องนั้นๆ แนวทางการประเมินหลักสูตรที่แพรทเสนอ คือ

5.3.8.1 การประเมินความต้องการ (Need Assessment)

5.3.8.2 จุดมุ่งหมาย (Aim)

5.3.8.3 เหตุผลและความจำเป็น (Rationale)

5.3.8.4 จุดมุ่งหมายเฉพาะ (Objectives)

5.3.8.5 การประเมินผล (Assessment)

5.3.8.6 สภาพแวดล้อม (Context)

5.3.8.7 ลักษณะของผู้เรียน (Entry Characteristics)

5.3.8.8 การเรียนการสอน (Instruction)

5.3.8.9 ความแตกต่างของผู้เรียน (Individual Differences)

5.3.8.10 ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ (Resources)

5.3.8.11 การทดลองใช้หลักสูตร (Tryout)

5.3.8.12 การประเมินโครงการ (Program Evaluation)

5.3.8.13 การนำหลักสูตรไปใช้ (Implementation)

5.3.8.14 คุณภาพของผลผลิต (Production Qualities)

6. การพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา หลักสูตรที่ดี ควรเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีเจตคติที่ดีต่อการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม หลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบททางสังคม โดยการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือโดยการสร้างหลักสูตรใหม่ซึ่งไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลยก็ได้

6.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึงการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ความหมายของคำว่าพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียนด้วย (Saylor; & Alexander. 1974: 7) การพัฒนาหลักสูตรจึงหมายถึง การพัฒนาระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำรา แบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ ตลอดจนการวัดและประเมินผล การใช้หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไข และการให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตร ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริการและบริหารหลักสูตร (วิชย วงษ์ใหญ่. 2521: 12)

สัจ จุฑานันท์ (2532: 33-34) ได้สรุปว่ามีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร หรือมีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตรหลายคำ ซึ่งคำศัพท์ที่มีความใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุดก็คือ การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) และการร่างหลักสูตร (Curriculum planning) สำหรับการสร้างหลักสูตร (Curriculum construction) ก่อนข้างจะมีความหมายแคบ คือมุ่งถึงการสร้างหลักสูตรหรือจัดทำรายวิชาขึ้นมาใหม่แต่อย่างเดียว ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum improvement) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร (Curriculum revision) และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (Curriculum change) ก่อนข้างที่จะมุ่งถึงการจัดทำหลักสูตรโดยอาศัยหลักสูตรที่มีอยู่เดิมเป็นรากฐาน จึงค่อนข้างจะแคบกว่าคำว่าพัฒนาหลักสูตร

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย โดยพัฒนาโครงสร้างของการโปรแกรมการเรียนการสอน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

6.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนที่เป็นกระบวนการหลายขั้นตอน แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรนั้นทำได้หลายวิธี ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอรูปแบบหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

6.2.1 ไทเลอร์ (Ralph .W. Tyler) แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์นั้นมี หลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรว่าในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้นควรจะตอบคำถาม พื้นฐาน 4 ประการ ซึ่งไทเลอร์ได้ให้หลักเกณฑ์และเหตุผลไว้ว่าในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการสอนนั้นจะต้องตอบคำถาม 4 ประการดังนี้ (วิชัย ดิสสระ. 2535: 31-32)

6.2.1.1 จุดมุ่งหมายการศึกษาของโรงเรียน คืออะไร?

6.2.1.2 การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษาของโรงเรียนนั้น ต้องใช้ประสบการณ์ การศึกษาอะไร ?

6.2.1.3 ประสบการณ์การศึกษาดังกล่าวจะจัดอย่างไร?

6.2.1.4 และเพื่อให้แน่ใจว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบรรลุเป้าหมายตามที่ กำหนดไว้ จะมีวิธีการประเมินผลคุณภาพของหลักสูตรได้อย่างไร?

การพัฒนาหลักสูตรโดยอาศัยคำถาม 4 ประการของไทเลอร์นี้ เป็นการใช้ กระบวนการ Means – Ends'Approach ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 การแสดงโครงสร้างของแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

ที่มา: วิชัย ดิสสระ. (2535). การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. หน้า 32.

ตามแผนภูมิโครงสร้างแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์นั้น เป็น แผนภูมิที่แสดงให้เห็นโครงสร้างและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วๆ ไปว่า ก่อนจะกำหนด เป้าหมายของหลักสูตรอย่างกว้างๆ นั้นจะต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งต่างๆ 3 แหล่ง คือสังคม ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อและแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตในสังคม โครงสร้างที่สำคัญทางสังคมและความ มุ่งหวัง เป็นต้น แหล่งที่สองเกี่ยวกับผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ

และคุณลักษณะที่ประเทศชาติต้องการ และแหล่งที่สามก็คือ คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆ หรือจากผลการวิจัยที่สรุปให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรจัดการเรียนการสอน ประมวลกลมกลืนเข้าด้วยกัน จนเป็นเป้าหมายอย่างกว้างๆ ของหลักสูตร และเมื่อได้เป้าหมายอย่างกว้างๆ ของหลักสูตรแล้ว ต้องอาศัยข้อมูลทางด้านทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยาการศึกษาต่างๆ มาผสมผสานกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยมและความมุ่งหวังว่า แนวคิดทางปรัชญาของผู้เรียนทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคตว่าเป็นอย่างไร กระบวนการเรียนที่ถูกต้องและที่ควรนั้นเป็นเช่นไร แล้วจึงสรุปเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ก็สามารถกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดทั้งระบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรที่จัดทำหรือพัฒนามานั้นมีคุณภาพมากน้อยแค่ไหนอย่างไร จึงจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการ หรือวิธีการประเมินผลหลักสูตรไว้อย่างชัดเจนก็จัดว่าเสร็จขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์

ข้อสังเกตสำหรับแผนภูมิการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ การใช้กระบวนการ Means – Ends Approach ตอบปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ถ้าหากแบ่งขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรตามแผนภูมิออกเป็น 7 ขั้นตอนแล้ว จะพบว่า

ขั้นตอนที่ 1 – 5 จะพยายามตอบคำถามที่ 1

ขั้นตอนที่ 6 จะตอบคำถามที่ 2

ขั้นตอนที่ 6 จะตอบคำถามที่ 3 เช่นกัน

ขั้นตอนที่ 7 จะตอบคำถามที่ 4

6.2.2 ฮิลดา ทาบา (Hilda Taba) เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ที่เน้นวิธีการจากฐานราก (Grass-Roots Approach) ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาจากระดับล่างไปสู่ระดับบน คือ การออกแบบและกำหนดหลักสูตรจะเริ่มต้นจากชั้นเรียนโดยครูผู้สอนมากกว่าที่จะพัฒนาจากหน่วยงานที่อยู่ในระดับสูง รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่ครูมีส่วนร่วมของทาบามี 8 ขั้นตอนสรุปได้ดังนี้ (Taba. 1962: 345-425)

ขั้นตอนที่ 1 วิจัยความต้องการ โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ ความหลากหลายของผู้เรียน และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม โดยรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจเป็นทั้งความต้องการที่มีอยู่เดิมผสมผสานเข้ากับความต้องการใหม่

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลความต้องการในขั้นตอนแรกเป็นหลักในการพิจารณา จุดมุ่งหมายที่กำหนดในขั้นตอนนี้ควรเป็นพื้นฐานในการสอนของครู ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่สามารถปฏิบัติได้จริงและสามารถใช้เป็นแนวทางในการเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกเนื้อหา จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้จะเป็นตัวชี้แนวทางในการเลือกเนื้อหาของหลักสูตร จึงควรเลือกเนื้อหาโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และคำนึงถึงความเที่ยงตรงและความสำคัญของเนื้อหาที่มีต่อผู้เรียนด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การจัดลำดับเนื้อหา เมื่อครูเลือกเนื้อหาได้แล้ว จะต้องจัดเนื้อหาโดยการเรียงลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความพร้อม ความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียน ซึ่งพิจารณาถึงความเหมาะสมของลำดับการเรียนรู้ก่อน-หลัง ความง่าย-ความยาก ความกว้าง-ความลึก ของสาระความรู้ โดยเริ่มจากหัวข้อง่าย ๆ เพื่อนำไปสู่หัวข้อที่ลึกยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้จำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้และวิธีการสอนแบบต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ตามลำดับก่อนหลังให้มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน และเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 7 กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล นักพัฒนาหลักสูตรจะช่วยให้การตัดสินใจว่ามีจุดมุ่งหมายใดบ้างที่ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จ ส่วนครูผู้สอนจะช่วยคัดเลือกเทคนิควิธีการประเมินผลที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน จึงควรมีการประเมินกระบวนการ ประเมินวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมถึงควรมีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนด้วย

ขั้นตอนที่ 8 การตรวจสอบความสมดุลและลำดับขั้นตอน เป็นการตรวจสอบหน่วยการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการพิจารณาส่วนประกอบต่างๆ ว่าเค้าโครงเนื้อหาสอดคล้องกับแนวความคิดในภาพรวมหรือไม่ กิจกรรมการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนเชื่อมโยงความคิดให้กว้างออกไปหรือไม่ ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาเป็นไปอย่างราบรื่นหรือไม่ ความสมดุลระหว่างการเขียนและการเสนอผลงานปากเปล่าเป็นอย่างไร การจัดการองค์การยืดหยุ่นเพียงพอ นักเรียนมีความรู้สึกสบายใจที่จะแสดงออกโดยการพูดหรือการกระทำหรือไม่ บทเรียนเหมาะสมกับบรรยากาศในโรงเรียนหรือไม่

6.2.3 เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (J. Galen Saylor and William M. Alexander)

เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 20-23; สุนทร โคตรบรรเทา. 2547: 25-27)

6.2.3.1 เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต (Goals, Objective and Domains)

เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขตต่างๆ จะได้รับการคัดเลือกจากการพิจารณาตัวแปรภายนอก (External Variables) อย่างรอบคอบ ตัวแปรดังกล่าวได้แก่ ทัศนะและความต้องการของสังคม ข้อบังคับทางกฎหมายของรัฐ ข้อค้นพบจากงานวิจัยต่างๆ ปรัชญาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร เป็นต้น นักพัฒนาหลักสูตรควรกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสิ่งแรก เป้าหมายแต่ละประเด็นควรบ่งบอกถึงขอบเขตๆ หนึ่งของหลักสูตร (Curriculum Domains)

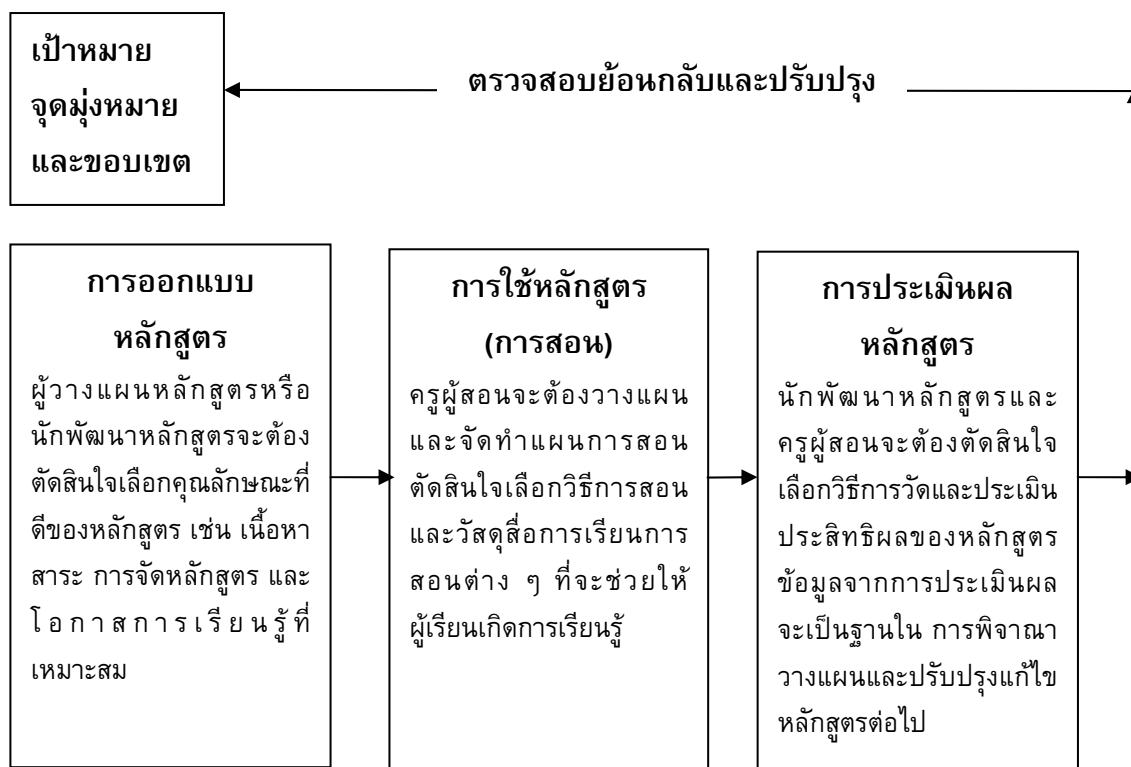
เชเลอร์และอเล็กซานเดอร์ ได้เสนอขอบเขต 4 ขอบเขตที่สำคัญและควรให้ความสนใจ ซึ่งได้แก่ พัฒนาการส่วนบุคคล (Personal Development) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (Continued Learning Skill) และความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) อย่างไรก็ตาม อาจจะมีขอบเขตที่สำคัญอื่นๆ อีก ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรอาจจะพิจารณาตามความเหมาะสมกับผู้เรียนและลักษณะสังคม

6.2.3.2 การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) หลังจากที่ได้กำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องวางแผนออกแบบหลักสูตรตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ได้เลือกมาแล้ว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รูปแบบของหลักสูตรที่เลือกแล้วควรจะให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน และลักษณะของสังคม ตลอดจนข้อกำหนดต่างๆ ของสังคม และปรัชญาทางการศึกษา

6.2.3.3 การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation) หลังจากที่ได้ตัดสินใจเลือกรูปแบบของหลักสูตร (Curriculum Design) แล้วก็จะเป็นส่วนขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้โดยครูผู้สอนควรวางแผนและจัดทำแผนการสอนในรูปแบบต่างๆ (Instructional Plan) ครูผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการสอนและวัสดุสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้

6.2.3.4 การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) การประเมินผลหลักสูตรจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบนี้ นักพัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนจะต้องตัดสินใจเลือกเทคนิคการประเมินผลที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือสามารถบอกได้ว่าหลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินหลักสูตรควรเน้นที่การประเมินตัวหลักสูตร คุณภาพของการสอนและพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียน ผลจากการประเมินด้วยเทคนิควิธีการประเมินที่เลือกแล้วนี้จะช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถตัดสินใจได้ว่าจะยังคงใช้หลักสูตรนี้ต่อไป ควรปรับปรุงแก้ไข หรือควรจะยกเลิกหลักสูตรดังกล่าว

เชเลอร์และอเล็กซานเดอร์ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบ 5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเชลเลอร์และอเล็กซานเดอร์

ที่มา: ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตรหลักการและแนวปฏิบัติ*.

หน้า 23.

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะมีลักษณะเป็นกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน คือ เริ่มต้นจากการกำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกและจัดระบบเนื้อหาสาระ นำหลักสูตรไปใช้ และประเมินผลหลักสูตร ถ้ายังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรก็จะเริ่มต้นตามกระบวนการและขั้นตอนเดิมดังกล่าวอีกวนเวียนต่อเนื่องกันไป เพราะหลักสูตรต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ

7. หลักสูตรระดับอุดมศึกษา

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการอุดมศึกษา หลักสูตรอุดมศึกษามีความหมายที่แตกต่างจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรหรือนัยหนึ่งคือตัวแทนของโปรแกรมการศึกษาเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงสภาพการจัดดำเนินการของแต่ละสถาบันที่มีความแตกต่างกันได้ ดังที่ทราบกันแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะมีความหลากหลายได้นั้นหลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ในสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา ส่วนมากหลักสูตรจะมีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นน้อย เนื่องจากมีข้อกำหนดของวิชาบังคับที่ต้องเรียน และหลักสูตร

มักจะเน้นเนื้อหาสาระมาก ถึงแม้ว่าใน ระบบหน่วยกิตที่นำมาใช้ในการกำหนดเนื้อหาและกระบวนการในการจัดหลักสูตรและรายวิชาจะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความหลากหลายในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองภายใต้การแนะนำของผู้สอนอีก 3 ชั่วโมง หลังจากที่เรียนในห้องเรียน 1 ชั่วโมง แต่กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในส่วนนี้ไม่ได้มีการกระทำกันอย่างจริงจัง ทั้งในส่วนของผู้เรียน และผู้สอนที่ควรติดตามแนะนำ จึงเป็นผลให้ผู้เรียนขาดการใฝ่รู้ การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และการนำความรู้ที่นำมาวิเคราะห์ย่อยเป็นองค์ความรู้ ซึ่งสังคมปัจจุบันต้องการบัณฑิตที่เป็นผู้ทำงานที่มีความรู้หรือแรงงานความรู้ (Knowledge Worker) (ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2545: 1-2)

เสริมศรี ไชยสร, สุรพล บัวพิมพ์ และ สุนทรี คนเที่ยง (2543: (5)-(8)) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่พึงประสงค์ในระดับปริญญาตรี ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นหลักได้ดังนี้

7.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร พบว่าหลักสูตรที่ดีนั้น ควรมีจุดมุ่งหมาย 5 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมความเป็นคนสมบูรณ์ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะชีวิตและสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งมีความรู้เฉพาะด้าน 2) มุ่งเตรียมความพร้อมทางสติปัญญา ความสามารถเพื่อให้เป็นผู้บริโภคที่ฉลาด รู้คุณค่าของความคิด วิชาการและสรรพสิ่ง โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความลึกซึ้งทางปัญญา และรู้จักใช้ความคิดขั้นสูง 3) ส่งเสริมทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ในสังคมข้อมูลข่าวสาร 4) ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 5) เพื่อพัฒนาความเป็นสากล ความก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติในเชิงวิชาการ เนื้อหา และประสบการณ์รวมทั้งความสามารถในการใช้ภาษาสากล ในการติดต่อสื่อสาร และแสวงหาความรู้

7.2 โครงสร้างหลักสูตร สรุปได้ 4 ประเด็นหลัก กล่าวคือ 1) หลักสูตรควรประกอบด้วยมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ (General core courses) มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เพื่อนำไปประกอบวิชาชีพชั้นสูง (Concentration areas) มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ (Electives) และมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนกำหนดและดำเนินการเอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถ พัฒนาจิตสำนึก และค่านิยมของตนเอง (Co-curricular activities) 2) สัดส่วนของมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ (Electives) ควรเพิ่มให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่สามารถปรับตัวในการทำงานและการดำรงชีวิต 3) มวลประสบการณ์ที่ทุกคนควรเรียนรู้ไม่ควรจัดสอนเป็นวิชาพื้นฐานในปีต้นๆ เท่านั้น ควรกระจายให้ตลอดหลักสูตร เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันระหว่างความรู้ทั่วไปกับความรู้ในการประกอบวิชาชีพชั้นสูง ที่สำคัญมวลประสบการณ์ส่วนที่เป็นแกนนี้เหมาะสำหรับจัดประสบการณ์บูรณาการเพื่อความเข้าใจชีวิตและสังคมของผู้เรียนทุกคนของสถานศึกษา และ 4) ทุกมวลประสบการณ์ ควรสอดแทรกการสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความสนใจใฝ่รู้ ทักษะชีวิตและสังคมให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกลักษณะของตน

7.3 การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ว่า 1) การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีลักษณะยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกตามความสนใจทั้งด้านเนื้อหาและกิจกรรม 2) กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเน้นระหว่างวิชาความรู้กับชีวิตจริง รวมทั้งการเน้นประสบการณ์ตรง กระบวนการคิด การเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ และ 3) ควรใช้วิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

7.4 การประเมินและมาตรฐานหลักสูตร ควรมีการดำเนินการดังนี้ 1) มีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร อย่างสม่ำเสมอ 2) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ต้องอาศัยข้อมูลการประเมินจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 3) ควรมีการพัฒนาตัวบ่งชี้มาตรฐานคุณภาพของหลักสูตรตามหลักเกณฑ์ของหลักสูตร และ 4) ควรสนับสนุนให้สถาบันที่มีความพร้อมเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติเพื่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่าย และการแข่งขันทางวิชาการ

7.5 รูปแบบการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดเนื้อหานั้นสถาบันอุดมศึกษาอาจจัดประสบการณ์เรียนรู้ หรือเนื้อหาสาระเป็นรายวิชา (Courses) แต่ละรายวิชาอาจจัดเป็นแบบเน้นเฉพาะสาขาวิชาเดียว (Discipline-based curriculum) ซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ควรเพิ่มการพัฒนาหลักสูตรที่มีลักษณะสหวิทยาการ หรือบูรณาการ (Interdisciplinary/ Intergrated curriculum) โดยอาจจะพัฒนาขึ้นมาเป็นหน่วยสหวิทยาการ สำหรับสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือจะเป็นกิจกรรมสหวิทยาการ รายวิชา สหวิทยาการ โปรแกรมสหวิทยาการก็ได้ ทั้งนี้เพื่อเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แบบองค์รวม เห็นความสัมพันธ์ของความรู้ที่หลากหลายได้

นอกจากนี้แล้ว การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องยืดหยุ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น (Flexible learning) ซึ่งอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ (Units/Modules) เพื่อความสะดวกในการดำเนินการใช้ระยะเวลาเรียนของผู้เรียนได้เหมาะสม

7.6 รูปแบบการบริหารหลักสูตร การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีในสังคมยุคใหม่ควรมีความหลากหลายรูปแบบ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย รวมทั้งต่อเนื่องตลอดชีวิต ในการบริหารจัดการหลักสูตร มีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น กล่าวคือ 1) เวลาเรียน ต้องจัดให้มีทั้งแบบเต็มเวลา (Full-time) และแบบไม่เต็มเวลา (Part-time) โดยมีการยืดหยุ่นในช่วงเวลาศึกษา ที่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องการหาความรู้ สามารถเข้ามาเรียนได้ เป็นการก่อให้เกิดการศึกษาแบบต่อเนื่อง (Continuing education) ซึ่งจะเป็นการสนองตอบต่อผู้เรียน และตลาดแรงงาน 2) เปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนหน่วยกิต หรือวิชาที่เรียนระหว่างสถาบัน (Credit/course transfer) ซึ่งเป็นการส่งเสริมหลักการของการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตลอดชีวิต ทำให้ข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถาบันการศึกษาลดลง และ 3) ใช้ระบบเทคโนโลยีการสอนแบบใหม่ เพื่อช่วยให้เกิดความหลากหลายในการเข้าถึงการศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-management learning) ทั้งนี้รวมทั้งการศึกษาทางไกลด้วย (Distance Learning) ด้วย

จะเห็นได้ว่ารูปแบบของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรดังกล่าว มีรากฐานมาจากการขยายตัวของการอุดมศึกษาไปสู่มวลชน (Massification) ซึ่งจำเป็นต้องใช้รูปแบบการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนที่หลากหลาย (Diversification) เพื่อสนองตอบทั้งความต้องการของปัจเจกบุคคลและสังคม

สรุปได้ว่าหลักสูตรอุดมศึกษา คือตัวแทนของโปรแกรมการศึกษาซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงสภาพการจัดดำเนินการของแต่ละสถาบันที่มีความแตกต่างกันได้ หลักสูตรอุดมศึกษาในปัจจุบันส่วนมากจะมีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นน้อย เนื่องจากมีข้อกำหนดของวิชาบังคับที่ต้องเรียน และหลักสูตรมักจะเน้นเนื้อหาสาระมาก จึงได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่พึงประสงค์ในระดับปริญญาตรี ซึ่งผลการวิจัยได้สรุปประเด็นหลักเกี่ยวกับเรื่อง 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) โครงสร้างหลักสูตร 3) การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การประเมินและมาตรฐานหลักสูตร 5) รูปแบบการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร และ 6) รูปแบบการบริหารหลักสูตร ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาตรีให้เป็นหลักสูตรที่พึงประสงค์ในบริบทสังคมไทยได้

วิชาชีพครู

การจัดการศึกษาเพื่อผลิตหรือบ่มเพาะครูนั้น ในอดีตนิยมเรียกว่าการฝึกหัดครู (Teacher Training) ต่อมาการจัดการฝึกหัดครูได้มีการพัฒนาสร้างองค์ความรู้ทางวิชาชีพ และเข้าสู่สถาบันวิชาชีพครูอย่างจริงจัง และเป็นระบบ ทำให้ “Teacher Education” จึงเข้ามาแทนที่ “Teacher Training” ดังนั้นในวงการวิชาชีพครูของไทยจึงได้บัญญัติศัพท์ “Teacher Education” ว่า “ครูศึกษา” (สมหวัง พิริยานูวัฒน์. 2543: 5-6) มูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ที่นิยมใช้กันมาแต่เดิมนั้น ก็เนื่องมาจากการเคลื่อนไหวของการฝึกหัดครู ในการเข้าไปสู่สถาบันวิชาชีพอย่างจริงจัง วิชาชีพครูจำเป็นต้องมีองค์ประกอบความรู้ทางวิชาชีพ (Body of knowledge) (ประทีป เมธาวุฒิ. 2530: คำนำ)

1. การผลิตครูในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มมีการตั้งโรงเรียนสำหรับทวยราษฎร์ขึ้นในปีพ.ศ. 2427 และมีการขยายการตั้งโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น หลังจากนั้นอีก 8 ปีต่อมาความต้องการครูเริ่มทวีขึ้น จึงต้องตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ขึ้นในพ.ศ. 2435 (สายหยุด จำปาทอง. 2532: 7) จึงกล่าวได้ว่าการผลิตครูอย่างเป็นระบบในประเทศไทยได้เริ่มต้นขึ้นในปีนี้และมีพัฒนาการต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการศึกษาลักษณะการผลิตครูตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันจึงควรศึกษาถึงพัฒนาการการผลิตครูในอดีตและลักษณะการผลิตครูในปัจจุบัน

1.1 พัฒนาการของครุศึกษาหรือการฝึกหัดครูไทยในอดีต

พัฒนาการของครุศึกษาหรือการฝึกหัดครูไทยในอดีต เริ่มต้นเมื่อปีพ.ศ. 2435 ภายหลังจากที่ได้มีการตั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบเมื่อ พ.ศ. 2414 โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯให้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวังเป็นแห่งแรก หลังจากนั้นได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งในพระนครและหัวเมือง ครูผู้สอนในระยะแรก คือ บุคลากรในกรมพระอาลักษณ์ พระภิกษุ และบุคคลผู้มีความรู้ในวิชาชีพสาขาต่างๆ เมื่อการศึกษาขยายตัวแพร่หลายมากขึ้น และได้มีการกำหนดหลักสูตร แบบเรียน การวัด และการประเมินผลอย่างเป็นระบบมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกหัดครูที่มีความรู้เฉพาะในสาขาวิชาชีพครู เพื่อทำหน้าที่สอนในระบบโรงเรียน การฝึกหัดครูจึงได้รับการพัฒนาเป็นลำดับมา (วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. 2548: 1)

การผลิตครูในประเทศไทยมีพัฒนาการแบ่งได้เป็น 7 ยุค ดังนี้ (สมหวัง พิริยานุวัฒน์. 2543: 6)

1.1.1 ยุคการฝึกหัดครูแบบอุปถัมภ์ (พ.ศ. 2400-2434) เป็นยุคก่อนที่มีสถาบันผลิตครู ไม่มีหลักสูตรชัดเจน ดำเนินการในวังและในวัด เป็นการสอนตัวต่อตัว โดยเน้นว่าครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม

1.1.2 ยุคครุศึกษาเพื่อปฏิรูปบ้านเมือง (พ.ศ. 2435-2455) เป็นยุคเริ่มต้นของโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ เพื่อผลิตครูอาจารย์ไปสอนในกรุงเทพ และหัวเมืองต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับยุคสมัยการปฏิรูปปรับปรุงบ้านเมือง

1.1.3 ยุคครุศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและท้องถิ่น (พ.ศ. 2456-2488) ในยุคนี้ให้ความสำคัญของชนบทไทย ถือว่าขอบฟ้าของประเทศไทยอยู่ที่ชนบท จึงเน้นการผลิตครูด้านอาชีพ โดยเฉพาะเกษตรกรรม เพื่อไปสอนในชนบทเป็นการเริ่มต้นโครงการฝึกหัดครูชนบท

1.1.4 ยุคครุศึกษาเพื่อความทันสมัย (พ.ศ. 2489-2516) เป็นยุคของการผลิตครูเพื่อให้มีความเป็นสากล อาศัยรูปแบบความเจริญจากต่างประเทศ โดยได้รับความช่วยเหลือผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ

1.1.5 ยุคครุศึกษาเพื่อแสวงหาเอกลักษณ์ (พ.ศ. 2517-2530) เป็นยุคปฏิรูปการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม มีนักคิดอิสระต้องการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย โดยเร่งปฏิรูปการศึกษาระดับประถมศึกษาแบบทดลองมอบอำนาจ เพื่อให้เป็นรูปแบบการจัดประถมศึกษาของประเทศไทยโดยเฉพาะ

1.1.6 ยุคครุศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู (พ.ศ. 2535-2539) เป็นยุคที่ต้องการให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง และครูเป็นนักวิชาชีพชั้นสูง

1.1.7 ยุคครุศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป) สืบต่อจากยุคที่เพิ่งผ่านมา การผลิตครูเน้นความเป็นวิชาชีพ เป็นครูมืออาชีพ และครูคุณภาพ เพื่อปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งออกตามความแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ที่ให้ออกกฎหมายการศึกษาและให้พัฒนาวิชาชีพครู

1.2 การผลิตครูในยุคปฏิรูปการศึกษา

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนจนถึงมุ้งมั่นที่จะยกระดับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพครูให้เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคนไทยให้เป็นไปตามมาตรา 6,7,22 และ 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ประเสริฐ จริยานุกุล. 2544: 14) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูจึงได้ทบทวนการทำงานที่ผลิตครูตลอดทั้งกระบวนการ โดยการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพของวิชาชีพครู ซึ่งในที่สุดร่วมกันกำหนดว่าการพัฒนาครูใหม่ควรที่จะพัฒนาหลักสูตรเป็นหลักสูตร 5 ปี เพราะคิดว่าหลักสูตร 5 ปี จะเป็นการเพิ่มคุณภาพของครู แล้วก็จะทำให้ได้ครูที่มีคุณภาพไปช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการศึกษาของชาติ (วิจิตร ศรีสอาน. 2548: 65)

จากแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันพิจารณาและเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2545 สภาคณบดีได้ประชุมร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ การหารือในที่ประชุมได้ข้อสรุปว่าหลักสูตรการผลิตครูควรปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตร 5 ปี และมอบให้คณบดีคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปวางหลักเกณฑ์หลักสูตร ซึ่งท่านได้เสนอเกณฑ์หลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ เป็นแกนกลาง คือเรียนไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต มีวิชาการศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต วิชาเฉพาะ 110-148 หน่วยกิต วิชาชีพครู 36-55 หน่วยกิต วิชาเฉพาะสาขา 74-93 หน่วยกิต และวิชาเลือกเสรี 10 หน่วยกิต (เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่วางไว้ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2546) (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548: 89) ซึ่งการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการผลิตครูมุ่งแก้ปัญหา และมีการปรับเปลี่ยนสาระหลักสูตรดังนี้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548: 89-90)

1.2.1 การปรับเปลี่ยนหลักสูตรการผลิตครู เป็นหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี นั้นมุ่งแก้ปัญหาในเรื่องใหญ่ๆ 3 เรื่อง คือ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548: 85)

1.2.1.1 เพิ่มเนื้อหาวิชาเอกให้เข้มข้นลึกซึ้ง ด้วยการปรับวิชาเอกมาเป็น 74-93 หน่วยกิต (แต่ละแห่งอาจแตกต่างกันไป) ซึ่งเกือบเท่ากับวิชาเอกของวิทยาศาสตร์และสังคม

1.2.1.2 เพิ่มระยะเวลาการฝึกปฏิบัติ (การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) ตามพระราชบัญญัติสภาครู เพราะพระราชบัญญัติสภาครูกำหนดว่าต้องฝึกปฏิบัติ 1 ปีเต็ม เพื่อให้เห็นกระบวนการตั้งแต่เริ่มรับเด็กเข้ามาจนกระทั่งส่งเด็กออกไป ให้เห็นวิถีชีวิตและกระบวนการในโรงเรียนทุกขั้นตอน ซึ่งจะได้ทำงานในหน้าที่เหมือนครู

1.2.1.3 นักศึกษาได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจกับบทบาทภาระหน้าที่กับกระบวนการและเทคนิคใหม่ๆ ในวงวิชาชีพครู 3 เรื่องใหญ่ๆ คือ 1) ตามทันเทคโนโลยี 2) ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ต้องเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและสามารถออกแบบเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับเด็กได้ และ 3) ทำวิจัยค้นคว้า และทำวิจัยการเรียนการสอนในห้องเรียน

1.2.2 สารของหลักสูตร 5 ปี จะต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระวิชาชีพครูที่กำหนดไว้ คือ 1) หลักสูตรและการสอน 2) เทคโนโลยีการศึกษา 3) การวัดและประเมิน 4) การวิจัย 5) จิตวิทยา และ 6) เรื่องเกี่ยวกับวิชาชีพพื้นฐานทั้งหลาย โดยการพัฒนาหลักสูตรผลิตครู 5 ปีมีแนวทางในการพัฒนา 2 แนวคิด คือ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548: 85)

1.2.2.1 หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นแนวคิดรูปแบบบูรณาการ เป็นการเอารายวิชาหลักๆ มารวมกันประมาณ 5 หน่วยกิตต่อหนึ่งวิชา เช่นหลักสูตรและการสอนมารวมกันเป็นกลุ่มวิชาหลักๆ

1.2.2.2 หลักสูตรของมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นแนวคิดแบบ Discipline Oriented คือเป็นลักษณะรายวิชาหลักๆ

จะเห็นได้ว่าการผลิตครูในประเทศไทยในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการพัฒนา โดยทุกสถาบันการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรผลิตครูแนวใหม่ เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพครูให้เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง และเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคนไทย เนื่องจากการผลิตครูที่มีมานานจนถึงปัจจุบันมีปัญหาในเรื่องคุณภาพ เช่น ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ไม่มีความชำนาญในการสอน หรืออ่อนด้อยทางด้านเทคโนโลยี เป็นต้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูจึงได้ทบทวนการทำหน้าที่ผลิตครูตลอดทั้งกระบวนการ โดยกำหนดมาตรฐานและคุณภาพของวิชาชีพครู ซึ่งในที่สุดร่วมกันกำหนดว่าการพัฒนาครูใหม่ควรเป็นหลักสูตร 5 ปี ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มคุณภาพของครู แล้วก็จะทำให้ได้ครูที่มีคุณภาพไปช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการศึกษาต่อไป

หลักสูตรการผลิตครูระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในปัจจุบันเป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 5 ปี โดยทุกสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูได้มีการพัฒนาหลักสูตรและเริ่มใช้จัดการศึกษา ในปี พ.ศ. 2547 ส่วนสถาบันไหนที่เปิดหลักสูตร 4 ปี ผู้ที่จบการศึกษาจะไม่ได้รับในประกอบวิชาชีพครู ไม่ได้เป็นครูแต่จะทำงานเป็นพนักงานในโรงเรียนหรือบุคลากรทางการศึกษา

2. การผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทย

หลังจากที่กระทรวงธรรมการได้เปิดโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของรัฐขึ้นในจังหวัดพระนครชื่อว่าโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2483 ในสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงธรรมการ จึงได้ดำเนินการผลิตครูปฐมวัยหรือการฝึกหัดครูปฐมวัย ซึ่งในอดีตเรียกว่าการฝึกหัดครูอนุบาล และมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกหัดครูปฐมวัยในประเทศไทยมีพัฒนาการสรุปได้ดังนี้ (เบญจฯ แสงมลิ. 2516ก: 96-112; อารี รังสินนท์. 2539: 137)

การฝึกหัดครูอนุบาลได้เริ่มจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2484 ภายหลังจากกระทรวงธรรมการได้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศขึ้น ในสังกัดกองฝึกหัดครูกรมสามัญศึกษา ระยะแรกโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศได้จัดขึ้นเพื่อศึกษา ทดสอบ ความสนใจและความเข้าใจของประชาชนในเรื่องการศึกษาปฐมวัย ซึ่งผลปรากฏว่าเป็นที่น่าพอใจยิ่ง เพราะในระยะหนึ่งปีที่เปิดโรงเรียนอนุบาลประชาชนได้ให้ความสนใจ และพากันส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนเป็นจำนวนมากประกอบกับกระทรวงก็มีนโยบายที่จะเปิดโรงเรียนอนุบาลขึ้นตามจังหวัดต่างๆ จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องผลิตครูอนุบาลขึ้น เพื่อปฏิบัติงานในโรงเรียนอนุบาลที่เปิดใหม่

ดังนั้นในปี พ.ศ.2484 ม.ล.มานิจ ชุมสาย หัวหน้ากองฝึกหัดครู จึงให้ โรงเรียนอนุบาล ละอออุทิศเปิดรับนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จประโยคครูประถม เข้ารับการอบรมวิชาอนุบาลและปฏิบัติงานด้านอนุบาล นักศึกษารุ่นแรกที่สามารถศึกษาครูอนุบาลมีจำนวน 10 คน และได้คัดเลือกไว้เป็นครูในโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศอีกส่วนหนึ่งได้ออกไปเป็นกำลังสำคัญในการสอนโรงเรียนอนุบาลในส่วนภูมิภาค จึงนับได้ว่าโรงเรียนละอออุทิศเป็นสถาบันฝึกหัดครูอนุบาลแห่งแรกของประเทศไทย

ต่อมา พ.ศ. 2485 เนื่องจากจำนวนครูอนุบาลที่ผลิตได้ยังไม่เพียงพอที่จะดำเนินการให้กว้างขวาง ดังนั้นโรงเรียนฝึกหัดครูจึงรับนักเรียนที่สำเร็จครูประถมและครูการเรือนชั้นสูงเข้ารับการฝึกหัดครูอนุบาลอีก 9 คน ในปีนี้

พ.ศ.2486 กระทรวงธรรมการยังคงขยายงานโรงเรียนอนุบาลและมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาครูอนุบาลอย่างเร่งด่วนเพื่อให้เพียงพอกับการสอนในโรงเรียนอนุบาล จึงให้จังหวัดคัดเลือกผู้ที่จะเข้าอบรมครูจากผู้สำเร็จประโยคมัธยมและประโยคการเรือนชั้นสูงมาเรียน 1 ปี และมีเงื่อนไขว่าเมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะต้องกลับไปทำงานในต่างจังหวัด ซึ่งในช่วงนี้การฝึกหัดครูได้ย้ายมาจัดที่อาคารไม้ด้านหลังโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ และเปลี่ยนจากการฝึกหัดครูอนุบาลเป็น "โรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาล" และปีนี้กรมสามัญศึกษาได้รับนักเรียนฝึกหัดครูอนุบาลทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเข้ารับการอบรมจำนวน 45 คน เป็นนักเรียนทุนทั้งหมด แต่เนื่องจากภาวะสงครามโลกครั้งที่สองมีการทิ้งระเบิดในกรุงเทพฯ หลายครั้งโรงเรียนฝึกหัดครูได้ย้ายไปอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา แผนกฝึกหัดครูอนุบาลได้ไปดำเนินงานที่โรงเรียนสตรีวัดตะรุณี

พ.ศ. 2487 ในระหว่างที่ นางสาวเบญจา ตุงคะสิริ หัวหน้าแผนกฝึกหัดครูอนุบาลได้ไปเปิดโรงเรียนอนุบาลที่เพชรบูรณ์ อาคารของแผนกการฝึกหัดครูอนุบาลได้ถูกระเบิดทำลายหมด ดังนั้นการอบรมครูอนุบาลจึงได้เปิดอบรมครูอนุบาลที่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมหลังกระทรวงศึกษาธิการ และให้มีการสอนนักเรียนอนุบาลเพิ่มเป็น 2 ชั้น ในโรงเรียนฝึกหัดครูประถมเช่นกัน

ต่อมา พ.ศ. 2490 นางเอื้อนทิพย์ เปรมโยธิน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าแผนกฝึกหัดครูอนุบาลและได้ย้ายจากโรงเรียนฝึกหัดครูประถมพระนคร มาใช้อาคารเรียนวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนการเรือนพระนคร ซึ่งในปัจจุบันก็คือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ในปี พ.ศ 2500 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงอนุบาล กำหนดเวลาเรียน 2 ปี รับผู้จบการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.ก.ศ.) และเริ่มใช้ในปี พ.ศ 2501 จนถึงปี พ.ศ. 2510 จึงได้ยกเลิกการสอนนักเรียนประกาศนียบัตรชั้นสูงอนุบาลประเภท 2 ปี และกลับมาสอนนักเรียนฝึกหัดครู ประกาศนียบัตรประโยคครูอนุบาลหลักสูตร 1 ปี แทน จนกระทั่งในปี พ.ศ.2512 จึงได้เปิดสอนวิชา ป.กศ.ชั้นสูงอนุบาลหลักสูตร 2 ปี พร้อมทั้งสอนนักเรียนประกาศนียบัตรประโยคครูอนุบาลหลักสูตร 1 ปีควบคู่ไปด้วย

การผลิตครูปฐมวัยพัฒนามาจนถึงปีพ.ศ.2515 คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พัฒนาหลักสูตรการผลิตครู สาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีขึ้นมา และเปิดดำเนินการ จัดการศึกษาในปี พ.ศ.2516 ส่วนวิทยาลัยครูสังกัดกรมการฝึกหัดครูก็ได้พัฒนาหลักสูตรการผลิต ครูปฐมวัยในปี พ.ศ. 2519 เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง และระดับ ปริญญาตรีหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (2 ปี) และในปี พ.ศ.2524 การจัดการศึกษาปฐมวัยของ วิทยาลัยครูสังกัดกรมการฝึกหัดครูก็ได้พัฒนาไปสู่หลักสูตรระดับปริญญาตรี (4 ปี) โดยเปิดหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขาการอนุบาลศึกษา และต่อมาภายหลังก็มีมหาวิทยาลัยอื่นๆ จัดการศึกษา ระดับนี้อีกหลายแห่ง และในปีการศึกษา 2547 ได้มีการพัฒนาหลักสูตรเป็นหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ซึ่งมีหน่วยงานที่จัดการศึกษา คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั่วประเทศ

ในปี พ.ศ.2527 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปิดหลักสูตรระดับ ปริญญาโทสาขาการศึกษาปฐมวัย และเปิดหลักสูตรปริญญาเอกสาขาการศึกษาปฐมวัยขึ้นในปี พ.ศ.2543 ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เปิดหลักสูตรปริญญาโทสาขาการศึกษาปฐมวัยในปี พ.ศ. 2528 และเปิดหลักสูตรปริญญาเอกสาขาการศึกษาปฐมวัยขึ้นในปี พ.ศ.2544

การผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทยในปัจจุบันมีลักษณะที่แตกต่างจากการผลิตครูใน สาขาอื่นที่ผลิตครูในระดับปริญญา คือ มีโปรแกรมการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญาจนถึงปริญญา เอก ในระดับอนุปริญญาเดิมจะมีสถาบันราชภัฏเป็นผู้ผลิต แต่ภายหลังการปฏิรูปการศึกษาและ สถาบันราชภัฏมีการพัฒนาหลักสูตรใหม่เป็นหลักสูตรครุศาสตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่ จึงยกเลิกการผลิตครูในระดับอนุปริญญา ในปัจจุบันการผลิตครูปฐมวัยมีหลักสูตร และหน่วยงานที่ รับผิดชอบผลิตครูปฐมวัยดังนี้

2.1 ระดับอนุปริญญา การจัดการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับอนุปริญญาใน ปัจจุบันนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่เลิกจัดการศึกษาในระดับนี้แล้ว แต่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดการศึกษาในระดับนี้แทน คือ วิทยาลัยชุมชน ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งหมด 19 แห่ง ในทุกภูมิภาคของ ประเทศไทย โดยเปิดดำเนินการครั้งแรกในปีการศึกษา 2545 วิทยาลัยชุมชนเป็นสถานศึกษาของรัฐ ที่บริหารจัดการโดยชุมชน โดยมีหน่วยจัดการศึกษา เครือข่ายของวิทยาลัยชุมชน จัดการศึกษา ตามที่ชุมชนต้องการร่วมกับวิทยาลัยชุมชน ซึ่งจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาดำกว่าปริญญาทั้งสาย วิชาการและวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552: 54) โดยมีการผลิตครูใน หลักสูตรอนุปริญญาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นหลักสูตร 2 ปี ที่ใช้ในการสอนเพื่อพัฒนา ทักษะ ความรู้ในการประกอบอาชีพของประชากรในท้องถิ่น หรือให้เกิดความชำนาญเฉพาะทางใน สาขาวิชาชีพ เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานที่เหมาะสมต่อไป (สำนักส่งเสริมวิทยาลัยชุมชน. 2545: 3)

2.2 ระดับปริญญาตรี การจัดการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีในปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วภูมิภาค หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษา 2547 โดยในระยะแรกสถาบันราชภัฏได้พัฒนาหลักสูตรร่วมกันในปีการศึกษา 2546 เพื่อใช้จัดการศึกษาในปีการศึกษา 2547 แต่ภายหลังได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย จึงแยกกันขออนุมัติใช้หลักสูตรในนามของมหาวิทยาลัยตนเอง ส่วนมหาวิทยาลัยที่เดิมสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัยที่ผลิตครูปฐมวัยได้พัฒนาหลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี ของตนเอง

2.3 ระดับปริญญาโท การจัดการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาโทในปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยแต่ละมหาวิทยาลัยได้จัดสร้างหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.4 ระดับปริญญาเอก การจัดการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาเอกในปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยแต่ละมหาวิทยาลัยได้จัดสร้างหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

สรุปได้ว่าการผลิตครูด้านการศึกษานปฐมวัยในประเทศไทยเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2484 ซึ่งเป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อรัฐบาลมีดำริที่ขยายงานการศึกษาระดับอนุบาลออกไปทั่วประเทศ จึงได้ส่งครูไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อกลับมาจัดและดำเนินการเรียนการสอนเป็นต้นแบบ พร้อมกันนั้นก็ได้มีการฝึกหัดครูเพื่อป้อนให้โรงเรียนต่าง ๆ เพื่อจะได้ดำเนินการไปในแนวเดียวกัน โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศจึงเป็นโรงเรียนอนุบาลและสถานฝึกหัดครูอนุบาลแห่งแรกของประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ซึ่งหลักสูตรในช่วงแรกใช้ระยะเวลาศึกษาเพียง 1 ปี โดยได้ประกาศนียบัตรครูอนุบาล และได้มีการเปิดหลักสูตร ป.กศ.สูง หลักสูตร 2 ปี ในพ.ศ.2500 ต่อมา มีการยกระดับการฝึกหัดครูอนุบาลขึ้นเป็นปริญญาตรี ซึ่งคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้นเป็นแห่งแรกเมื่อ พ.ศ.2516 ในปัจจุบันการจัดการศึกษาวิชาชีพครูด้านการศึกษานปฐมวัยมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ในระดับอนุปริญญาถึงปริญญาเอก

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทย

การผลิตครูที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย สถาบันผลิตครูจะต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามปรัชญาการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตครูที่มีคุณภาพของสถาบัน สอดคล้องสภาพสังคมและตอบสนองนโยบายของรัฐบาล การจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทยจึงต้องคำนึงถึงสถานการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สภาพสังคมไทยในปัจจุบันและทิศทางใหม่ในการพัฒนาสังคมที่เหมาะสมกับสังคมไทย การปฏิรูปการศึกษา และคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่พึงประสงค์ในประเทศไทย เพื่อพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

3.1 สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ฉบับสรุป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 1-2) ได้สรุปสภาพสังคมไทยปัจจุบันไว้ดังนี้

สังคมไทยมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในเชิงของความยั่งยืน เรายังขาดภาวะสมดุล ยังมีปัญหาที่ต้องดูแลแก้ไข บางเรื่องก็อยู่ในขั้นวิกฤต อันมีเหตุทั้งที่เกิดจากสภาพภายในสังคมเราเอง และจากการคล้อยตามกระแสการวิวัฒนาการของโลก ทั้งนี้ประเด็นปัญหาใหญ่ ๆ ที่ควรมีการทบทวน เพื่อให้เกิดความตระหนักร่วมกัน มีภาวการณ์โดยย่อดังนี้

ผลจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้อัตราการว่างงานสูง มีปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น ความยากจน ยาเสพติด อาชญากรรม ครอบครัวแตกแยก เป็นต้น

ระเบียบใหม่ของโลกทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติที่มาพร้อมกับโลกาภิวัตน์ ได้สร้างความรุนแรงในการแข่งขัน มีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างฐานความรู้ที่เข้มแข็งให้กับประเทศ เพื่อความสามารถในการปรับตัว รู้เท่าทันไม่ให้เกิดอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมอย่างรุนแรง นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมมากยิ่งขึ้น

คุณภาพการศึกษาของประชากรไทยโดยเฉลี่ยต่ำลง และมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับอีกหลายประเทศในระดับเดียวกัน

การศึกษาขาดเอกภาพด้านนโยบาย สถานศึกษาขาดอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ชุมชน สถาบันทางสังคม

สังคมตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คนส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการกลั่นกรองคัดสรรทางวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ศิลปะไทยที่ทรงคุณค่าถูกละเลย

สถาบันศาสนาซึ่งเคยเป็นพลังสำคัญและเป็นแหล่งเรียนรู้ฝึกอบรมของกุลบุตร กุลธิดาของศาสนิกชน ได้รับการยอมรับในฐานะที่พึ่งทางใจน้อยลง การดำเนินกิจกรรมทางศาสนายังคงเน้นพิธีกรรมมากกว่าการเน้นหลักธรรม

3.2 ทิศทางใหม่ในการพัฒนาสังคมไทย

จากสภาพการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยที่ขาดภาวะสมดุล และยังมีปัญหาที่ต้องดูแลแก้ไขหลายเรื่อง ทิศทางใหม่ในการพัฒนาสังคมไทยจึงควรมีลักษณะดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 1-2)

การพัฒนาสังคมไทยโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมุ่งไปที่อัตราการเจริญเติบโตแต่เพียงอย่างเดียว บนฐานโครงสร้างทางสังคมที่อ่อนแอ ไม่เป็นธรรมและต้องพึ่งพิงต่างประเทศเป็นหลัก ได้แสดงผลให้ประจักษ์ชัดเจนแล้วว่าเป็นทิศทางที่ผิดพลาด จำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนายุทธศาสตร์ และแนวนโยบายกันใหม่ภายใต้กรอบทิศทางที่ให้

ความสำคัญอย่างทัดเทียมกัน ทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนมนุษย์ และทุนธรรมชาติ โดยยึดมั่นในวัฒนธรรม วิถีชีวิตแบบไทยที่มีศาสนาธรรมเป็นหลักประจำใจ ให้คงเอกลักษณ์นั้นคงไว้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ของสังคมโลก

สังคมทุกวันนี้และในอนาคตเป็นสังคมฐานความรู้ที่การเรียนรู้ ความรู้ และนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยยึดหลักการให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนให้สังคมทุกส่วนและทุกระดับได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จ ในการปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้เกิดพลังชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง อันจะเป็นฐานรากที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืนตลอดไป

จากการศึกษาสังคมไทยในปัจจุบันและทิศทางใหม่ในการพัฒนาสังคมไทย สรุปได้ว่าสังคมไทยมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในเชิงของความยั่งยืน เรายังขาดภาวะสมดุล ยังมีปัญหาที่ต้องดูแลแก้ไข บางเรื่องก็อยู่ในขั้นวิกฤต อันมีเหตุทั้งที่เกิดจากสภาพภายในสังคมเราเอง และจากการคล้อยตามกระแสโลกาภิวัตน์ของโลก จึงทำให้สังคมทุกวันนี้และในอนาคตเป็นสังคมฐานความรู้ที่การเรียนรู้ ความรู้ และนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่น

3.3 การปฏิรูปการศึกษา

สภาพวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงได้สร้างความกดดันให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของไทย ให้สามารถผลิตผู้ที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: ความนำ) ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ที่สำคัญยิ่งต่ออนาคตของประเทศ เพราะการปฏิรูปการศึกษา คือ การปรับทั้งระบบกระบวนการของระบบการเรียนรู้ การคิดของบุคคลและสังคมเกี่ยวกับตนเอง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ เพื่อพัฒนาสร้างสรรค์ความรู้ใหม่และสิ่งใหม่ให้ผสมผสานได้กับมรดกทางวัฒนธรรมในอดีต อันจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมุ่งให้มีสันติกับตนเอง กับสังคม กับเพื่อนร่วมโลก และกับธรรมชาติ (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2545: 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 81 อาทิ ให้รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปลุกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้เป็นกฎหมายแม่บทเชื่อมต่อกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นฐานหลักในนโยบายแห่งรัฐด้านการศึกษาของประเทศ และเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งสาระสำคัญของการปฏิรูปการศึกษารั้งนี้อยู่ที่ประเด็นหลักต่อไปนี้ (เกษม วัฒนชัย. 2545: 7-8)

3.3.1 เน้นการให้การศึกษาแก่ปวงชน ทั้งเด็ก เยาวชนคนในวัยทำงาน และผู้เกษียณงานแล้ว โดยเปลี่ยนรูปแบบการให้การศึกษาให้หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน

3.3.2 เพิ่มการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยผู้เรียนไม่เสียค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าสู่อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาได้สะดวกขึ้นและมากขึ้น

3.3.3 เน้นให้ทุกภาคมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันต่างๆ เช่น สถาบันศาสนา สถานประกอบการ ครอบครัว ฯลฯ

3.3.4 มีระบบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีมาตรการหลากหลาย ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ คุณภาพครู อาจารย์ คุณภาพการบริหารจัดการ และคุณภาพด้านเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา

3.3.5 ปรับโครงสร้างการบริหารการศึกษา โดยให้มืองค์คณะบุคคล รวมทั้งผู้แทนประชาชนร่วมกำหนดนโยบายทางการศึกษา และกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาลงไปที่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

3.3.6 ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นที่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้

3.3.6.1 เรียนวิธีเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ เรียนเป็น

3.3.6.2 เรียนแล้ว คิดเป็นทำเป็น

3.3.6.3 เรียนแล้ว คิดดีทำดี

3.3.6.4 เรียนแล้ว อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

3.3.6.5 เรียนแล้ว สามารถไปสู่จุดหมายแห่งชีวิตได้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้เป็นกฎหมายแม่บทเชื่อมต่อกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นฐานหลักในนโยบายแห่งรัฐด้านการศึกษาของประเทศ และเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ (ธรรมเกียรติ กั่นอริ. 2543; กระทรวงศึกษาธิการ. 2546)

หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ เน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จัดการศึกษาโดยยึดหลักการจัดการเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต การให้สังคมมีส่วนร่วมและให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย บุคคลซึ่งมีความบกพร่องด้านต่างๆ ผู้มีร่างกายพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความต้องการพิเศษมีสิทธิและโอกาสได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

หมวด 3 ระบบการศึกษา การศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบการศึกษา นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้มีการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นับจากอายุย่างเข้าปีที่ 7 จนอายุย่างเข้าปีที่ 16 หรือเมื่อสอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาภาคบังคับการศึกษามี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญา

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาประเมินผลผู้เรียน โดย พิจารณาจากพัฒนาการด้านต่างๆ ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ หลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องมีความหลากหลาย โดยส่วนกลางจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับชุมชนและท้องถิ่น สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มเรื่องการพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้าวิจัย

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1) ระดับชาติ ให้มีกระทรวงการศึกษธิการ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมประสานงานการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา กระทรวงมีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคล 4 องค์กร คือ สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี เรื่องการจัดทำนโยบาย แผนมาตรฐานการศึกษา สนับสนุน ทรัพยากร และติดตามประเมินผลในแต่ละระดับ

2) ระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาให้คำนึงถึงปริมาณสถานศึกษาและจำนวนประชากรเป็นหลัก รวมทั้งความเหมาะสมด้านอื่นๆ ให้มีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่กำกับ ดูแล สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

3) ระดับสถานศึกษา ให้แต่ละสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษา มีคณะกรรมการสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่ กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้สถานศึกษาเอกชนเป็น นิติบุคคล สามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท มีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง องค์กรเอกชน ครู ศิษย์เก่า และ ผู้ทรงคุณวุฒิ การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ให้มีระบบประกัน คุณภาพการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายใน ให้หน่วยงานต้นสังกัดและ สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ระบบประกัน คุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กร มหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมิน และจัดให้มีการประเมิน รวมทั้งเสนอผลการประเมิน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

หมวด 7 ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้กระทรวงส่งเสริมให้มี ระบบกระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยรัฐจัดสรรงบประมาณและกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการสำหรับ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหาร การศึกษา เป็นองค์กรอิสระ มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพ รวมทั้งกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และให้มี องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ให้มีการระดมทรัพยากรและ การลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ มาตรการภาษี ส่งเสริมและให้แรงจูงใจ รวมทั้งใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสม

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รัฐจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคมและการสื่อสารในรูปแบบอื่นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมตามความจำเป็น รัฐส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา สื่อ สิ่งพิมพ์ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยจัดให้มีเงินสนับสนุนและเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่าเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาไทยในครั้งนี้ก็คือการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป้าหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ ก็เพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างทั่วถึง และอย่างมีคุณภาพ โดยมีการปฏิรูปการเรียนรู้พร้อมกับการปฏิรูปการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้เป็นกฎหมายแม่บทเชื่อมต่อกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นฐานหลักในนโยบายแห่งรัฐด้านการศึกษาของประเทศ และเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้แบ่งเป็น 9 หมวด คือ หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา หมวด 3 ระบบการศึกษา หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา หมวด 7 ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3.4 คุณลักษณะของครูปฐมวัยที่พึงประสงค์ในประเทศไทย

คุณลักษณะของครูปฐมวัยที่พึงประสงค์ในประเทศไทย หมายถึงคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่สังคมไทยต้องการหรือยอมรับว่าดี ซึ่งคุณลักษณะที่ครูปฐมวัยควรมีคือ ต้องเป็นคนที่สามารถเข้ากับเด็กและทำงานร่วมกับเด็กได้ มีความอดทน สามารถพูดคุยกับเด็กได้รู้เรื่อง ครูจะเป็นผู้ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นอิสระ แต่ขณะเดียวกันต้องฝึกฝนให้เด็กเป็นคนมีระเบียบ มีวินัย มีสุขนิสัยและเป็นผู้ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก (Child craft International. 1981: 249) สำหรับประเทศไทยได้มีการกล่าวถึงคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่พึงประสงค์เอาไว้ยาวนานพอสมควร ดังหลักฐานที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2516 (เบญญา แสงมลิ. 2516ข :15) ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่เริ่มมีการผลิตครูปฐมวัยในระดับปริญญาตรี ซึ่งคุณลักษณะครูปฐมวัยที่พึงประสงค์ในประเทศไทยที่มีการกล่าวถึง จะได้แก่คุณลักษณะดังนี้ (เบญญา แสงมลิ. 2516ข: 15; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528; ลัดดา นิละมณี. 2539: 387-389; 399-400)

1) รักเด็ก ครูปฐมวัยจะต้องมีนิสัยรักเด็กอย่างแท้จริง จึงจะอยู่กับเด็กได้ การรักเด็กเป็นความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง มีเฉพาะบุคคล

2) เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ครูปฐมวัยจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้ เช่นรับฟังคำพูดและตอบคำถามเด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นชอบถามถึงสิ่งต่างๆ ที่อยากรู้และมีความสงสัยอยู่เสมอ

3) เมตตากรุณา ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา เพราะเด็กปฐมวัยจะมีจิตใจอ่อนโยน ถ้าหากครูปฐมวัยอบรมดูแลเขาด้วยความเมตตากรุณา จะช่วยให้เขาเป็นเด็กดี และเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตากรุณาเช่นเดียวกันกับครู

4) ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก เด็กเล็กๆ นั้นยังต้องการความดูแลอย่างใกล้ชิด ครูปฐมวัยควรให้ความอบอุ่นแก่เด็กเหมือนคนในครอบครัวของเด็กเอง จะทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจ และอยากมาโรงเรียน

5) อารมณ์ดี ใจเย็น ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่โกรธง่าย ไม่โมโหง่าย ไม่ตกใจและตื่นเต้นจนเกินไป ต้องใจเย็นเนื่องจากเด็กๆ มักมีปัญหามากมาย ให้ช่วยอยู่เสมอ บางครั้งอาจเกี่ยวข้องไปถึงผู้ใหญ่ด้วย อาจได้รับการต่อว่า หรือกล่าวหาต่างๆ จึงต้องหัดเป็นคนใจเย็น รู้จักรับฟัง พิจารณาเรื่องราวและชี้แจงอย่างมีเหตุผล

6) ยิ้มแย้มแจ่มใส ครูปฐมวัยควรเป็นคนที่ยิ้มแย้มง่าย มองดูร่าเริง แจ่มใส น่าพูด น่าคบหาสมาคมด้วย ทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้รู้สึกอบอุ่น

7) ออดทน การอบรมดูแลเด็กนั้น ครูปฐมวัยต้องมีความอดทน เพราะเด็กยังไม่สามารถเข้าใจหรือทำอะไรได้เหมือนผู้ใหญ่ จึงต้องใช้เวลาและความอดทนในการอบรมดูแลเด็ก

8) ขยัน ครูปฐมวัยต้องเป็นผู้ที่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ ไม่เบื่อง่ายในการทำงาน ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและขยันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

9) ซื่อสัตย์ ครูปฐมวัยต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ของตนเอง ซื่อตรงต่อผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้เด็กประพฤติตาม

10) ยุติธรรม ครูปฐมวัยควรเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมอย่างยิ่ง เมื่อพบปัญหาที่เกิดจากเด็กๆ ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ตัดสินตามเหตุผล โดยวางตัวเป็นกลางจริงๆ

11) ตัดสินใจดี ครูปฐมวัยต้องเป็นผู้ที่รู้จักเหตุและผล มีความรอบคอบเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สามารถตัดสินใจกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก้ไขปัญหาได้

12) แคล่วคล่องว่องไว ครูปฐมวัยต้องเป็นผู้ที่แคล่วคล่องว่องไว กระฉับกระเฉง เนื่องจากต้องดูแลเด็กที่อยู่ในวัยไม่อยู่นิ่ง ซุกซน

13) สุขภาพดี ครูปฐมวัยต้องรักษาสุขภาพให้แข็งแรง เพราะต้องดูแลและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กอยู่เสมอ

14) หน้าที่ ทรวดทรงและท่าทางดี ครูปฐมวัยควรมีลักษณะการนั่ง การเดิน การยืน ที่ถูกต้องน่าดู เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ควรแต่งหน้าแต่งพองาม และมีทรงผมเหมาะสมกับวัย

15) แต่งกายดี ครูปฐมวัยควรแต่งกายให้น่าดู สะอาดเรียบร้อยเหมาะสมกับวัย

16) วาจาสุภาพไพเราะ ครูปฐมวัยจะต้องรู้จักใช้คำพูด ควรใช้คำพูดที่เด็กเข้าใจ ความหมายได้ พูดจาสุภาพ อ่อนหวานและไพเราะ เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่อยู่ในระหว่างการเรียนรู้ ภาษาและจดจำสิ่งที่ได้ยินและจะพูดตาม

17) กริยามารยาทดี ครูปฐมวัยควรมีกริยามารยาทงาม รู้จักกาลเทศะ รู้จักมารยาทต่างๆ ที่ใช้ในสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก

18) ตรงต่อเวลาและหน้าที่ ครูปฐมวัยจะต้องตรงต่อเวลาและหน้าที่ เพื่อจะได้ดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

19) มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูปฐมวัยนอกจากจะเข้ากับเด็กให้ได้ดีแล้ว ควรจะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้

20) ชอบศิลปะ ครูปฐมวัยควรมีความสามารถในการวาดรูป ทำการฝีมือ ร้องเพลง หรือเล่นดนตรีได้ จะทำให้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กได้น่าสนใจมากขึ้น

21) ให้ความร่วมมือกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก ครูปฐมวัยควรสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน ควรปฏิบัติตนเป็นมิตรที่ดีต่อพ่อแม่และผู้ปกครองเด็ก ยินดีให้ความร่วมมือและช่วยเหลือแนะนำ เพื่อแก้ปัญหาเด็ก

22) ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง ครูปฐมวัยควรประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองในทุกด้านอยู่เสมอ ด้วยความเที่ยงตรง

คุณลักษณะของครูปฐมวัยที่กล่าวมานี้เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในช่วงก่อนการปฏิรูปการศึกษา แต่เมื่อบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษา คุณลักษณะของครูปฐมวัยจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับครูในระดับอื่น ซึ่งคุณลักษณะครูที่เหมาะสมกับการปฏิรูปการศึกษาในสังคมไทยนั้น ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานครูไว้ 10 มาตรฐานดังได้กล่าวมาแล้วนั้นพบว่าคุณลักษณะครูที่เหมาะสมกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เพิ่มเติมจากคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่กล่าวมาจะได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ การแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา และการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ และเป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม (สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2550ข: ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามแนวทางการปฏิรูปครู ที่พบว่า มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยเพิ่มเติมจากในอดีตที่ผ่านมาคือ คุณลักษณะด้านการพัฒนาตนเอง คือมีการปฏิบัติงานที่มีแบบแผนชัดเจน มีความต้องการการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ติดตามข่าวสารอยู่เสมอ มีการนำผลงานวิจัยใหม่ๆ มาปรับใช้ ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยได้ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองอยู่เสมอ (นัยนา ขนนอนเวช. 2540: 92-96; รัตนา จีวแหลม. 2546: 5)

จากการศึกษาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่พึงประสงค์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาคุณลักษณะครูจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน โดยจัดหมวดหมู่เป็น 3 ด้านดังนี้

3.4.1 คุณลักษณะด้านความรู้

คุณลักษณะด้านความรู้ ประกอบด้วย

3.4.1.1 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัย ธรรมชาติและพัฒนาการเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การพัฒนาหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย

3.4.1.2 ความรู้ทั่วไป ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมในปัจจุบัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีทางการศึกษา และความรู้ทางด้านภาษา

3.4.2 คุณลักษณะด้านทักษะและเทคนิค

คุณลักษณะด้านทักษะและเทคนิค ได้แก่

3.4.2.1 ทักษะและเทคนิคในการปฏิบัติงานครูปฐมวัย ได้แก่ ทักษะและเทคนิคในการสื่อสารกับเด็กปฐมวัย การออกแบบหรือการวางแผนการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย การใช้สื่อ การประเมินผลการเรียนรู้ และทักษะในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

3.4.2.2 ทักษะและเทคนิคในการปฏิบัติงานทั่วไป เช่น สามารถใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน และมีทักษะในการเลือกใช้สารสนเทศที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีการนำผลงานวิจัยใหม่ๆ มาปรับใช้ ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองอยู่เสมอ

3.4.3 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่

3.4.3.1 คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น มีความเมตตากรุณาและเห็นใจผู้อื่น อดทน ขยัน ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูปฐมวัย

3.4.3.2 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพส่วนบุคคล เช่น เป็นผู้มีความสุขแข็งแรง คล่องแคล่วว่องไว มีกิริยามารยาทดี แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ สุขุมรอบคอบ มีสุขภาพจิตดี อารมณ์ดี และยิ้มแย้มแจ่มใสอ่อนโยนมีอารมณ์มั่นคงไม่อ่อนไหวง่าย

3.4.3.3 คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น ประสานงานกับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เอาใจใส่และสนใจช่วยเหลือเด็กเมื่อมีปัญหา มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน

4. การปฏิรูปการผลิตครู

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา คือ ปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา เพราะครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้นำปรัชญา แนวคิด และเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. 2546: 6) เพื่อให้ได้ครู คณาจารย์ และ

บุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ การดำเนินการเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นที่ยอมรับนับถือจากสังคมทั่วไปนั้น มีการจัดระบบ การดำเนินการออกเป็น 4 ระบบ คือ 1) ระบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) ระบบการพัฒนา และส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา 3) ระบบการควบคุมวิชาชีพ และ 4) ระบบ การบริหารบุคคล ซึ่งการดำเนินการจัดระบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น มีความจำเป็นต้อง กำหนดนโยบายและแผนการปฏิรูปการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาขึ้น โดยกำหนดวัตถุประสงค์ ไว้ 3 ประการ คือ (สำนักปฏิรูปการศึกษา. 2544: 3)

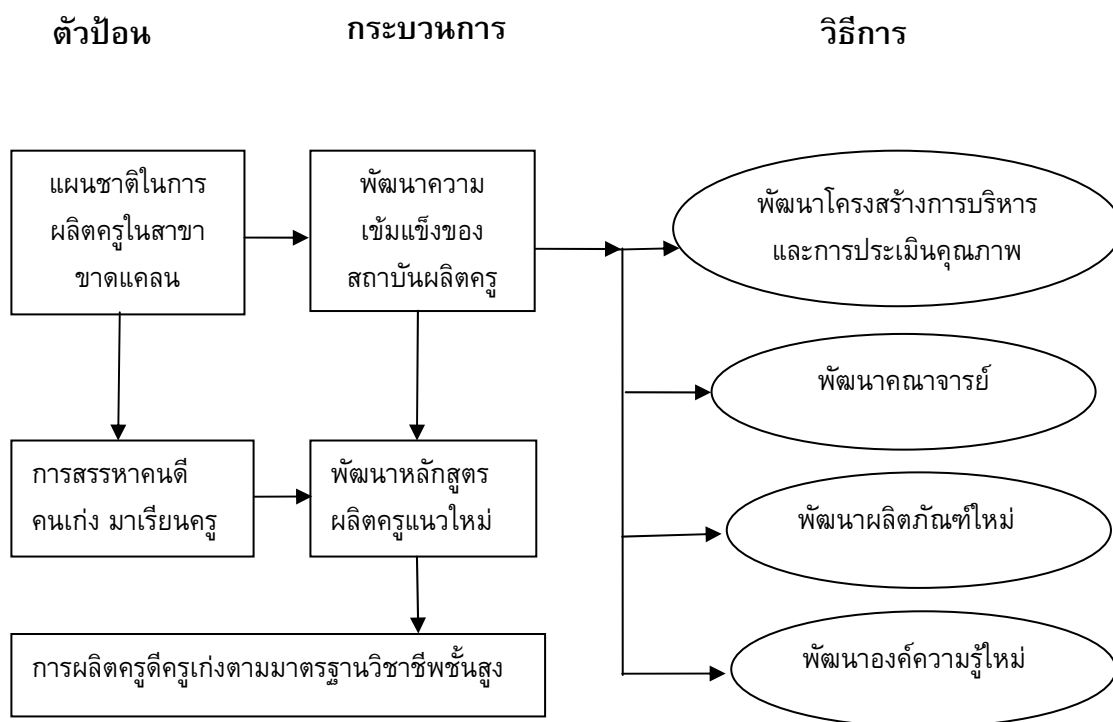
1) การผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา รุ่นใหม่ที่มีคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู ขั้นสูง และมีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการ

2) การสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาของสังคมต่อวิชาชีพครู

3) การพัฒนาสถาบันผลิตครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความพร้อม มีความเข้มแข็งในการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่ พัฒนาครู และบุคลากรประจำการ ได้อย่างต่อเนื่อง สำนักปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดนโยบาย ให้ปรับบทบาทของสถาบันผลิตครูให้มี หน้าที่ในการพัฒนาครูและบุคลากรประจำการ ในลักษณะสถาบันเครือข่ายของสถาบันพัฒนา ส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำหรับการผลิตครูใหม่ให้เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง ให้เน้นการผลิตตามความต้องการครู ในสาขาขาดแคลนและพัฒนาให้มี คุณภาพสูงขึ้นในระดับบัณฑิตศึกษา โดยทั้งนี้จะต้องปฏิรูประบบและกระบวนการผลิตครูและ สถาบันผลิตครู

เพื่อให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษารุ่น ใหม่ และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการอย่างต่อเนื่อง สำนักปฏิรูปการศึกษา (2544: 4) ได้เสนอแผนภูมิระบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้ดังนี้

แผนภูมิระบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา

ภาพประกอบ 6 แผนภูมิระบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา

ที่มา: สำนักปฏิรูปการศึกษา. (2544). ภาคผนวก 4 :รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดระบบคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการ ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. หน้า 4.

ในการปฏิรูปการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดนโยบายและแผนการปฏิรูปการผลิตครู และการปฏิรูปสถาบันผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้ดังนี้ (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ; และสมาคมบดีคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2544: 12-13)

4.1 นโยบายการปฏิรูปการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา

ปรับบทบาทสถาบันผลิตครูให้มีหน้าที่ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจําการในลักษณะสถาบันเครือข่ายของสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ส่วนการผลิตครูใหม่ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูงให้เน้นการผลิตตามความต้องการครูในสาขาขาดแคลนและการพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้นในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งนี้จะต้องมีการปฏิรูประบบและกระบวนการผลิตครู และการปฏิรูปสถาบันผลิตครู ดังนี้

1) ปฏิรูประบบและกระบวนการผลิตครู เพื่อให้มีระบบการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการครูสาขาต่างๆ ในอนาคต และมีกระบวนการผลิตที่มุ่งผลลัพธ์ให้ครูใหม่มีความต้องการในการสร้างสรรค์การเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย มีความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

2) ปฏิรูปสถาบันผลิตครู เพื่อให้ สถาบันผลิตครูมีความพร้อม มีความเข้มแข็ง และประสิทธิภาพสูงในบทบาทใหม่ตามแผนปฏิรูปการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา และมีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

4.2 แผนการปฏิรูปการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา

4.2.1 แผนปฏิรูปการผลิตครู ประกอบด้วยแผนหลัก 3 แผน คือ

4.2.1.1 แผนปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการผลิตครู เพื่อให้มีหลักสูตรผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูงตามเกณฑ์ของสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด และมีความยืดหยุ่นในการตอบสนองความจำเป็นเร่งด่วน และความจำเป็นระยะยาว โดยเฉพาะความต้องการครู ในสาขาวิชาขาดแคลน

4.2.1.2 แผนปฏิรูปความเชื่อมั่นศรัทธาในวิชาชีพครู เพื่อให้ระบบการผลิตครูใหม่มีความสามารถในการแข่งขันกับศาสตร์อื่นในการดึงดูดคนดี คนเก่งและมีจิตวิญญาณความเป็นครูเข้าสู่ระบบได้

4.2.1.3 แผนปฏิรูปเป้าหมายในการผลิตครูเชิงรุก เพื่อให้มีปริมาณครูสอดคล้องกับความต้องการกำลังคนสาขาต่างๆ ในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง โดยลดการผลิตครูในสาขาที่ผลิตเกินความต้องการและเพิ่มการผลิตในสาขาที่ขาดแคลน

4.2.2 แผนปฏิรูปสถาบันผลิตครู ประกอบด้วยแผนหลัก 3 แผน คือ

4.2.2.1 แผนปฏิรูปคุณภาพคณาจารย์ เพื่อให้คณาจารย์สถาบันผลิตครูมีคุณภาพ มีคุณวุฒิและปริมาณเพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐาน มีความสามารถและมีพลังในการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปด้วยวิธีการที่หลากหลายยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด รวมทั้งมีประสบการณ์ตรงในการจัดการเรียนการสอนหรือการบริหารในสถานศึกษา

4.2.2.2 แผนเร่งรัดการวิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางครุศาสตร์ ศีกษาศาสตร์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการใช้ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับภูมิปัญญาสากลอย่างเหมาะสม และเป็นฐานหลักของการพึ่งตนเองในการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

4.2.2.3 แผนปฏิรูประบบโครงสร้างการบริหารและการประกันคุณภาพสถาบันผลิตครู เพื่อให้สถาบันผลิตครูมีมาตรฐานร่วมหรือมาตรฐานกลางที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงอย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการของสังคม มีความใกล้ชิดกับสถานการณ์จริง มีความเชื่อมโยงกับสถานศึกษา และมีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าการปฏิรูปการผลิตครูเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษานั้นเป็นการดำเนินการเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นที่ยอมรับนับถือจากสังคม โดยมีการดำเนินการจัดระบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการกำหนดนโยบาย คือ (1) ปฏิรูประบบและกระบวนการผลิตครู โดยกำหนดแผนการปฏิรูป ประกอบด้วยแผนหลัก 3 แผน คือ แผนปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการผลิตครู แผนปฏิรูปความเชื่อมั่นศรัทธาในวิชาชีพครู และแผนปฏิรูปเป้าหมายในการผลิตครูเชิงรุก (2) ปฏิรูปสถาบันผลิตครู โดยกำหนดแผนการปฏิรูปประกอบด้วยแผนหลัก 3 แผน คือ แผนปฏิรูปคุณภาพคณาจารย์ แผนเร่งรัดการวิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางครุศาสตร์ ศีกษาศาสตร์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ใช้ในการจัดการศึกษา และแผนปฏิรูประบบโครงสร้างการบริหารและการประกันคุณภาพสถาบันผลิตครู ดังนั้นในการปฏิรูปการผลิตครูจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการผลิตครูด้วย

5. มาตรฐานวิชาชีพครู

ครูปฐมวัยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่ในประเทศไทยนั้นวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีปัญหาหลายประการ ทำให้วิชาชีพครูสาขาการศึกษาปฐมวัยก็ได้รับผลกระทบจากปัญหาเหล่านี้ด้วย ปัญหาที่สำคัญได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับสถานะของครูและสถานะของวิชาชีพครู เนื่องจากครูส่วนใหญ่มักมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มีหนี้สินมาก เพราะได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนน้อยไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่มีความปรารถนาเป็นครู สังคมและคนรุ่นใหม่ไม่เชื่อมั่นศรัทธาในวิชาชีพครู ยังผลให้วิชาชีพครูตกต่ำ จากปัญหาของครูไทยและปัญหาวิชาชีพครูดังกล่าวถือเป็นปัญหาวิกฤติของชาติดังนั้นในมาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุไว้ว่า ให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 7 มาตรา 52 ถึง 57 ได้กำหนดกลไกและวิธีการปฏิรูปครูและวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์; มยุรี จารุपाल; และกรณีการ บารมี. 2546: ออนไลน์) การพัฒนาวิชาชีพครูสาขาปฐมวัยจึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานวิชาชีพเช่นเดียวกับวิชาชีพครูในสาขาอื่นๆ

5.1 มาตรฐานวิชาชีพครูในประเทศไทย

การปฏิรูปครูและวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงนั้นต้องคำนึงถึงลักษณะของอาชีพที่ถือว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ 1) ลักษณะของงานต้องเป็นงานที่ใช้ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เป็นการใช้สติปัญญามากกว่าการใช้ฝีมือแรงงาน 2) มีการกำหนดจรรยาบรรณของวิชาชีพเพื่อเป็นแบบแผนในการปฏิบัติ ซึ่งแสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพตามหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมและความซื่อสัตย์ รวมทั้งกำหนดมาตรฐานชั้นสูงของการบริการในวิชาชีพนั้น 3) มีองค์กรรับผิดชอบกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และ 4) มีสถานภาพสูงในสังคม (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์; มยุรี จารุปาน; และกรรณิการ์ บาร์มี. 2546: ออนไลน์)

การปฏิรูปให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงจึงต้องมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพซึ่งเป็นระดับของความเชื่อถือได้ของวิชาชีพนั้นๆ โดยมาตรฐานแต่ละมาตรฐานจะมีเกณฑ์กำหนดชัดเจนที่สามารถนำไปใช้ประเมินความเชื่อถือได้ (กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2545ก: 22) มาตรฐานวิชาชีพครูเป็นระดับของความเชื่อถือได้ของวิชาชีพครูซึ่งเป็นเกณฑ์กำหนดในการประเมินวิชาชีพครูในประเทศไทยได้มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูไว้ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 โดยกำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้านประกอบด้วย 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน ซึ่งมาตรฐานทั้ง 3 ด้านสรุปได้ดังนี้ (สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2550: ออนไลน์)

5.1.1 มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดสำหรับผู้ที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพ จะต้องมีความรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพ จึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้

5.1.1.1 มาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง

5.1.1.2 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ คือ ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด คือ 1) การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน 2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

5.1.2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมกับมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน หรืออย่างน้อยจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ เพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพต่อไปได้หรือไม่ นั่นก็คือการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องต่อใบอนุญาตทุกๆ 5 ปี ซึ่งมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู
อยู่เสมอ

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

5.1.3 มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติตน

ของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ตามแบบแผนพฤติกรรม ตามจรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภาจะกำหนดเป็นข้อบังคับต่อไป หากผู้ประกอบวิชาชีพผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจนได้รับการร้องเรียนถึง คุรุสภาแล้ว ผู้นั้นอาจถูกคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพวินิจฉัยชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ 1) ยกข้อกล่าวหา 2) ตักเตือน 3) ภาคทัณฑ์ 4) พักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 5 ปี 5) เพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (มาตรา 54)

มาตรฐานการปฏิบัติตน ได้กำหนดจรรยาบรรณของวิชาชีพไว้ 4 ด้าน คือ

5.1.3.1 จรรยาบรรณต่อตนเอง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

5.1.3.2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

1) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

2) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจ แก่ศิษย์ และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

3) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงาม แก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

4) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

5) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ

6) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

5.1.3.3 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

5.1.3.4 จรรยาบรรณต่อสังคม

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ในการกำหนดระดับคุณภาพของมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของคุรุสภา ทั้งนี้ต้องจัดให้มีการประเมินระดับคุณภาพของผู้รับใบอนุญาตอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถ และความซื่อสัตย์สุจริต ตามระดับคุณภาพของมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คุรุสภากำหนด ซึ่งคุรุสภาได้ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2548

5.2 การขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพครู

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนดให้วิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา เป็นวิชาชีพควบคุม (วิชาชีพควบคุมอื่นให้เป็นไปตามกฎกระทรวง) ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพควบคุม ต้องได้รับอนุญาตจากคุรุสภาจึงจะประกอบวิชาชีพได้ ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น (ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง) ที่จัดการศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และวุฒิมัธยมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน จะต้องมีการประกอบวิชาชีพ (สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2550ก: ออนไลน์)

5.2.1 ประเภทของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มี 4 ประเภท คือ

5.2.1.1 ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

5.2.1.2 ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

5.2.1.3 ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา

5.2.1.4 ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบุคลากรทางการศึกษาอื่น

ผู้ประกอบการวิชาชีพควบคุมทุกตำแหน่งจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เมื่อจะประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาอื่น ก็จะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพประเภทนั้น ๆ อีก

5.2.2 การขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาต

ผู้ประสงค์ขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตให้ยื่นคำขอต่อคุรุสภาตามแบบที่กำหนด พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานที่คุรุสภากำหนดตามคุณลักษณะของผู้ขอ ซึ่งได้แก่

5.2.2.1 ครูซึ่งเป็นสมาชิกคุรุสภาตามพระราชบัญญัติคุรุพุทธศักราช 2488 อยู่แล้ว ก่อนพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546

5.2.2.2 ครู ซึ่งลาออก หรือเกษียณอายุราชการ หรือพ้นจากหน้าที่ครูตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติสภาครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ใช้บังคับ

5.2.2.3 ครูซึ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้ทำการสอนอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มีผลใช้บังคับ ที่มีวุฒิปริญญาทางการศึกษา หรือปริญญาอื่นที่ ก.ค. กำหนดให้เป็นคุณสมบัติที่ใช้ในการบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูก่อนวันที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ใช้บังคับ

5.2.2.4 ครูอัตราจ้างตามสัญญาจ้างที่มีวุฒิปริญญาทางการศึกษา หรือปริญญาอื่นที่ ก.ค. กำหนดให้เป็นคุณสมบัติที่ใช้ในการบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูก่อนวันที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ใช้บังคับ

5.2.2.5 ผู้มีวุฒิปริญญาทางการศึกษาหรือปริญญาอื่นที่ ก.ค. กำหนดให้เป็นคุณสมบัติที่ใช้ในการบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูก่อนวันที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ใช้บังคับ โดยต้องยื่นภายในเวลาไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ใช้บังคับ

5.2.2.6 ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ก่อนพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ใช้บังคับ ให้ยื่นขอขึ้นทะเบียน รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และยื่นคำขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาอื่น แล้วแต่กรณี

5.2.2.7 ผู้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ใช้บังคับ ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และยื่นคำขอทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบุคลากรทางการศึกษาอื่น

5.2.2.8 ให้วุฒิปริญญาทางการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาที่สถาบันการศึกษาเปิดการสอนอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มีผลใช้บังคับเป็นคุณสมบัติที่ใช้ในการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

การยื่นคำขอตามผู้ยื่นคำขอต้องชำระเงินค่าขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตในอัตราที่กำหนดตามประกาศของรัฐมนตรี และให้ผู้ที่มีคุณสมบัติยื่นคำขอภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ข้อบังคับนี้ใช้บังคับ และในระหว่างที่ยังไม่ได้ยื่นคำขอให้มียุติการประกอบวิชาชีพเสมือนเป็นผู้ได้รับใบอนุญาต รวมทั้งในระหว่างดำเนินการออกใบอนุญาตก็ให้มีสิทธิประกอบวิชาชีพเสมือนเป็นผู้ได้รับใบอนุญาต

6. มาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย

มาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย หมายถึง สิ่งบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นแล้วสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เกี่ยวข้องว่าหลักสูตรและการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรปฐมวัย ได้แก่ ผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูปฐมวัยและครูปฐมวัยมีคุณภาพเชื่อถือได้ในคุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545: 8) ซึ่งหลักสูตรครูศึกษาปฐมวัยที่เป็นหลักสูตรผลิตครูปฐมวัยก็เป็นสิ่งบ่งชี้ประการหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาและการผลิตครูปฐมวัยมีคุณภาพ มีความเชื่อถือได้ในด้านวิชาชีพ

ในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานระดับชาติที่รับผิดชอบดูแลพัฒนาวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ แต่ในต่างประเทศจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพัฒนาวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ (National Association for the Education of Young Children (NAEYC)) ซึ่งเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการและนักการศึกษาปฐมวัย สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพการศึกษาปฐมวัย ซึ่งมาตรฐานที่ใช้ในปัจจุบันเป็นฉบับที่พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 2001 ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย ด้วยการกำหนดมาตรฐานการจัดเตรียมนักวิชาชีพสำหรับโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ โดยแสดงการสรุปวิสัยทัศน์สำหรับนักวิชาชีพเด็กปฐมวัยควรรู้ และสามารถที่จะปฏิบัติหลายประการ การพัฒนามาตรฐานต้องการความชำนาญและความลึกซึ้งของความรู้ในแต่ละระดับของการพัฒนา การผ่านระดับที่ สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติสนับสนุนคุณค่าและแนวคิดจะเน้นความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้ ความเป็นนักวิชาชีพ และความสมดุลของความรู้ความชำนาญและอารมณ์ โดยกำหนดมาตรฐานไว้ 3 ระดับคือ (NAEYC. 2005: online)

1) มาตรฐานในระดับอนุปริญญา (Standards at the Associate Degree Level)

สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ ได้ปรับปรุงมาตรฐานใหม่สำหรับโปรแกรมระดับอนุปริญญา ในวิทยาลัยที่เตรียมนักวิชาชีพเด็กปฐมวัย โดยสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติกำหนดมาตรฐานมาจากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผ่านมาและการศึกษาจากคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับการใช้ครู ในมาตรฐานมีการอธิบายคำจำกัดความลักษณะของโปรแกรมระดับอนุปริญญา ภายใต้ภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ ของการจัดเตรียมนักวิชาชีพเด็กปฐมวัยวิถีทางที่ท้าทายการสร้างโอกาสสำหรับโปรแกรมระดับอนุปริญญาสาขาเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน

2) มาตรฐานในระดับใบอนุญาตขั้นแรกเริ่ม (Standards at the Initial Licensure Level) เป็นมาตรฐานสำหรับโปรแกรมปริญญาตรี 4 และ 5 ปี หรือระดับปริญญาโท สำหรับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่ผลิตครูปฐมวัย สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ รายงานว่าโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพสูงส่งผลให้เด็กมีพื้นฐานสำหรับความสำเร็จในโรงเรียนและในอนาคต แต่ในปัจจุบันยังไม่มีโปรแกรมคุณภาพสูงพอ ขั้นตอนสำคัญมากในการเพิ่มคุณภาพของโปรแกรมสำหรับเด็กทั้งหมด คือการปรับปรุงการจัดเตรียมครูปฐมวัย โดยการกำหนดมาตรฐานที่อยู่บนพื้นฐานของการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการเรียนรู้ ที่ผ่านมา และได้รับคำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาปฐมวัยและองค์กรต่าง ๆ มากมาย โดยสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาสมาคมนักวิชาชีพชนิดพิเศษทำงานกับสภาครุศึกษาแห่งชาติ ที่เรียกชื่อย่อว่า NCATE (National Council for Accreditation of Teacher Education) สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติได้เตรียมมาตรฐานเหล่านี้เป็นแนวทางสำหรับสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีโปรแกรมการศึกษา 5 ปี ในระดับปริญญาตรี ที่เตรียมครูปฐมวัยในอนาคต สถาบันต้องได้รับเอกสารเกี่ยวกับมาตรฐานระดับแรกเริ่มตามคำขอ เพื่อที่จะได้รับการอนุญาตจากสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ และนำไปสู่การรับรองจาก สภาครุศึกษาแห่งชาติ

3) มาตรฐานในระดับสูง (Standards at the Advanced Level) เป็นมาตรฐานสำหรับโปรแกรมในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่จัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติได้เตรียมมาตรฐานเหล่านี้เป็นแนวทางสำหรับสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่เตรียมนักวิชาชีพเด็กปฐมวัยระดับสูง เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สถาบันต้องได้รับเอกสารเกี่ยวกับมาตรฐานระดับสูงตามคำขอ เพื่อที่จะได้รับการอนุญาตจากสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติและนำไปสู่การรับรองจากสภาครุศึกษาแห่งชาติ

การกำหนดมาตรฐานดังกล่าวเป็นการตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นในเรื่องการพัฒนาคุณสมบัติครูของเด็กอายุแรกเกิดถึง 8 ปีให้ดีขึ้นสำหรับโปรแกรมระดับอนุปริญญาและเพื่อส่งเสริมคุณภาพของโปรแกรมและคุณวุฒิทางการศึกษาของครู สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ มีมาตรฐานสำหรับโปรแกรม 4 และ 5 ปี ในระดับปริญญาตรี โปรแกรมในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สำหรับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่ผลิตครูปฐมวัย การมุ่งจัดเตรียมครูเป็นสิ่งที่จำเป็นส่วนหนึ่งของการรวบรวมวิธีการปรับปรุงคุณภาพครูปฐมวัย ส่วนอื่นๆ รวมถึงการยกมาตรฐานสำหรับโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย (ผ่านการรับรองของสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ) การปรับปรุงการฝึกหัดครู และการเข้าถึงเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและการประเมินผล

มาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี

มาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี คือ มาตรฐานในระดับใบอนุญาตขั้นแรกเริ่ม (Standards at the Initial Licensure Level) เป็นมาตรฐานสำหรับโปรแกรม 4 และ 5 ปี ในระดับปริญญาตรีและในระดับปริญญาโท สำหรับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่ผลิตครูปฐมวัย โดยสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติมีหน้าที่ในการปรับปรุงคุณภาพและบริการสำหรับเด็กอายุแรกเกิดถึง -8 ปี ซึ่งมาตรฐานในระดับใบอนุญาตขั้นแรกเริ่มมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ (NAEYC. 2001: online)

1. บริบทปัจจุบันและขอบข่ายของสาขาการศึกษาปฐมวัย สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติเป็นผู้นำในการพัฒนาภารกิจด้านนี้ ด้วยการกำหนดสถานภาพ ให้คำแนะนำ และกำหนดมาตรฐานในนามของนักวิชาชีพ ในการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น คือสภาครูศึกษาแห่งชาติ (NCATE) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อธิบายชนิดของความรู้ ทักษะ และเป็นผู้กำหนดที่จะให้มีการจัดเตรียมสิ่งที่ดีและสิ่งที่จะต้องควบคุมสำหรับนักวิชาชีพทางการศึกษา โปรแกรมของสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ จะวางมาตรฐานใกล้เคียงกับแนวทางของสภาครูศึกษาแห่งชาติ (NCATE) แต่จะเป็นการเตรียมการแนะแนวเกี่ยวกับการเตรียมเป็นนักวิชาชีพการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ

สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติมุ่งหวังให้เด็กเล็กเป็นศูนย์กลางของการกำหนดมาตรฐานในสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยมีความเชื่อมโยงกันทั้งในส่วนของนักวิชาชีพ โปรแกรมเทคนิคการปฏิบัติ หลักสูตร สาระ และการประเมินที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของวัฒนธรรมและชุมชน ซึ่งถ้าต้องการให้เด็กมีพัฒนาการและการเรียนรู้ที่ดี จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับโปรแกรมที่เด็กสนใจ และเข้าถึงหลักสูตรเนื้อหาและการประเมินในระดับปฐมวัย และจะต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมการและการฝึกปฏิบัติสำหรับนักวิชาชีพการศึกษาปฐมวัย และคาดหวังให้นักวิชาชีพเหล่านี้เป็นปากเป็นเสียงทางวิชาชีพด้วย

การศึกษาปฐมวัยมีลักษณะที่แตกต่างจากการศึกษาในสาขาอื่น ถึงแม้ว่าจะมีการใช้ความรู้เบื้องต้นร่วมกันกับสาขาอื่น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับครูประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษาพบว่า นักวิชาชีพการศึกษาปฐมวัยทำงานในแหล่งต่างๆ ที่ไม่ใช่เฉพาะในโรงเรียนของรัฐ แต่มีทั้งโปรแกรมในศูนย์เด็ก โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนอนุบาล บทบาทของนักวิชาชีพการศึกษาปฐมวัยจึงมีความหลากหลายมากกว่า คือมีทั้งบทบาทการเป็นผู้นำครู ที่ปรึกษาครู ผู้ประสานงานการศึกษา ผู้ฝึกเด็กปฐมวัย รวมทั้งเป็นนักวิชาชีพเฉพาะ แล้วยังเป็นแหล่งทรัพยากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ช่วยทางเทคนิคเฉพาะด้าน ผู้เชี่ยวชาญเทคโนโลยีทางการศึกษาปฐมวัย ผู้เกี่ยวข้องเบื้องต้นและผู้เยี่ยมบ้าน ดังนั้นโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพสูงจะต้องทำให้ผู้เข้าศึกษาสามารถถ่ายโยงและเข้าถึงบทบาทต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างวิชาชีพ และการให้ความร่วมมือกับครอบครัวของเด็ก

สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติกำหนดอายุของเด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงแรกเกิด – 8 ปี ซึ่งเดิมเคยแบ่งช่วงอายุเด็กออกเป็น 5 ช่วง คือ เด็กทารก เด็กวัยเตาะแตะ เด็กก่อนวัยเรียน เด็กอนุบาลศึกษา และเด็กก่อนประถมศึกษา และหลักสูตรครุศึกษามูลนิธิในช่วงนั้นต้องผลิตครูให้ตรงกับช่วงอายุของเด็ก แต่ปรากฏว่ามีความยุ่งยากซับซ้อนมาก จึงกำหนดว่านักวิชาชีพการศึกษาปฐมวัยควรมีความรู้กว้างขวางเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ตั้งแต่อายุแรกเกิดถึง 8 ปี พวกเขาควรทราบเกี่ยวกับหลักสูตรที่เหมาะสม และการประเมินที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละช่วงวัย และพวกเขาควรจะมีความรู้และทักษะที่ลึกซึ้งอย่างน้อย 2 ใน 3 ของช่วงวัยย่อยที่กล่าวมา เหตุผลที่ชัดเจนก็คือ ถ้าปราศจากความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ช่วงวัยก่อนและหลังของเด็กที่ดูแล ครูจะไม่สามารถออกแบบโอกาสการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพภายใต้การมอบหมายงานของนักวิชาชีพเฉพาะ และรวมทั้งการวางแผนการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงเด็กที่พัฒนาการล่าช้าและขาดความสามารถ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับช่วงพัฒนาการและการเรียนรู้ที่กว้างมากกว่าความจำเป็นในห้องเรียนหลายห้องในอดีต

2. กระบวนการพัฒนามาตรฐานครุศึกษามูลนิธิ สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติดำเนินการพัฒนามาตรฐานครุศึกษามูลนิธิในระดับใบอนุญาตแรกเริ่มโดยเริ่มดำเนินการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดแข็งและช่องว่างของครุศึกษามูลนิธิตามแนวทางการขอใบรับรองวิชาชีพในปี ค.ศ. 1994 ด้วยการจัดประชุมปรึกษาและการแสดงความคิดเห็นผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์ ในการยกร่างมาตรฐานฉบับแก้ไขปรับปรุงสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติทำงานร่วมกับสภาครุศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานเฉพาะทางของสภาครุศึกษาแห่งชาติหลายหน่วยงาน และยังได้ทำงานประสานกับกลุ่มวิชาชีพอื่นเพื่อการทบทวนมาตรฐานวิชาชีพให้ครอบคลุมและชัดเจน การแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานของสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ จึงได้รับอิทธิพลจากหลายสาขาวิชา มาตรฐานของสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติจึงเป็นแนวเดียวกับหลักการทั่วไปและมาตรฐานครุศึกษา หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาแล้วคณะกรรมการสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติได้ทบทวนโครงสร้างมาตรฐานครั้งสุดท้ายในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2001 และให้สภาครุศึกษาแห่งชาติตรวจแก้ไขและใช้เป็นมาตรฐานครุศึกษามูลนิธิในปัจจุบัน

3. มาตรฐานครุศึกษามูลนิธิฉบับปัจจุบัน สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติได้ปรับปรุงและจัดทำมาตรฐานวิชาชีพครุศึกษามูลนิธิที่ใช้ในปัจจุบันตามกระบวนการที่กล่าวมา ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพครุศึกษามูลนิธิฉบับปัจจุบันมีสาระที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

3.1 ขอบเขตการศึกษาปฐมวัย วิชาชีพครุศึกษามูลนิธิ คือการทำงานกับเด็กแรกเกิดถึงอายุ 8 ปี

3.2 สาระสำคัญ มาตรฐานวิชาชีพครุศึกษามูลนิธิ จะเน้นถึงการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามหลักการและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น การเล่นเป็นหัวใจของการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ความรู้ด้านพัฒนาการเด็กเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจทางวิชาชีพ การเรียนรู้แบบกิจกรรมและบูรณาการต้องมีความหมายต่อวิถีชีวิตจริงของเด็ก เป็นต้น และในการนี้รวมถึงความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง วัฒนธรรม และชุมชนด้วย

3.3 สารที่เปลี่ยนแปลงและเพิ่มขึ้นจากการพัฒนามาตรฐาน มาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย ฉบับปัจจุบันมีสาระใหม่ที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นจากมาตรฐานฉบับเดิม เช่น มุ่งเน้นความสำคัญทางภาษา และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ขยายกรอบสาระความรู้ให้กว้างขึ้นโดยครอบคลุมไปถึงเด็กพัฒนาการล่าช้า ไร้ความสามารถ เพิ่มการเน้นสาระวิชาการโดยครูต้องสามารถใช้เนื้อหาวิชาการสร้างการเรียนรู้ให้เด็กทุกวัยอย่างผู้รู้และผู้ชำนาญ เน้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่มากขึ้น เน้นศักยภาพด้านครุศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาของเด็ก เน้นถึงกลยุทธ์การสอนกับการพัฒนาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดประสบการณ์วิชาชีพที่บูรณาการในการพัฒนาเด็กเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้ เข้าใจ และทักษะวิชาชีพอย่างลุ่มลึก ทำให้การครูศึกษาปฐมวัยในระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มต้องเน้นเนื้อหาด้านชุมชน มีการติดตามประเมินนักศึกษาโดยเน้นคุณภาพของผลผลิตเป็นหลัก

4. สรุปมาตรฐานครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี มาตรฐานครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี (Initial Licensure program) ของสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ กำหนดมาตรฐานไว้ 5 มาตรฐาน (standard) และกำหนดตัวบ่งชี้ไว้จำนวน 18 ตัวบ่งชี้ (Key element) สรุปได้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

ผู้สมัครจะต้องใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพ และความต้องการของเด็ก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ ให้การยอมรับเด็ก ส่งเสริมสนับสนุน และสร้างบรรยากาศที่ทำทนายให้เด็กทุกคนเกิดการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 1

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพและความต้องการของเด็ก

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 สามารถใช้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเพื่อที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ ให้การยอมรับเด็ก ส่งเสริมสนับสนุน และสร้างบรรยากาศที่ทำทนายให้เด็กทุกคนเกิดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 2 การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน

ผู้สมัครจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าความสำคัญของคุณลักษณะที่ซับซ้อนของครอบครัวและชุมชนของเด็ก พวกเขาควรใช้ความเข้าใจนี้สร้างการยอมรับนับถือและสร้างความสัมพันธ์ที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 2

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของครอบครัวและชุมชน

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 สนับสนุนการสร้างพลังครอบครัวและชุมชนด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่เคารพซึ่งกันและกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 การมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

มาตรฐานที่ 3 การสังเกต การจัดทำสารนิทัศน์ และประเมินภาพเพื่อสนับสนุนเด็กปฐมวัยและครอบครัว

ผู้สมัครจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย ประโยชน์ และวิธีการประเมินภาพ พวกเขาควรจะมีความรู้และใช้การสังเกตที่มีแบบแผน การจัดทำสารนิทัศน์ และวิธีการประเมินอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพร่วมกับครอบครัว และนักวิชาชีพอื่น เพื่อสนับสนุนพัฒนาการเด็กและการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 3

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 มีความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย ประโยชน์ และวิธีการประเมินภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 มีความรู้เกี่ยวกับการใช้การสังเกต การจัดทำสารนิทัศน์ และการประเมินด้วยวิธีการและเครื่องมืออื่นๆ ที่เหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 มีความเข้าใจและรับผิดชอบปฏิบัติการประเมินภาพอยู่เสมอ

มาตรฐานที่ 4 การสอนและการเรียนรู้

ผู้สมัครต้องบูรณาการความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครอบครัวให้สามารถพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้แก่เด็กได้ โดยความเข้าใจเหล่านี้ช่วยให้ผู้สมัครพัฒนาประสิทธิภาพการสอนและการเรียนรู้ของตนเองด้วย ทำให้ผู้สมัครมีความสามารถทางวิชาการมากขึ้น สามารถออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผล ที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ให้แก่เด็กทุกคน

มาตรฐานที่ 4.1 การประสานสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัว โดยผู้สมัครรู้จัก เข้าใจ และใช้ความสัมพันธ์ทางบวกและปฏิสัมพันธ์ที่สนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานในการทำงานกับเด็กปฐมวัย

มาตรฐานที่ 4.2 การใช้วิธีการส่งเสริมพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้สมัครรู้จัก เข้าใจ และใช้กระบวนการวิธีการและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

มาตรฐานที่ 4.3 การเข้าใจสาระการเรียนรู้ในระดับการศึกษาปฐมวัย
 โดยผู้สมัคร เข้าใจ ถึงสาระการเรียนรู้ที่สำคัญในแต่ละด้านในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ผู้สมัครรู้ ความคิดรวบยอดที่จำเป็น เครื่องมือค้นหาความรู้ โครงสร้างสาระและขอบข่ายเนื้อหา สามารถ จำแนกแหล่งทรัพยากรเพื่อความเข้าใจที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น

มาตรฐานที่ 4.4 การสร้างหลักสูตรได้อย่างมีความหมาย โดยผู้สมัคร ใช้ความรู้ของตนและแหล่งวิทยาการอื่นมาใช้ในการออกแบบ นำไปปฏิบัติและประเมินผลหลักสูตร การเรียนการสอนที่ตนจัดให้แก่เด็กว่ามีความหมายและและท้าทายสามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 4

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 มีความรู้ ความเข้าใจ และใช้ความสัมพันธ์ทางบวกและ ปฏิสัมพันธ์ที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 มีความรู้ ความเข้าใจ และใช้กระบวนการวิธีการและ เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 มีความรู้ ความเข้าใจถึงความคิดรวบยอดที่เป็นศูนย์กลาง สาระการเรียนรู้ที่สำคัญในแต่ละด้านในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือ ค้นหาความรู้ โครงสร้างสาระและขอบข่ายเนื้อหา หรือสาขาวิชา

ตัวบ่งชี้ที่ 4.4 ใช้ความรู้ของตนและแหล่งวิทยาการอื่นมาใช้ในการออกแบบ นำไปปฏิบัติและประเมินผลหลักสูตรการเรียนการสอนที่ตนจัดให้แก่เด็กว่ามีความหมายและท้าทาย ให้เด็กเกิดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ

ผู้สมัครต้องแสดงความพร้อมที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพ รู้แนวปฏิบัติ ทางจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพในทางปฏิบัติ แสดงถึงความเป็นผู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง แสดงถึง ความเป็นผู้มีความรู้ สะท้อนความคิดและสามารถเสนอแนวคิดต่องานของตนอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจโดยบูรณาการความรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย พร้อมเป็นปากเสียงทางวิชาชีพต่อ นโยบายและการปฏิบัติทางการศึกษาปฐมวัย

ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 5

ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 แสดงตัวและมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในสาขาการศึกษาปฐมวัย

ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 รู้มาตรฐานแนวปฏิบัติทางจริยธรรมและแนวปฏิบัติอื่นใน วิชาชีพ

ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 เรียนรู้ที่จะปฏิรูปการฝึกปฏิบัติร่วมกับผู้อื่นอยู่เสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 5.4 บูรณาการความรู้ความสามารถ การสะท้อนความคิด และ แสดงวิจารณญาณต่อการศึกษานปฐมวัย

ตัวบ่งชี้ที่ 5.5 เป็นปากเสียงในการพิทักษ์สิทธิ์เด็กปฐมวัยและพิทักษ์สิทธิ์ ทางวิชาชีพ

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย พอสรุปได้ว่า ในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานระดับชาติที่รับผิดชอบดูแลพัฒนาวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะจึงยังไม่มีกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย แต่ได้มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูไว้ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 สรุปได้ว่ามาตรฐานวิชาชีพ ประกอบด้วย (1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ (3) มาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ) โดยต้องจัดให้มีการประเมินระดับคุณภาพของผู้รับใบอนุญาตอย่างต่อเนื่องตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คุรุสภากำหนด ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพัฒนาวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัยซึ่งได้แก่สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ (NAEYC) ที่ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพการศึกษาปฐมวัยไว้ 3 ระดับ คือ 1) มาตรฐานในระดับอนุปริญญา 2) มาตรฐานในระดับใบอนุญาตขั้นแรกเริ่ม เป็นมาตรฐานสำหรับโปรแกรมปริญญาตรี 4 และ 5 ปี หรือระดับปริญญาโท และ 3) มาตรฐานในระดับสูง เป็นมาตรฐานสำหรับโปรแกรมในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก โดยมาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีของ NAEYC กำหนดมาตรฐานไว้ 5 มาตรฐานและกำหนดตัวบ่งชี้ไว้จำนวน 18 ตัว ซึ่งมาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 1) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการเรียนรู้ 2) การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน 3) การสังเกต การจัดทำสารนิทัศน์ และประเมินภาพเพื่อสนับสนุนเด็กปฐมวัยและครอบครัว 4) การสอนและการเรียนรู้ และ 5) การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ

หลักสูตรครูศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย

การจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัยในประเทศไทยเริ่มต้นตั้งแต่ปีพ.ศ.2484 และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลานานกว่า 65 ปีนับว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควรที่ประเทศไทยมีหลักสูตรการผลิตครูปฐมวัย เนื่องจากบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จนส่งผลให้มีการปฏิรูปการศึกษา การผลิตครูปฐมวัยให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่เหมาะสม และมีมาตรฐานเหมาะสมกับวิชาชีพครูซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์นั้นจำเป็นต้องมีหลักสูตรที่ดีและเหมาะสม จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรครูศึกษาปฐมวัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และเพื่อให้ได้ครูปฐมวัยที่มีความรู้ความสามารถในการดูแลเด็กและจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในการพัฒนาหลักสูตรครูศึกษาปฐมวัยจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยด้วย

1. ความเป็นมาของหลักสูตร

หลักสูตรครูศึกษาปฐมวัยหลักสูตรแรกในประเทศไทยเป็นหลักสูตรผลิตครูอนุบาลหลักสูตร 1 ปี โดยเริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ.2484 ณ โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต) เปิดรับนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จประโยคครูประถม เข้ารับการอบรมวิชาอนุบาลและปฏิบัติงานด้านอนุบาล หลักสูตรนี้ได้รับอิทธิพลแนวคิดของเฟรเดอริกและมอนเตสซอรี ในปี พ.ศ.2500 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงอนุบาล กำหนดเวลา

เรียน 2 ปี รับผู้จบการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา (ปก.ศ.) และพ.ศ. 2512 ได้เพิ่มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยอีก 1 หลักสูตร คือ หลักสูตรประโยคครูอนุบาล เป็นหลักสูตรระยะเวลา 1 ปี จนกระทั่งปี พ.ศ.2515 คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้พัฒนาหลักสูตร ครุศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีขึ้น ส่วนวิทยาลัยครูสังกัดกรมการฝึกหัดครูก็ได้พัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในปี พ.ศ. 2519 เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาชั้นสูง และระดับปริญญาตรีหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (2 ปี) และในปี พ.ศ.2524 ได้พัฒนาไปสู่หลักสูตรระดับปริญญาตรี (4ปี) ชื่อหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต สาขาการอนุบาลศึกษา และต่อมาภายหลังก็มีมหาวิทยาลัยอื่นๆ เปิดการจัดการศึกษาระดับนี้เพิ่มมากขึ้น

ต่อมาในปี พ.ศ.2527 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปิดหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัย และเปิดหลักสูตรการศึกษาดุริยางค์บัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัยขึ้นในปี พ.ศ.2543 ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เปิดหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัยในปี พ.ศ.2528 และเปิดหลักสูตรครุศาสตร์ดุริยางค์บัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัยขึ้นในปี พ.ศ.2544 จากนั้นในปี พ.ศ.2545 วิทยาลัยชุมชนได้พัฒนาหลักสูตรและจัดการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับอนุปริญญา และในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีจากหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 4 ปี เป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 5 ปี และใช้จัดการศึกษาในปีการศึกษา 2547 ปัจจุบันหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยจึงเป็นหลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัยตั้งแต่ระดับอนุปริญญาจนถึงระดับปริญญาเอก

2. หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน

หลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในปัจจุบันเป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 5 ปี โดยแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยจะมี 2 แนวคิดเช่นเดียวกับหลักสูตรครุศึกษาในสาขาอื่นคือ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548:91)

2.1 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่มีลักษณะแบบบูรณาการ

แนวคิดของหลักสูตรรูปแบบบูรณาการ คือนำรายวิชาหลักๆ มารวมกันประมาณ 5 หน่วยกิต หรือ ประมาณ 6 หน่วยกิตต่อหนึ่งวิชา ซึ่งได้แก่หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย) (หลักสูตร 5 ปี) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งที่จัดการศึกษาในปีการศึกษา 2547 เป็นต้นมา ซึ่งมีรูปแบบในการจัดองค์ประกอบของหลักสูตร คือ มีการกำหนดชื่อหลักสูตร ชื่อปริญญา หน่วยงานรับผิดชอบ ปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร กำหนดการเปิดสอน คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา การคัดเลือกผู้เข้าศึกษา ระบบการศึกษาและการจัดการศึกษา การจัดการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา การลงทะเบียน การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา อาจารย์ผู้สอน อาจารย์ประจำ /อาจารย์พิเศษ จำนวนนักศึกษา สถานที่และอุปกรณ์การสอน ห้องสมุด แหล่งวิทยาการและแหล่งฝึกงาน งบประมาณ งบลงทุนและงบดำเนินการในแต่ละปีส่วน และโครงสร้างของหลักสูตร

2.2 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยแบบจัดเนื้อหาสาระเป็นรายวิชา

หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยแบบจัดเนื้อหาสาระเป็นรายวิชา มีลักษณะที่แต่ละรายวิชาเป็นแบบเน้นเฉพาะสาขาวิชาเดียว ส่วนใหญ่มีรูปแบบในการจัดองค์ประกอบของหลักสูตรที่ประกอบไปด้วย ชื่อหลักสูตร ชื่อปริญญา ปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลและการสำเร็จการศึกษา โดยรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ใช้ ซึ่งมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาในสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2547 ที่ใช้หลักสูตรแบบจัดเนื้อหาสาระเป็นรายวิชาได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นต้น

การวิจัยอนาคต

ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนเช่นปัจจุบัน เกือบทุกคนต่างมีโอกาสประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ซึ่งปัญหาที่ประสบและพยายามหาทางแก้ไขกันอย่างเอาใจจริงเอาใจนี้ เป็นเหตุผลที่ทำให้คิดถึงอนาคตกันขึ้น เนื่องจากปัญหาต่างๆ เหล่านั้นมักเป็นผลสืบเนื่องจากความล้มเหลวที่จะทำการป้องกันหรือแก้ไขก่อนจะถึงจุดวิกฤติ ซึ่งก่อนหน้านั้น หากได้มีการลงทุนมองอนาคตกันเสียแต่แรกด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และด้วยวิธีการที่เป็นระบบแล้ว ก็คงจะสามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า และสามารถจะดักแก้ปัญหานั้นเสียก่อนได้ (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2548: ออนไลน์) ในปัจจุบันผู้คนจึงตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยอนาคต เพื่อป้องกันปัญหาเพื่อการวางแผนที่เป็นไปได้และเหมาะสม และเพื่อประเมินและพัฒนาสถาบันต่างๆ ให้เข้ากับบริบทของอนาคต (พรชูลี อาชาวอำรุง. 2537: 36)

1. ความหมายของการวิจัยอนาคต

อนาคตศาสตร์ (Futurism) เป็นศัพท์บัญญัติศาสตร์สาขาใหม่ ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจของนักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน แต่ปรัชญาและมโนทัศน์เกี่ยวกับอนาคตศาสตร์มีมานานแล้ว วิทยาการแขนงนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์อนาคตด้วยเทคนิควิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอนาคตได้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การควบคุมและผลักดันในอนาคตให้เป็นไปทางที่มนุษย์ต้องการได้ (กฤษดา กรุดทอง. 2530: 12)

การศึกษาอนาคตส่วนที่เป็นระเบียบวิธี (Methodologies) ซึ่งอาจเรียกว่าการวิจัยอนาคต (Futures Research) (จุมพล พูลภัทรชีวิน. 2530: 43) นั้นได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อลเลน (Allen. 1978) ได้กล่าวถึงการวิจัยอนาคตว่าเป็นกิจกรรมอันเนื่องมาจากการตัดสินใจและนโยบายในปัจจุบันที่ทำให้เข้าใจผลลัพธ์ที่เกิดในอนาคตเพิ่มมากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าการวิจัยอนาคตเป็นการวางแผนระยะยาวซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรม 3 อย่าง คือ การวางแผน การพยากรณ์ และการตัดสินใจ

เทียนฉาย กิระนันท์ (2529: 103-129) ได้กล่าวถึงการวิจัยอนาคต ว่าเป็นการศึกษาเพื่อบ่งชี้ถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่น่าจะเป็นได้ในอนาคต รวมถึงปฏิสัมพันธ์และผลกระทบในระหว่างเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่น่าจะเกิด

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2529: 24; 2530: 43) กล่าวว่า การวิจัยอนาคต หมายถึง วิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทางเลือกอนาคตต่างๆ ที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากรหรือกลุ่มสังคมใดกลุ่มหนึ่ง ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดจนไปจนถึงการกำหนดยุทธวิธี (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์

กฤษฎา กรุดทอง (2530: 13) กล่าวว่า การวิจัยอนาคต เป็นเทคนิคการวิจัยแบบใหม่ ซึ่งเป็นระเบียบวิธีการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับอนาคตด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (scientific approach) ความรู้ของอนาคตศาสตร์ประกอบด้วยภารกิจและงานของมนุษย์ในทุกด้าน เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ ว่าการวิจัยอนาคตเป็นวิธีการศึกษาอย่างมีระบบ จากการวางแผน การพยากรณ์ และการตัดสินใจ เพื่อบ่งชี้ถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่น่าจะเป็นได้ในอนาคต รวมถึงปฏิสัมพันธ์และผลกระทบในระหว่างเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่น่าจะเกิดในอนาคต

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต

จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยอนาคตอยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้น และป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ” (จุมพล พูลภัทรชีวิน. 2530: 42) ซึ่งเท็กซ์เตอร์ (Textor. 1990: 139) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคตไว้ดังนี้

- 2.1 เพื่อบรรยายทางเลือกในอนาคตที่เป็นไปได้หรือเกิดขึ้นได้สำหรับประชากรกลุ่มหนึ่ง
- 2.2 เพื่อกำหนดระดับความรู้เกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้
- 2.3 เพื่อบ่งชี้และจำแนกผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต
- 2.4 เพื่อเตือนให้ทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้
- 2.5 เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต คือการศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และเพื่อเตือนให้ทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้

3. ลักษณะของการวิจัยอนาคต

นาคยา ปิรันธนาพันธ์ (2527: 36-40) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการศึกษาอนาคตว่า จะต้องมิลักษณะดังนี้

3.1 เวลา การกล่าวถึงระยะเวลาในอนาคตศาสตร์มักกล่าวเป็นช่วงเวลาจาก 5-50 ปี หรือบางทีก็มากกว่านี้ หรือบางทีก็กล่าวเป็นระยะเวลา เช่น จากนั้นไปอีก 20-30 ปีข้างหน้า ในการดูภาพอนาคตนั้นมิใช่ดูจากความแตกต่างของเวลา แต่เป็นเรื่องของการเห็นถึงสภาพเงื่อนไขและสภาพการณ์ที่การตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตสิ่งนั้นขึ้นอยู่กับตัดสินใจในปัจจุบันด้วย

3.2 ปัญหา ปัญหาที่นักวิจัยอนาคตให้ความสนใจมีอยู่อย่างน้อย 3 ลักษณะคือ ประการแรกมิใช่เป็นปัญหาที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหรือการตัดสินใจของใคร โดยเฉพาะ ประการที่สอง มักจะนำแนวทางต่างๆ จากหลายสาขาวิชามาใช้ในการแก้ปัญหา โดยให้สัมพันธ์กับปัญหาที่แท้จริงที่เป็นอยู่ และประการสุดท้ายปัญหาอาจก่อตัวขึ้นเพื่อวิเคราะห์เรื่องใดเรื่องหนึ่งแต่การแก้ปัญหาที่แน่นอน ยังไม่สามารถคาดหวังได้

3.3 ความไม่แน่ใจและความไม่ต่อเนื่อง ความไม่แน่ใจเป็นเรื่องธรรมดาในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของคนเราโดยเฉพาะกิจกรรมที่มีลักษณะการอาศัยประสบการณ์เป็นองค์ประกอบปรากฏการณ์ในบางอย่างเราอาจทราบความเป็นไปได้ของโอกาสที่สิ่งนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าหากปรากฏการณ์นั้นมีลักษณะของความต่อเนื่องที่เคยเป็นมาและดำเนินอยู่ต่อไป กรณีเช่นนี้ความแน่ใจในการศึกษาอนาคตของสิ่งนั้นก็อาจมีมาก แต่ในสภาพความเป็นจริงในสังคมปรากฏการณ์หลายอย่างมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ต่อเนื่องและไม่คงที่ เนื่องจากมีตัวแปรอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น บางครั้งก็เหลือวิสัยที่จะทราบหรือควบคุมตัวแปรเหล่านั้นไว้ล่วงหน้าได้ ในลักษณะเช่นนี้ความไม่แน่ใจจะมีมาก ดังนั้นสิ่งที่เรากำลังเผชิญอยู่ก็คือปัญหาหรือปรากฏการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ต่อเนื่อง และมีตัวแปรอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกันปัญหานั้น ซึ่งนักวิจัยอนาคตให้ความสำคัญว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาอนาคต

3.4 ความพอเพียง เนื่องจากอนาคตเป็นเรื่องของความไม่แน่ใจ เพราะข้อจำกัดในเรื่องความรู้เกี่ยวกับอนาคตของสิ่งนั้น และเพราะว่าอนาคตโดยตัวของมันเองเป็นผลของการตัดสินใจที่ยังมาไม่ถึง ผลที่ได้จากวิธีการวิจัยอนาคตจึงมีลักษณะที่ไม่รู้จักพอ ไม่ยุติที่ผลอย่างใดอย่างหนึ่งแต่ มักจะมีทางเลือกหลายอย่าง การวิจัยอนาคตไม่ได้มีเป้าหมายเบื้องต้นอยู่ที่การพยากรณ์ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น แต่เป็นการจัดเตรียมภาพรวมที่เกี่ยวกับปัญหานั้นมากกว่า ดังนั้น การวิจัยอนาคตจึงมักเกี่ยวข้องกับการแสวงหาทางเลือกแห่งอนาคต

3.5 ทฤษฎี โดยทั่วไปแล้วการวิจัยอนาคตไม่ได้ผูกพันอยู่กับทฤษฎี ที่อธิบายความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ต่างๆ ได้แต่มีได้หมายความว่าการศึกษาอนาคตจะใช้วิธีการพยากรณ์โดยอาศัยสัญชาตญาณ แต่ในการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่างๆ และการจัดลำดับเหตุการณ์ต่างๆ นักวิจัยอนาคตจะมีอิสระมากกว่านักสังคมศาสตร์ที่มักใช้และสร้างทฤษฎีตลอดจนข้อสมมติฐานในเชิงทฤษฎีต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาอนาคตมีผลต่อการพัฒนาทฤษฎีต่างๆ

3.6 เทคนิคการวิเคราะห์ บางครั้งมีผู้กล่าวว่าการวิจัยอนาคตมีลักษณะของการพยากรณ์แบบการใช้จินตนาการ โดยยกตัวอย่างเทคนิคการพยากรณ์แบบสร้างอนาคต (Scenario) การคาดการณ์อนาคต (Delphi) ซึ่งตรงข้ามกับวิธีการที่มีลักษณะเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แต่ความจริงแล้วในการศึกษาเรื่องเดียวกันการใช้เทคนิคเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องแยกออกจากวิชาการทางวิทยาศาสตร์สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ นอกจากนั้น วิธีการอื่นๆ เช่น การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) และการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) ก็มีผู้นำมาใช้กับการวิจัยอนาคตจึงมีลักษณะผสมผสานกันระหว่าง วิธีการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการเชิงพรรณนา

3.7 การนำผลที่ได้ไปใช้ ผลที่ได้จากการวิจัยอนาคตได้นำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและตัดสินใจตลอดจนให้ข้อมูลแก่หน่วยงานที่ต้องการข้อมูลเฉพาะเรื่อง

3.8 ความสัมพันธ์กับวิธีการวางแผน การวิจัยอนาคตมีส่วนร่วมในการวางแผนและวิธีการตัดสินใจอยู่มาก อาจกล่าวได้ว่าการวางแผนเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่รวมถึงการเตรียมการอย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏอยู่ ดังนั้น การวางแผนจึงต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในอนาคตด้วย

3.9 คำนิยาม เป้าหมาย และปทัสสถาน บางคนกล่าวว่า เรื่องของคำนิยาม ปทัสสถาน ควรแยกออกจากการวิจัยอนาคต โดยให้ความเห็นว่าการวิจัยอนาคตมีอิทธิพลต่อการวางแผนและการตัดสินใจโดยไม่ตรงก็โดยอ้อม อย่างไรก็ตามอนาคตของสิ่งที่มีพื้นฐานของคำนิยาม เป้าหมายและปทัสสถาน ต่างกันย่อมมีผลต่อการกำหนดการวางแผนและความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงคำนิยามและเป้าหมายไว้ล่วงหน้า กล่าวสรุปได้ว่าทั้งคำนิยาม เป้าหมายและปทัสสถาน ล้วนมีผลต่อการทำให้สิ่งที่เราศึกษาเกี่ยวกับอนาคตมีผลต่างๆ กันไปด้วย

สรุปได้ว่าในการวิจัยอนาคต นักวิจัยอนาคตต้องพิจารณาลักษณะที่สำคัญในเรื่องการกำหนดช่วงระยะเวลา การพิจารณาปัญหา การให้ความสำคัญปัญหาหรือปรากฏการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ต่อเนื่อง การพิจารณาความพอเพียงของข้อมูล การพิจารณาใช้หรือไม่ใช้ทฤษฎีในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ การใช้เทคนิคการวิเคราะห์ที่เหมาะสม การนำผลที่ได้ไปใช้อย่างเหมาะสม การพิจารณาความสัมพันธ์กับวิธีการวางแผนอย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับคำนิยาม เป้าหมายและปทัสสถาน ซึ่งล้วนมีผลต่อการทำให้สิ่งที่เราศึกษาเกี่ยวกับอนาคตมีผลต่างๆ กันไปด้วย

4. การวิจัยอนาคตด้วยเทคนิคเดลฟาย

เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหลายๆ คน เพื่อมุ่งศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ความรู้ในอนาคตของศาสตร์ด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายจึงจัดว่าเป็นการวิจัยในอนาคต หรือ อนาคตศาสตร์ (Futurism) โดยมุ่งเน้นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกเพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอนาคตได้ดียิ่งขึ้น สำหรับวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการวิจัยในอนาคตก็คือ การพยากรณ์ภาพในอนาคตที่คาดว่าจะ เป็น การแสวงหาทางเลือกที่จะดำเนินการในอนาคต และการเตรียมการและกระตุ้นเตือนให้ตระหนักถึงสิ่งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต อันจะนำไปสู่การจัดเตรียม การควบคุม การแก้ไข และการบริหารจัดการในอนาคตให้เป็นไปตามความต้องการ (มนต์ชัย เทียนทอง. 2548: 166)

4.1 ความเป็นมาของ เทคนิคเดลฟาย

เทคนิคเดลฟายได้รับการพัฒนาเป็นวิธีวิทยาการวิจัยปัญหาพร้อมสมัยและปัญหาอนาคตโดยนักวิชาการของบริษัทแรนด์ (Rand Corporation คำว่า RAND ย่อมาจาก Research and Development) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์; และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547: 298; อ้างอิงจาก Linstone, Turoff; & Helmer. 2002) ชื่อโอลาฟ เฮลเมอร์ (Olaf Helmer) ซึ่งพัฒนาเทคนิคเดลฟายเพื่อใช้ในการถามและเก็บความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเทคนิคนี้ได้ออกเผยแพร่เมื่อปี 2503 (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 49) และได้รับความนิยมอย่างมากในหลายๆ หน่วยงาน เช่น หน่วยงานทางธุรกิจ การทหาร การสาธารณสุข และการศึกษาด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการวิจัยในสถานศึกษา มีการใช้เทคนิคเดลฟายกันอย่างแพร่หลายเพื่อหาข้อสรุปในอนาคตเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่ต้องการศึกษาเนื่องจากยอมรับกันโดยทั่วไปถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ซึ่งได้ข้อสรุปเกี่ยวกับอนาคตที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้นอกจากเดลฟายจะเป็นเทคนิคการวิจัยและการคาดการณ์อนาคตแล้ว ยังเป็นเทคนิคการสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้รับข่าวสารและการสื่อสารระหว่างกันโดยไม่มีการเผชิญหน้ากันโดยตรง เช่นเดียวกับการระดมสมอง (brain storming) หรือการประชุมกลุ่มอื่นๆ (มณฑชัย เทียนทอง 2548: 166, จุมพล พูลภัทรชีวิน. 2532: 260) ทำให้มีการใช้เทคนิคเดลฟายอย่างแพร่หลายทางด้านต่างๆ

4.2 ความหมายของเทคนิคเดลฟาย

มีผู้ให้ความหมายของเทคนิคการวิจัยเดลฟาย ไว้อย่างหลากหลายดังนี้

อเล็กซ์ เจ. ดูคานิส (นัยนา นุรารักษ์. 2539: 42; อ้างอิงจาก Alex J. Ducanis. 1970) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายว่า เป็นการทำนายเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เทคนิคนี้ มุ่งที่จะลดผลกระทบหรืออิทธิพลของบุคคลอื่นๆ ในกรณีที่ต้องมีการเผชิญหน้ากัน ในขณะเดียวกันก็เป็นการลดผลกระทบทางด้านความคิดระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านกันหรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า เทคนิคเดลฟาย เป็นวิธีการรวบรวมคำตอบที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกี่ยวกับเรื่องที่เรากำลังจะศึกษาในขณะที่ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ได้เกี่ยวข้องจะถูกจำกัดลงด้วย

อัลเฟรด รัสปจูเนียร์ (ประยูร ศรีประสาธน์. 2523: 49; อ้างอิงจาก Alfred Rasp Jr. 1973: 29) อธิบายว่า เทคนิคเดลฟายเป็นเทคนิคของการรวบรวมการพิจารณาตัดสินที่มุ่งเพื่อเอาชนะจุดอ่อนของการตัดสินใจแต่เดิมที่จำกัดขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะ หรือความคิดเห็นของกลุ่มหรือมติที่ประชุม

โอลาฟ เฮลเมอร์ และนิโคลัส เรสเซอร์ (Olaf Helmer and Nicholas Rescher) (ประยูร ศรีประสาธน์. 2523: 50) ได้นิยามเทคนิคเดลฟายว่า เป็นโครงการที่จัดทำอย่างละเอียดรอบคอบในการที่จะสอบถามบุคคลโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นกลับมา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อมุ่งเน้นการรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต ในส่วนที่เกี่ยวกับเวลา ปริมาณ หรือสภาพการณ์ที่ต้องการจะให้

ทอร์นตัน และคณะ (นัยนา นุราชักษ์. 2539: 42; อ้างอิงจาก Thornton; Others. 1975) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ เป็นวิธีการที่จะเป็นการขัดเกลาและได้รับความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

จากความหมายเหล่านี้จึงสรุปได้ว่า เทคนิคเดลฟาย เป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการวิจัยซึ่งมีหลักการสำคัญอยู่ที่การพยายามรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากความคิดเห็นที่เป็นอิสระของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้มีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด โดยการใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์แทนการประชุมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการตัดสินใจหรือสรุปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต

4.3 กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย

กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย มีขั้นตอนดังนี้ (มนต์ชัย เทียนทอง. 2548: 169-172, สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์; และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547: 61-62)

4.3.1 คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ กระบวนการเทคนิคเดลฟายเริ่มจากการระบุค้นหาผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่รู้จริงและความเชี่ยวชาญในสาขาที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาจำนวนหนึ่งซึ่งพร้อมจะให้ความร่วมมือกับผู้วิจัย โดยไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าต้องมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญเท่าใด แต่มีผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญพบว่าเมื่อมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไปอัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อน (Error) จะมีน้อยมาก (เกษม บุญอ่อน. 2522: 27 – 28; อ้างอิงจาก Thomas T. Macmillan. 1971)

4.3.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายก็คือแบบสอบถาม โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 - 4 รอบ ขึ้นอยู่กับผลการวิจัยในแต่ละรอบที่ได้รับ โดยในรอบแรกผู้เชี่ยวชาญจะให้คำตอบเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะใช้แบบสอบถามปลายเปิดซึ่งเป็นการถามอย่างกว้างๆ ให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาของการวิจัย เพื่อต้องการเก็บรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

ในรอบที่สอง เมื่อได้รับคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วผู้วิจัยทำการรวบรวมความคิดเห็นทั้งหมดเข้าด้วยกัน แล้วสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จากนั้นแล้วส่งกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญเป็นรอบสอง เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราความเป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ ในแต่ละช่วงเวลา เช่น 3 ปี, 5 ปี หรือ 10 ปี

ในรอบที่สามเมื่อได้รับคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอัตราความเป็นไปได้ของปัญหาจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 ผู้วิจัยทำการประมวลผลหาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม หรือพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อแสดงว่าในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดให้ความคิดเห็นไว้อย่างไร และตัวผู้เชี่ยวชาญเองได้ให้ค่าความคิดเห็นไว้อย่างไร นำมาสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 3 โดยมีข้อคำถามเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์ พร้อมทั้งเขียน

เครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญผู้นั้นได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ลงไป เพื่อแจ้งให้ผู้เชี่ยวชาญได้รับทราบ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญอาจจะยืนยันค่าความคิดเห็นเดิม โดยให้เหตุผลประกอบการไม่เปลี่ยนแปลงในกรณีที่มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับกลุ่ม หรือเปลี่ยนค่าความคิดเห็น แล้วส่งแบบสอบถามคืนให้แก่ผู้วิจัย

ในรอบที่สี่เมื่อได้แบบสอบถามคืนมาผู้วิจัยกระทำตามขั้นตอนเดียวกันกับรอบที่ 3 ซึ่งถ้าผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบนี้ได้คำตอบที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ถ้าได้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยแสดงว่าความคิดเห็นที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถยุติกระบวนการวิจัยและสรุปผลการวิจัยได้ โดยทั่วไปการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 และรอบที่ 4 จะมีความแตกต่างกันน้อยมาก ดังนั้นจึงอาจจะสรุปผลการวิจัยได้ตั้งแต่แบบสอบถามรอบที่ 3

4.3.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากได้คำตอบจากผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากแบบสอบถามรอบที่ 3 หรือรอบที่ 4 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นหลักแล้ว ผู้วิจัยก็จะสามารถ สรุปคำตอบที่ได้ที่ละประเด็นๆ จากแบบสอบถาม เพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานข้อค้นพบภาพในอนาคตของปัญหาการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพัฒนาการหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและในระดับการศึกษาปฐมวัย จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1.1 งานวิจัยในประเทศ

เรณู ผลสวัสดิ์ (2523) ได้ศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วง พ.ศ. 2505 - พ.ศ. 2523 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และการวิจัยเชิงบรรยาย ด้วยการศึกษเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลง 5 ระยะด้วยกัน คือ พ.ศ. 2505, พ.ศ. 2507, พ.ศ. 2514, พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2520 ซึ่งพัฒนาการของหลักสูตรเป็นไปในทางก้าวหน้ามากขึ้นในด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาและการบริหารหลักสูตร แต่การเรียนการสอนมีแนวโน้มของพัฒนาการในทางกลับกันคือมีปัญหาเรื่องผู้เรียนมีจำนวนมากจึงมีปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งในอดีตใช้การบรรยายกลุ่มใหญ่และการอภิปรายกลุ่มย่อยแต่ภายหลังต้องใช้การสอนแบบบรรยายกลุ่มใหญ่มากขึ้น

ชำนาญ เล็กบรรจง (2531) ได้ศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ในช่วง พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2531 โดยศึกษาความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร 4 ด้าน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จากเอกสารประกอบกับการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ เป็นผลมาจากการประกอบอาชีพการทำเครื่องถมที่มีชื่อเสียงของจังหวัด นครศรีธรรมราชมาแต่โบราณ ผลการวิเคราะห์ความสำคัญของหลักสูตร 4 ด้านพบว่าองค์ประกอบด้านต่างๆ มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องเป็นไปในแนวเดียวกัน

แสงอรุณ เชื้อวงษ์บุญ (2541) ได้ศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรและการเรียนการสอน วิชาการแกะสลักของหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาในด้านปรัชญา แนวคิด จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล (สมัยกรุงสุโขทัย- พ.ศ. 2539) โดยศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรด้วยการวิเคราะห์เอกสาร และศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนวทางจัดการเรียนการสอนในอนาคตด้วยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า มีการเรียนการสอน วิชาการแกะสลักมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยที่จัดให้มีการเรียนการสอนกันภายในตำหนักของเจ้านายฝ่ายในที่อยู่ในพระบรมมหาราชวัง เป็นการเรียนการสอนนอกระบบ จนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้เผยแพร่ไปยังคนทั่วไป จนถึงช่วง พ.ศ.2497 จึงได้มีหลักสูตรวิชาแกะสลักในสถาบันอุดมศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอนมุ่งเน้นการปฏิบัติเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เกิดความคิดสร้างสรรค์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร พูลสุข บุญยสวัสดิ์ และพราวพรรณ เหลืองสุวรรณ (2539) ได้ศึกษาพัฒนาการของการศึกษาปฐมวัยไทยในช่วง พ.ศ. 2489 - พ.ศ. 2538 โดยได้ศึกษาพัฒนาการของหลักสูตร เกี่ยวกับปรัชญา นโยบาย พระราชบัญญัติ แผนพัฒนาการศึกษา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือการวิเคราะห์เอกสารและวิธีวิจัยเชิงบรรยาย ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ได้แบ่งพัฒนาการออกเป็น 5 ช่วงสรุปได้ คือ 1) ในช่วง พ.ศ. 2489 - พ.ศ. 2493 ใช้แนวการเตรียมการจัดอนุบาลศึกษา พ.ศ. 2485 ซึ่งเป็นหลักสูตร 2 ปี สำหรับเด็กวัย 3.5 – 6 ปี มีการจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชา 2) ช่วง พ.ศ. 2494 - พ.ศ. 2502 ในช่วงนี้มีหลักสูตรที่ใช้ 2 ฉบับ คือ หนังสือคู่มือครูโรงเรียนประถมศึกษาการสอนชั้นเด็กเล็กของกรมสามัญศึกษา และหลักสูตร พ.ศ. 2496 ซึ่งทั้งสองหลักสูตรมีการจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชา 3) ช่วง พ.ศ. 2503 - พ.ศ. 2519 ในระยะนี้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้มีการปรับปรุงถึง 2 ครั้ง คือ หลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2496 ได้มีการปรับปรุงในปี พ.ศ. 2503 และหลักสูตรปีพ.ศ. 2503 ได้มีการปรับปรุงในปีพ.ศ. 2518 โดยแต่ละหลักสูตรยังคงมีลักษณะการจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชา 4) ช่วง พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2534 หลักสูตรในช่วงนี้ได้มีการปรับปรุงเนื่องมาจากในแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2520 ได้กำหนดให้การศึกษาปฐมวัย (การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา) เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาของชาติ ในระยะนี้หลักสูตรที่

ได้รับการปรับปรุง คือ แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 พุทธศักราช 2522 และแนวการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก พ.ศ. 2524 และปรับปรุงแก้ไข ในปี 2526 และในปี 2531 ตามลำดับ หลักสูตรในยุคนี้ได้มีการเสริมในเรื่องความพร้อมของเด็ก โดยจัดเป็นมวลประสบการณ์ 3 กลุ่มแทนการจัดเป็นรายวิชา 5) ช่วง พ.ศ. 2535- พ.ศ. 2538 ในระยะนี้เป็นช่วงของการปรับปรุงหลักสูตรหลายฉบับเนื่องจากมีหน่วยงานต่างๆ ให้บริการแก่เด็กปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น หลักสูตรในระยะนี้ได้แก่ แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษาฉบับปรับปรุงซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการปรับปรุงตั้งแต่ปี 2534 และพิมพ์เผยแพร่ในปี 2537 โดยหลักสูตรฉบับนี้จัดการศึกษาในรูปแบบกิจกรรมและบูรณาการตามหน่วยการสอนที่วางไว้ ส่วนแนวการจัดการศึกษาและแนวการจัดประสบการณ์ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด พ.ศ. 2537 เป็นหลักสูตรที่ใช้แนวทางธรรมชาติปไตยในการกำหนดการจัดประสบการณ์ ในลักษณะของมวลประสบการณ์ และกำหนดกิจกรรมที่จะจัดให้เด็กด้วย

วัชร รั้วมคิด (2539) ได้ศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2538 ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลเป็นหลัก ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างมีระบบระเบียบได้เริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ในรูปของโรงเรียนเด็ก โรงเรียนราชกุมารราชกุมารี และโรงเรียนสำหรับสามัญชนทั่วไป อิทธิพลที่มาจากปัจจัยด้านสังคมมีส่วนสำคัญทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยต้องเน้นการอ่าน-เขียนและเลขเป็นหลัก ส่วนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนเด็กที่จัดสำหรับเด็กด้อยโอกาสนั้น ได้เพิ่มเติมการเรียนงานเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันให้กับเด็กด้วย เมื่อมีการเริ่มจัดการศึกษาปฐมวัยโดยชาวต่างชาติในรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้ยึดแนวการเตรียมความพร้อมตามแบบของเฟรเดอริคและมอนเตสซอรีเป็นหลัก ระยะนี้จึงถือได้ว่าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของไทยได้เริ่มต้นตามหลักสากลที่ถูกต้องเป็นครั้งแรก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 นโยบายการศึกษาปฐมวัยของรัฐมีความชัดเจนขึ้น ส่งผลให้มีการขยายการศึกษาในระดับนี้อย่างกว้างขวาง โดยใช้หลักสูตรที่นักการศึกษาไทยได้พัฒนาขึ้นตามแนวของเฟรเดอริคและมอนเตสซอรี ผสมผสานกับสภาพสังคมไทยที่มุ่งปลูกฝังคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยและเอกลักษณ์ของชาติ หลักสูตรลักษณะเช่นนี้ได้ยึดถือและใช้ติดต่อกันเรื่อยมาเพียงแต่ได้รับการปรับเปลี่ยนให้อยู่ในรูปของหลักสูตรอนุบาลและหลักสูตรเด็กเล็กเท่านั้น ภายหลังเมื่อหน่วยงานต่างๆ ได้มุ่งขยายการจัดการศึกษาในระดับนี้มากขึ้นๆ หน่วยงานเหล่านี้ได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองบ้าง โดยส่วนใหญ่ได้ยึดแนวหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามกระแสการเรียนอ่านเขียนก็ยังรุนแรงเช่นกัน จากแนวโน้มความเป็นโลกาภิวัตน์ที่นำความเปลี่ยนแปลงมาเป็นยุคข่าวสารข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาต่างๆ อย่างกว้างขวาง ภายใต้ปรัชญาการเตรียมความพร้อมที่ดีความไปในทิศทางที่แตกต่างกัน

กนกรส ชำนาญ (2543) ศึกษาพัฒนาการของการจัดการศึกษาสำหรับการครุศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัย ในช่วง พ.ศ.2484-พ.ศ.2536 ในด้านประวัติความเป็นมา การพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการดำเนินงานของสถาบันครุศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัย ตลอดช่วงเวลาดังกล่าว การดำเนินการวิจัยทำในสองรูปแบบคือศึกษาจากเอกสารต่างๆ และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการหลักสูตรพบว่า การจัดการครุศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัยหรือการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศนั้นเริ่มหลักฐานปรากฏชัดเจนเมื่อ พ.ศ.2484 ได้มีการฝึกครูเพื่อป้อนให้โรงเรียนต่างๆ และหลักสูตรในช่วงแรกใช้ระยะเวลาศึกษาเพียง 1 ปี โดยได้ประกาศนียบัตรครูอนุบาล และได้มีการเปิดหลักสูตร ป.กศ.สูง หลักสูตร 2 ปี ใน พ.ศ.2500 ต่อมา มีการยกระดับการฝึกหัดครูอนุบาลขึ้นเป็นปริญญาตรี ซึ่งคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดขึ้นเป็นแห่งแรกเมื่อ พ.ศ.2516 ส่วนการศึกษาระดับมหาบัณฑิตได้เริ่มเปิดเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2527 ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) ในช่วงปี พ.ศ.2536 มีหลักสูตรครุศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และปริญญาโท (ส่วนปริญญาเอกนั้นกำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำหลักสูตร) โครงสร้างหลักสูตรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2536) ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักนอกจากปรับเปลี่ยนจากรายวิชาเป็นหมวดวิชา ส่วนการประเมินผลได้ปรับจากการให้เป็นคะแนน (ร้อยละ 50 ถือว่าผ่าน) เป็นการให้คะแนนเป็นระบบลำดับขั้น (Grade) โดยกำหนดค่าของลำดับขั้นเป็นแถม A-F และ ก.-จ.

1.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เวน เอลลี ดีเพวิน (Wane, Elly Diepeveen. 1984) ได้ศึกษาแนวโน้มรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนอนุบาลรัฐในเมืองเลคแลนด์ นิวยอร์ก ระหว่างปี 1963-1983 โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจาก 1) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามครูทั้งหมดในเมืองเลคแลนด์จำนวน 31 ข้อ 2) การสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ และ 3) ข้อมูลของโรงเรียนที่ศึกษาคือโรงเรียนสำหรับผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมชั้นกลางถึงสูงในอำเภอ 8 โรงเรียน โดยศึกษาข้อมูลจาก คู่มือหลักสูตรและแผน การสัมภาษณ์ การตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร พัฒนาการหลักสูตร และการปฏิบัติ รวมทั้งสิ่งซึ่งมีผลกระทบและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักสูตรอนุบาลในเมืองเลคแลนด์ในปัจจุบันมีการเขียนอย่างเป็นทางการซึ่งลงในรายละเอียดมากกว่าการถ่ายโยงอย่างไม่เป็นทางการด้วยการถ่ายทอดจากครูสู่ครู 2) หลักสูตรให้ความสำคัญกับการทำงานทางวิชาการเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะใน 10 ปีที่ผ่านมา 3) การทำงานรายบุคคลมีเพิ่มมากขึ้นขณะที่การทำงานกลุ่มลดลง 4) การใช้เวลาในชั้นเรียนสำหรับพัฒนาการทางร่างกายและสังคมมีน้อยลง แต่ครูยังคงรู้สึกว่าการวางแผนในอนาคตควรให้ความสำคัญกับพัฒนาการทั้งสองด้านนี้ก่อน 5) การใช้เวลาในศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นเสรีมีน้อยลง 6) ความกดดันจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นทางวิชาการของเด็กอนุบาลยังคงมีผลกระทบต่อการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลศึกษา และ 7) ครูเห็นทักษะเพื่อพัฒนาทางสติปัญญาแต่ทักษะนี้ยังไม่มากเท่ากับการทำงานทางวิชาการเช่นสมุดแบบฝึกหัด

ชาน เบตตี้ โป คิง (Chan, Betty Po-King. 1988) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยและการฝึกหัดครูอนุบาลในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยศึกษาประกอบกับบริบทที่เกี่ยวข้องทั้งทางสังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับส่องงมในการปรับตัวสำหรับโรงเรียนเด็กเล็ก และการปรับตัวในฐานะประชากรของสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากส่องงมซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษมานานกว่า 100 ปี กำลังเตรียมการเปลี่ยนมาอยู่ภายใต้การปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งข้อมูลด้านการศึกษามูลฐานของสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น แทบจะไม่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในต่างประเทศ และเหตุผลอีกด้านหนึ่งก็คือเป็นการหาค้นหาคำตอบสำหรับชาวต่างชาติ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่ได้มีโอกาสเป็นที่ปรึกษาด้านการอนุบาลศึกษาและการฝึกหัดครูให้แก่รัฐบาลทั้งในสาธารณรัฐประชาชนจีนและฮ่องกง และได้เข้าไปศึกษาวิจัยในประเทศจีนในช่วง ค.ศ.1985-1987 โดยการศึกษาดูงานในโรงเรียนอนุบาล การเข้าร่วมสัมมนา การร่วมอภิปรายกับผู้บริหารโรงเรียน คณะครูอาจารย์ นักเรียน ประชาชน คนที่ถูกพ่อแม่ทิ้ง ข้าราชการในระดับต่างๆ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยรวมทั้งการศึกษาจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เชื่อถือได้อีกมาก ซึ่งพบว่า การอนุบาลศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี การจัดการศึกษาระดับนี้มีความสำคัญต่อการการพัฒนาพลเมือง ดังนั้นจึงทำให้มีการฝึกหัดครูอนุบาล

ไถ่ ลี หมิง (Tai, Li-Ming. 1998) ได้ศึกษาหลักสูตรครุศึกษาในไต้หวันเกี่ยวกับปัญหาและอนาคตที่คาดหวัง ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยระดับชาติในสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการเปรียบเทียบครุศึกษาใน สหรัฐอเมริกา ประเทศจีน และได้หวัน ซึ่งขณะที่ไต้หวันได้กลายเป็นสังคมที่มีความเป็นอิสระทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ในปลายปี ค.ศ. 1980 ภารกิจของโปรแกรมครุศึกษาในไต้หวันได้เปลี่ยนจากความเป็นชาตินิยมไปสู่ การปลูกฝังอิสระซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังกับครูและพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา มีแนวโน้มที่ได้ปรากฏขึ้น 2 เรื่อง คือ การให้เสรีภาพและความเป็นมืออาชีพ เมื่อผ่านมาสู่ช่วง ค.ศ.1994 มีการดำเนินการจัดครุศึกษาเพิ่มเติมจากวิทยาลัยดั้งเดิม ทั้งในวิทยาลัยปกติ และมหาวิทยาลัยใหญ่ โดยคาดหวังว่าหลักสูตรครุศึกษาที่จัดทำต้องเป็นหลักสูตรที่ดีเลิศ และเป็นเครื่องมือที่ทำให้ครูจะเป็นผู้ปลูกฝังประชาธิปไตยและมีความเป็นผู้ชำนาญระดับมืออาชีพได้ดียิ่งขึ้น การศึกษานี้ทดสอบการจัดครุศึกษาที่เพิ่มขึ้นมากในช่วงต้นปี ค.ศ.1990 ทั่วไต้หวัน ด้วยวิธีการศึกษาจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ และการสังเกตชั้นเรียนในสถาบันฝึกหัดครู 13 สถาบันในไต้หวัน และสถาบันการศึกษาอีก 4 สถาบัน คือโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา อย่างละ 2 โรงเรียน เพื่อจะศึกษาถึงความเชื่อพื้นฐานของหลักสูตรครุศึกษาของพวกเขา การใช้หลักสูตรครุศึกษาในภาพรวม และหลักสูตรวิชาชีพรายวิชา ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรครุศึกษาที่ถูกเตรียมให้เป็นที่พึงพอใจนั้น คือยุทธศาสตร์การสอนพื้นฐานที่ครูคาดหวัง แต่ไม่ได้พบความคาดหวัง 5 อย่าง ที่เน้นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและผลสะท้อนกลับของการตัดสินใจผู้มีส่วนที่ตัดสินใจทางการศึกษา หลักสูตรครุศึกษาในภาพรวมยังมีลักษณะคงเดิมมากและมีความก้าวหน้าน้อยกว่าที่คิดไว้ โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการฝึก

ปฏิบัติ มีการติดต่อยุบรวมมือกันเป็นอย่งมากระหว่างภาควิชากับโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา และการให้ความสำคัญกับความรู้ในปัจจุบันให้มากขึ้นเพื่อนำไปสู่การวางนโยบาย การฝึกปฏิบัติ และการศึกษานาคัดของหลักสูตรครุศึกษา

โนด์ลวู เท็มบา เพโตรส (Ndlovu, Temba Petros. 1998) ได้ศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรการฝึกปฏิบัติการสอนสำหรับวิทยาลัยครูในซิมบับเว (Zimbabwe) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกปฏิบัติการสอนสำหรับวิทยาลัยครูในซิมบับเว ด้วยการศึกษาคูพัฒนาการของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีขอบข่ายในการศึกษา คือ การวิเคราะห์อิทธิพลของจุดมุ่งหมายการศึกษา โดยใช้ทฤษฎีหลักสูตรและการพัฒนาเป็นฐาน ศึกษาความรู้ความเข้าใจในการสร้างหลักสูตรและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร และการวิเคราะห์ผลสำเร็จในการใช้รูปแบบวงกลมในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกปฏิบัติการสอนที่ได้รับการเสนอความเห็น ซึ่งขอบข่ายการศึกษาคูครั้งนี้เป็นการทำความเข้าใจกับอนาคตของหลักสูตรการฝึกปฏิบัติการสอนด้วยการสร้างมโนภาพ และเนื่องจากปรัชญาพื้นฐานของหลักสูตรการฝึกปฏิบัติการสอนมีความสำคัญเท่ากับเนื้อหาทฤษฎีที่ทดสอบการศึกษาวิเคราะห์นี้จึงมีความเกี่ยวข้องกันระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ จากการศึกษาสถานการณ์ของการใช้หลักสูตรการฝึกปฏิบัติการสอนในซิมบับเวด้วยวิธีการทดสอบ การสังเกตจากอาจารย์และการวิเคราะห์ของผู้เรียน นั้นเป็นวิธีการที่ทำให้ทราบข้อบกพร่องเกี่ยวกับวิธีการฝึกปฏิบัติการสอนในปัจจุบัน เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในอนาคต ผลการวิจัยที่ค้นพบคือ 1) มีการค้นหาวิธีการผสมผสานระหว่าง ทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติการสอน 2) คำแนะนำสำหรับการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับวิทยาลัยด้วยการพัฒนาการมีส่วนร่วมในครุศึกษา 3) วิธีการทำให้หลุดพ้นจากทฤษฎีด้วยการปฏิบัติ 4) การให้ความสำคัญกับข้อมูลสะท้อนกลับจากการฝึกปฏิบัติและการสะท้อนถึงครุศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะในเรื่อง 1) การปรับปรุงโปรแกรมการฝึกปฏิบัติการสอนสำหรับวิทยาลัย 2) การพัฒนาความชำนาญในการฝึกปฏิบัติทางการศึกษา 3) การตื่นตัวในการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของครูในการครุศึกษาและการฝึกปฏิบัติงานสอน 4) แนวโน้มที่จะกลับมาของงานวิจัยในด้านการฝึกปฏิบัติครุศึกษา

ดี โรส แมรีเบท แอลเจลา (De Rose, Marybeth Angela. 2003) ศึกษาพัฒนาการของการอนุบาลศึกษา โดยศึกษาเกี่ยวกับกรณีศึกษาในปัจจุบันเพื่อที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมา และวิเคราะห์ลักษณะของการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรใหม่จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการให้ครูอนุบาล 6 คนเขียนรายงานประสบการณ์ระหว่างการใช้หลักสูตรใหม่ตามประกาศกระทรวง พบว่าครูต้องการคำอธิบายว่าหลักสูตรใหม่จะส่งผลต่อกิจวัตรในปัจจุบันของเด็กอนุบาลในช่วง 3 ภาคการศึกษาที่แตกต่างกันภายใน 1 ปีในลักษณะอย่างไร การศึกษาคูครั้งนี้ใช้การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพัฒนาการของการอนุบาลศึกษาตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงโดยศึกษาแยกจากการศึกษาระดับอื่น และการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ ผลการวิจัยพบว่าครูมีความเชื่อว่าหลักสูตรที่เหมาะสมมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการตัดสินใจที่จะใช้หรือไม่ใช้หลักสูตรใหม่ต่อไป ในขณะที่ คุณภาพของการอบรมที่ดำเนินอยู่ การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหาร

ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจว่าหลักสูตรใหม่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติอย่างไรในปัจจุบัน และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตรการอนุบาลศึกษาก็อย่างหนึ่งก็คือการทดสอบผลที่ได้รับในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไป แม้ว่าการอนุบาลศึกษาไม่ได้อยู่ระหว่างระดับการศึกษาที่ทดสอบโดยตรง ความรับผิดชอบร่วมกันของการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ที่มีต่อผลการสอบของเด็ก ทำให้ครูอนุบาลความรู้สึกดัดดันที่จะเตรียมเด็กให้ครอบคลุมตามหลักสูตรจนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1998 จึงพบว่าหลักสูตรอนุบาลศึกษาช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการสอบในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น คณะกรรมการบริหารและครูจึงพบหนทางที่จะหลีกเลี่ยงหลักสูตรของรัฐบาลกลาง เพื่อที่จะยังคงรักษาหรือใช้หลักสูตรอนุบาลที่บรรจุด้วยปรัชญาหรือความต้องการของตนเอง ในที่สุดบริบทมากมายเกิดขึ้นเพื่อเป็นประสบการณ์ในการสอนแบบใหม่ที่ครูเตรียมเด็กให้เหมาะสมกับหลักสูตรและพบหลักการของการทดสอบกระบวนการ เพื่อที่จะร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในวิถีทางใหม่

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวโน้มนของหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวโน้มนของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มนของหลักสูตรและการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและในระดับการศึกษาปฐมวัย จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

2.1 งานวิจัยในประเทศ

งามจิตร์ จารุพันธ์ (2536) ได้ศึกษาแนวโน้มนหลักสูตรและการเรียนการสอน คหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก ในมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยใช้การวิเคราะห์หลักสูตรและการเรียนการสอน และศึกษาแนวโน้มนการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 26 คน ผลการศึกษาพบว่า แนวโน้มนของสถาบันอุดมศึกษาควรได้เร่งผลิตบัณฑิตสาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็กที่มีความรู้ความสามารถ รู้จักค้นคว้าวิจัย ตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีทักษะในการสื่อสาร มีคุณธรรมและจรรยาบรรณ ในด้านการเรียนการสอน เน้นกระบวนการคิด และควรกำหนดให้นักศึกษา ศึกษาวิชาเกี่ยวกับครอบครัวศึกษา

จกมล เสงสุวรรณ (2540) ได้ศึกษาแนวโน้มนหลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันราชภัฏในทศวรรษหน้า ด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตเดลฟาย โดยศึกษากับผู้เชี่ยวชาญสาขาศิลปศึกษาจำนวน 33 คน ผลการวิจัยสรุปว่า ด้านจุดประสงค์ และด้านโครงสร้างส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันขณะนั้น ในด้านเนื้อหาวิชาได้มีการระบุวิชาทั้งในหมวดวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาเฉพาะด้าน ส่วนด้านการเรียนการสอน เป็นรูปแบบที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นการปฏิบัติงานจริง ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นสื่อที่ทันสมัย และด้านการวัดและประเมินผลวัดทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม และบุคลิกภาพ โดยวัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ละเอียด แจ่มจันทร์ (2540) ได้ศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรพยาบาลสำหรับพยาบาลวิชาชีพของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในอนาคต 10 ปีข้างหน้า (ช่วง พ.ศ.2540 - 2549) ด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR โดยศึกษากับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 30 คน ผลการวิจัยสรุปว่าการออกแบบหลักสูตรพยาบาลศาสตร์สำหรับช่วง พ.ศ.2540 - พ.ศ.2549 นั้นหลักสูตรในภาพรวมยังคงเป็นหลักสูตรรายวิชาอยู่ ปรัชญาของหลักสูตรมีความเด่นชัดของมโนทัศน์ 4 ประการ คือ มนุษย์ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และการพยาบาล ปรัชญาของหลักสูตรเน้นการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา คือ ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยวิธีการแห่งศรัทธาและวิธีการแห่งปัญญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมี 11 ข้อ สามารถกำหนดความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษา 3 ด้าน คือ ครอบคลุมความสามารถทางวิชาชีพ ความสามารถทางวิชาการและความสามารถสากล ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม โครงสร้างหลักสูตร หน่วยกิต รวม 148 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต ประสพการณ์การเรียนรู้เน้นการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การประเมินหลักสูตรใช้วิธีการหลายรูปแบบ และให้มีความต่อเนื่องในกระบวนการเรียนการสอน และการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ที่สร้างขึ้น มีความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ เพราะสามารถบริหารหลักสูตรทั้ง 6 ด้าน คือด้านเวลา สถานที่ ทรัพยากร องค์การ กระบวนการ และผลผลิตได้ โดยปรับปรุงการบริหารบางประการตามพันธกิจของวิทยาลัย

พชยา โรจน์บุญถึง (2543) ได้ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรระดับปฐมวัยในทศวรรษหน้า (ปี พ.ศ. 2553) เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย มาตรฐานการศึกษา โครงสร้างและเนื้อหา การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มหลักสูตรปฐมวัยในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านแนวคิด เป็นการจัดการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก และมีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้โดยการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมให้เด็กเรียนรู้การดำเนินชีวิตประจำวัน และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมให้เด็กเรียนรู้การเป็นพลเมืองที่ดีในปัจจุบันและในอนาคต 2) หลักการ เป็นการพัฒนาเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี ให้ครอบคลุมทุกประเภทเพื่อให้ได้รับการพัฒนาโดยองค์รวม โดยใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถร่วมกับครอบครัวและชุมชน จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญของการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเล่นและการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และบริบทของสังคม 3) จุดมุ่งหมาย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการโดยองค์รวมทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา 4) มาตรฐานการศึกษา รัฐควรร่วมกับตัวแทนทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา กำหนดมาตรฐานให้ครอบคลุม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต 5) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น ให้จัดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของรัฐ หน่วยงานเอกชน ตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย โดยมีเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางที่ประกอบด้วย ภูมิปัญญาไทย เอกลักษณ์ไทย ทักษะทางภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม สุขอนามัย คุณธรรม จริยธรรม

ศิลปะ ดนตรี และเนื้อหาที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาของสังคมและประเทศชาติ สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น ให้มีเนื้อหาเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) การจัดการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้ปกครองชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับครูในการจัดกิจกรรมประสบการณ์ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้วยการบูรณาการเนื้อหา กิจกรรม และทักษะการเรียนรู้ ที่มีความสมดุลระหว่างระหว่างกิจกรรมที่ผ่อนคลาย กับกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิด กิจกรรมสงบกับเคลื่อนไหว เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย 7) สื่อการเรียนรู้เป็นของจริงจากธรรมชาติ และเป็นเครื่องเล่นที่หลากหลาย และใช้เทคนิควิธีการจัดประสบการณ์ที่มีความเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก 8) การประเมินผล พัฒนาการการเรียนรู้เป็นการประเมินรายบุคคลตามสภาพการปฏิบัติจริงให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน และส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน

ชมพูนุช ร่วมชาติ (2548) ได้ศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2550-พ.ศ.2559) เพื่อให้ได้คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ในอนาคตและลักษณะของหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคต โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 16 ท่าน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าลักษณะของหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคตควรมีทางเลือกให้กับผู้เรียนอย่างหลากหลาย โดยมีการจัดหลักสูตรเป็นบล็อก ที่มีการบูรณาการภายในกลุ่มวิชาหรือบูรณาการระหว่างวิชา เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาให้เป็นครูที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมและทางด้านวิชาการ เนื้อหาสาระของหลักสูตรประกอบด้วย 5 สาระ คือ 1) การศึกษาและอัตลักษณ์ของครูไทย 2) ธรรมชาติของผู้เรียนและการเรียนรู้ 3) หลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) นวัตกรรมและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 5) การวิจัย ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเน้นการฝึกปฏิบัติโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีการผสมผสานทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ ส่วนสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ควรผสมผสานกันทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อสมัยใหม่ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในสถาบันและอยู่ในชุมชน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรมีการประเมินตามสภาพจริง ส่วนการประเมินหลักสูตรควรใช้รูปแบบการวิจัยเชิงประเมินทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ และในการบริหารหลักสูตรควรมีลักษณะแบบการมีส่วนร่วมและมีการกระจายอำนาจ โดยมีคณะกรรมการที่รับผิดชอบประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภายในและภายนอกคณะครูศาสตร์

2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ครูลีส มาร์กาเร็ต รัท (Crouse, Margaret ruth. 1984) ได้ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรคหกรรมศึกษาในปัจจุบันและอนาคตเกี่ยวกับการเลือกตัวแปรทางด้านการจัดการ เพื่อ 1) พัฒนามาตรวัดสำหรับตัวแปร 2) ประเมินการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในปัจจุบันและโครงการหลักสูตรในอนาคต และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและตัวแปรที่เลือก ด้วยการใช้การวิจัยเชิงพรรณนาและการศึกษาความสัมพันธ์ โดยการศึกษาอนาคตในปี ค.ศ. 2000 ซึ่งขอบเขตการศึกษาคือ การ

ประเมินจุดเน้นของหลักสูตรคหกรรมศึกษาและศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวกับจุดเน้นของโปรแกรม การวางแผนยุทธศาสตร์ การบริหารทรัพยากรทางการเงิน และการต้อนรับนักศึกษาใหม่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตร 4 ปี ในสหรัฐ จำนวน 326 แห่ง ได้รับข้อมูลตอบกลับมาจำนวน 208 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า 1) โปรแกรมในอนาคตให้ความสำคัญสูงสุดในเรื่อง เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผนและการประเมินโปรแกรม และมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม 2) สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงจากปัจจุบันไปสู่จุดเน้นของโครงการ คือ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การจัดเตรียมสำหรับความเป็นผู้นำเกี่ยวกับการจัดทำ นโยบายสาธารณะ และทักษะการต่อรองและการจัดการกับความขัดแย้ง 3) ความสำคัญของหลักสูตรมีความสัมพันธ์ความสำคัญของโปรแกรมมากกว่าทรัพยากรทางการเงิน

ไกลสเตรส เดวิด เอเลน (Klostreich, David Allen. 1985) ได้ศึกษาการทำนายแนวโน้มของหลักสูตรพลศึกษาในระดับปริญญาตรีในอนาคตด้วยเทคนิคเดลฟาย เพื่อทำนายแนวโน้มของหลักสูตรพลศึกษาในระดับปริญญาตรีในอนาคต โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้นำในสาขานี้ ด้วยการศึกษาความคิดเห็น การปฏิบัติ และการควบคุมข้อมูลย้อนกลับ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 50 คน ซึ่งมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม 3 รอบ ตามระเบียบวิธีวิจัยแบบเดลฟาย ได้รับข้อมูลตอบกลับมาร้อยละ 74 ผลการศึกษาพบว่า มีแนวโน้ม 34 อย่างที่มีความเป็นไปได้สูง ที่จะเกิดขึ้นตามแนวโน้มผู้เชี่ยวชาญปรารถนาให้เกิดขึ้นตามช่วงเวลาที่จะเกิดขึ้น การทำนายนี้สามารถใช้ในการบริหารวิทยาลัยพลศึกษา และเป็นข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรสามารถนำไปวางแผนหลักสูตรในระดับปริญญาตรีในอนาคตได้

แบล็ค ลินน์ คอรวิน (Black, Lynn Corvin. 1980) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและอนาคตโปรแกรมการศึกษาอาชีพสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อรับรู้การตัดสินใจของผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพ เกี่ยวกับความต้องการโปรแกรมการศึกษาอาชีพของผู้ใหญ่ในเนบราสกาเปรียบเทียบกับโอกาสในการจ้างงานในรัฐเนบราสกา และนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจจัดการศึกษาของหน่วยประสานงานการวิจัยสำหรับการอาชีพศึกษาที่มหาวิทยาลัยเนบราสกา ในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสำรวจทั่วมลรัฐ การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนที่เป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 6 แห่งโดยคัดเลือกมาจากประชากรที่เป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนจำนวน 15 แห่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้อำนวยการวิทยาลัยเกี่ยวกับความต้องการของโปรแกรมในอนาคต (ค.ศ.1985) ระดับของการศึกษาอาชีพสำหรับผู้ใหญ่ในปัจจุบัน (ค.ศ.1979) การศึกษาผู้เรียนเกี่ยวกับระดับที่เข้ารับการศึกษ ในระดับการพัฒนาทักษะฝีมือ ระดับการศึกษา (อนุปริญญา/ประกาศนียบัตร และอื่นๆ) และสัดส่วนของการประมาณการโปรแกรมผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ในระดับที่สูงขึ้นไปใน 7 สาขาอาชีพในช่วงปี ค.ศ. 1978-1979 และ ค.ศ.1985 ผลการวิจัยพบว่า 1) ร้อยละ 95 ของสาขาวิชาในปัจจุบัน ที่เรียงลำดับโดยหน่วยประสานงานการวิจัยทั้ง 7 สาขานั้นมีความสัมพันธ์กับการมีงานทำในรัฐเนบราสกา และพบว่ามีโปรแกรมในปัจจุบัน 4 โปรแกรมและโครงการในอนาคต 6 โปรแกรมใน 7 สาขาวิชาชีพ ซึ่งยังคงได้รับการเสนอให้มีในอนาคต 2) จากการสำรวจทั่วรัฐพบว่ามีโปรแกรม 2 โปรแกรม จาก 2 ใน 7 สาขาวิชาชีพ มีงานรองรับอย่าง

กว้างขวางในช่วงปี ค.ศ.1978-1979 3) ระดับการศึกษาที่มีความต้องการมากที่สุดคือการพัฒนาทักษะฝีมือให้สูงขึ้น ตามด้วยระดับการเข้าศึกษาซึ่งใกล้เคียงกันทั้งระดับอนุสัญญา ประกาศนียบัตร และอื่นๆ 4) แนวโน้มในอนาคต (ค.ศ. 1985) ของทุกวิทยาลัยที่ศึกษา พบว่าสัดส่วนโดยทั่วไปของผู้สำเร็จการศึกษาผู้ใหญ่จะเพิ่มมากขึ้นและให้ความสำคัญกับการศึกษาทั้งในระดับปริญญา อนุสัญญา ประกาศนียบัตร และระดับอื่นๆ

สรุปแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า หลักสูตรคือ เอกสารที่กำหนดจุดประสงค์ แผนการจัดการเรียนการสอน สารวิชา (Beauchamp. 1975: 196) และรวมถึงประสบการณ์ทุกชนิดที่โรงเรียนจัดให้กับเด็ก (Ragan; & shepherd. 1977: 192; Conelly; & Clandinin. 1988: 5) ซึ่งมีโครงสร้างประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน การประเมินผล (Taba. 1962: 422-423) การได้มาซึ่งหลักสูตรเรียกว่าการพัฒนา มีหลักการพัฒนาที่สำคัญ คือ หลักสูตรที่สร้างขึ้นมาแต่ละครั้งนั้นจะได้รับการประเมินและตรวจสอบ โดยเน้นถึงความสอดคล้องของหลักสูตรกับความต้องการของสังคม

ทาบ (Taba. 1962: 345) ได้ให้ความสำคัญกับการวินิจฉัยความต้องการของสังคมกับตัวผู้เรียนผสมผสานเข้ากับความต้องการใหม่ จากแนวคิดนี้ได้มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครู โดยเฉพาะการผลิตครูสาขาการศึกษาปฐมวัยซึ่งเริ่มพัฒนาหลักสูตรมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เปิดรับนักเรียนฝึกหัดครูที่สำเร็จประโยคครูประถม เข้ารับการอบรมวิชาอนุบาลและปฏิบัติงานด้านอนุบาลเป็นระยะเวลาศึกษาเพียง 1 ปี จบแล้วได้ประกาศนียบัตรครูอนุบาล ต่อมาในปีพ.ศ.2500 ได้มีการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงอนุบาล กำหนดเวลาเรียน 2 ปี และต่อมาในปี พ.ศ.2515 ได้มีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครูปฐมวัยในระดับปริญญาตรีขึ้น จนถึงปัจจุบันได้ปรับเป็นหลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านระดับการศึกษา เนื้อหาสาระของหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรจากอดีตสู่ปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มของหลักสูตรในอนาคต ด้วยการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย และปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดครุศึกษาปฐมวัยไทย รวมทั้งศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมกับบริบทในอนาคต ด้วยการวิจัยอนาคต (Futures Research) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ซึ่งเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหลายๆ คน เพื่อมุ่งศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ความรู้ในอนาคตของศาสตร์ด้านต่างๆ (มนต์ชัย เทียนทอง. 2548: 166) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การ

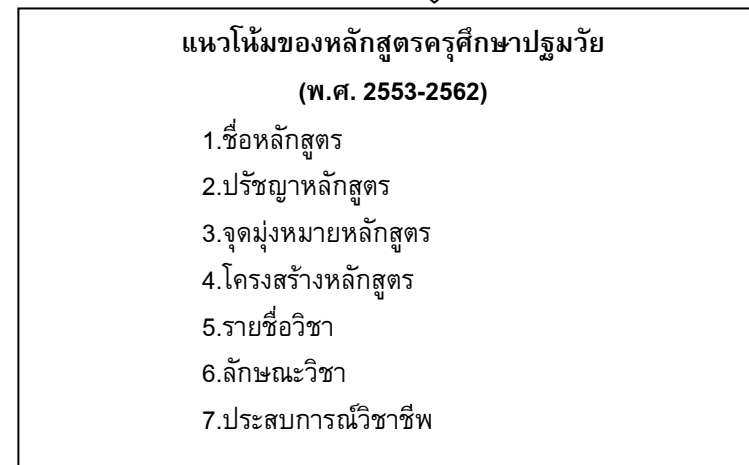
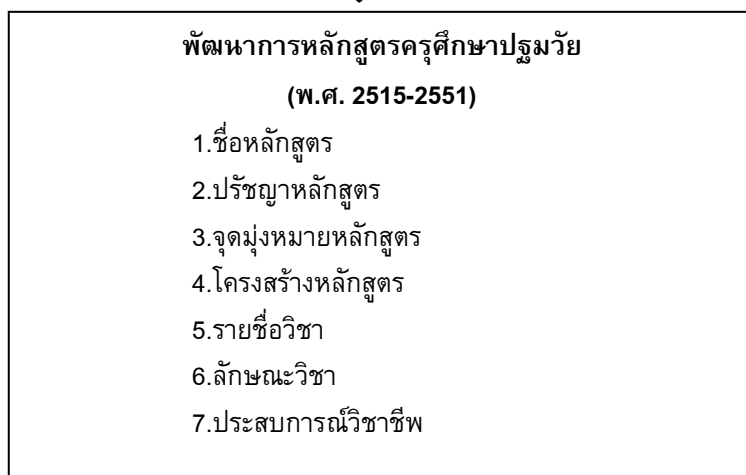
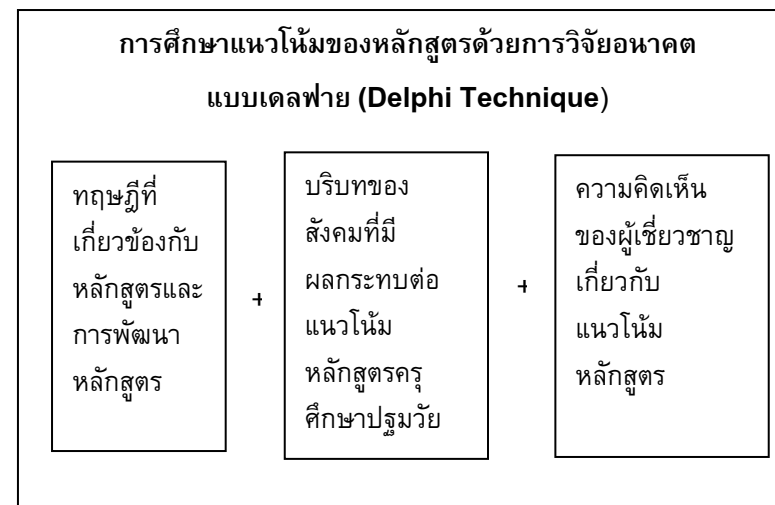
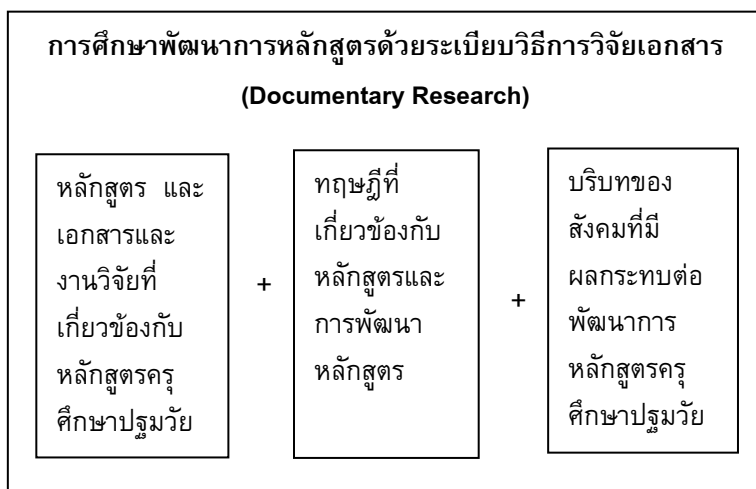
กำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธวิธี (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ (จุมพล พูลภัทรชีวิน. 2530: 43) ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการมองภาพหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการศึกษาปฐมวัย อีกทั้งเป็นแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำมาสรุปเป็นแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นระดับปริญญาตรีในประเทศไทย (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2515-2551) ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาพัฒนาการและวิเคราะห์หลักสูตร 7 ประเด็น คือ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสพการณ์วิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นระดับปริญญาตรีในประเทศไทย เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านครุศึกษามัธยมศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2552-2561) ที่มีความชัดเจน เหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในอนาคต ด้วยการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยศึกษาแนวโน้มของหลักสูตร 7 ประเด็น คือ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสพการณ์วิชาชีพ

ซึ่งแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 7 สรุปแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2515 – 2551 โดยศึกษาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีตั้งแต่หลักสูตรฉบับแรก (พ.ศ. 2515) จนถึงหลักสูตรฉบับปัจจุบันที่เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2547 ของทุกสถาบันการศึกษาที่ดำเนินการจัดการศึกษาในหลักสูตรนี้ ทั้งนี้ไม่รวมหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเปิด โดยศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2553 – 2562) โดยมีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน

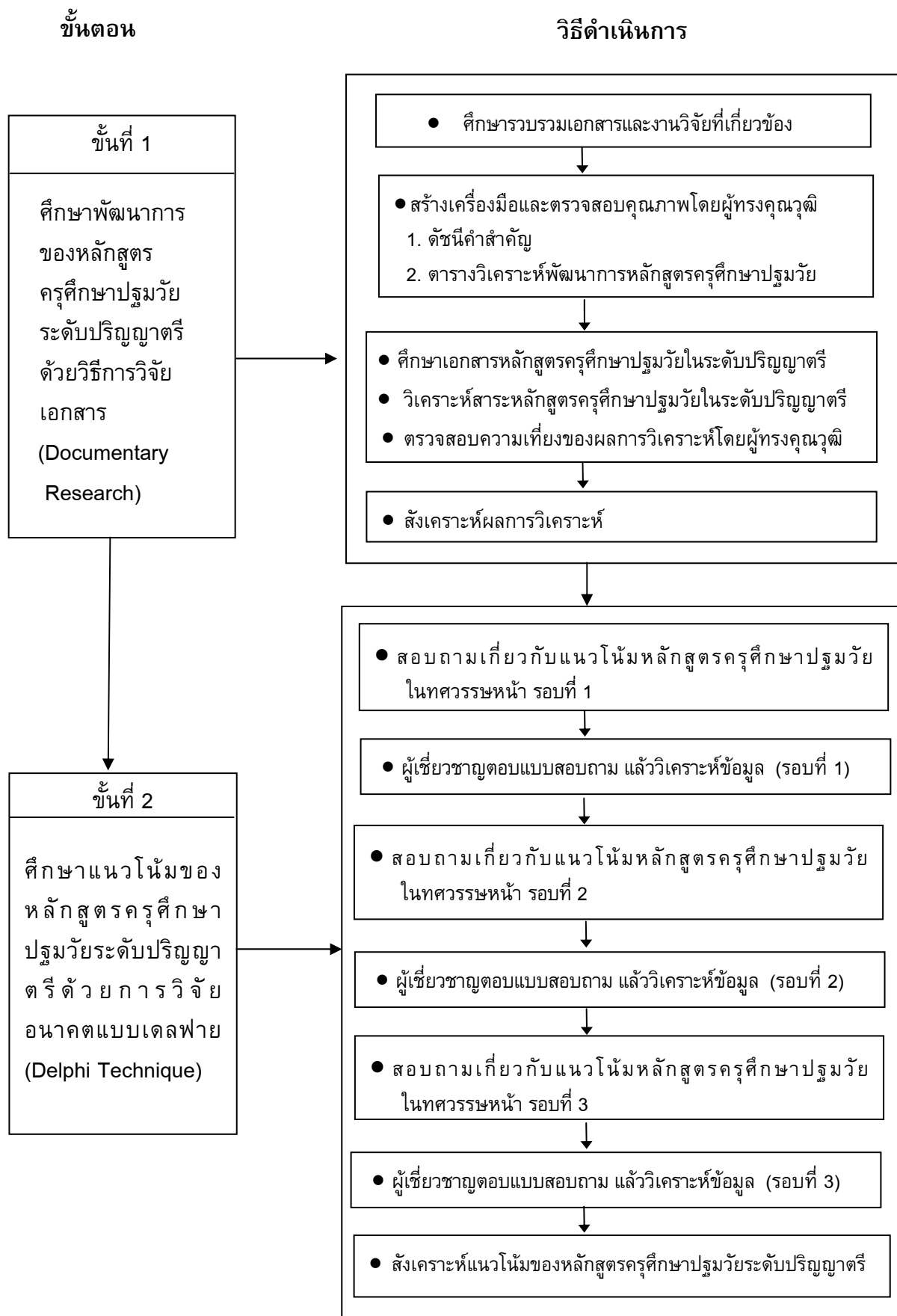
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการศึกษาศึกษาเอกสารหลักสูตร วิเคราะห์สาระหลักสูตร ตรวจสอบความเที่ยงของผลการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์โดยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) ด้วยการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi Technique) เพื่อให้ได้ฉันทามติของแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า
2. สังเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562)

สรุปขั้นตอนการศึกษา

ภาพประกอบ 8 ขั้นตอนการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี

จากภาพประกอบ 8 ที่แสดงถึงขั้นตอนการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตร
ครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย สามารถสรุปถึงการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของการ
ดำเนินการวิจัยดังตาราง 2

ตาราง 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยใน
ประเทศไทย

ขั้นตอนที่	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
1. ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย 1.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลเบื้องต้น	เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาค้นคว้าพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย	1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูล และกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสาร จากเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง จากแหล่งต่างๆ ที่สำคัญ 2. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย และบันทึกข้อมูล	1. เอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารหลักสูตร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร หนังสือราชการ ระเบียบคำสั่ง ประกาศ 2. เอกสารชั้นรอง ได้แก่ เอกสารตำรา หนังสือวารสาร และงานวิจัย	
1.2 ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี	เพื่อสังเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี	1. ศึกษาเอกสารหลักสูตรด้วยการศึกษาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีทุกๆ ปีพ.ศ.ที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยเรียกชื่อตามพ.ศ. ปรากฏในหลักสูตรเป็นหลัก 2. วิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย	1. เอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารหลักสูตร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น คู่มือการใช้หลักสูตรหนังสือราชการ ระเบียบคำสั่ง ประกาศ	1.ดัชนีคำสำคัญ 2.แบบวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
1.2 ศึกษา พัฒนาการ หลักสูตรครุศึกษา ปฐมวัยระดับ ปริญญาตรี (ต่อ)		ระดับปริญญาตรีในประเทศไทยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาโดยวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการชั่งตวงและคณนของค่าสำคัญที่ปรากฏ ตามเครื่องมือดัชนีค่าสำคัญที่ผู้วิจัยสร้างนำเสนอในรูปตารางโดย 2.1 สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) สร้างดัชนีค่าสำคัญ และตารางวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย 2) ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และเนื้อหา 3) ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 2.2 วิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรโดยวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรแต่ละฉบับด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยการชั่งตวงและคณนของค่าสำคัญที่ปรากฏ 3. ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา 4. สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์	2. เอกสารชั้นรอง ได้แก่ เอกสาร ตำรา หนังสือ วารสาร และงานวิจัย 3. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน 4. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน	3.แบบประเมินผล การวิเคราะห์ หลักสูตรครุศึกษา ปฐมวัย

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
2.ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรหลักสูตรครูศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย 2.1 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1	เพื่อเก็บรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน เกี่ยวกับทิศทางของหลักสูตร	ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคต แบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คนเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครูศึกษาปฐมวัย ด้วยการตอบแบบสอบถาม โดย 1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ประกอบด้วย บุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญและมีประสบการณ์ในด้านการสอนครูศึกษาในระดับปริญญาตรีด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยและ ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามรอบที่ 1 3. อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และเนื้อหา ของแบบสอบถาม 3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 4 วิเคราะห์ข้อมูล	กลุ่มตัวอย่างคือผู้เชี่ยวชาญ 1.ด้านการสอนครูศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 8 คน 2.ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 คน 3.ด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 5 คน	1.แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครูศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (รอบที่ 1)

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
2.2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 และรอบที่ 3	เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า	ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคต แบบเดลฟาย (Delphi Technique) ด้วยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน โดย 1.กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเดียวกับรอบที่ 1 2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามรอบที่ 2 3 อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และเนื้อหา ของแบบสอบถาม 4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ (รอบที่ 2) 5.วิเคราะห์ข้อมูล (รอบที่ 2) 6.สร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 7.เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ (รอบที่ 3) 8.วิเคราะห์ข้อมูล (รอบที่ 3)	กลุ่มตัวอย่างคือผู้เชี่ยวชาญ 1.ด้านการสอนครุศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 8 คน 2.ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 คน 3.ด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 5 คน	1.แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (รอบที่ 2) 2.แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (รอบที่ 3)
2.3 สังเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562)	เพื่อให้ได้แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคต	นำผลการศึกษาในขั้นที่ 2.1 และ 2.2 มาดำเนินการประมวลผลเพื่อสังเคราะห์แนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีในอนาคต สรุปเสนอเป็นผลการวิจัย	ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติ	

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย มีวิธีการดำเนินการวิจัย และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

การศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) แบ่งเป็น 2 ชั้น คือชั้นที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ชั้นที่ 2 ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย การดำเนินการแต่ละชั้นมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

วิธีการศึกษา ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาจากเอกสารหลักสูตร เอกสารราชการ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 การค้นคว้าข้อมูล ค้นคว้าจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง จากแหล่งต่างๆ ที่สำคัญ แล้วกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสาร ตามขั้นตอนดังนี้

1.1.1 ค้นคว้าข้อมูลที่ต้องการจากเป็นเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง

1.1.1.1 เอกสารชั้นต้น ได้แก่

1) เอกสารหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปกร และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2) เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือการใช้หลักสูตร หนังสือราชการระเบียบ คำสั่ง ประกาศ เอกสารจากการประชุมสัมมนา พระราชบัญญัติและราชกิจจานุเบกษา และเอกสารหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับอื่น

1.1.1.2 เอกสารชั้นรอง ได้แก่ เอกสาร หนังสือ วารสาร ตำราทางวิชาการ รายงานการศึกษาวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย และเอกสารเกี่ยวกับบริบทที่เกี่ยวข้องหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

1.1.2 แหล่งข้อมูลที่สำคัญ มีดังนี้

1.2.1.1 หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

1.2.1.2 ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย

1.2.1.3 หอสมุดแห่งชาติ

1.2.1.4 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่างๆ

1.2.1.5 กระทรวงศึกษาธิการ

1.2.1.6 คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่างๆ

1.2.1.7 สถาบันการศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2.1.8 สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2.1.9 สภาการศึกษาแห่งชาติ

1.1.3 การคัดเลือกเอกสาร ผู้วิจัยจะพิจารณาความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องของเอกสารแต่ละฉบับ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาตรวจสอบ 2 ลักษณะ คือ เกณฑ์การวิพากษ์วิจารณ์ภายนอก (external criticism) และเกณฑ์การวิพากษ์วิจารณ์ภายใน (internal criticism) (กาญจนา วัฒนสุนทร 2536:20-21) โดยพิจารณาดังนี้

1.3.1.1 การวิพากษ์วิจารณ์ภายนอก (external criticism) มุ่งพิจารณาความตรงของแหล่งข้อมูล คือพิจารณาว่าเอกสารที่รวบรวมนั้นเป็นเอกสารที่เป็นของแท้หรือไม่ โดยพิจารณาแหล่งที่มาของเอกสาร ความสอดคล้องของภาษาที่ใช้กับระยะเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และความรู้ ประสบการณ์ และการเป็นที่ยอมรับของผู้เขียน หรือผู้บันทึก และพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักฐานอื่นที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกัน

1.3.1.2 การวิพากษ์วิจารณ์ภายใน (internal criticism) มุ่งประเมินเนื้อหาของเอกสาร ด้วยการพิจารณาความน่าเชื่อถือของรายละเอียดในเอกสาร สารเนื้อหาข้อความชัดเจนบนพื้นฐานข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ และผู้เขียนมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ความหมายที่แท้จริงจากหลักฐานเหล่านี้ โดยคำนึงถึง ความใกล้ชิดเหตุการณ์ของผู้ประสบเหตุการณ์ พิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ และเวลา จุดมุ่งหมายในการเขียน สภาพของผู้เขียน ความลำเอียงที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ของผู้เขียน ตลอดจนแรงจูงใจและความสนใจของผู้บันทึก ความเป็นกลาง หรือเจตนาของผู้บันทึก เป็นต้น

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ที่ผ่านการคัดเลือกข้อมูล จากเกณฑ์การวิพากษ์วิจารณ์ภายนอก และการวิพากษ์วิจารณ์ภายใน แล้วบันทึกข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่อยู่อยู่ในเหตุการณ์ หรือเป็นผู้ประสบกับเหตุการณ์นั้นเป็นผู้บันทึกเอง

1.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้รับการถ่ายทอดจากแหล่งปฐมภูมิอีกทอดหนึ่ง การถ่ายทอดหรือให้ข้อมูล ทำได้ด้วยการตีความ หรือให้ความหมายเพิ่มเติมตามวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูล จึงอาจเป็นข้อมูลที่เอนเอียง หรือมีความเป็นอัตวิสัยของผู้บันทึก หรือทำให้วัตถุวิสัยของเหตุการณ์ผิดแผกไปก็ได้

2. ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ เพื่อสังเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในด้าน 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา 7) ประสบการณ์วิชาชีพ

วิธีการศึกษา

ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดย

1. ศึกษาเอกสารหลักสูตร ด้วยการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีทุก ๆ ปี พ.ศ. ที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยเรียกชื่อตาม พ.ศ. ปรากฏในหลักสูตรเป็นหลัก

2. วิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในด้าน 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา 7) ประสบการณ์วิชาชีพ โดย

2.1 สร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย คือ ดัชนีค่าสำคัญ และตารางวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการศึกษาศึกษาปฐมวัยจำนวน 5 คน ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 -1.00 โดยส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับประเด็นรายละเอียดที่วิเคราะห์ แต่เสนอแนะให้ปรับปรุงในด้านภาษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ

2.2 วิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรโดยวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรแต่ละฉบับ ด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยการชั่งตวงวัดคะแนนของค่าสำคัญที่ปรากฏ ตามเครื่องมือดัชนีค่าสำคัญที่ผู้วิจัยสร้าง นำเสนอในรูปตาราง

3. ตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตร โดยนำผลการวิเคราะห์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คนซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.86 -1.00 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4. สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

การศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านครุศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) โดยมีการดำเนินการแบ่งเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1 ขั้นที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 และรอบที่ 3 และขั้นที่ 3 เขียนแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1

วัตถุประสงค์ เพื่อเก็บรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน เกี่ยวกับทิศทางของหลักสูตร 7 ประการ คือ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสบการณ์วิชาชีพ

วิธีการศึกษา ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคต แบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ (Possible) และน่าจะเป็น (Probable) โดยรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 คน ด้วยการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย บุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญและมีประสบการณ์ในด้านการสอนครุศึกษาในระดับปริญญาตรี ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และด้านการพัฒนาหลักสูตร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย บุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญและมีประสบการณ์ในด้านการสอนครุศึกษาในระดับปริญญาตรี ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 18 คน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมตามที่ แมคมิลแลน (เกษม บุญอ่อน 2522: 27-28 อ้างจาก Macmillan) ได้เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญว่า “ถ้ามีผู้เชี่ยวชาญ 17 คนขึ้นไป ความคลาดเคลื่อนจะน้อยมาก” ซึ่งจำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจำนวน 18 คนจากการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดดังนี้

1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี หมายถึง ผู้มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการสอนครุศึกษาปฐมวัยในระดับอุดมศึกษาหรือบริหารงานทางด้านครุศึกษาปฐมวัยไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 8 คน

1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง ผู้มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือบริหารงานทางด้านการศึกษาศึกษาปฐมวัย ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน

1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร เป็นผู้มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรหรือบริหารหลักสูตรไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน

1.4 เป็นผู้ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อความความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) ของผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนครุศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และด้านการพัฒนาหลักสูตร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความร่วมมือในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายและเข้าพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำแบบสอบถามไปให้พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญสะดวกให้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ผู้วิจัยใช้วิธีการชี้แจงรายละเอียดการตอบแบบสอบถามเพิ่มเติมทางโทรศัพท์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 1 ด้วยการนำผลการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มและเรียบเรียงแนวโน้มของหลักสูตรแต่ละด้าน โดยคงความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้

ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อความความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 และรอบที่ 3

วัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) ประกอบด้วยทิศทางของหลักสูตร 7 ประการ คือ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสบการณ์วิชาชีพ

วิธีการศึกษา ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ (Possible) และน่าจะเป็น (Probable) ด้วยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 คนเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย บุคคลที่มีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการศึกษาปฐมวัยและด้านการสอนครุศึกษาศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี กลุ่มเดิมที่ให้ข้อมูลในรอบที่ 1

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ดังนี้

2.1 ในรอบที่ 2 ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) รอบที่ 2 โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการคือ ผู้วิจัยนัดหมายและเข้าพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำแบบสอบถามไปให้พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดการตอบแบบสอบถามด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์โดยผู้วิจัยใช้วิธีการชี้แจงรายละเอียดการตอบแบบสอบถามเพิ่มเติมทางโทรศัพท์

2.2 ในรอบที่ 3 ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยดำเนินการเช่นเดียวกับการเก็บข้อมูลในรอบที่ 2

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำค่าคะแนนของแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรี ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เพื่อหาแนวโน้มเหตุการณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

3.1.1 ค่ามัธยฐาน ผู้วิจัยนำค่ามัธยฐานมากำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีแนวโน้มเป็นไปได้มาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีแนวโน้มเป็นไปได้ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีแนวโน้มเป็นไปได้น้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีแนวโน้มเป็นไปได้น้อยที่สุด

3.1.2 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้วิจัยคำนวณหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 หมายความว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นๆ มีความสอดคล้องกัน (consensus) แต่ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 1.50 หมายความว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นๆ ไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 53)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำค่าคะแนนของแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยที่ได้จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เพื่อหาแนวโน้มเหตุการณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญมีเจตนาดีโดยใช้เกณฑ์เดียวกับการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 2

ขั้นที่ 3 สังเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้แนวโน้มของหลักสูตรในอนาคตเกี่ยวกับ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสบการณ์วิชาชีพ

วิธีการศึกษา ผู้วิจัยนำผลการศึกษาในขั้นที่ 1 และ 2 มาดำเนินการประมวลภาพเพื่อสังเคราะห์แนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีในอนาคต สรุปเสนอเป็นผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

1.1 แบบวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ประกอบด้วย ดัชนีค่าสำคัญ และตารางวิเคราะห์

1.2 แบบให้ความเห็นผลการวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า

2.1 แบบสอบถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured) เกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า รอบที่ 1

2.2 แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) เกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า รอบที่ 2

2.3 แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) เกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า รอบที่ 3

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

1.1 แบบวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ประกอบด้วย ดัชนีคำสำคัญ และตารางวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย โดยศึกษาจากหนังสือ เอกสารราชการ เอกสารหลักสูตร วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลได้จากการศึกษา มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการสร้างเป็นแบบวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยและแบบสรุปผลการวิเคราะห์หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

1.1.2 สร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย คือ

1.1.2.1 สร้างดัชนีคำสำคัญ เป็นการกำหนดดัชนีหลัก และคำสำคัญเบื้องต้น ((Key word) เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์เอกสาร

1.1.2.2 สร้างตารางวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยของแต่ละหน่วยงาน เป็นตารางวิเคราะห์หลักสูตรเกี่ยวกับ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย 3) ปรัชญาหลักสูตร 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) โครงสร้างหลักสูตรจำแนกหน่วยกิตตามหมวดวิชา 6) การปรากฏชื่อกลุ่มวิชาจำแนกตามหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป 7) การปรากฏชื่อกลุ่มวิชาจำแนกตามหมวดวิชาชีพครู 8) การปรากฏชื่อวิชาจำแนกตามหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย 9) ลักษณะวิชาของวิชาบังคับในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย และ 10) นำนักภาคทฤษฎีกับการปฏิบัติวิชาชีพ

1.1.3 หาคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการนำดัชนีคำสำคัญ และตารางวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการศึกษาปฐมวัยจำนวน 5 คน ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา โดยพิจารณาเกณฑ์ความสอดคล้องจากดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence) ดังนี้

1.1.3.1 ดัชนีคำสำคัญ ผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความสอดคล้องของดัชนีหลักกับคำสำคัญ (Key word) เบื้องต้น ในแต่ละประเด็น โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

เห็นว่ามี ความสอดคล้องกัน	ให้คะแนน + 1
ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกันหรือไม่	ให้คะแนน 0
เห็นว่าไม่สอดคล้องกัน	ให้คะแนน - 1

1.1.3.2 ตารางวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความสอดคล้องของตารางวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรกับความมุ่งหมายการวิจัย โดย พิจารณาให้คะแนนตามเกณฑ์ต่อไปนี้

เห็นว่ามีความสอดคล้องกัน	ให้คะแนน + 1
ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกันหรือไม่	ให้คะแนน 0
เห็นว่าไม่สอดคล้องกัน	ให้คะแนน - 1

ผู้วิจัยนำคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมาให้คะแนนและพิจารณาเกณฑ์ ความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความ สอดคล้องที่ใช้ได้ที่ 0.50 ขึ้นไป คือถ้าประเด็นใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าสามารถนำมาใช้ได้ ปรากฏว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 -1.00

1.4 ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งส่วนใหญ่ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับประเด็นรายละเอียดที่วิเคราะห์แต่เสนอแนะให้ปรับปรุงในด้านภาษา ผู้วิจัย ได้ดำเนินการแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ

1.2 แบบประเมินผลการวิเคราะห์หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีใน ประเทศไทย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1.2.1 สร้างแบบประเมินผลการวิเคราะห์หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ในประเทศไทย เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ ในเรื่อง ปรัชญาของหลักสูตร จุดมุ่งหมายหลักสูตร และลักษณะวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับ

1.2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการศึกษาปฐมวัยจำนวน 7 คน ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

เห็นด้วยกับผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้น	ให้คะแนน + 1
ไม่แน่ใจเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้น	ให้คะแนน 0
ไม่เห็นด้วยกับผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้น	ให้คะแนน - 1

ผู้วิจัยนำคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมาให้คะแนนและพิจารณาเกณฑ์ ความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความ สอดคล้องที่ใช้ได้ที่ 0.50 ขึ้นไป คือถ้าประเด็นใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าสามารถนำผลมาใช้ได้ ปรากฏว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิ ระหว่าง 0.86 -1.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า

2.1 แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) เกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า รอบที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

2.1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยรวมรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากผลการศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยและข้อมูลจากการศึกษาบริบทที่มีผลกระทบต่อการศึกษาปฐมวัยไทยในช่วงเวลา 10 ปีข้างหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์กำหนดเป็นกรอบสาระพื้นฐาน สร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended form) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured) ครอบคลุมเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า

ในด้าน 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสบการณ์วิชาชีพ

2.1.2 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว ไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และเนื้อหา (Content Validity)

2.1.3 ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร

2.2 แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) เกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า รอบที่ 2

2.2.1 ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามรอบที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มและเรียบเรียงแนวโน้มของหลักสูตรแต่ละด้าน โดยคงความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้ นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) (รอบที่ 2) แบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ช่วงคะแนน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญให้ค่าน้ำหนักระดับความเหมาะสมของแนวโน้มเหตุการณ์ในแต่ละข้อคำถาม ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

5	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด
4	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้มาก
3	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ปานกลาง
2	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้น้อย
1	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้น้อยที่สุด

2.1.2 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว ไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

2.1.3 ปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุม
ปริญญาบัตร

**2.3 แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) เกี่ยวกับแนวโน้ม
หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า รอบที่ 3**

ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามรอบที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของข้อคำถามแต่ละข้อ เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยใช้ข้อความเช่นเดียวกับแบบสอบถามรอบที่ 2 หากแต่เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นตอบ โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน ได้ทบทวนความคิดเห็นของตนเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยเพิ่มช่องระบุเหตุผลในส่วนท้ายของแต่ละข้อคำถาม ในกรณีที่คำตอบแตกต่างไปจากความคิดเห็นของกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการคุณภาพเครื่องมือ

ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (Index of Congruence: IOC) คำนวณได้จากสูตร ดังนี้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2524: 69)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1
R แทน ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลการวิจัย

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage) คือ การคำนวณหาสัดส่วนของข้อมูลในแต่ละตัวเปรียบเทียบกับข้อมูลทั้งหมด โดยให้ข้อมูลรวมมีค่าเป็นร้อย (ชานินทร์ ศิลป์จาระ. 2548: 152)

$$\text{ร้อยละ (\%)} = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ X แทน จำนวนความถี่ของข้อมูลที่ต้องการนำมาหาค่าร้อยละ
N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณได้จากสูตร ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544: 35)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของข้อมูล
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2.3 ค่ามัธยฐาน (Median) คำนวณได้จากสูตร ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544: 42)

$$\text{มัธยฐาน} = L + i \left(\frac{\frac{N}{2} - F}{f} \right)$$

โดยที่	L	แทน	ขีดจำกัดล่างที่แท้จริงของชั้นคะแนนที่มีมัธยฐานอยู่
	N	แทน	จำนวนคะแนนทั้งหมด
	F	แทน	ความถี่สะสมตั้งแต่คะแนนต่ำสุดของชั้นถึงชั้นคะแนนก่อนชั้นที่มีมัธยฐานอยู่
	f	แทน	ความถี่ของคะแนนในชั้นที่มีมัธยฐานอยู่
	i	แทน	อันตรภาคชั้น

2.4 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เป็นค่าที่แสดงค่าของข้อมูลจำนวน 50% ที่อยู่ตรงกลางของข้อมูลทั้งหมด โดยคำนวณจากสูตร (ชานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548: 162)

$$IR = Q3 - Q1$$

เมื่อ	IR	แทน	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	Q3	แทน	ควอไทล์ที่ 3
	Q1	แทน	ควอไทล์ที่ 1

คำนวณหาตำแหน่งของ Q_r โดยใช้สูตร

$$Q_r = \left[\frac{(N + 1) r}{4} \right]$$

เมื่อ r = ค่าตำแหน่งควอไทล์
 N = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

บทที่ 4

วิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย (พ.ศ.2515– 2562) ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย คือ ตอนที่ 1 การศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย และตอนที่ 2 การศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

ตอนที่ 1 การศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

การนำเสนอผลการศึกษาในตอนนี้ เป็นผลจากการศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในด้าน 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสพการณ์วิชาชีพ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางดังนี้

1. ชื่อหลักสูตร จากการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร พบชื่อหลักสูตรดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ชื่อหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน
(พ.ศ. 2515 - 2547)

พ.ศ.	ระดับหลักสูตร	ชื่อหลักสูตร	ระยะเวลาศึกษา
2515	ครุศาสตร์บัณฑิต	โปรแกรมอนุบาลศึกษา	4 ปี
2519	ครุศาสตร์บัณฑิต	โปรแกรมการอนุบาลศึกษา	2 ปี
2520	ครุศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2524	ครุศาสตร์บัณฑิต	การอนุบาลศึกษา	4 ปี
2525	ครุศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2530	ครุศาสตร์บัณฑิต	โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย	2 ปี
	ครุศาสตร์บัณฑิต	โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2531	ครุศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2536	ครุศาสตร์บัณฑิต	โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย	2 ปี
	ครุศาสตร์บัณฑิต	โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2538	ครุศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2541	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต	อนุบาลศึกษา	4 ปี
	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2543	ครุศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	4 ปี
	ครุศาสตร์บัณฑิต	โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย	2 ปี
	ครุศาสตร์บัณฑิต	โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2545	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	4 ปี
2546	ครุศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	5 ปี
2547	ครุศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	5 ปี
	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต	การศึกษาปฐมวัย	5 ปี

จากตาราง 3 พบว่า การเรียกชื่อหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยมีการเรียกอยู่ 2 ลักษณะคือ ช่วง พ.ศ. 2515-2524 เรียกว่าอนุบาลศึกษา และต่อมา ช่วงพ.ศ. 2530-2547 เรียกว่าการศึกษาปฐมวัย ยกเว้นหลักสูตรในปี พ.ศ. 2541 ยังมีหลักสูตรที่เรียกว่าอนุบาลศึกษาอยู่ 1 หลักสูตร ส่วนระยะเวลาศึกษาตามหลักสูตรมี 2 ปี 4 ปี และ 5 ปี โดยหลักสูตร 2 ปี เป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากระดับประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) หรือระดับอนุปริญญา ส่วนหลักสูตร 5 ปีเป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นภายหลังที่มีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

2. **ปรัชญาหลักสูตร** ในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยจำแนกผลการวิเคราะห์เป็น 2 ประเด็น คือ การปรากฏสาระปรัชญา และแนวคิดปรัชญา ดังแสดงในตาราง 4 และ 5

ตาราง 4 การปรากฏปรัชญาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

หลักสูตร ฉบับ พ.ศ.	ไม่ปรากฏ สาระปรัชญา	สาระปรัชญาที่ปรากฏ			
		ด้านการศึกษา	ด้านวิชาชีพ	ด้าน พัฒนาผู้เรียน	รวมกับ จุดประสงค์
2515-2541	✓				
2543					✓
2545		✓	✓	✓	
2546			✓	✓	
2547		✓	✓	✓	

จากตาราง 4 พบว่าหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ พ.ศ. 2515-2541 ไม่ปรากฏปรัชญาหลักสูตร ในหลักสูตรฉบับปีพ.ศ. 2543 เริ่มปรากฏปรัชญาของหลักสูตรแต่ผนวกรวมอยู่ในจุดประสงค์ มาจำแนกออกอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา โดยทุกสาระจะเน้นความชัดเจน ด้านการศึกษา วิชาชีพ และพัฒนาผู้เรียน

ตาราง 5 แนวคิดปรัชญาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีตั้งแต่ พ.ศ.2543-2547

หลักสูตร ฉบับ พ.ศ.	ปรัชญาการศึกษา				
	สารัตถนิยม (Essentialism)	นิรันตรนิยม (Perennialism)	พิพัฒน์นิยม (Progressivism)	ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)	ภาวะนิยม (Existentialism)
2543				✓	✓
2545	✓		✓	✓	
2546	✓		✓		
2547	✓		✓	✓	

จากตาราง 5 พบว่าหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ พ.ศ.2543-2547 มีปรัชญาหลักสูตรที่เน้นปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน โดยหลักสูตรส่วนใหญ่จะนำปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) พิพัฒน์นิยม (Progressivism) และปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มาผสมผสานเป็นปรัชญาหลักสูตร มีเพียงหลักสูตรฉบับพ.ศ. 2543 เท่านั้นที่มีปรัชญาหลักสูตรผสมผสานระหว่างปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) และภาวะนิยม (Existentialism)

3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยจำแนกผลการวิเคราะห์เป็น 2 ด้าน คือ การปรากฏจุดมุ่งหมาย และสาระสำคัญของจุดมุ่งหมาย ดังแสดงในตาราง 6 และ 7

ตาราง 6 การปรากฏจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับ
ปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

หลักสูตร ฉบับ พ.ศ.	ความรู้ทางวิชาชีพ		ทักษะวิชาชีพ		เจตคติต่อวิชาชีพ	
	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ
2515	✓		✓			✓
2519	✓		✓		✓	
2520	✓			✓		✓
2524	✓		✓		✓	
2525	✓			✓		✓
2530	✓		✓		✓	
2531	✓			✓		✓
2536	✓		✓		✓	
2538	✓		✓		✓	
2541	✓		✓		✓	
2543	✓		✓		✓	
2545	✓		✓		✓	
2546	✓		✓		✓	
2547	✓		✓		✓	

จากตาราง 6 พบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2531 เน้นความรู้ทางวิชาชีพ ในหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมาจะปรากฏจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครบทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะวิชาชีพ และเจตคติต่อวิชาชีพ

ตาราง 7 จำนวนหลักสูตรที่ปรากฏสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในแต่ละด้านตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

สาระจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร	จำนวนหลักสูตรในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร														รวม
	2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	
1.ด้านความรู้ทางวิชาชีพ															
1.สมรรถนะวิชาชีพครู	1	1	1	1	1	1	1	1	1					3	12
2.ทฤษฎีทางการศึกษาทั่วไป	1	1												2	4
3.จิตวิทยาทั่วไปและการศึกษา	1									1				2	4
4.ความรู้เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย		1		1		1				1	1			1	6
5.นวัตกรรมและเทคโนโลยี		1		1					1	1	2			2	8
6.การบริหารงาน		1		1		1		1			2				6
7.การเป็นพลเมืองดี		1		1		1		1	1		2			1	6
8.การวิจัย			1		1	1	1	1	1		1	1		2	9
9.สุขภาพครู				1		1		1							3
10.ทฤษฎีทางการศึกษา ปฐมวัย								1						2	3

ตาราง 7 (ต่อ)

สาระจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร	จำนวนหลักสูตรในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร														รวม
	2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	
1.ด้านความรู้ทางวิชาชีพ(ต่อ)															
11.วิสัยทัศน์									1	1		1		1	4
13.การคิดวิเคราะห์									1	1				2	4
14.ความรู้สองภาษา									1		1		1		3
15.การแสวงหาความรู้												1		2	3
16.ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง														2	2
17.มีความรู้รอบและรู้จัก														2	2
18.บริหารการจัดการศึกษา ปฐมวัย														2	2
19.รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ทางการศึกษา														1	1
20.การวางแผนจัดการเรียนรู้														1	1

ตาราง 7 (ต่อ)

สาระจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร	จำนวนหลักสูตรในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร														รวม
	2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	
2.ด้านทักษะวิชาชีพ															
1.สร้างสรรค์		1		1		1		1			2	1	1	2	10
2.วิจารณ์ญาณในการ แก้ปัญหา		1		1		1		1						2	6
3.ความรู้และทักษะ เฉพาะทาง						1		1			2			2	6
4.ทำงานร่วมกับผู้อื่น						1		1		1				1	4
5.จัดการศึกษาและจัด การเรียนรู้										1		1	1	3	6
6.ทักษะทางวิชาชีพครู									1					2	3
7.เป็นผู้นำ										1	2	1		2	6
8.ทักษะพื้นฐานในการ ปฏิบัติงาน												1		1	2
9.ทักษะการคิดแบบต่างๆ														1	1
10.ทักษะทางภาษา														1	1

ตาราง 7 (ต่อ)

สาระจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร	จำนวนหลักสูตรในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร														รวม
	2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	
2.ด้านทักษะวิชาชีพ (ต่อ)															
11.ทักษะการสื่อสาร														1	1
12.ทักษะการสรุปรวบยอด ความรู้														1	1
13.ทักษะการทำวิจัย														1	1
14.ทักษะในการใช้ เทคโนโลยีและ นวัตกรรม														2	2
15.พัฒนาตนเอง														1	1
16.ส่งเสริมและพัฒนาเด็ก ปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ														1	1

ตาราง 7 (ต่อ)

สาระจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร	จำนวนหลักสูตรในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร														รวม
	2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	
3.ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ															
1.คุณธรรม จริยธรรม		1		1		1		1	1	1	2	1	1	4	14
2.ศรัทธาในวิชาชีพ		1		1		1		1			2			1	7
3.ใฝ่รู้		1		1					1		2		1	1	7
4.เจตจำนงมั่นเพื่อความ มั่นคงของชาติ		1		1											2
5.อนุรักษ์วัฒนธรรม		1		1		1		1			1				5
6.เจตคติที่ดี						1		1			2			2	6
7.ค่านิยมที่พึงประสงค์						1		1			1			1	4
8.จิตใจใฝ่สัมฤทธิ์						1		1			1				3
9.จิตสำนึก						1		1				1		1	4
10.จรรยาบรรณ									1	1		1		3	6
11.มุ่งพัฒนาตนเอง										1		1		1	3

ตาราง 7 (ต่อ)

สาระจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร	จำนวนหลักสูตรในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร														รวม
	2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	
3.ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ(ต่อ)															
12.ยึดมั่นในมาตรฐาน										1		1		1	3
13.ผดุงไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรี												1		1	2
14.ตระหนักในบทบาท หน้าที่และมีความ รับผิดชอบ														1	1
15.จิตสาธารณะ														1	1
16.ความเป็นกัลยาณมิตร														1	1
17.ประพฤติตนอยู่ใน ทำนองคลองธรรมและ เหมาะสมกับกาลเทศะ														1	1

จากตาราง 7 พบว่าสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตรด้านความรู้ทางวิชาชีพในด้านความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะวิชาชีพครูปรากฏมากที่สุด คือปรากฏในหลักสูตรจำนวน 12 หลักสูตร รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับการวิจัย มีปรากฏในหลักสูตรจำนวน 9 หลักสูตร และพบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้านความรู้ทางวิชาชีพมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมในเรื่องความรู้สองภาษา ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ความรู้รอบและรู้ลึก ความรู้เกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษาปฐมวัย การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตรด้านทักษะวิชาชีพครูมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สร้างสรรค์มากที่สุด คือปรากฏในหลักสูตรจำนวน 10 หลักสูตร รองลงมาคือมีวิจรรย์ญาณในการแก้ปัญหา มีความรู้และทักษะเฉพาะทาง และมีความสามารถในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนรู้ ซึ่งปรากฏในหลักสูตรจำนวน 6 หลักสูตร เท่ากัน และพบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้านทักษะวิชาชีพครูเน้นการปฏิบัติวิชาชีพครูในช่วงแรก หลังจากนั้นในปีพ.ศ. 2530 เป็นต้นมาก็ยังคงเน้นการปฏิบัติวิชาชีพครู แต่เพิ่มเติมในเรื่องทักษะเฉพาะทาง และการทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนหลักสูตรในปัจจุบัน (พ.ศ. 2547) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพิ่มเติมในด้านทักษะการคิดในแบบต่างๆ การจัดการเรียนรู้ ทักษะการทำวิจัย ทักษะการใช้ภาษา ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา ทักษะการสรุปรวบยอดความรู้ การพัฒนาตนเองโดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริงในวิชาชีพ และการศึกษาต่อในระดับสูง และการส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตรด้านเจตคติต่อวิชาชีพมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด คือปรากฏในหลักสูตรมากที่สุดถึง 14 หลักสูตร รองลงมาคือ มีศรัทธาในวิชาชีพ และใฝ่รู้ ซึ่งปรากฏในหลักสูตรจำนวน 7 หลักสูตรเท่ากัน และพบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในระยะแรกก่อน พ.ศ. 2530 มีเฉพาะจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ศรัทธาในวิชาชีพครู ใฝ่รู้ เจตจำนงค์เพื่อความมั่นคงของชาติ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมเท่านั้น ส่วนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในปี 2530 เป็นต้นมา มีการเพิ่มเติมคุณลักษณะเกี่ยวกับเจตคติที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ จิตใจใฝ่สัมฤทธิ์ จิตสำนึก หลังจากนั้นหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา มีการกำหนดจุดมุ่งหมายด้านเจตคติต่อวิชาชีพเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การพัฒนาตนเอง การยึดมั่นในมาตรฐาน การผดุงไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรี มีความเป็นกัลยาณมิตร ตระหนักในบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบ การมีจิตสาธารณะ และการประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรมและเหมาะสมกับกาลเทศะ

4.โครงสร้างหลักสูตร จากการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรจำแนกตามองค์ประกอบหลักสูตรได้ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 จำนวนหน่วยกิตจำแนกตามองค์ประกอบหลักสูตรในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

หลักสูตร ฉบับ พ.ศ.	จำนวนหน่วยกิตจำแนกตามองค์ประกอบหลักสูตร (หมวดวิชา)											
	การศึกษา ทั่วไป		วิชาเฉพาะ						เลือกเสรี		รวม	
			วิชาชีพครู		วิชาชีพครู ปฐมวัย		ประสบการณ์ วิชาชีพ					
นก.	%	นก.	%	นก.	%	นก.	%	นก.	%	นก.	%	
2515	40.00	29.63	34.00	25.19	50.00	37.04	6.00	4.44	5.00	3.70	135.00	100
2519*	38.00	28.15	35.00	25.92	49.00	36.30	7.00	5.19	6.00	4.44	135.00	100
2520	40.00	29.63	39.00	28.90	45.00	33.33	6.00	4.44	5.00	3.70	135.00	100
2524	38.00	27.14	37.00	26.43	54.00	38.57	5.00	3.57	6.00	4.29	140.00	100
2525	40.00	29.63	39.00	28.89	45.00	33.33	6.00	4.45	5.00	3.70	135.00	100
2530	40.00	27.97	25.00	17.48	60.00	41.96	12.00	8.39	6.00	4.20	143.00	100
2531	35.00	24.14	48.00	33.10	47.00	32.41	9.00	6.21	6.00	4.14	145.00	100
2536	40.00	27.50	25.00	17.24	60.00	41.38	10.00	6.90	10.00	6.90	145.00	100
2538	34.00	23.45	35.00	24.13	60.00	41.38	6.00	4.14	10.00	6.90	145.00	100
2541**	32.50	22.89	40.00	28.17	56.50	39.79	7.50	5.28	5.50	3.87	142.00	100
2543**	36.00	25.00	30.00	20.83	60.00	41.67	8.00	5.56	10.00	6.94	144.00	100

*รวมหน่วยกิตของหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูงและปริญญาตรี

** ค่าเฉลี่ยจากหลักสูตรจำนวน 2 หลักสูตร

ตาราง 8 (ต่อ)

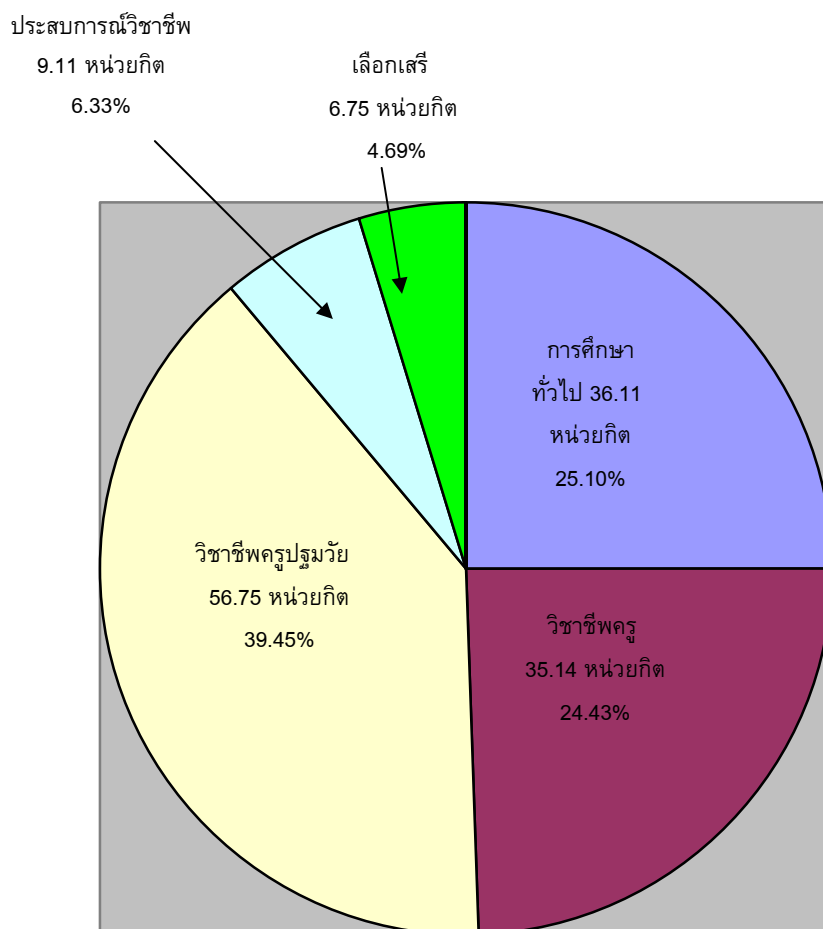
หลักสูตร ฉบับ พ.ศ.	จำนวนหน่วยกิตจำแนกตามองค์ประกอบหลักสูตร											
	การศึกษา ทั่วไป		วิชาเฉพาะ						เลือกเสรี		รวม	
			วิชาชีพครู		วิชาชีพครู ปฐมวัย		ประสบการณ์ วิชาชีพ					
	นก.	%	นก.	%	นก.	%	นก.	%	นก.	%	นก.	%
2545	30.00	23.07	34.00	26.15	54.00	41.54	6.00	4.62	6.00	4.62	130.00	100
2546	30.00	17.54	30.00	17.54	80.00	46.79	25.00	14.62	6.00	3.51	171.00	100
2547***	32.00	18.94	41.00	24.26	74.00	43.79	14.00	8.28	8.00	4.73	169.00	100
ค่าเฉลี่ย	36.11	25.10	35.14	24.43	56.75	39.45	9.11	6.33	6.75	4.69	143.86	100

*** ค่าเฉลี่ยจากหลักสูตรจำนวน 5 หลักสูตร

จากตาราง 8 พบว่าโครงสร้างหลักสูตรครูศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วยหมวดวิชา
1) การศึกษาทั่วไป 2) วิชาเฉพาะซึ่งประกอบด้วย วิชาชีพครู วิชาชีพครูปฐมวัย และประสบการณ์
วิชาชีพ และ 3) เลือกเสรี โดยทุกหลักสูตรมีโครงสร้างจำนวนหน่วยกิตจำแนกเฉลี่ยเป็นดังนี้

1.การศึกษาทั่วไป	เฉลี่ย 36.11	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	25.10
2.วิชาชีพครู	เฉลี่ย 35.14	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	24.43
3.วิชาชีพครูปฐมวัย	เฉลี่ย 56.75	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	39.45
4.ประสบการณ์วิชาชีพ	เฉลี่ย 9.11	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	6.33
5.เลือกเสรี	เฉลี่ย 6.75	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	4.69

จากจำนวนหน่วยกิตเฉลี่ยของแต่ละหมวดและค่าร้อยละ แสดงเป็นแผนภูมิดังนี้

ภาพประกอบ 9 แผนภูมิแสดงสัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร

5. รายชื่อวิชา จากการวิเคราะห์หลักสูตร พบการกำหนดรายชื่อวิชาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู และหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 9 , 10 และ 11 และพบรายชื่อวิชาที่มีลักษณะวิชาเหมือนกัน เปรียบเทียบแต่ละหลักสูตรในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับ ผลการวิเคราะห์ ดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 9 จำนวนรายชื่อวิชาจำแนกตามกลุ่มวิชาของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

กลุ่มวิชา	จำนวน รายชื่อ	กลุ่มวิชา	จำนวน รายชื่อ
ภาษาและการสื่อสาร	18	ดนตรี	5
ภาษาไทย	13	นาฏศิลป์	2
ภาษาอังกฤษ	68	ศิลปะ	12
ภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่ ภาษาอังกฤษ	53	พลศึกษาและนันทนาการ	96
วรรณกรรม	19	สิ่งแวดล้อม	17
สังคมวิทยา	4	สุขภาพอนามัย	62
สังคมและวัฒนธรรม	23	โภชนาการ	11
สังคมและวัฒนธรรมไทย	18	เพศศึกษา	5
ภูมิศาสตร์	2	ครอบครัวศึกษา	3
ประวัติศาสตร์	11	การคิด	8
อารยธรรม	7	การศึกษาค้นคว้าและการวิจัย	8
รัฐศาสตร์	8	ตรรกวิทยา	3
เศรษฐศาสตร์	13	การพัฒนาผู้เรียน	18
การบริหารจัดการ	24	คณิตศาสตร์	18
กฎหมาย	13	วิทยาศาสตร์	62
มนุษยศึกษา	34	เทคโนโลยี	14
ปรัชญา	22	คอมพิวเตอร์	13
คุณธรรมจริยธรรม	9	สารนิเทศ	5
ศาสนา	9	การออกแบบ	6
จิตวิทยา	20	สถาปัตยกรรม	4
สุนทรียะ	9	ความรู้ทั่วไป	25

จากตาราง 9 พบว่ารายชื่อวิชาของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปในกลุ่มพลศึกษาและ
นันทนาการ มีรายชื่อวิชามากที่สุด คือมีจำนวน 96 รายชื่อวิชา รองลงมาเป็นกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ
มีจำนวน 68 รายชื่อวิชา และกลุ่มที่มีรายชื่อน้อยที่สุด คือ กลุ่มวิชานาฏศิลป์และภูมิศาสตร์ มี
จำนวนกลุ่มละ 2 รายชื่อวิชา

ตาราง 10 จำนวนรายชื่อวิชาจำแนกตามกลุ่มวิชาของหมวดวิชาชีพครูตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตร
ครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

กลุ่มวิชา	จำนวน รายชื่อ	กลุ่มวิชา	จำนวน รายชื่อ
จิตวิทยา	38	การบริหารการศึกษา	27
การศึกษาและความเป็นครู	94	การวัดและประเมินผล	23
ภาษาการสื่อสารและวรรณกรรม	9	การศึกษาค้นคว้าและการวิจัย	17
ปรัชญาการศึกษา	5	คณิตศาสตร์	7
หลักสูตร	14	การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง	3
หลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน	13	สุขภาพอนามัยและความ ปลอดภัย	5
การจัดการเรียนการสอน	54	การส่งเสริมและพัฒนาเด็ก	33
เทคโนโลยีและนวัตกรรมทาง การศึกษา	26	สังคมวิทยา	3
สื่อการเรียนการสอน	16	ความรู้ทั่วไป	5
แหล่งการเรียนรู้	7		

จากตาราง 10 พบว่ารายชื่อวิชาของหมวดวิชาวิชาชีพครูในกลุ่ม การศึกษาและความเป็น
ครูมีจำนวนรายวิชามากที่สุด คือ 94 รายชื่อวิชา รองลงมา คือ กลุ่มการจัดการเรียนการสอนมี
จำนวน 54 รายชื่อวิชา น้อยที่สุดคือกลุ่มการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง และสังคมวิทยา มีจำนวนกลุ่ม
ละ 3 รายชื่อวิชา

ตาราง 11 จำนวนรายชื่อวิชาจำแนกตามกลุ่มวิชาของหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตร
ครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

กลุ่มวิชา	จำนวน รายชื่อ	กลุ่มวิชา	จำนวน รายชื่อ
จิตวิทยา	13	การวัดและประเมินผล	9
สุขภาพจิตเด็ก	3	การศึกษาอิสระและวิจัย	17
พัฒนาการเด็กปฐมวัย	15	การศึกษาปฐมวัย	6
การจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็ก ปฐมวัย	6	การพัฒนาทักษะวิชาชีพครู ปฐมวัย	39
การดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็ก	32	สังคมศึกษา	6
หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	9	ภาษา	4
การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก ปฐมวัย	136	การบริหารการศึกษา	14
เทคโนโลยีและนวัตกรรม	10	คุณธรรมจริยธรรมของครู	3
สื่อการจัดการเรียนรู้	23	การศึกษาพิเศษ	10
สาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	14	การพัฒนาศักยภาพเด็ก	9
ครอบครัว	11	วรรณกรรม	4
ชุมชน	6		

จากตาราง 11 พบว่ารายชื่อวิชาของหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยในกลุ่มการจัดการเรียนรู้
สำหรับเด็กปฐมวัยมีรายชื่อวิชามากที่สุด คือ จำนวน 136 รายชื่อวิชา รองลงมา คือ กลุ่มทักษะ
วิชาชีพครูปฐมวัยมีจำนวน 39 รายชื่อวิชา น้อยที่สุดคือกลุ่ม สุขภาพจิตเด็ก คุณธรรมและจริยธรรม
และการศึกษาพิเศษ มีจำนวนกลุ่มละ 3 รายชื่อวิชา

ตาราง 12 จำนวนหลักสูตรและรายชื่อวิชาที่มีลักษณะวิชาเหมือนกันในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย
 บัณฑิตตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
1. โภชนาการ สำหรับเด็ก	2515* 2520 2525 2531	โภชนาการสำหรับเด็ก	5	2
	2538	โภชนาการและการจัดบริการอาหาร สำหรับเด็ก		
2. การบริหารทารก และเด็กปฐมวัย	2515* 2520 2525 2531 2538	การบริหารทารกและเด็กก่อนวัยเรียน	6	2
	2543	การจัดการศึกษาระดับบริหาร		
3. นิทาน และ หุ่น สำหรับเด็กปฐมวัย	2519 2524 2520	นิทาน ละคร และหุ่นสำหรับเด็ก	7	3
	2525 2531 2538	นิทาน ละคร และหุ่นสำหรับเด็กเล็ก		
	2530	นิทานและหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย		
4. การอบรมเลี้ยงดู เด็กปฐมวัย	2519 2524	การอบรมดูแลเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนประถมศึกษา อายุต่ำกว่า 6 ปี	6	4
	2546 2547	การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย		
	2541 2547	การเลี้ยงดูเด็ก		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
5.ดนตรีและเพลง สำหรับเด็กปฐมวัย	2519	ดนตรีและเพลงเด็ก	6	3
	2520	ดนตรีและเพลงสำหรับเด็กเล็ก		
	2525			
	2531			
	2538			
2547	ดนตรีและเพลงสำหรับเด็กปฐมวัย			
6. การสังเกต พฤติกรรมเด็ก ปฐมวัย	2519	การสังเกตและการฝึกงานพฤติกรรม เด็ก	3	3
	2524	การสังเกตพฤติกรรมและการฝึกงาน		
	2530	การสังเกตพฤติกรรมเด็ก		
7.การศึกษาอิสระ	2520	การศึกษาเป็นรายบุคคล	7	4
	2525			
	2531			
	2530	โครงการศึกษาเอกเทศ		
	2536	โครงการศึกษาเอกเทศการศึกษาปฐมวัย		
	2543			
2541	การศึกษาอิสระ			
8.พัฒนาการทาง บุคลิกภาพของเด็ก ปฐมวัย	2520	พัฒนาการและการปรับปรุงบุคลิกภาพ ของเด็กวัยต้น	4	2
	2525			
	2531			
	2541	เด็กปฐมวัยกับพัฒนาการทาง บุคลิกภาพ		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
9.ศิลปะสำหรับเด็ก ปฐมวัย	2519	ศิลปะสำหรับเด็ก	19	11
	2519	ศิลปะประดิษฐ์สำหรับเด็ก		
	2520	ศิลปะสำหรับเด็กเล็ก		
	2525			
	2531			
	2538			
	2543			
	2547			
	2524	ศิลปะและศิลปะประดิษฐ์สำหรับเด็กก่อน ประถมศึกษา		
	2530	ศิลปะและศิลปะประดิษฐ์สำหรับเด็ก		
	2536	ปฐมวัย		
	2541	ศิลปะสำหรับเด็ก 1		
	2541	การสอนกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก ปฐมวัย		
	2543	ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย		
	2547			
	2545	การจัดประสบการณ์ศิลปะสำหรับเด็ก		
	2547	ปฐมวัย		
	2546	สุนทรียภาพทางศิลปะสำหรับเด็ก		
		ปฐมวัย		
	2547	กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็ก		
		ปฐมวัย		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
10.กิจกรรมพลศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย	2520	กิจกรรมพลศึกษาสำหรับเด็กเล็ก	6	2
	2525			
	2531			
	2538			
	2530	กิจกรรมพลศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย		
	2546			
11. สื่อการเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัย	2524	สื่อการเรียนรู้และเครื่องเล่นเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี	8	7
	2530	สื่อการเรียนรู้และของเล่นเด็กปฐมวัย		
	2536			
	2541	สื่อสำหรับการศึกษาปฐมวัย		
	2543	สื่อและการเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก		
	2546	สื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย		
	2547	สื่อของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย		
2547	สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย			
12. การส่งเสริม สุขภาพเด็กปฐมวัย	2524	สุขภาพอนามัยสำหรับเด็ก	5	4
	2541	การส่งเสริมสุขภาพเด็ก		
	2543	การส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย		
	2547			
	2547	การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพเด็ก		
13.หลักสูตรและการ จัดโปรแกรมการ ฝึกอบรมเด็กปฐมวัย	2524	หลักการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมเด็กก่อนประถมศึกษา	3	3
	2530	หลักสูตรและการจัดโปรแกรมการอบรมเด็กปฐมวัย		
	2536	หลักสูตรและการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมเด็กปฐมวัย		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
14. กิจกรรมการ เคลื่อนไหวและ จังหวะสำหรับเด็ก ปฐมวัย	2524	ดนตรีและกิจกรรมการเคลื่อนไหว สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา	7	6
	2530	ดนตรีและกิจกรรมการเคลื่อนไหว		
	2536	สำหรับเด็ก		
	2541	การสอนดนตรีและการเคลื่อนไหว สำหรับเด็กปฐมวัย		
	2543	กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ สำหรับเด็กปฐมวัย		
	2547	เพลงและการเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก ปฐมวัย		
15. กระบวนการจัด ประสบการณ์ สำหรับเด็กปฐมวัย	2524	กระบวนการเรียนการสอนเด็กก่อน ประถมศึกษา	4	3
	2530*	กระบวนการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย		
	2536*			
16. คณิตศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย	2543*	กระบวนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก ปฐมวัย	6	3
	2530	คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย		
	2536			
	2546			
	2543	เด็กปฐมวัยกับทักษะพื้นฐานทาง คณิตศาสตร์		
	2545	การจัดประสบการณ์คณิตศาสตร์สำหรับ		
	2547	เด็กปฐมวัย		

*หมายเหตุ อยู่ในกลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพสำหรับผู้เรียนวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
17. การประเมิน พัฒนาการเด็ก ปฐมวัย	2530	การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย	8	6
	2536			
	2543			
	2541	การประเมินในการศึกษาปฐมวัย		
	2543	การประเมินและส่งเสริมพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย		
	2547	การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย		
	2547	การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย		
18. วิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย	2530	วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย	6	3
	2536			
	2546			
	2543	เด็กปฐมวัยกับทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์		
	2545 2547	การจัดประสบการณ์วิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย		
19. สังคมศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย	2530	สังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	5	4
	2536			
	2543	เด็กปฐมวัยกับทักษะทางสังคม		
	2546	ทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย		
	2547	ทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
20. การบริหาร การศึกษาปฐมวัย	2530	การจัดและบริหารโรงเรียนอนุบาลและ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย	8	5
	2536			
	2547			
	2541	การบริหารและการจัดการศึกษา ปฐมวัย		
	2547			
	2543	การจัดและบริหารสถานพัฒนาเด็ก ปฐมวัย		
2546	การบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย			
2547	การจัดและการบริหารโรงเรียนอนุบาล และสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย			
21.การให้การศึกษา แก่ผู้ปกครองเด็ก ปฐมวัย	2530	การให้การศึกษาแก่พ่อแม่	9	7
	2536	การให้การศึกษาแก่พ่อแม่เด็กปฐมวัย		
	2541	การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง		
	2545			
	2543	การให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง เด็กปฐมวัย		
	2545	การศึกษาปฐมวัยสำหรับผู้ปกครอง เด็กปฐมวัย		
	2547			
	2547	การให้การศึกษาผู้ปกครองเกี่ยวกับ เด็กปฐมวัย		
2547	การศึกษาปฐมวัยสำหรับผู้ปกครอง			
22. การเรียนร่วม สำหรับเด็กปฐมวัย	2530	การเรียนร่วมของเด็กพิเศษ	4	4
	2545	การเรียนร่วมของเด็กพิเศษกับเด็ก ปกติในระดับการศึกษาปฐมวัย		
	2547	การเรียนร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย		
	2547	การเรียนร่วมกับเด็กปฐมวัย		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
23.การศึกษาปฐมวัย	2536	การอนุบาลศึกษา	11	3
	2538	การศึกษาปฐมวัย		
	2541			
	2543			
	2545			
	2546			
	2547			
	2547			
	2547			
	2547			
	2547	การจัดการศึกษาปฐมวัย		
24. การส่งเสริม พัฒนาการทางภาษา ของเด็กปฐมวัย	2536	พัฒนาการทางภาษากับการสอนภาษา เด็กปฐมวัย	8	6
	2541	ภาษาแรกเริ่ม		
	2543	เด็กปฐมวัยกับทักษะทางภาษา		
	2543	การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของ เด็กปฐมวัย		
	2545	การจัดประสบการณ์ทางภาษาสำหรับ เด็กปฐมวัย		
	2546	การพัฒนาภาษาของเด็กปฐมวัย		
25.การเล่นและเกม สำหรับเด็กปฐมวัย	2541	การสอนการเล่นและเกมสำหรับ เด็กปฐมวัย	3	3
	2547	การเล่นและเกมสำหรับเด็กปฐมวัย		
	2547	การจัดประสบการณ์การเล่นสำหรับเด็ก ปฐมวัย		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
26.การพัฒนาการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ของ เด็กปฐมวัย	2541	เด็กปฐมวัยกับการพัฒนาทักษะทาง วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	4	4
	2541	การสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย		
	2543	การพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย		
	2547	การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย		
27. การพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัย	2541	การสอนกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็ก ปฐมวัย	3	3
	2547	การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของ เด็กปฐมวัย		
	2547	การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็ก ปฐมวัย		
28.ว ร ร ณ ก ร ร ม สำหรับเด็กปฐมวัย	2541	วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	3	2
	2547			
	2547	วรรณกรรมสำหรับเด็ก		
29.การจัดสภาพ แวดล้อมสำหรับเด็ก ปฐมวัย	2541	การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย	3	3
	2543	การจัดสิ่งแวดลอมและสื่อการสอนทาง การศึกษาปฐมวัย		
	2547	การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อการสอนทาง การศึกษาปฐมวัย		
30.สัมมนาการศึกษา ปฐมวัย	2541	สัมมนาการศึกษาปฐมวัย1	4	4
	2541	สัมมนาการศึกษาปฐมวัย 2		
	2546	การสัมมนาการศึกษาปฐมวัย		
	2547	สัมมนาการศึกษาปฐมวัย		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
3 1. จิตวิทยาเด็ก ปฐมวัย	2530*	จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแล	4	3
	2536*	เด็กปฐมวัย		
	2543	จิตวิทยาพัฒนาการและการอบรม		
	2547	เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย		
3 2. หลักสูตร การศึกษาปฐมวัย	2530*	จิตวิทยาสำหรับเด็กปฐมวัย	6	3
	2536*			
	2543			
	2547			
	2547	การพัฒนาและการใช้หลักสูตรปฐมวัย		
33. การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ	2547	หลักสูตรบูรณาการการศึกษาปฐมวัย	2	2
	2543	การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ		
34. คุณธรรมและ ค่านิยมทางการ ศึกษาปฐมวัย	2543	การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ	2	2
	2547	คุณธรรมและค่านิยมในสถานศึกษาปฐมวัย		
35. วัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาไทยทาง การศึกษาปฐมวัย	2543	คุณธรรมและค่านิยมทางการศึกษาปฐมวัย	3	3
	2545	วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสำหรับการศึกษาปฐมวัย		
	2547	วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยทางการศึกษาปฐมวัย		

*หมายเหตุ อยู่ในกลุ่มวิชาชีพครูบังคับเฉพาะโปรแกรม

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
36.หลักสูตรและการ จัดประสบการณ์ สำหรับเด็กปฐมวัย	2543	การพัฒนาหลักสูตรและการสอนทาง การศึกษาปฐมวัย	3	3
	2547	หลักสูตรและการสอนทางการศึกษา ปฐมวัย		
	2547	หลักสูตรและการจัดประสบการณ์สำหรับ เด็กปฐมวัย		
37.การวิจัยในระดับ การศึกษาปฐมวัย	2543	การวิจัยในชั้นเรียนระดับการศึกษา ปฐมวัยและประถมศึกษา	5	5
	2546	การวิจัยการศึกษาด้านปฐมวัย		
	2547	การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน		
	2547	การวิจัยระดับปฐมวัย1		
	2547	การวิจัยระดับปฐมวัย2		
38. การส่งเสริม พัฒนาการทาง อารมณ์และสังคม ของเด็กปฐมวัย	2543	การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และ สังคมสำหรับเด็กปฐมวัย	3	3
	2545	พัฒนาการทางสังคม อารมณ์สำหรับเด็ก ปฐมวัย		
	2547	การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และ สังคมของเด็กปฐมวัย		
39. นวัตกรรมและ เทคโนโลยีทาง การศึกษาปฐมวัย	2546	นวัตกรรมการศึกษาปฐมวัย	3	3
	2547	นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการ ศึกษาปฐมวัย		
	2547	นวัตกรรมการศึกษาระดับปฐมวัย		
40.กิจกรรม การเคลื่อนไหว สำหรับเด็กปฐมวัย	2547	การจัดประสบการณ์การเคลื่อนไหว และจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย	2	2
	2547	กิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ สำหรับเด็กปฐมวัย		

ตาราง 12 (ต่อ)

ลักษณะวิชาสำคัญ	หลักสูตร ฉบับพ.ศ.	รายชื่อวิชา	รวมจำนวน	
			หลักสูตร	รายชื่อ
41. การสร้างเสริม สมรรถภาพครู ปฐมวัย	2547	การสร้างเสริมสมรรถภาพครูปฐมวัย	2	2
	2547	การสร้างเสริมสมรรถภาพครูและ นักวิชาการระดับการศึกษาปฐมวัย		
42. ภาษาอังกฤษ สำหรับเด็กปฐมวัย	2547	การจัดประสบการณ์ภาษาอังกฤษ สำหรับเด็กปฐมวัย	2	2
	2547	ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย		

จากตาราง 12 พบว่าลักษณะวิชาที่เหมือนกันในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับที่ปรากฏ รายวิชาเหมือนกันมากที่สุด คือ ลักษณะวิชาศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งปรากฏรายวิชาในหลักสูตร เกือบทุกหลักสูตร (19 หลักสูตร) ยกเว้นหลักสูตรฉบับพ.ศ.2515 เพียงหลักสูตรเดียว โดยมีรายชื่อ วิชาปรากฏ 11 รายชื่อวิชา รองลงมาคือลักษณะวิชาการศึกษาปฐมวัย มีจำนวนรายวิชาที่ปรากฏ 11 หลักสูตรโดยใช้ชื่อวิชาเดียวกันมากที่สุดถึง 9 หลักสูตร คือ ชื่อวิชาการศึกษาปฐมวัย และลักษณะวิชาที่มีรายชื่อปรากฏมากในลำดับต่อมา โดยมีรายวิชาปรากฏในหลักสูตรจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ลักษณะ วิชาการศึกษาแก่ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย มีรายวิชาปรากฏในหลักสูตรจำนวน 9 หลักสูตร โดยมีชื่อวิชาที่ปรากฏ 7 รายชื่อวิชา ลำดับต่อมาได้แก่ลักษณะวิชาสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย การ ประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย และการบริหาร การศึกษาปฐมวัย มีรายวิชาปรากฏในหลักสูตรจำนวน 8 หลักสูตร โดยมีชื่อวิชาที่ปรากฏจำนวน ตั้งแต่ 5- 7 รายชื่อวิชา ส่วนรายวิชาที่มีลักษณะวิชาสำคัญเหมือนกันที่มีชื่อรายวิชาปรากฏน้อยที่สุด เพียง 2 หลักสูตร มี 6 ลักษณะวิชา ได้แก่ การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ คุณธรรมและค่านิยมทางการ ศึกษาปฐมวัย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยทางการศึกษาปฐมวัย กิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กปฐมวัย การสร้างเสริมสมรรถภาพครูปฐมวัย และภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย

6. **ลักษณะวิชา** ในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยวิเคราะห์ลักษณะวิชาในหมวดวิชาชีพครู ปฐมวัยบังคับเปรียบเทียบกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา (NAEYC) และแสดงผลการวิเคราะห์เป็นตารางแสดงจำนวนรายวิชาในหมวด วิชาชีพครูปฐมวัยบังคับของแต่ละหลักสูตร เปรียบเทียบกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย (NAEYC) ดัง แสดงในตาราง 13

ตาราง 13 จำนวนสาระวิชาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของ NAEYC ที่ปรากฏในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัย (NAEYC)	สาระ	จำนวนสาระวิชาที่ปรากฏในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏหลักสูตร														
		2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	รวม
1. การส่งเสริม พัฒนาการและการ เรียนรู้ของเด็ก	1) จิตวิทยา		1		1		1	1	1	1	1	1		1	1	10
	2) พัฒนาการเด็ก	3	2	3	7	3	7	3	5	8	11	11	9	3	23	90
	3) การเรียนรู้ของเด็ก	1		1	2	1	1	1	1	2	2	1	2	1	6	22
	4) การจัดการ สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย	1			2		1		1	2	1		5	2	7	22
	5) การดูแลและ ส่งเสริมสุขภาพเด็ก	5	1	5	2	5	1	4		7	4	3	3	2	8	50
	6) การส่งเสริม สนับสนุนและสร้าง บรรยากาศให้เด็กเกิด การเรียนรู้	1		1		1		1		1	2	2			5	14

ตาราง 13 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัย (NAEYC)	สาระ	จำนวนสาระวิชาที่ปรากฏในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏหลักสูตร														
		2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	รวม
2 การสร้าง ความสัมพันธ์กับ ครอบครัวและชุมชน 1) ครอบครัว	1) ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับครอบครัว	1	1	1		1	1	1	1	2	2	3	1		3	18
	2) การสนับสนุน ครอบครัวเพื่อการ ส่งเสริมและพัฒนา เด็ก		1		1		5		4	3	6	5	2		8	35
	2) ชุมชนสัมพันธ์		1		1		2		2		4	4	2		13	29
3. การประเมินภาพ	1)การประเมิน/ ประเมินผล		1		1		2		3		7	8			10	32
	2)การสังเกต	1	1		1		1		1	1	1	2	3	1	2	15
	3)การศึกษาเด็ก	1		1		1										3

ตาราง 13 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัย (NAEYC)	สาระวิชา	จำนวนสาระวิชาที่ปรากฏในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏหลักสูตร														
		2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	รวม
3. การประเมินภาพ (ต่อ)	4)การบันทึก พฤติกรรม		1		1		1		1		3	2	3		5	17
	5)การแปลความหมาย พฤติกรรม		1		1		1									3
4.การจัดการเรียนรู้ สำหรับเด็ก 4.1 การประสาน สัมพันธ์กับเด็กและ ครอบครัว ในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ ของเด็ก	1)ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและ ภาษาท้องถิ่นของเด็ก				1				1		3	3	1		5	14
	2)ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับตัวเด็ก	1		1	2	1	2	1	2	1	2	3	3		9	28
	3)การประสานสัมพันธ์ ระหว่างบ้าน และ โรงเรียนในการจัดการ เรียนรู้						1		1		1	3	1		6	13

ตาราง 13 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัยของNAEYC	สาระวิชา	จำนวนสาระวิชาที่ปรากฏในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏหลักสูตร														
		2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	รวม
4.2 การใช้วิธีการ ส่งเสริมพัฒนาการ อ ย่ า ง มี ประสิทธิภาพ	1) การจัดการเรียนรู้โดย คำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ	1	2	3	3	3	9	6	6	7	9	13	10	5	28	105
	2) ความรู้และทักษะใน การใช้เทคโนโลยี										2			1	5	8
	3)ทักษะในการ บูรณาการเนื้อหา หลักสูตร		1		1		1		1		1	1			1	7
	4) ความรู้และทักษะใน การใช้สื่อ	2	3	5	4	5	7	5	6	5	10	10	4	3	12	81
4.3 การเข้าใจสาระ การเรียนรู้ในระดับ การศึกษาปฐมวัย	1)เนื้อหาสาระสำหรับเด็ก														1	1
	2)ภาษาสำหรับเด็ก		1		1		1	1	1	1	2	2	1		5	16
	3)คณิตศาสตร์สำหรับเด็ก						1		1		1	1	1	1	2	8
	4)พลศึกษาสำหรับเด็ก			1		1	1	1		1				1		6
	5)วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก						1		1		2	2	1	1	3	11
	6)สังคมศึกษาสำหรับเด็ก				1		1		1			1		1	1	6

ตาราง 13 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัยของNAEYC	สาระวิชา	จำนวนสาระวิชาที่ปรากฏในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏหลักสูตร														
		2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	รวม
4.3 การเข้าใจ สาระการเรียนรู้ใน ระดับการศึกษา ปฐมวัย (ต่อ)	7)กิจกรรมการ เคลื่อนไหวสำหรับเด็ก	1		2	1	2	2	1	1	1	1	1		2	2	17
	8)กิจกรรมกลางแจ้ง														1	1
	9)ดนตรีและเพลง สำหรับเด็ก	2	2	3	1	3	1	2	1	2	1	1		1	3	23
	10)ศิลปะสำหรับเด็ก		1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3	16
	11)นาฏศิลป์สำหรับเด็ก		1				1								1	3
	12)คอมพิวเตอร์ สำหรับเด็ก														1	1
4.4 การสร้าง หลักสูตรได้อย่างมี ความหมาย	1) ความรู้เกี่ยวกับ หลักสูตร				1		1		1	1	2	4	1	1	7	19
	2) การพัฒนาหลักสูตร				1		1		2	1	2	6	1		10	24
	3 การประเมินหลักสูตร											1			3	3
	4) การสร้างเสริมเด็ก		1		1		2		1	1	3	3	1	2	4	19

ตาราง 13 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัยของNAEYC	ลักษณะวิชา	จำนวนสาระวิชาที่ปรากฏในแต่ละปี พ.ศ. ที่ปรากฏหลักสูตร														
		2515	2519	2520	2524	2525	2530	2531	2536	2538	2541	2543	2545	2546	2547	รวม
5.การเข้าสู่ความ เป็นวิชาชีพ	1)จ ร ร ย า บ ร ร ณ วิชาชีพ							1		1	1	1			4	8
	2) มาตรฐานวิชาชีพ										1			1	2	4
	3) นโยบายและระบบ ทางการศึกษาปฐมวัย								1	2	2	1	1	1	3	11
	4) ความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาปฐมวัย	2	1	4	3	4	7	5	4	7	9	6	4	5	23	84
	5) การค้นหาความรู้			1		1	1	1	2	1	8	4	10	2	20	51
	6)การพัฒนาทักษะ วิชาชีพครู	1		1	1	1	4	1	2	2	3	5	2	2	18	43
	7) การเป็นปากเสียง แทนเด็กในฐานะ นักวิชาชีพ										1					1

จากตาราง 13 พบว่าสาระวิชาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของ NAEYC ที่ปรากฏในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแต่ละหลักสูตรมีสาระวิชาครบทั้ง 5 มาตรฐาน คือ 1) การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 2) การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน 3) การประเมินภาพ 4) การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก และ 5) การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ โดยในแต่ละมาตรฐานมีสาระวิชาดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า มีสาระเกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก การดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็ก การเรียนรู้ของเด็ก การจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย การส่งเสริมสนับสนุนและสร้างบรรยากาศให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และจิตวิทยา ตามลำดับ สาระดังกล่าวปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ระยะแรกเริ่มต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515-พ.ศ.2547) ซึ่งสาระที่ปรากฏในทุกหลักสูตรและมีมากที่สุดคือพัฒนาการเด็ก ปรากฏในทุกหลักสูตรรวมเป็นจำนวน 90 รายวิชา รองลงมาคือ การดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็กมีปรากฏในเกือบทุกหลักสูตร ยกเว้นหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2536 โดยมีจำนวนรายวิชาที่ปรากฏรวม 50 รายวิชา ส่วนสาระวิชาที่ปรากฏน้อยที่สุดในด้านนี้คือ จิตวิทยา ที่มีปรากฏรวมทุกหลักสูตรเพียง 10 รายวิชา

2. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน พบว่า สาระที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่ปรากฏในหลักสูตรส่วนใหญ่คือสาระในเรื่องการสนับสนุนครอบครัวเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก รองลงมาคือเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัว คือมีรายวิชาที่ปรากฏจำนวน 35 รายวิชา และ 18 รายวิชา ตามลำดับ ส่วนด้านชุมชนสัมพันธ์นั้นพบว่ามีจำนวนรายวิชาปรากฏรวมทุกหลักสูตรเป็นจำนวน 29 รายวิชา และพบว่าในหลักสูตรปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาปรากฏสาระเรื่องชุมชนสัมพันธ์ในเกือบทุกหลักสูตรยกเว้นหลักสูตรในปี พ.ศ. 2546

3. ด้านการประเมินภาพ พบว่าสาระส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็นเรื่องการประเมินและการประเมินผล โดยมีจำนวนรายวิชาปรากฏรวมทั้งสิ้นจำนวน 32 รายวิชา รองลงมาคือเรื่องการบันทึกพฤติกรรม และการสังเกต มีรายวิชาที่ปรากฏในจำนวนใกล้เคียงกัน คือจำนวน 17 รายวิชา และ 15 รายวิชา ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่ปรากฏในหลักสูตรระยะแรกเริ่ม และไม่ปรากฏในหลักสูตรหลังปี พ.ศ. 2530 อีกเลยคือเรื่องการแปลความหมายพฤติกรรม และการศึกษาเด็ก

4. ด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก พบว่า ประกอบด้วยสาระในด้าน การใช้วิธีการส่งเสริมพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าใจสาระการเรียนรู้ในระดับการศึกษาปฐมวัย การสร้างหลักสูตรได้อย่างมีความหมาย และการประสานสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ตามลำดับ โดยในแต่ละด้านมีสาระดังนี้

4.1 การใช้วิธีการส่งเสริมพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าวิชาบังคับในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยทุกหลักสูตรมีสาระเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญและเรื่องความรู้และทักษะในการใช้สื่อ โดยหลักสูตรส่วนใหญ่ปรากฏสาระในเรื่องดังกล่าวอยู่ในหลายวิชา ซึ่งปรากฏรวมทุกหลักสูตรเป็นจำนวน 105 วิชา และ 81 รายวิชา ตามลำดับ ส่วนสาระที่ปรากฏในบางหลักสูตรได้แก่ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและทักษะในการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร

4.2 การเข้าใจสาระการเรียนรู้ในระดับการศึกษาปฐมวัย พบว่าวิชาบังคับในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย ปรากฏสาระเกี่ยวข้องกับ ภาษาสำหรับเด็ก คณิตศาสตร์สำหรับเด็ก พลศึกษาสำหรับเด็ก วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก สังคมศึกษาสำหรับเด็ก กิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก กิจกรรมกลางแจ้ง ดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก ศิลปะสำหรับเด็ก นาฏศิลป์สำหรับเด็ก และคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยสาระที่ปรากฏมากที่สุดและปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เกือบทุกหลักสูตรยกเว้นหลักสูตร พ.ศ. 2545 คือ ดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก ซึ่งปรากฏในหลักสูตรรวม 23 รายวิชา รองลงมาคือ สาระเกี่ยวกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กและภาษาสำหรับเด็ก ซึ่งปรากฏในหลักสูตรรวม 17 รายวิชา และ 16 รายวิชา ตามลำดับ ส่วนสาระที่ปรากฏน้อยและปรากฏเฉพาะในหลักสูตรปีพ.ศ. 2547 คือ สาระเกี่ยวกับกิจกรรมกลางแจ้ง คอมพิวเตอร์สำหรับเด็ก และเนื้อหาสาระสำหรับเด็กซึ่งระบุกว้างๆ

4.3 การสร้างหลักสูตรได้อย่างมีความหมาย พบว่า ปรากฏเนื้อหาสาระในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตร และการสร้างเสริมเด็ก โดยสาระที่ปรากฏมากที่สุด คือ เรื่องการพัฒนาหลักสูตร มีจำนวนรายวิชาปรากฏรวมทั้งสิ้นจำนวน 24 รายวิชา รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการสร้างเสริมเด็ก ซึ่งปรากฏในหลักสูตรรวม 19 รายวิชา เท่ากัน ส่วนเรื่องการประเมินหลักสูตรมีปรากฏน้อยที่สุดโดยเริ่มปรากฏในหลักสูตรปีพ.ศ. 2547 จำนวน 3 รายวิชา

4.4 การประสานสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า สาระที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก ซึ่งปรากฏในหลักสูตรรวม 28 รายวิชา ส่วนสาระในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภาษาท้องถิ่นของเด็กและเรื่อง การประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ มีปรากฏในหลักสูตรในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ จำนวน 14 รายวิชา และ 13 รายวิชา ตามลำดับ

5. การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ พบว่า ปรากฏสาระในเรื่อง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย การค้นหาความรู้ การพัฒนาทักษะวิชาชีพครู นโยบายและระบบทางการศึกษาปฐมวัย จรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ และการเป็นปากเสียงแทนเด็กในฐานะนักวิชาชีพ ตามลำดับ ซึ่งสาระที่ปรากฏมากที่สุดและพบทุกหลักสูตรคือ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย มีจำนวนรายวิชาปรากฏรวมทุกหลักสูตรเป็นจำนวน 84 รายวิชา รองลงมาคือ การค้นหาความรู้ มีปรากฏจำนวน 51 รายวิชา และสาระที่มีปรากฏน้อยที่สุดคือ การเป็นปากเสียงแทนเด็กในฐานะนักวิชาชีพ ที่ปรากฏเฉพาะในหลักสูตรปีพ.ศ. 2543 เท่านั้น และพบว่าในเรื่องมาตรฐานวิชาชีพเพิ่งเริ่มปรากฏในหลักสูตรปีพ.ศ. 2546 และพ.ศ. 2547

7. ประสพการณ์วิชาชีพ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกประสพการณ์วิชาชีพ ผู้วิจัยจำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ

7.1 การวิเคราะห์สัดส่วนจำนวนหน่วยกิตของการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยกับ ประสพการณ์วิชาชีพ ดังแสดงในตาราง 14

7.2 การวิเคราะห์การจัดประสพการณ์วิชาชีพครูโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานความรู้ และประสพการณ์วิชาชีพของสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 14 สัดส่วนจำนวนหน่วยกิตการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

หลักสูตร ฉบับปี พ.ศ.	วิชาชีพครูปฐมวัย	ประสบการณ์ วิชาชีพ	รวม หน่วยกิต	สัดส่วน จำนวน หน่วยกิต
	จำนวน หน่วยกิต	จำนวน หน่วยกิต		
2515	50	6	56	8:1
2519	49	7	56	7:1
2520	45	6	51	8:1
2524	54	5	59	11:1
2525	45	6	51	8:1
2530	60	12	72	5:1
2531	47	9	56	5:1
2536	60	10	70	6:1
2538	60	6	66	10:1
2541	56.50	7.50	64	8:1
2543	60	8	68	8:1
2545	54	6	60	9:1
2546	80	25	105	8:1
2547	74	14	88	3:1
ค่าเฉลี่ย	56.75	9.11	65.86	6:1

จากตาราง 14 พบว่าจำนวนหน่วยกิตการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2546 มีหน่วยกิตสูงที่สุด คือ 80 หน่วยกิต และ 25 หน่วยกิต ในขณะที่หลักสูตร พ.ศ. 2520 มีหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัยที่น้อยที่สุดคือมีจำนวน 45 หน่วยกิต โดยมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 6 หน่วยกิต ส่วนหลักสูตร พ.ศ. 2524 มีหน่วยกิตประสบการณ์วิชาชีพน้อยที่สุดเพียง 5 หน่วยกิต โดยมีหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัยจำนวน 54 หน่วยกิต เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตในการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยภาคทฤษฎีเปรียบเทียบกับ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่าหลักสูตร พ.ศ. 2538 มีสัดส่วนสูงที่สุดคือ 9:1 และหลักสูตร พ.ศ. 2546 มีสัดส่วนต่ำที่สุด คือ 3:1 โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตเฉลี่ยในการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัย ภาคทฤษฎีเปรียบเทียบกับ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของทุกหลักสูตรเท่ากับ 6: 1

ตาราง 15 สารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเปรียบเทียบกับมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547)

มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	หลักสูตร พ.ศ.	สารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
1. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน 1.1 การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา	2515	-การสังเกตและฝึกหัดงานวิชาชีพ
	2520	
	2525	
	2538	
	2519	-การสังเกตการสอนของครูพี่เลี้ยงและเขียนรายงานวิจารณ์การสอน -การทำอุปกรณ์การสอน
	2524	-ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนปัจจุบันทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร
	2524	-ฝึกการเป็นครูช่วยสอน โดยช่วยทำสื่อการเรียนและช่วยสอน
	2530 2536 2543	-การศึกษาและสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน งานในหน้าที่ครูและงานอื่นๆ ในโรงเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในสถานการณ์จริง
	2530	-การฝึกเป็นผู้ช่วยครูทางด้านธุรการชั้นเรียน การเรียนการสอนหรือสนับสนุนการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียนและการแนะแนวการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนในสถานการณ์จริง
	2531 2546	-ศึกษาและสังเกตการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษา
	2531	-การฝึกภาคสนามในสถาบันการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการกิจของครูโดยทั่วไปที่นอกเหนือจากการสอน

ตาราง 15 (ต่อ)

มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	พ.ศ. ที่ ปรากฏ	สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
1.1 การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา (ต่อ)	2531	-การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
	2531 2547	-การฝึกผลิตและใช้สื่อการสอนชนิดต่าง ๆ
	2531 2547	-การฝึกเป็นผู้ช่วยครูทางด้านการเรียนการสอนหรือสนับสนุนการเรียนการสอนกิจกรรมนักเรียน และการแนะแนวการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน
	2536 2543	-สังเกตและสัมภาษณ์ การจัดการในโรงเรียนและพฤติกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และการทำงานของครู
	2547	-การศึกษาและสังเกตสภาพแวดล้อมของโรงเรียน -ร่วมสังเกตและร่วมปฏิบัติงานกับบุคลากรของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์วิชาชีพครูในการจัดการเรียนรู้ งานส่งเสริมการเรียนรู้ และงานอื่น ๆ ในโรงเรียนโดยเน้นการฝึกประสบการณ์ตามสาขาวิชาเอกเป็นสำคัญ
1.2 การฝึกวางแผนการศึกษาผู้เรียน	2524	- การสำรวจเด็กที่มีปัญหา
	2530	-การศึกษาและสังเกตพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียน

ตาราง 15 (ต่อ)

มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	พ.ศ. ที่ ปรากฏ	สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
1.2 การฝึกวางแผนการศึกษาผู้เรียน (ต่อ)	2546	-ศึกษา สังเกต เก็บรวบรวมข้อมูล สร้าง ความคุ้นเคย และมีส่วนร่วมในกิจกรรม บางอย่างกับผู้เรียน -บันทึกข้อมูล ตรวจสอบ ข้อมูลกับทฤษฎี สังเคราะห์ และนำเสนอผลการศึกษาผู้เรียน เป็น ระยะ ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กลุ่ม
1.3 การฝึกพัฒนาและใช้หลักสูตร	2547	-สังเกตและสัมภาษณ์พฤติกรรมต่าง ๆ ใน ห้องเรียน
	2519	-ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร ประมวลการสอน โครงการสอน
	2524	-การทำโครงการสอน
	2546	-มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาและ ปรับปรุงหลักสูตร ทดลองนำหลักสูตรไปใช้
1.4 การฝึกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมกับสถานศึกษา	2519	-ฝึกเขียนบันทึกการสอนหรือแผนการสอน
	2524	
	2546	-จัดทำแผนจัดการเรียนรู้คนละอย่างน้อย 1 กลุ่มสาระ
1.5 การฝึกจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2515 2520 2525 2530 2538	-การเตรียมการสอนและการดำเนิน การสอน
	2519	-การฝึกสอนเพื่อทดลองนำทฤษฎี แนวคิด เทคนิคและวิธีการสอนต่างๆ ไปทดลองใช้
	2524	-ฝึกการเป็นครูช่วยสอน โดยช่วยทำสื่อการ เรียนและช่วยสอน

ตาราง 15 (ต่อ)

มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	พ.ศ. ที่ ปรากฏ	สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
1.5 การฝึกจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ต่อ)	2530 2536 2543	-ทดลองสอนบทเรียนสั้น ๆ ในรายวิชาระดับ การศึกษาปฐมวัย
	2531	-การเตรียมทดลองบทเรียนสั้น ๆ ในชุดวิชา ต่าง ๆ การสร้างแบบวัดและประเมินผลการ สอน
	2546	-นำแผนจัดการเรียนรู้ 1 กลุ่มสาระไปทดลอง ใช้เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข
	2547	-ร่วมปฏิบัติงานการจัดการเรียนรู้
1.6 การจัดทำโครงการทางวิชาการ	2546	-จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนร่วมกับครูและ บุคลากรในสถานศึกษาอย่างน้อย 1 โครงการ
2.การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาใน สาขาวิชาเฉพาะ		
2.1 การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการ การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	2515 2520 2525 2538	-การฝึกสอนและหรือการฝึกงานประจำใน สถาบันต่าง ๆ รวมกิจกรรมเสริมวิชาชีพนั้นๆ
	2519	-การฝึกสอนเพื่อทดลองนำทฤษฎี แนวคิด เทคนิคและวิธีการสอนต่างๆ ไปทดลองใช้
	2519 2524	-ฝึกประสบการณ์ที่โรงเรียน

ตาราง 15 (ต่อ)

มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	พ.ศ. ที่ ปรากฏ	สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2.1 การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา(ต่อ)	2530	-การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบใน งานหน้าที่ของครูอย่างครบถ้วน
	2531	
	2536	
	2543	
	2546	
	2547	
2.2 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	2541	-การฝึกประสบการณ์การสอนในโรงเรียน โดยได้รับการนิเทศ
	2545	
	2547	-การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาโดยเน้น การบูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาชีพครู และสาขาวิชาเอก -การบูรณาการประสบการณ์ทั้งหมดของ นักศึกษาเพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ จริง ตามบทบาทและหน้าที่ที่ครูพึงปฏิบัติ
	2546	-จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตลอดภาคเรียน
	2547	-การเขียนแผนการสอน
	2515	-การเตรียมและการดำเนินการสอน และ การประเมินผล
	2520	
	2525	
	2538	
2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้	2531	-การเตรียมและดำเนินการสอน การ ประเมินผลการสอน
	2543	-การปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้านการ สอนตามวิชาเอก
	2547	

ตาราง 15 (ต่อ)

มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	พ.ศ. ที่ ปรากฏ	สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้(ต่อ)	2546	-นำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติโดยใช้เวลา ปฏิบัติการสอนไม่เกินครึ่งหนึ่งของครู ประจำการ
	2547	-การพัฒนากระบวนการจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐานคิดใน การพัฒนา -พัฒนานวัตกรรม การจัดการการ เรียนรู้ตามสภาพปัญหา
2.4 การเลือกใช้ การผลิตสื่อและ นวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการ เรียนรู้	2547	-การผลิตและใช้สื่อ
2.5 การทำวิจัยในชั้นเรียน	2546	-นำปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนมา วางแผนและดำเนินการแก้ไขอย่างเป็น ระบบในลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน
	2547	-การเสนอเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียน -การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน -มีส่วนร่วมในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้น เรียน
2.6 การนำผลการประเมินมา พัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนา คุณภาพผู้เรียน	2546	-นำปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนมา วางแผนและดำเนินการแก้ไขอย่างเป็น ระบบในลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน
	2547	-การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดย ใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐานคิดในการ พัฒนา -พัฒนานวัตกรรม การจัดการ การเรียนรู้ตามสภาพปัญหา

ตาราง 15 (ต่อ)

มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	พ.ศ. ที่ ปรากฏ	สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2.7 การบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้	2546	-บันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ -บันทึกผลการปฏิบัติงานครูด้านต่างๆ ในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการแก้ไขปัญหา การพัฒนางาน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ -รายงานผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาคุณภาพการสอนของตน
	2547	-รายงานผลการวิเคราะห์ การนำเสนอ นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ที่ได้ผ่านการทดลองใช้อย่างได้ผลกับผู้เรียนมาแล้ว
	2519 2524	-การสัมมนาระหว่างการฝึกสอนภายหลังฝึกสอน
2.8 การสัมมนาทางการศึกษา	2541 2545 2547	-การสัมมนาก่อนออกฝึก สัมมนาระหว่างฝึกปฏิบัติการ และการสัมมนาหลังปฏิบัติ

จากตาราง 15 พบว่าสาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเปรียบเทียบกับมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตั้งแต่เริ่มมีหลักสูตรระดับปริญญาตรีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2515 - 2547) มีลักษณะตรงตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของคุรุสภาในด้าน

1. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน ได้แก่ด้าน 1)การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา 2)การฝึกวางแผนการศึกษาผู้เรียน 3)การฝึกพัฒนาและใช้หลักสูตร 4)การฝึกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษา 5)การฝึกจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ6)การจัดทำโครงการทางวิชาการ โดยประสบการณ์วิชาชีพที่จัดในขั้นนี้ได้แก่การสังเกตบริบทของโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือการฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูที่นอกเหนือจากงานสอนในโรงเรียน 3) การทดลองจัดกิจกรรมและปฏิบัติงานในหน้าที่ครู

2. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ได้แก่ด้าน 1)การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2)การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 3)การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) การเลือกใช้ การผลิตสื่อและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ 5)การทำวิจัยในชั้นเรียน 6)การนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 7)การบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ และ8) การสัมมนาทางการศึกษา โดยประสบการณ์วิชาชีพที่จัดในชั้นนี้ที่ปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ในระยะแรกจนถึงปัจจุบันได้แก่ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในงานหน้าที่ของครูอย่างครบถ้วน ทั้งด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติและพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ การผลิตและใช้สื่อ และการสัมมนา ส่วนประสบการณ์วิชาชีพที่ปรากฏเพิ่มเติมเฉพาะในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี (หลักสูตร พ.ศ.2546 และหลักสูตร พ.ศ.2547) ได้แก่ การบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การนำปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนมาวางแผนและดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นระบบในลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา และการบันทึกผลการปฏิบัติงานครูด้านต่างๆ ในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการแก้ไขปัญหา การพัฒนางาน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

การนำเสนอผลการศึกษาในตอนนี้ เป็นผลจากการศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านครุศึกษาปฐมวัยจำนวน 18 ท่าน เกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยไทยระดับปริญญาตรีในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2552-2561) ด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคต แบบเดลฟาย (Delphi Technique) ในด้าน 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา และ 7) ประสบการณ์วิชาชีพ โดยมีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 รอบ ผลการศึกษาในรอบที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มและเรียบเรียงแนวโน้มของหลักสูตรแต่ละด้าน โดยคงความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

IR	แทน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
Mdn	แทน ค่ามัธยฐาน

เกณฑ์ในการแปลความหมายระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำค่ามัธยฐาน มากำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้มาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้น้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้น้อยที่สุด

เกณฑ์ในการแปลความหมายระดับความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยคำนวณหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 หมายความว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามนั้นๆ มีความสอดคล้องกัน (consensus) แต่ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 1.50 หมายความว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามนั้นๆ ไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 53)

ผลการศึกษาในรอบที่ 1

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) ประกอบด้วยทิศทางของหลักสูตร 7 ประการ คือ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) รายชื่อวิชา 6) ลักษณะวิชา 7) ประสบการณ์วิชาชีพ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มและเรียบเรียงแนวโน้มของหลักสูตรแต่ละด้าน โดยคงความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า รอบที่ 2 โดยในรอบที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีฉันทามติตรงกันในเรื่องชื่อหลักสูตรว่าควรใช้ชื่อหลักสูตรสาขาการศึกษาปฐมวัย (รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงไว้ในภาคผนวก ค)

ผลการศึกษาในรอบที่ 2

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้ มาวิเคราะห์หาคำขวัญ และคำพิสัยระหว่างควอไทล์ (ตารางค่าสถิติ แสดงไว้ในภาคผนวก ค) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่า

1. ปรัชญาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด (IR= 1.00 ; Mdn = 5.00) ที่ควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบผสมผสาน และเน้นปรัชญาพัฒนานิยม (Progressivism) เป็นหลัก
2. จุดประสงค์ของหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทุกประเด็น (IR ระหว่าง 0.00-1.50) โดยเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 5 ประเด็น (Mdn = 4.50 และ 5.00) และเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 1 ประเด็น (Mdn = 4.00)
3. สัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด (IR =1.00 ; Mdn = 5.00) ในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา
4. สัดส่วนการฝึกประสบการณ์ : วิชาชีพ ภาคทฤษฎี ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด (IR =1.00 ; Mdn = 4.00) ที่ควรกำหนดสัดส่วนจำนวนหน่วยกิต การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 หน่วย ต่อจำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาชีพครูปฐมวัยประมาณ 4 หน่วย (1 : 4)

5. ลักษณะเนื้อหาวิชา

5.1 ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพอรรถปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันทุกประเด็น เกี่ยวกับแนวโน้มลักษณะเนื้อหาวิชาชีพอรรถปฐมวัยของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) (IR ระหว่าง 0.00-1.00) โดยมีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้มากที่สุด 7 ประเด็น (Mdn = 5.00) และเป็นไปได้มาก 2 ประเด็น (Mdn= 4.00)

5.2 ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพอรรถ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวโน้มลักษณะเนื้อหาวิชาชีพอรรถของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) (IR ระหว่าง 0.00-1.00) โดยมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด (Mdn = 5.00) ในเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและ ทักษะวิชาชีพครู

5.3 ลักษณะเนื้อหาวิชาการศึกษาทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันทุกประเด็น เกี่ยวกับแนวโน้มลักษณะเนื้อหาการศึกษาทั่วไปของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) (IR ระหว่าง 0.75-1.00) โดยมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 5 ประเด็น (Mdn = 5.00) และมีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 1 ประเด็น (Mdn = 4.00)

6. รายชื่อวิชา

6.1 รายชื่อวิชาชีพอรรถปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาชีพอรรถปฐมวัยจำแนกตามลักษณะ เนื้อหาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) ดังนี้

6.1.1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้สอดคล้องกัน 10 รายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00) โดยมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด (Mdn = 4.50 และ 5.00) และมีจำนวน 2 รายวิชาที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน (IR = 1.75 และ 2.00)

6.1.2 การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้ง 3 รายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00 ;ค่า Mdn = 5.00)

6.1.3 การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็ก ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้ง 2 รายวิชา (ค่า IR= 0.00 ;Mdn = 5.00)

6.1.4 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้ง 3 รายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00; Mdn = 5.00)

6.1.5 หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้ง 2 รายวิชา (IR = 0.00 และ 0.75 ;Mdn = 5.00)

6.1.6 การสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 13 รายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00 ; Mdn = 5.00) มีเพียง 1 วิชาเท่านั้นที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน (IR = 2.00)

6.1.7 การส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะ วิชาชีพครูปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้ง 5 รายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-0.75 ; Mdn = 5.00)

6.1.8 การพิทักษ์สิทธิเด็กผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้ง 2 รายวิชา (IR = 1.00 ; Mdn = 5.00)

6.1.9 การพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 1 รายวิชา (IR = 1.00 ; Mdn = 4.00)

6.2. รายชื่อวิชาชีพครู ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาชีพครู ตามลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและทักษะ วิชาชีพครู ของหลักสูตร ครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด ทั้ง 11 รายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00 ; Mdn = 5.00)

6.3 รายชื่อวิชาการศึกษาทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อ วิชาการศึกษาทั่วไป จำแนกตามลักษณะเนื้อหาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) ดังนี้

6.3.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดจำนวน 3 รายวิชา (IR= 1.00 ; Mdn = 4.50 และ 5.00) และมี 1 รายวิชาที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่ไม่ สอดคล้องกัน (IR= 2.00)

6.3.2 เรื่องการศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 1 รายวิชา (IR= 1.00 ; Mdn = 4.00) ส่วนอีกรายวิชาผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน (IR= 2.00)

6.3.3 การพัฒนาที่ยั่งยืนผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่ สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันในระดับมีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้ง 2 รายวิชา (IR= 1.00; Mdn = 5.00)

6.3.4 ปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้ม รายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 1 รายวิชา (IR= 1.00 ; Mdn = 5.00)

6.3.5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาตน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื้อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้สอดคล้องกันทุกชื้อวิชา ($IR = 1.00$) โดยมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 4 รายวิชา ($Mdn = 4.50$ และ 5.00) และมีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 2 รายวิชา ($Mdn = 4.00$)

6.3.6 การพัฒนาทักษะทางภาษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื้อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 2 รายวิชา ($IR = 1.00$; $Mdn = 4.50$ และ 5.00) และมีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 1 รายวิชา ($Mdn = 4.00$)

ผลการศึกษาในรอบที่ 3

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้ มาวิเคราะห์หาคำขวัญฐาน และคำพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังปรากฏในตาราง 16 - ตาราง 21

ตาราง 16 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562)

รายการ	Mdn	IR	ความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวโน้ม	ความ สอดคล้อง
1.ปรัชญาหลักสูตร				
1.1 ควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบ ผสมผสาน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.2 เน้นปรัชญาพัฒนานิยม (Progressivism) เป็นหลัก	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.จุดประสงค์ของหลักสูตร				
2.1 เน้นจุดประสงค์หลักสูตรสมบูรณ์แบบ อุดมศึกษา	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.2 ปลุกฝังจิตสำนึกความเป็นครู ความมี จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.3 นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการ ฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัยใน สัดส่วน ร้อยละ 90	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.4 นำไปสู่การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อ คุณลักษณะที่บัณฑิตควรมีใน สัดส่วนร้อยละ 10	4.50	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
2.6 ฝึกการคิดแบบไตร่ตรอง	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.7 นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการจัดทำ สารนิทัศน์	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.สัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร ควรกำหนด ตามเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา คือหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป : วิชาชีพครู : วิชาชีพครูปฐมวัย เท่ากับ 30 หน่วยกิต : 50 หน่วยกิต :74 หน่วยกิต (3 : 5 : 7 หน่วย)	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	Mdn	IR	ความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวโน้ม	ความ สอดคล้อง
4.สัดส่วนการฝึกประสบการณ์ : วิชาชีพ ภาคทฤษฎีที่เหมาะสมคือจำนวนหน่วยกิต การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 หน่วย ต่อ จำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาชีพครูปฐมวัย ประมาณ 4 หน่วย (1 : 4)	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง

จากตาราง 16 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวโน้มของโครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในช่วง 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2553-2562) ดังนี้

1. ปรังษยาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด (IR= 1.00 ; Mdn = 5.00) ที่ควรกำหนดปรังษยาหลักสูตรแบบผสมผสาน และเน้นปรังษยาพิพัฒนนิยม (Progressivism) เป็นหลัก

2. จุดประสงค์ของหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทุกประเด็น (IR ระหว่าง 0.00-1.00) โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของจุดประสงค์ของหลักสูตรว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 5 ประเด็น (Mdn = 4.50 และ 5.00) คือ 1) เน้นจุดประสงค์หลักสูตรสมบูรณ์แบบอุดมศึกษา 2) ปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นครู ความมีจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 3) นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัยในสัดส่วน ร้อยละ 90 4) นำไปสู่การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อคุณลักษณะที่บัณฑิตควรมีในสัดส่วนร้อยละ 10 และ 5) ฝึกการคิดแบบไตร่ตรอง และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการจัดทำสารนิทัศน์ และมีจุดประสงค์ในประเด็น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เท่านั้นที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มาก (Mdn = 4.00)

3. สัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด (IR =1.00 ; Mdn = 5.00) ในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา คือหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป : วิชาชีพครู : วิชาชีพครูปฐมวัย เท่ากับ 30 หน่วยกิต : 50 หน่วยกิต : 74 หน่วยกิต (3 : 5 : 7 หน่วย)

4. สัดส่วนการฝึกประสบการณ์ : วิชาชีพ ภาคทฤษฎีผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด (IR =1.00 ; Mdn = 4.00) ที่ควรกำหนดสัดส่วนจำนวนหน่วยกิต การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 หน่วย ต่อจำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาชีพครูปฐมวัยประมาณ 4 หน่วย (1 : 4)

ตาราง 17 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวโน้มลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครูปฐมวัยของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า
(พ.ศ. 2553 - 2562)

รายการ	Mdn	IR	ความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวโน้ม	ความ สอดคล้อง
1. การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็ก	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว และชุมชน	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็ก	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6. การสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. การส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะ วิชาชีพครูปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. การพิทักษ์สิทธิเด็ก	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
9. การพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง

จากตาราง 17 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันทุกประเด็นเกี่ยวกับแนวโน้ม
ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครูปฐมวัยของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562)
(IR ระหว่าง 0.00-1.00) โดยมีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้มากที่สุด 7 ประเด็น (Mdn = 5.00) ได้แก่
เนื้อหาเกี่ยวกับ 1)การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 2)การสร้างความสัมพันธ์กับ
ครอบครัวและชุมชน 3)การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็ก 4)แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่
เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย 5)หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย
6)การสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และ 7)การส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะ
วิชาชีพครูปฐมวัย และผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 2 ประเด็น (Mdn=
4.00) คือ การพิทักษ์สิทธิเด็ก และ การพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ

ตาราง 18 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวโน้มลักษณะเนื้อหาการศึกษาทั่วไปและวิชาชีพครูของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษ
หน้า (พ.ศ. 2553 - 2562)

รายการ	Mdn	IR	ความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวโน้ม	ความ สอดคล้อง
1. ลักษณะเนื้อหาวิชาการศึกษาทั่วไป				
1.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.2 การศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ยุคโลกาภิวัตน์	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
1.3 การพัฒนาที่ยั่งยืน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.4 ปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาตน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.6 การพัฒนาทักษะทางภาษา	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครู				
การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและ ทักษะวิชาชีพครู	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตาราง 18 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มลักษณะเนื้อหาวิชาการศึกษา
ทั่วไปของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) สอดคล้องกันทุกประเด็น
(IR ระหว่าง 0.75-1.00) โดยมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดเกือบทุกประเด็น
(Mdn = 5.00) คือ 1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนาที่ยั่งยืน
3) ปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาตน 5) การพัฒนาทักษะทาง
ภาษา มีเพียงลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์
เท่านั้นที่ผู้ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มาก (Mdn = 4.00)

ผู้ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวโน้มลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครูของ
หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) ว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดใน
เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและทักษะวิชาชีพครู (IR ระหว่าง 0.00-1.00; Mdn = 5.00)

ตาราง 19 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวโน้มรายชื้อวิชาชีพครูปฐมวัยจำแนกตามลักษณะเนื้อหาของหลักสูตรศึษาปฐมวัยใน
ทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562)

รายชื้อวิชา	Mdn	IR	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้ม	ความสอดคล้อง
1. รายชื้อวิชาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก				
1.1 การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.2 จิตวิทยาพัฒนาการเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.3 จิตวิทยาเด็ก	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.4 การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยองค์รวม	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.5 การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.6 การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์สังคมของเด็กปฐมวัย	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.7 การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.8 การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.9 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.10 พหุปัญญากับการศึกษาปฐมวัย	5.00	1.75	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
1.11 จิตตปัญญากับการศึกษาปฐมวัย	4.50	1.75	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
1.12 วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. รายชื้อวิชาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน				
2.1 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและชุมชน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.2 การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.3 การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตาราง 19 (ต่อ)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวโน้ม	ความ สอดคล้อง
3.รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสังเกตและการ ประเมินพัฒนาการเด็ก				
3.1 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.2 การศึกษาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4.รายชื่อวิชาเกี่ยวกับแนวคิด หลักการและ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย				
4.1 การศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4.2 การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4.3 การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษา ปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับหลักสูตรและการ พัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย				
1.1 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.2 การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็ก ปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสอนและการ จัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย				
6.1 การสร้างนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.2 การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.3 การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการ ทำงานของสมอง (BBL)	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.4 เทคนิคการสอนและการจัดกิจกรรมสำหรับ เด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.5 ดนตรีและนันทนาการสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.6 ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย	3.50	2.00	มาก	ไม่สอดคล้อง

ตาราง 19 (ต่อ)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวโน้ม	ความ สอดคล้อง
6. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (ต่อ)				
6.7 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.8 กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.9 การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.10 การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.11 การพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.12 การพัฒนาการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.13 สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.14 การบริหารจัดการชั้นเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย				
7.1 เทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับครูปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
7.2 การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
7.3 ภาษาอังกฤษสำหรับครูปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
7.4 การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
7.5 การจัดทำสารนิทัศน์สำหรับครูปฐมวัย	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิเด็ก				
8.1 สิทธิและการคุ้มครองเด็กปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.2 การศึกษาสำหรับที่เด็กมีความต้องการพิเศษ	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตาราง 19 (ต่อ)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้ม	ความสอดคล้อง
9.รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพิทักษ์วิชาชีพและองค์วิชาชีพ				
9.1 ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง

จากตาราง 19 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาชีพครูปฐมวัย จำแนกตามลักษณะ เนื้อหาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) ดังนี้

1. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกัน 10 รายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00) โดยมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด (Mdn = 4.50 และ 5.00) ทุกรายวิชา ได้แก่วิชา 1) การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย 2) จิตวิทยาพัฒนาการเด็กปฐมวัย 3) จิตวิทยาเด็ก 4) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยองค์รวม 5) การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย 6) การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์สังคมของเด็กปฐมวัย 7) การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 8) การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย 9) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 10) วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

2. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทุกรายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00 ;Mdn = 5.00) ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและชุมชน 2) การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และ 3) การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย

3. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็ก ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้งสองรายวิชา (IR= 0.00 ;Mdn = 5.00) คือวิชา 1) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และ 2) การศึกษาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย

4. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับแนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทุกรายวิชา (IR = 0.00 และ 1.00 ;Mdn = 5.00) ได้แก่วิชา 1) การศึกษาปฐมวัย 2) การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย

5. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทุกรายวิชา (IR = 0.00 ;Mdn = 5.00) ได้แก่วิชา1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และ 2) การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย

6. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดเกือบทุกรายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00; Mdn = 5.00) ได้แก่วิชา1) การสร้างนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย 2) การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 3) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (BBL) 4) เทคนิคการสอนและการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย 5) ดนตรีและนันทนาการสำหรับเด็กปฐมวัย 6) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย 7) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย 8) การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย 9) การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย 10) การพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย 11) การพัฒนาการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย 12) สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และ 13) การบริหารจัดการชั้นเรียน มีเพียงวิชาภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยเท่านั้นที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน (IR = 2.00)

7. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะ วิชาชีพครูปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่ในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทุกรายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-0.75 ;Mdn = 5.00) ได้แก่วิชา 1) เทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับครูปฐมวัย 2) การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย 3) ภาษาอังกฤษสำหรับครูปฐมวัย 4) การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย และ 5) การจัดทำสารนิทัศน์สำหรับครูปฐมวัย

8. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิเด็กผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาที่ในเรื่องนี้ สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทุกรายวิชา (IR = 1.00 ;Mdn = 5.00) ได้แก่วิชา1) สิทธิและการคุ้มครองเด็กปฐมวัย และ 2) การศึกษาสำหรับที่เด็กมีความต้องการพิเศษ

9. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 1 รายวิชา (IR = 1.00 ; Mdn = 4.00) คือ วิชาภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย

ตาราง 20 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวโน้มรายชื่อวิชาการศึกษาทั่วไปจำแนกตามลักษณะเนื้อหาของหลักสูตรศึษาปฐมวัยใน
ทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวโน้ม	ความ สอดคล้อง
1. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม				
1.1 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสิ่งแวดล้อม	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
1.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.3 การอนุรักษ์ความเป็นไทย	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.4 การรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน	4.00	2.00	มาก	ไม่สอดคล้อง
2. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์				
2.1 สังคมไทยและสังคมโลก	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
2.2 เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ	4.00	2.00	มาก	ไม่สอดคล้อง
3. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน				
3.1 การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.2 การพัฒนาจิตสาธารณะ	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา พื้นฐาน				
4.1 ปรัชญาการศึกษา	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและการพัฒนาตน				
5.1 มนุษย์กับการพัฒนาตน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.2 การพัฒนาตนตามหลักศาสนา	4.00	0.75	มาก	สอดคล้อง
5.3 การพัฒนาตนสู่การเป็นบัณฑิต อุดมคติไทย	4.00	0.75	มาก	สอดคล้อง
5.4 วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.5 สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.6 การพัฒนาจิตและมารยาทสากล	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง

ตาราง 20 (ต่อ)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้ม	ความสอดคล้อง
6. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางภาษา				
6.1 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและทักษะสารสนเทศ	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.2 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.3 ภาษาและจริยธรรมสากล	4.00	0.75	มาก	สอดคล้อง

จากตาราง 20 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาการศึกษาทั่วไป จำแนกตามลักษณะเนื้อหาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) ดังนี้

1. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดจำนวน 3 รายวิชา (IR= 1.00 ;Mdn = 4.50) ได้แก่วิชา1) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสิ่งแวดล้อม 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ3) การอนุรักษ์ความเป็นไทย มีเพียงรายวิชาการณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนรายวิชาเดียวที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน (IR= 2.00)

2. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 1 รายวิชา (IR= 1.00 ;Mdn = 4.00) คือวิชาสังคมไทยและสังคมโลก

3. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทั้งสองรายวิชา (IR= 1.00 ;Mdn = 5.00) คือวิชา 1) การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และ2) การพัฒนาจิตสาธารณะ

4. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 1 รายวิชา (IR= 1.00; Mdn= 5.00) คือวิชา ปรัชญาการศึกษา

5. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาดน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันทุกชื่อวิชา (IR= 0.75และ1.00) โดยมีความคิดเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 3 รายวิชา คือ1) มนุษย์กับการพัฒนาดน 2) วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ 3) สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต (Mdn = 4.50 และ 5.00) และมีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 3 รายวิชา

คือ 1) วิชาการพัฒนาตนตามหลักศาสนา 2) วิชาการพัฒนาตนสู่การเป็นบัณฑิตอุดมคติไทย และ 3) การพัฒนาจิตและมารยาทสากล (Mdn = 4.00)

6. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางภาษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื่อวิชาในเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด 2 รายวิชา (IR= 0.75 ; Mdn = 5.00) คือวิชา 1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและทักษะสารสนเทศ และ 2) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรายชื่อวิชาว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มาก 1 รายวิชา คือวิชา ภาษาและจริยธรรมสากล (IR= 0.75 ; Mdn = 4.00)

ตาราง 21 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวโน้มรายชื้อวิชาชีพครูตามลักษณะเนื้อหาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในทศวรรษหน้า
(พ.ศ. 2553 - 2562)

รายชื้อวิชา	Mdn	IR	ความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวโน้ม	ความ สอดคล้อง
รายชื้อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นครูและทักษะวิชาชีพครู				
1. การพัฒนาหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. การจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. จิตวิทยาสำหรับครู	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. การวัดและประเมินผลการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6. การบริหารจัดการในห้องเรียน	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. การวิจัยทางการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทาง การศึกษา	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
9. มาตรฐานวิชาชีพครูและการประกัน คุณภาพการศึกษา	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
10. คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครู	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
11. การวิเคราะห์ผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตาราง 21 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายชื้อวิชาชีพครูตามลักษณะ
เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและทักษะ วิชาชีพครู ของหลักสูตรครุศึกษา
ปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553 - 2562) สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด
ทุกรายวิชา (IR ระหว่าง 0.00-1.00 ;Mdn = 5.00) ได้แก่วิชา 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) ภาษาและ
เทคโนโลยีสำหรับครู 3) การจัดการเรียนรู้ 4) จิตวิทยาสำหรับครู 5) การวัดและประเมินผล
การศึกษา 6) การบริหารจัดการในห้องเรียน 7) การวิจัยทางการศึกษา 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยี
สารสนเทศทางการศึกษา 9) มาตรฐานวิชาชีพครูและการประกันคุณภาพการศึกษา 10) คุณธรรม
และจริยธรรมสำหรับครู และ 11) การวิเคราะห์ผู้เรียน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ครั้งนี้มีความมุ่งหมายในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและผลของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่เริ่มมีการจัดการศึกษาจากหลักสูตรฉบับแรก พ.ศ. 2515 ถึง พ.ศ. 2562 โดยจำแนกประเด็นศึกษา 7 ประเด็น ดังนี้

1. ชื่อหลักสูตร
2. ปรัชญาหลักสูตร
3. จุดมุ่งหมายหลักสูตร
4. โครงสร้างหลักสูตร
5. รายชื่อวิชา
6. ลักษณะวิชา
7. ประสบการณ์วิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย (พ.ศ.2515 – 2562) ในครั้งนี้มีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ตั้งแต่หลักสูตรแรก (พ.ศ.2515) ถึงหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี 5 ปีฉบับที่เริ่มใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ไม่รวมหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเปิดด้วยการ

1. ศึกษาเอกสารหลักสูตร
2. วิเคราะห์สาระหลักสูตร
3. ตรวจสอบความเที่ยงของผลการวิเคราะห์
4. สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ด้วยการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562) ด้วยการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi Technique) เพื่อให้ได้ฉันทามติและโอกาสที่เป็นไปได้ของแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า โดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 ท่าน จำแนกเป็น ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีจำนวน 8 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยจำนวน 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 5 ท่าน
2. สังเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2562)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย (พ.ศ.2515 – 2562) ในครั้งนี้มีผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 พัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย และส่วนที่ 2 แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

ส่วนที่ 1 พัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ครั้งนี้ มุ่งศึกษาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ตั้งแต่หลักสูตรแรก (พ.ศ.2515) ถึงหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี 5 ปีฉบับที่เริ่มใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ไม่รวมหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเปิด ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้ผลการวิจัยที่เป็นประเด็นสรุปได้ดังนี้

1. ชื่อหลักสูตรและรูปแบบหลักสูตร

การเรียกชื่อหลักสูตรจะมีการเรียกอยู่ 2 ลักษณะคือ ในระยะแรกเรียกว่าอนุปาลศึกษาและต่อมาเรียกว่าการศึกษาปฐมวัย รูปแบบหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ยังคงเน้นรายวิชา (Subject Matter) โดยหลักสูตรจำแนกเป็น 2 ระดับคือ 1) หลักสูตรต่อเนื่อง เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง 2 ปี และหลักสูตรระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี 2) หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี และหลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี โดยเริ่มปรับเปลี่ยนจากหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี เป็นหลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี ในปีการศึกษา 2546 เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2547

2. ปรัชญาของหลักสูตร

หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีตั้งแต่ พ.ศ. 2515-2541 ไม่ปรากฏสาระปรัชญาในหลักสูตร ในหลักสูตรฉบับปีพ.ศ. 2543 เริ่มปรากฏปรัชญาของหลักสูตรแต่ผนวกรวมอยู่ในจุดมุ่งหมาย และปรากฏปรัชญาของหลักสูตรชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา โดยในแต่ละหลักสูตรจะเน้นสาระปรัชญาด้านการศึกษา วิชาชีพ และการพัฒนาผู้เรียน

เมื่อพิจารณาแนวคิดปรัชญาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีตั้งแต่ พ.ศ.2543-2547 ปรากฏว่ามีปรัชญาหลักสูตรที่เน้นปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน โดยหลักสูตรส่วนใหญ่จะนำปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) พิพัฒน์นิยม (Progressivism) และปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มาผสมผสานเป็นปรัชญาหลักสูตร มีเพียงหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2543 เท่านั้นที่มีปรัชญาผสมผสานระหว่างปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) และภาวะนิยม (Existentialism)

3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ในช่วง พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2531 เน้นความรู้ทางวิชาชีพ ส่วนหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมาจะปรากฏจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครบทั้งด้าน ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะวิชาชีพ และเจตคติต่อวิชาชีพ ทุกหลักสูตร

สาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตรที่ปรากฏสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ปรากฏจุดมุ่งหมายในเรื่องความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะวิชาชีพครูมากที่สุด คือปรากฏในหลักสูตรจำนวน 12 หลักสูตร รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับการวิจัย มีปรากฏในหลักสูตรจำนวน 9 หลักสูตร และพบว่าตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 เป็นต้นมา จุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้านความรู้ทางวิชาชีพมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมในเรื่อง การคิดวิเคราะห์ วิสัยทัศน์ ความรู้สองภาษา ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ความรู้รอบและรู้สึก ความรู้เกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษาปฐมวัย การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และความรู้เกี่ยวกับการวางแผนจัดการเรียนรู้

3.2 ด้านทักษะวิชาชีพครู มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สร้างสรรค์มากที่สุด คือปรากฏในหลักสูตรจำนวน 10 หลักสูตร รองลงมาคือมีวิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหา มีความรู้และทักษะเฉพาะทาง และมีความสามารถในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนรู้ ซึ่งปรากฏในหลักสูตรจำนวน 6 หลักสูตร เท่ากัน และพบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้านทักษะวิชาชีพครู เน้นการปฏิบัติวิชาชีพครูในช่วงแรก หลังจากนั้นในปีพ.ศ. 2530 เป็นต้นมาก็ยังคงเน้นการปฏิบัติวิชาชีพครู แต่เพิ่มเติมในเรื่องทักษะเฉพาะทาง และการทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนหลักสูตรในปัจจุบันที่เริ่มใช้ในปีพ.ศ. 2547 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพิ่มเติมในด้านทักษะการคิดในแบบต่างๆ การจัดการเรียนรู้ ทักษะการทำวิจัย ทักษะการใช้ภาษา ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา ทักษะการสรุปขยายความรู้ การพัฒนาตนเองโดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริงในวิชาชีพและการศึกษาต่อในระดับสูง และการส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด คือ ปรากฏในหลักสูตรมากที่สุดถึง 14 หลักสูตร รองลงมาคือ มีศรัทธาในวิชาชีพ และใฝ่รู้ ซึ่งปรากฏในหลักสูตรจำนวน 7 หลักสูตรเท่ากัน และพบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในระยะแรกก่อน พ.ศ. 2530 มีเฉพาะจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ศรัทธาในวิชาชีพ ใฝ่รู้ เจตจำนงค์ เพื่อความมั่นคงของชาติ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมเท่านั้น ส่วนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในปี 2530 เป็นต้นมา มีการเพิ่มเติมคุณลักษณะเกี่ยวกับเจตคติที่ดี ค่านิยมที่พึงประสงค์ จิตใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ จิตสำนึก หลังจากนั้นหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านเจตคติต่อวิชาชีพเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การพัฒนาตนเอง การยึดมั่นในมาตรฐาน การผดุงไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรี มีความเป็นกัลยาณมิตร ตระหนักในบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบ การมีจิตสาธารณะ และการประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรมและเหมาะสมกับกาลเทศะ

4. โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยหมวดวิชา 1) การศึกษาทั่วไป 2) วิชาเฉพาะประกอบด้วย วิชาชีพครู วิชาชีพครูปฐมวัย และประสบการณ์วิชาชีพ และ 3) เลือกเสรี โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิต ระหว่างหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป วิชาชีพครู วิชาชีพครูปฐมวัย และวิชาเลือกเสรี เฉลี่ยแต่ละหลักสูตรดังนี้

1. การศึกษาทั่วไป	เฉลี่ย 36.11	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	25.10
2. วิชาชีพครู	เฉลี่ย 35.14	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	24.43
3. วิชาชีพครูปฐมวัย	เฉลี่ย 56.75	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	39.45
4. ประสบการณ์วิชาชีพ	เฉลี่ย 9.11	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	6.33
5. เลือกเสรี	เฉลี่ย 6.75	หน่วยกิต	หรือร้อยละ	4.69

5. รายชื่อวิชา

จากการวิเคราะห์หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี พบการกำหนดรายชื่อวิชา สรุปได้คือ

5.1 รายชื่อวิชาที่ปรากฏ ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู และหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย มีการกำหนดรายชื่อวิชาที่หลากหลายซึ่งเมื่อนำมาจัดกลุ่มวิชาพบว่า

5.1.1 รายชื่อวิชาของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปจำแนกตามกลุ่มวิชา พบว่ากลุ่มวิชาที่มีรายชื่อวิชามากที่สุดคือกลุ่มพลศึกษาและนันทนาการ มีรายชื่อวิชาจำนวน 96 รายชื่อวิชา รองลงมาเป็นกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษมีจำนวน 68 รายชื่อวิชา และกลุ่มวิชาที่มีรายชื่อน้อยที่สุด คือ กลุ่มวิชานาฏศิลป์และภูมิศาสตร์ มีจำนวนกลุ่มละ 2 รายชื่อวิชา

5.1.2 รายชื่อวิชาของหมวดวิชาชีพอครุภัณฑ์จำแนกตามกลุ่มวิชา พบว่า กลุ่มวิชาที่มีรายชื่อวิชามากที่สุดคือ การศึกษาและความเป็นครูมีจำนวน 94 รายชื่อวิชา รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนมีจำนวน 54 รายชื่อวิชา น้อยที่สุดคือการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง และสังคมวิทยา มีจำนวนกลุ่มละ 3 รายชื่อวิชา

5.1.3 รายชื่อวิชาของหมวดวิชาชีพอครุภัณฑ์ปฐมวัยจำแนกตามกลุ่มวิชา พบว่า กลุ่มวิชาที่มีรายชื่อวิชามากที่สุดคือ การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยมีจำนวน 136 รายชื่อวิชา รองลงมา คือ ทักษะวิชาชีพครูปฐมวัยมีจำนวน 39 รายชื่อวิชา น้อยที่สุดคือสุขภาพจิตเด็ก คุณธรรมและจริยธรรมและการศึกษาพิเศษ มีจำนวนกลุ่มละ 3 รายชื่อวิชา

5.2 รายชื่อวิชาที่มีลักษณะวิชาเหมือนกันในหมวดวิชาชีพอครุภัณฑ์บัณฑิต
มีลักษณะวิชาที่ปรากฏรายชื่อเหมือนกันมากที่สุด คือ ลักษณะวิชาศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งปรากฏรายชื่อวิชาในหลักสูตรเกือบทุกหลักสูตร (19 หลักสูตร) ยกเว้นหลักสูตรฉบับพ.ศ.2515 เพียงหลักสูตรเดียว โดยมีรายชื่อวิชาปรากฏ 11 รายชื่อวิชา รองลงมาคือลักษณะวิชาการศึกษาปฐมวัย มีจำนวนรายชื่อวิชาที่ปรากฏ 11 หลักสูตรโดยใช้ชื่อวิชาเดียวกันมากที่สุดถึง 9 หลักสูตร คือ ชื่อวิชาการศึกษาปฐมวัย และลักษณะวิชาที่มีรายชื่อปรากฏมากในลำดับต่อมา โดยมีรายชื่อวิชาปรากฏในหลักสูตรจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ลักษณะวิชาการศึกษาแก่ผู้ปกครอง เด็กปฐมวัย มีรายชื่อวิชาปรากฏในหลักสูตรจำนวน 9 หลักสูตร โดยมีรายชื่อวิชาที่ปรากฏ 7 รายชื่อวิชา ลำดับต่อมาได้แก่ลักษณะวิชาสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย และการบริหารการศึกษาปฐมวัย มีรายชื่อวิชาปรากฏในหลักสูตรจำนวน 8 หลักสูตร โดยมีรายชื่อวิชาที่ปรากฏจำนวนตั้งแต่ 5- 7 รายชื่อวิชา ส่วนรายชื่อวิชาที่มีลักษณะวิชาสำคัญเหมือนกันที่มีชื่อรายชื่อวิชาปรากฏน้อยที่สุดเพียง 2 หลักสูตร มี 6 ลักษณะวิชา ได้แก่ การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ คุณธรรมและค่านิยมทางการศึกษาปฐมวัย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยทางการศึกษาปฐมวัย กิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กปฐมวัย การสร้างเสริมสมรรถภาพครูปฐมวัย และภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย

6. ลักษณะวิชาในหมวดวิชาชีพอครุภัณฑ์บัณฑิตของแต่ละหลักสูตร

ลักษณะวิชาหรือสาระวิชาตามมาตรฐานครุศึกษาปฐมวัยของ NAEYC ที่ปรากฏในหมวดวิชาชีพอครุภัณฑ์บัณฑิตของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยแต่ละหลักสูตรมีสาระวิชาครบทั้ง 5 มาตรฐาน คือ 1) การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 2) การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน 3) การประเมินภาพ 4) การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก และ 5) การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ โดยในแต่ละมาตรฐานมีสาระวิชาดังนี้

6.1 ด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า มีสาระเกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก การดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็ก การเรียนรู้ของเด็ก การจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย การส่งเสริมสนับสนุนและสร้างบรรยากาศให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และจิตวิทยาตามลำดับ สาระดังกล่าวปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ระยะแรกเริ่มต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

(พ.ศ. 2515-พ.ศ.2547) ซึ่งสาระที่ปรากฏในทุกหลักสูตรและมีมากที่สุดคือพัฒนาการเด็ก ปรากฏในทุกหลักสูตรรวมเป็นจำนวน 90 รายวิชา รองลงมาคือ การดูแลและส่งเสริมสุขภาพ เด็กมีปรากฏในเกือบทุกหลักสูตร ยกเว้นหลักสูตร พ.ศ. 2536 โดยมีจำนวนรายวิชาที่ปรากฏ รวม 50 รายวิชา ส่วนสาระวิชาที่ปรากฏน้อยที่สุดในด้านนี้คือ จิตวิทยา ที่มีปรากฏรวมทุก หลักสูตรเพียง 10 รายวิชา

6.2 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน พบว่าสาระที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่ปรากฏในหลักสูตรส่วนใหญ่คือสาระในเรื่องการสนับสนุนครอบครัวเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก รองลงมาคือเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งมีรายวิชาที่ปรากฏจำนวน 35 รายวิชา และ 18 รายวิชา ตามลำดับ ส่วนด้านชุมชนสัมพันธ์นั้นพบว่ามีจำนวนรายวิชาปรากฏรวมทุกหลักสูตรเป็นจำนวน 29 รายวิชา และพบว่าในหลักสูตรปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมาปรากฏสาระเรื่องชุมชนสัมพันธ์ในเกือบทุกหลักสูตรยกเว้นหลักสูตรในปี พ.ศ. 2546

6.3 ด้านการประเมินภาพ พบว่า สาระส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็นเรื่องการประเมิน และการประเมินผล โดยมีจำนวนรายวิชาปรากฏรวมทั้งสิ้นจำนวน 32 รายวิชา รองลงมาคือเรื่อง การบันทึกพฤติกรรมและการสังเกต มีรายวิชาที่ปรากฏในจำนวนใกล้เคียงกัน คือจำนวน 17 รายวิชา และ 15 รายวิชา ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่ปรากฏในหลักสูตรระยะแรกเริ่ม และไม่ปรากฏในหลักสูตรหลังปี พ.ศ. 2530 อีกเลยคือเรื่องการแปลความหมายพฤติกรรม และการศึกษาเด็ก

6.4 ด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก พบว่าประกอบด้วยสาระในด้านการใช้วิธีการส่งเสริมพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพการเข้าใจสาระการเรียนรู้ในระดับการศึกษา ปฐมวัย การสร้างหลักสูตรได้อย่างมีความหมาย และการประสานสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัว ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ตามลำดับ โดยในแต่ละด้านมีสาระดังนี้

6.4.1 การประสานสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ปรากฏสาระในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กมากที่สุดถึง 28 รายวิชา ส่วนสาระในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภาษาท้องถิ่นของเด็กและเรื่องการประสานสัมพันธ์ ระหว่างบ้านและโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ มีปรากฏในหลักสูตรในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ จำนวน 14 รายวิชา และ 13 รายวิชา ตามลำดับ

6.4.2 การใช้วิธีการส่งเสริมพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าวิชาบังคับในหมวดวิชาชีพรูปปฐมวัยทุกหลักสูตรมีสาระเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ และเรื่องความรู้และทักษะในการใช้สื่อ โดยส่วนใหญ่หลักสูตรแต่ละหลักสูตรปรากฏสาระในเรื่องดังกล่าวอยู่หลายวิชา ซึ่งปรากฏรวมทุกหลักสูตรเป็นจำนวน 105 วิชา และ 81 รายวิชา ตามลำดับ ส่วนสาระที่ปรากฏในบางหลักสูตรได้แก่ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและทักษะในการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร

6.4.3 การเข้าใจสาระการเรียนรู้ในระดับการศึกษาปฐมวัย ปรากฏสาระเกี่ยวข้องกับ ภาษาสำหรับเด็ก คณิตศาสตร์สำหรับเด็ก พลศึกษาสำหรับเด็ก วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก สังคมศึกษาสำหรับเด็ก กิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก กิจกรรมกลางแจ้ง ดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก ศิลปะสำหรับเด็ก นาฏศิลป์สำหรับเด็ก และคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยสาระที่ปรากฏมากที่สุดและปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจนถึงปัจจุบันเกือบทุกหลักสูตรยกเว้นหลักสูตร พ.ศ. 2545 คือ ดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก ซึ่งปรากฏในหลักสูตรรวม 23 รายวิชา รองลงมาคือสาระเกี่ยวกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กและภาษาสำหรับเด็ก ซึ่งปรากฏในหลักสูตรรวม 17 รายวิชา และ 16 รายวิชา ตามลำดับ ส่วนสาระที่ปรากฏน้อยและปรากฏเฉพาะในหลักสูตรปีพ.ศ. 2547 คือ สาระเกี่ยวกับกิจกรรมกลางแจ้ง คอมพิวเตอร์สำหรับเด็ก และเนื้อหาสาระสำหรับเด็กซึ่งระบุกว้างๆ

6.4.4 การสร้างหลักสูตรได้อย่างมีความหมาย ปรากฏสาระในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตร และการสร้างเสริมเด็ก โดยสาระที่ปรากฏมากที่สุด คือ เรื่องการพัฒนาหลักสูตร โดยมีจำนวนรายวิชาปรากฏรวมทั้งสิ้นจำนวน 24 รายวิชา รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการสร้างเสริมเด็ก ซึ่งปรากฏในหลักสูตรรวม 19 รายวิชา เท่ากัน ส่วนเรื่องการประเมินหลักสูตรมีปรากฏน้อยที่สุดโดยเริ่มปรากฏในหลักสูตรปีพ.ศ. 2547 จำนวน 3 รายวิชา

6.5 การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ ปรากฏสาระในเรื่อง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย การค้นหาความรู้ การพัฒนาทักษะวิชาชีพครู นโยบายและระบบทางการศึกษาปฐมวัย จรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ และการเป็นปากเสียงแทนเด็กในฐานะนักวิชาชีพ ตามลำดับ ซึ่งสาระที่ปรากฏมากที่สุดและพบทุกหลักสูตรคือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย มีจำนวนรายวิชาปรากฏรวมทุกหลักสูตรเป็นจำนวน 84 รายวิชา รองลงมา คือ การค้นหาความรู้ มีปรากฏจำนวน 51 รายวิชา และสาระที่มีปรากฏน้อยที่สุดคือ การเป็นปากเสียงแทนเด็กในฐานะนักวิชาชีพ ที่ปรากฏเฉพาะในหลักสูตรปีพ.ศ. 2543 เท่านั้น และพบว่าในเรื่องมาตรฐานวิชาชีพเพิ่งเริ่มปรากฏในหลักสูตรปีพ.ศ.2546 และพ.ศ. 2547

7. ประสพการณ์วิชาชีพ

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสพการณ์วิชาชีพครูของหลักสูตรครุศึกษาศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีใน 2 เรื่อง คือ เรื่องเกี่ยวกับจำนวนหน่วยกิตและสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับวิชาชีพครูปฐมวัย และเรื่องสาระการจัดประสพการณ์วิชาชีพครูโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานความรู้และประสพการณ์วิชาชีพของคุรุสภา สรุปได้ว่า

7.1 จำนวนหน่วยกิตการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยและการฝึกประสพการณ์วิชาชีพครู พบว่า จำนวนหน่วยกิตการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยและการฝึกประสพการณ์วิชาชีพในหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2546 มีหน่วยกิตสูงที่สุด คือ 80 หน่วยกิต และ 25 หน่วยกิต ในขณะที่หลักสูตร พ.ศ. 2520 มีหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัยที่น้อยที่สุดคือมีจำนวน 45 หน่วยกิต โดยมี

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 6 หน่วยกิต ส่วนหลักสูตร พ.ศ. 2524 มีหน่วยกิตประสบการณ์วิชาชีพน้อยที่สุดเพียง 5 หน่วยกิต โดยมีหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัยจำนวน 54 หน่วยกิต เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตในการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยภาคทฤษฎีเปรียบเทียบกับ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่าหลักสูตร พ.ศ. 2538 มีสัดส่วนสูงที่สุดคือ 9:1 และหลักสูตร พ.ศ. 2546 มีสัดส่วนต่ำที่สุด คือ 3: 1 โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตเฉลี่ยในการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยภาคทฤษฎีเปรียบเทียบกับ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของทุกหลักสูตรเท่ากับ 6:1

7.2 สาระการจ้ดประสบการณ์วิชาชีพครู เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพของคุรุสภา พบว่าลักษณะประสบการณ์วิชาชีพมีลักษณะตรงตาม มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพของคุรุสภาในด้าน

7.2.1 การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน มีสาระเกี่ยวกับ 1)การบูรณาการ ความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา 2)การฝึกวางแผนการศึกษาผู้เรียน 3) การฝึกพัฒนาและใช้หลักสูตร 4)การฝึกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษา 5)การ ฝึกจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ6)การจัดทำโครงการทางวิชาการ โดยประสบการณ์วิชาชีพที่จัด ในชั้นนี้ได้แก่การสังเกตบริบทของโรงเรียน 2)การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือการฝึก ปฏิบัติงานในหน้าที่ครูที่นอกเหนือจากงานสอนในโรงเรียน 3) การทดลองจัดกิจกรรมและ ปฏิบัติงานในหน้าที่ครู

7.2.2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ มีสาระเกี่ยวกับ 1) การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2)การจัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้ 3)การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) การเลือกใช้ การผลิตสื่อและนวัตกรรมที่ สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ 5)การทำวิจัยในชั้นเรียน 6)การนำผลการประเมินมาพัฒนาการ จัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 7)การบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ และ 8) การสัมมนาทางการศึกษา โดยประสบการณ์วิชาชีพที่จัดในชั้นนี้ที่ปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ใน ระยะแรกจนถึงปัจจุบันได้แก่ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในตำแหน่งหน้าที่ของครูอย่าง ครบถ้วน ทั้งด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติและ พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ การผลิตและใช้สื่อ และการสัมมนา ส่วนประสบการณ์ วิชาชีพที่ปรากฏเพิ่มเติมเฉพาะในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี (หลักสูตร พ.ศ.2546 และหลักสูตร พ.ศ.2547) ได้แก่ การบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การ นำปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนมาวางแผนและดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นระบบในลักษณะของ การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา และการบันทึก ผลการปฏิบัติงานครูด้านต่างๆ ในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการแก้ไขปัญหา การพัฒนางาน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนที่ 2 แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในอนาคตมีลักษณะแต่ละด้านดังนี้

1. ชื่อหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีฉันทามติว่าควรกำหนดชื่อหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีว่า “การศึกษปฐมวัย”

2. ปรัชญาหลักสูตร

การกำหนดปรัชญาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบผสมผสาน และเน้นปรัชญาพัฒนานิยม (Progressivism) เป็นหลักในการผสมผสาน (Mdn = 5.00)

3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ควรมุ่งเน้น 1) จุดมุ่งหมายหลักสูตรสมบูรณ์แบบอุดมศึกษา 2) ปลุกฝังจิตสำนึกความเป็นครู ความมีจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 3) นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัยในสัดส่วน ร้อยละ 90 4) นำไปสู่การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อคุณลักษณะที่บัณฑิตควรมีในสัดส่วนร้อยละ 10 5) ฝึกการคิดแบบไตร่ตรอง และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการจัดทำสารนิทัศน์ และ 6) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (Mdn = 5.00 ; 4.50 ; 4.00)

4. สัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ควรมีจำนวนหน่วยกิตตามเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา คือหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต วิชาชีพครูไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต วิชาชีพครูปฐมวัยหรือวิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า 74 หน่วยกิต ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป : วิชาชีพครู : วิชาชีพครูปฐมวัย เท่ากับ 30 หน่วยกิต : 50 หน่วยกิต : 74 หน่วยกิต (3 : 5 : 7 หน่วย) (Mdn = 5.00)

5. ลักษณะเนื้อหาวิชา

ลักษณะเนื้อหาวิชาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีควรมีลักษณะดังนี้

5.1 ลักษณะเนื้อหาวิชาการศึกษาทั่วไปของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

ควรประกอบไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ 1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนาที่ยั่งยืน 3) ปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาตน 5) การพัฒนาทักษะทางภาษา และ 6) การศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์ (Mdn = 5.00 ; 4.00)

5.2 ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครูของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

ควรประกอบไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและ ทักษะวิชาชีพครู (Mdn = 5.00)

5.3 ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครูปฐมวัยของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย ควรประกอบไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ 1) การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 2) การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน 3) การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็ก 4) แนวคิดหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย 5) หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย 6) การสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 7) การส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย 8) การพิทักษ์สิทธิเด็ก และ 9) การพิทักษ์วิชาชีพและองค์การวิชาชีพ (Mdn = 5.00 ; 4.00)

6. รายชื่อวิชา

จากลักษณะเนื้อหาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีที่กล่าวมา ควรนำมาจัดรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหา ดังนี้

6.1 รายชื่อวิชาการศึกษาทั่วไป จากลักษณะเนื้อหาวิชาการศึกษาทั่วไปของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยทั้ง 6 ประเด็น ควรจัดรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหา ดังนี้

6.1.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสิ่งแวดล้อม 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ 3) การอนุรักษ์ความเป็นไทย (Mdn = 4.50)

6.1.2 การศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์ มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ วิชาสังคมไทยและสังคมโลก (Mdn = 4.00)

6.1.3 การพัฒนาที่ยั่งยืน มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) การพัฒนาจิตสาธารณะ (Mdn = 5.00)

6.1.4 ปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ วิชา ปรัชญาการศึกษา (Mdn = 5.00)

6.1.5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาตน มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้คือ 1) มนุษย์กับการพัฒนาตน 2) วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ 3) สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต 4) การพัฒนาจิตและมารยาทสากล และ 5) การพัฒนาตนสู่การเป็นบัณฑิตอุดมคติไทย (Mdn = 5.00 ; 4.50 ; 4.00)

6.1.6 การพัฒนาทักษะทางภาษา มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและทักษะสารสนเทศ 2) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และ 3) ภาษาและจริยธรรมสากล (Mdn = 5.00 ; 4.00)

6.2 รายชื่อวิชาชีพครู จากลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและ ทักษะวิชาชีพครู ควรจัดรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหา คือ วิชา 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู 3) การจัดการเรียนรู้ 4) จิตวิทยาสำหรับครู 5) การวัดและประเมินผลการศึกษา 6) การบริหารจัดการในห้องเรียน 7) การวิจัยทางการศึกษา 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 9) มาตรฐานวิชาชีพครูและการประกันคุณภาพการศึกษา 10) คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครู และ 11) การวิเคราะห์ผู้เรียน (Mdn = 5.00)

6.3 รายชื่อวิชาชีพครูปฐมวัย จากลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครูปฐมวัยหรือวิชาเฉพาะของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยทั้ง 9 ประเด็น ควรจัดรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหา ดังนี้

6.3.1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มีรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้คือ 1) การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย 2) จิตวิทยาพัฒนาการเด็กปฐมวัย 3) จิตวิทยาเด็ก 4) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยองค์รวม 5) การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย 6) การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์สังคมของเด็กปฐมวัย 7) การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 8) การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย 9) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย และ 10) วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย (Mdn = 5.00 ; 4.50)

6.3.2 การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน มีรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและชุมชน 2) การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และ 3) การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย (Mdn = 5.00)

6.3.3 การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็ก มีรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และ 2) การศึกษาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย (Mdn = 5.00)

6.1.4 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย มีรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) การศึกษาปฐมวัย 2) การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย และ 3) การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย (Mdn = 5.00)

6.3.5 หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย มีรายวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และ 2) การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย (Mdn = 5.00)

6.3.6 การสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มรายวิชาที่สัมพันธ์กับเรื่องนี้สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดเกือบทุกรายวิชา คือวิชา 1) การสร้างนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย 2) การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 3) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (BBL) 4) เทคนิคการสอนและการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย 5) ดนตรีและนันทนาการสำหรับเด็กปฐมวัย 6) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย 7) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย 8) การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย 9) การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย 10) การพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย 11) การพัฒนาการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย 12) สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และ 13) การบริหารจัดการชั้นเรียน มี

เพียงวิชาภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยเท่านั้นที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกันว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้มาก (Mdn = 5.00; 4.00)

6.3.7 เรื่องการส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะ วิชาชีพครูปฐมวัย มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) เทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับครูปฐมวัย 2) การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย 3) ภาษาอังกฤษสำหรับครูปฐมวัย 4) การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย และ 5) การจัดทำสารนิทัศน์สำหรับครูปฐมวัย (Mdn = 5.00)

6.3.8 เรื่องการพิทักษ์สิทธิเด็ก มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ 1) สิทธิและการคุ้มครองเด็กปฐมวัย และ 2) การศึกษาสำหรับที่เด็กมีความต้องการพิเศษ (Mdn = 5.00)

6.3.9 เรื่องการพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ มีรายชื่อวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาในเรื่องนี้ คือ ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย (Mdn = 4.00)

7. ประสบการณ์วิชาชีพ

ควรกำหนดหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสัดส่วน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 หน่วย ต่อจำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาชีพครูปฐมวัยประมาณ 4 หน่วย (การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ : วิชาชีพภาคทฤษฎี คือ 1 : 4) (Mdn = 4.00)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรี ในช่วง พ.ศ.2515- พ.ศ.2562 พบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามลำดับ และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อไปในอนาคต เมื่อพิจารณาลักษณะพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตร และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. ชื่อหลักสูตร

การกำหนดชื่อหลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรีในระยะแรกเริ่มมีหลักสูตรใช้ชื่อหลักสูตรว่า “อนุปาลศึกษา” แต่ภายหลังได้ปรับเปลี่ยนเป็น “การศึกษามัธยมศึกษา” ซึ่งเป็นชื่อหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะใช้ต่อไปในอนาคต เพราะคำว่า การศึกษามัธยมศึกษาเป็นคำบัญญัติศัพท์ที่เป็นสากล เป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยทุกช่วงวัย โดยในประเทศไทยมีความหมายครอบคลุมเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี 11 เดือน 29 วัน) (กรมวิชาการ. 2546: 3) หรือครอบคลุมเด็กวัยแรกเกิดถึง – 8 ปี ตามการกำหนดของ สมาคมการศึกษามัธยมศึกษาแห่งชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา (National Association for the Education of Young Children) ที่เรียกว่า NAEYC (NAEYC 2005: online) และคำว่า การศึกษามัธยมศึกษายังเป็นเป็นคำบัญญัติตามกฎหมายการศึกษาคือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 9) ดังนั้นหลักสูตรการผลิตครูในมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรีจึงควรใช้ชื่อหลักสูตรว่า “การศึกษามัธยมศึกษา” เพื่อจะได้ตรงกับชื่อการจัดการศึกษาในระดับการศึกษามัธยมศึกษา

2. ลักษณะหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี

ลักษณะหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี มีพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรในแต่ละด้านดังนี้

2.1 ปรัชญาหลักสูตร หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ส่วนใหญ่ยังไม่ได้กำหนดปรัชญาหลักสูตรไว้ เพิ่งจะเริ่มมีการกำหนดในหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2543 แต่ผนวกรวมอยู่ในจุดมุ่งหมายหลักสูตร การปรากฏปรัชญาของหลักสูตรที่ชัดเจน เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545 เป็นต้นมา แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีที่ผ่านมามีส่วนใหญ่อยู่นอกการกำหนดแนวคิดพื้นฐานหรือความคาดหวังของหลักสูตร ที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการกระทำ เนื่องจากการกำหนดปรัชญาหลักสูตรหรือปรัชญาการศึกษา เป็นการกำหนด “แนวความคิดพื้นฐานและความคาดหวังในประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษา ในฐานะที่เป็นหลักการและ เป้าหมายของการจัดการศึกษา” (ศักดิ์ชัย นิริญทิว. 2541: บทสรุป) ซึ่งการไม่กำหนดปรัชญาหลักสูตรอาจเนื่องมาจากไม่ได้มีกำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร เพราะเมื่อศึกษาหลักเกณฑ์มาตรฐานว่าด้วยหลักสูตรระดับปริญญาตรีปีพ.ศ.2517 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีทางการศึกษา พ.ศ.2521 พบว่าไม่มีการกำหนดเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาหลักสูตร แต่อย่างไรก็ตามในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ.2525 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2532 ได้มีการกำหนดกรอบเกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไว้ (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545: 28-32) แต่หน่วยงานที่พัฒนาหลักสูตรในช่วงปี พ.ศ. 2525-2541 ก็ยังคงไม่ให้ความสำคัญกับการกำหนดปรัชญาหลักสูตร จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงหลังการปฏิรูปการศึกษาจึงได้มีการกำหนดปรัชญาหลักสูตร ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2542 ที่มีการกำหนดกรอบเกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไว้ (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 :35)

เมื่อพิจารณาสาระปรัชญาที่ปรากฏในหลักสูตรที่ผ่านมา ซึ่งได้แก่สาระ 1) ด้านการศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาวิชาชีพ 2) ด้านวิชาชีพ ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งพัฒนาเด็กบนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก ภายใต้บริบทแวดล้อมเด็ก และ 3) ด้านการพัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ทักษะการปฏิบัติงานครู และจรรยาบรรณวิชาชีพ จะเห็นว่าสาระปรัชญาดังกล่าวมุ่งพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีเจตคติที่ดีตลอดจนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ซึ่งสอดคล้องกับที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2542 ระบุเกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรว่ามุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการคิด และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2545: 37)

เมื่อพิจารณาพื้นฐานแนวคิดสาระของปรัชญาพบว่า หลักสูตรที่ผ่านมามีลักษณะปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน คือมีการนำเอาประเด็นต่างๆ ของปรัชญามากกว่าหนึ่งปรัชญามาผสมผสานกัน โดยหลักสูตรส่วนใหญ่จะผสมผสานระหว่างปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ที่ว่าแต่ละวัฒนธรรมมีความรู้ ทักษะ ความเชื่อ อุดมการณ์ที่เป็นแกนกลางหรือเป็นหลัก ทุกคนในวัฒนธรรมนั้นควรรู้สิ่งเหล่านี้ และระบบการศึกษามุ่งถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้โดยอาศัยประสบการณ์ และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ และปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ที่เน้นในเรื่องชีวิตและสังคม (บุญชม ศรีสะอาด. 2546: 23; ทิศนา ขัมมณี. 2548: 25-28) ส่วนแนวโน้มปรัชญาหลักสูตรในอนาคตก็ยังคงมีลักษณะปรัชญาหลักสูตรแบบผสมผสาน โดยเน้นปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism) เป็นหลักในการผสมผสาน การที่หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยกำหนดปรัชญาแบบผสมผสานนั้นน่าจะมาจากความเชื่อที่ว่า “ปรัชญาการศึกษาแต่ละปรัชญาล้วนมีแง่มุมและมีจุดเด่นกันไปคนละแบบ จึงเกิดมีการนำเอาประเด็นต่างๆ ของปรัชญามากกว่า 1 ปรัชญา มาผสมผสานกัน เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ต้องการ และการผสมผสานที่ดีจะต้องมีลักษณะที่กลมกลืน คือประเด็นที่นำมาผสมผสานจะต้องไม่มีความขัดแย้งกัน” (ทิศนา ขัมมณี. 2548: 28)

การกำหนดปรัชญาของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีเริ่มปรากฏหลังจากที่ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการคิดค้นทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องกำหนดปรัชญาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่มีสมรรถนะการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วโดยปราศจากพรมแดนที่ส่งผลให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมข้อมูลข่าวสารหรือสังคมสารสนเทศ (Information Society) ซึ่งเป็นสังคมที่มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสารสนเทศสูง (รัตนา ณ ลำพูน. 2549: ออนไลน์) โดยมุ่งผลิตครุปฐมวัยให้เป็นผู้ที่รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลงที่สรุปว่า “สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันผลักดันให้ครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะสูง ซึ่งไม่จำเพาะเพียงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนเท่านั้น แต่จะต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เผชิญสถานการณ์ของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูจึงจำเป็นต้องกำหนดสมรรถนะของครูให้เหมาะสมกับยุคสมัยการปฏิรูปการศึกษา” (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์; และพรทิพย์ แข่งขัน. 2551: (ค)) ซึ่งการพัฒนาครูให้เป็นผู้ที่รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนและ

สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เผชิญสถานการณ์ของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้นั้นจำเป็นต้องกำหนดปรัชญาหลักสูตรโดยอาศัยการผสมผสานแนวคิดปรัชญามากกว่าหนึ่งปรัชญา ซึ่งการผสมผสานปรัชญาหลักสูตรจากปรัชญาสารัตถนิยม พิพัฒน์นิยม และปรัชญาปฏิรูปนิยม ในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่ผ่านมานั้นเป็นปรัชญาที่สามารถนำมาผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนคือมุ่งให้ผู้เรียนมีทั้ง ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม อันเป็นแก่นสำคัญซึ่งสังคมนั้นเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม สมควรที่จะรักษาและสืบทอดต่อไป และผู้เรียนสามารถนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ สามารถพัฒนาตนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างฉลาดและมีความสุข และพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมและการปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข: 29-30; ทิศนา แคมมณี. 2548: 25-28) เมื่อพิจารณาแนวโน้มของปรัชญาหลักสูตรในอนาคตที่ควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบผสมผสานโดยเน้น“ปรัชญาพิพัฒน์นิยม” เป็นหลักในการผสมผสานนั้นเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมในอนาคตที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป เพราะปรัชญาพิพัฒน์นิยมนอกจากจะเน้นในเรื่องการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะ ยังเห็นว่าสิ่งทั้งหลายมีการเปลี่ยนแปลง การศึกษาต้องสามารถทำให้คนพัฒนาทันกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างฉลาดและมีความสุข (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข: 30 ;ทิศนา แคมมณี. 2548: 27)

2.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในระยะแรกเริ่ม(หลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2531) เน้นจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาชีพ ส่วนหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมาทุกหลักสูตรจะปรากฏจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครบทั้งด้าน ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะวิชาชีพ และเจตคติต่อวิชาชีพ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตรที่เหมาะสม เพราะ “ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นควรครอบคลุมทั้งด้าน ความรู้ ทักษะ และด้านเจตคติ” (Cannon; & Newble. 2000: 150) การที่หลักสูตรในระยะแรกเริ่ม (หลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ. 2531) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไม่ครอบคลุมทุกด้านโดยส่วนใหญ่จะปรากฏจุดมุ่งหมายด้านความรู้ทางวิชาชีพอาจจะเนื่องมาจากไม่มีเกณฑ์มาตรฐานควบคุม เพราะเกณฑ์มาตรฐานว่าด้วยหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ.2517 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา พ.ศ.2521 ยังไม่มีการกำหนดเกณฑ์ในเรื่องปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักสูตร ต่อมาเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2532 ได้มีการกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยมุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติและสอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพของสาขานั้นๆ และต่อมาในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2542 ยังได้ระบุเกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพิ่มเติมจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2532 ไว้อย่างชัดเจนขึ้น คือ มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการคิด

และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2545: 26-37) ดังนั้นหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมาจึงมีสาระของจุดมุ่งหมายหลักสูตรครอบคลุมทุกด้าน และเพิ่มเติมสาระของจุดมุ่งหมายหลักสูตรให้สอดคล้องกับเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาเช่น ความรู้ทางด้านวิชาชีพในหลักสูตรหลังการปฏิรูปการศึกษาจะเพิ่มเติมในเรื่องความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดการศึกษาปฐมวัย และการรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ส่วนด้านทักษะวิชาชีพคุณนั้นปรากฏว่าในหลักสูตร 5 ปี ได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพิ่มเติมในด้านทักษะการคิดในแบบต่าง การพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน เช่นทักษะในการสื่อสาร และมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองโดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริงในวิชาชีพ และพัฒนาตนเองเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูง ในขณะที่ด้านเจตคติต่อวิชาชีพยังคงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีศรัทธาในวิชาชีพ และใฝ่รู้เช่นเดียวกับหลักสูตรที่ผ่านมา และเพิ่มเติมในเรื่องการพัฒนาตนเอง การยึดมั่นในมาตรฐาน ตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ และการมีจิตสาธารณะ

ส่วนแนวโน้มจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครูศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาตรีในอนาคตที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับ 1) จุดมุ่งหมายหลักสูตรสมบูรณ์แบบอุดมศึกษา 2) ปลุกฝังจิตสำนึกความเป็นครู ความมีจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 3) นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัยในสัดส่วน ร้อยละ 90 4) นำไปสู่การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อคุณลักษณะที่บัณฑิตควรมีในสัดส่วนร้อยละ 10 5) ฝึกการคิดแบบไตร่ตรอง และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการจัดทำสารนิทัศน์ และ 6) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งสาระดังกล่าวเป็นจุดมุ่งหมายที่พัฒนาคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ทั่วไปและความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะวิชาชีพ เจตคติต่อวิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่ครูในอนาคตซึ่งเป็นครูในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงควรมีคุณลักษณะดังกล่าว “เพราะครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (พิมพันธ์ เดชะคุปต์; และพรทิพย์ แข่งขัน. 2551: 1) และคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในอนาคตดังกล่าวเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ซึ่งระบุไว้ว่าหลักสูตรระดับปริญญาตรี จะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติในวิชาชีพ และพื้นฐานความรู้ภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี และการวิจัยที่จำเป็นต่อการศึกษาด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552: 15) โดยกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาหลักสูตรใหม่ ซึ่งจะรับนักศึกษาครั้งแรกตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 เป็นต้นไป หรือถ้ามีหลักสูตรที่เปิดสอนอยู่แล้วต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับประกาศเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ภายในปีการศึกษา 2555 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552: 3) นอกจากนี้ครูปฐมวัยของไทยในอนาคตต้องมีมาตรฐานคุณภาพในระดับครูมืออาชีพ เพราะ

ประเทศไทยได้มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูไว้ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 โดยกำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้านประกอบด้วย 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน (พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546: 17) ทำให้แนวโน้มของจุดมุ่งหมายหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตเน้นในเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ หรือมาตรฐานในการปฏิบัติตนเพิ่มเติมจากหลักสูตรที่ผ่านมา เพราะวิชาชีพครูในปัจจุบันและอนาคตเป็นวิชาชีพควบคุมผู้ที่ประกอบอาชีพครูจะต้องได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ครูปฐมวัยในปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู ซึ่งใบประกอบวิชาชีพครูจะควบคุมจรรยาบรรณวิชาชีพของครู หากครูกระทำผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูสภามีอำนาจในการลงโทษในกรณีกระทำความผิดจริง โทษนั้นสถานเบาสุดไปหาหนักสุด ได้แก่ 1) ตักเตือน 2) ภาคทัณฑ์ 3) พักใช้ใบอนุญาต (ไม่เกิน 5 ปี) 4) เพิกถอนใบอนุญาต (5 ปี) (พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546: 15-18)

2.3 โครงสร้างหลักสูตร หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป 2) หมวดวิชาเฉพาะที่ประกอบด้วยหมวดวิชาวิชาชีพครู หมวดวิชาวิชาชีพครูปฐมวัย หมวดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ และ 3) หมวดวิชาเลือกเสรี โดยหมวดวิชาที่มีจำนวนหน่วยกิตมากที่สุดคือหมวดวิชาเฉพาะที่ประกอบด้วยหน่วยกิตรวมของหมวดวิชาวิชาชีพครู หมวดวิชาวิชาชีพครูปฐมวัย และหมวดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งมีจำนวนหน่วยกิตเฉลี่ย 101.20 หน่วยกิต รองลงมาคือหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปมีจำนวนหน่วยกิตเฉลี่ย 35.87 หน่วยกิต และที่น้อยที่สุดคือ หมวดวิชาเลือกเสรีมีจำนวนหน่วยกิตเฉลี่ย 6.67 หน่วยกิต และเมื่อพิจารณาโครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีแต่ละหลักสูตร พบว่าหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปทุกหลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และหมวดวิชาเฉพาะในหลักสูตร 4 ปี มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต หรือในหลักสูตร 5 ปี มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 114 หน่วยกิต ส่วนวิชาเลือกเสรีส่วนใหญ่มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต มีเพียงหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2515 พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2525 และพ.ศ. 2541 เท่านั้นที่จำนวนหน่วยกิตวิชาเลือกเสรี 5 หน่วยกิต ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรในช่วงที่ปรากฏหลักสูตรก็เป็นไปตามข้อกำหนดของเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ทุกหลักสูตร (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545: 25-38) แสดงว่าสัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร ครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มีสัดส่วนโครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ในยุคนั้นๆ

ส่วนแนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี ควรมีจำนวน หน่วยกิตคือหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต วิชาชีพครูไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต วิชาชีพครูปฐมวัยหรือวิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า 74 หน่วยกิต คิดเป็นสัดส่วนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป : วิชาชีพครู : วิชาชีพครูปฐมวัย เท่ากับ 30 หน่วยกิต : 50 หน่วยกิต : 74 หน่วยกิต (3 : 5 : 7 หน่วย)

ซึ่งเป็นแนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยประการหนึ่งคือ วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุม ผู้ที่จะประกอบอาชีพครูจำเป็นต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู โดยครูที่สำเร็จการศึกษาในอนาคตต้องจบการศึกษาจากหลักสูตรการผลิตครูที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากคุรุสภาจึงจะได้ใบประกอบวิชาชีพ โดยคุรุสภากำหนดมาตรฐานหลักสูตรในด้านโครงสร้างหลักสูตรไว้ว่าจะต้องมีจำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาชีพครู ไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาเฉพาะด้าน ไม่น้อยกว่า 74 หน่วยกิต 4) หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต (ประกาศคุรุสภาเรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ 2549 : เอกสารแนบท้ายประกาศหน้า 1) ซึ่งแนวโน้มของโครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา และความเหมาะสมอีกประการหนึ่งคือแนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตจะมีการเพิ่มจำนวนหน่วยกิตในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยเพิ่มมากขึ้นเป็น 74 หน่วยกิต ซึ่งจากเดิมมีหน่วยกิตเฉลี่ย 56.73 หน่วยกิต แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตจะให้ความสำคัญกับความรู้และทักษะทางวิชาชีพครูปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่เน้นการนำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัยในสัดส่วนร้อยละ 90 และสอดคล้องกับการแก้ปัญหาการผลิตครูของประเทศไทยที่ผ่านมาในประเด็นปัญหาเรื่องความรู้ในเนื้อหาของบัณฑิตไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาไทยจึงมุ่งแก้ปัญหาด้วยการเสนอเพิ่มเนื้อหาวิชาเอก โดย ปรับปรุงเนื้อหาให้เข้มข้นลึกซึ้ง และจริงจังขึ้นด้วยการเพิ่มจำนวนหน่วยกิตในวิชาเอก (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548: 89)

2.4 รายชื่อวิชา รายชื่อวิชาที่ปรากฏในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจนถึงปัจจุบันจำแนกตามหมวดวิชา เมื่อนำรายชื่อมาจัดกลุ่มวิชา มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.4.1 รายชื่อวิชาของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปจำแนกตามกลุ่มวิชา มีรายชื่อวิชาที่หลากหลาย สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ที่ระบุให้หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป เป็นหมวดวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลมีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548: 9)

2.4.2 รายชื่อวิชาของหมวดวิชาชีพครูจำแนกตามกลุ่มวิชา มีรายชื่อวิชาที่เน้นเกี่ยวกับ การศึกษาและความเป็นครู และการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับแสดงให้เห็นว่ากลุ่มวิชาในหมวดนี้เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการเป็นครูและมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน

2.4.3 รายชื่อวิชาของหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยจำแนกตามกลุ่มวิชา มีรายชื่อวิชาที่เน้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย ตามลำดับแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย

เมื่อพิจารณารายชื่อวิชาที่มีลักษณะวิชาเหมือนกันในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับ พบว่าเกือบทุกหลักสูตรให้ความสำคัญกับลักษณะวิชาศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย รองลงมาคือรายวิชาที่ปรากฏในหลักสูตรส่วนใหญ่ คือ วิชาการศึกษาแก่ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิชาศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นวิชาที่สอดคล้องกับกิจกรรมหลักในระดับปฐมวัย ดังนั้นครูปฐมวัยควรมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ส่วนลักษณะวิชาสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยเพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยของการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กต้องการประสบการณ์การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้จึงเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ก: 77) และสำหรับลักษณะวิชาการศึกษาสำหรับผู้ปกครองจัดได้ว่าเป็นอีกรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญเพราะผู้ปกครองและครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กให้เติบโตรอบด้านอย่างมีคุณภาพ (ฉันทนา ภาคบงกช; และคณะ. 2541: 2) ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรมีความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ส่วนแนวโน้มของรายชื่อวิชาในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในอนาคต รายชื่อวิชาส่วนใหญ่เป็นชื่อวิชาที่เคยปรากฏในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่ผ่านมา มีเพียงรายวิชาบางวิชาที่เพิ่มเติม คือในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปมีรายชื่อวิชาที่เพิ่มเติม คือ 1) การอนุรักษ์ความเป็นไทย 2) การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การพัฒนาจิตสาธารณะ 4) การพัฒนาจิตและมารยาทสากล 5) การพัฒนาต้นสู่การเป็นบัณฑิตอุดมคติไทย และ 6) ภาษาและจริยธรรมสากล หมวดวิชาชีพครูมีรายวิชาที่เพิ่มเติมคือ 1) มาตรฐานวิชาชีพครู และการประกันคุณภาพการศึกษา และ 2) การวิเคราะห์ผู้เรียน ส่วนในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยมีรายชื่อวิชาที่เพิ่มเติม คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและชุมชน 2) การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย 3) การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย 4) การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย 5) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (BBL) 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) เทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับครูปฐมวัย 8) การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย 9) การจัดทำสารนิทัศน์

สำหรับครูปฐมวัย และ 10) ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย ซึ่งรายชื่อวิชาที่เพิ่มเติมเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาที่สอดคล้องกับ“สภาวะการณ์และปัจจัยต่างๆ ซึ่งคาดว่าจะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมไทยในอนาคต และต่อเนื่องมาถึงอุดมศึกษา ในประเด็นผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต รวมทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2550ข: 1) เพราะการพัฒนาประเทศในอนาคตตั้งอยู่บนฐานของพันธกิจและเป้าหมายที่เหมาะสมกับยุคสมัยและมีความก้าวหน้า มีสมดุลกับพลวัตการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดพันธกิจ 4 ด้าน คือ พัฒนาค้น สร้างเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและพัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคน พัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน รักษาฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบธรรมาภิบาลทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งหมดนี้เป็นเป้าหมายระดับประเทศในช่วง 5 ปีข้างหน้า ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเป้าหมายที่อุดมศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการพัฒนาคนพัฒนาความรู้ และบทบาทของอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2550ข: 12-13) ซึ่งจากแนวโน้มรายวิชาที่เพิ่มเติมจากหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่ผ่านมาจะสอดคล้องกับนโยบายที่กล่าวมา โดยพัฒนาผู้เรียน พัฒนาความรู้ เพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจโดยรวม ด้วยการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นบัณฑิตอุดมคติไทย ซึ่งมีคุณลักษณะดังนี้ 1) มีความรู้ ทักษะ ด้านวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิต 2) มีคุณธรรม จริยธรรม วินัยความรับผิดชอบและความเป็นผู้นำ 3) มีสติปัญญาและวิจารณญาณ มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบและสามารถแก้ไขปัญหาได้ 4) เข้าใจความเป็นจริงของสังคมไทย และสังคมโลก รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง การแข่งขันในระดับสากล และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข 5) ความเป็นประชาธิปไตย 6) มีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในความเป็นไทย สามารถใช้ภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาประเทศ 7) ตระหนักในคุณค่า ทรัพยากร ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 8) มีจิตสำนึกและศักยภาพในการสร้างงาน 9) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี (มหาวิทยาลัยบูรพา. 2553: ออนไลน์) พร้อมทั้งมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง"การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ" (สุเมธ แสงนิมนวล. 2546: ออนไลน์; อ้างอิงจาก ป.อ.ปยุตโต. 2541) การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยสามารถนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่ประชาชนชาวไทยได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญาของการดำรงชีวิต เพราะหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาของการดำรงชีวิตด้วยทางสายกลาง มีผลตั้งแต่ระดับ

ปัจเจกบุคคลครอบครัว ชุมชน ไปถึงประเทศ โดยมีเป้าประสงค์ในการเชื่อมโยงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองที่มีความสมดุล มั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีหลักการของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ทั้งนี้มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ความรอบรู้คุณธรรม และความเพียร (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2550ข: 35) การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นรายวิชาหนึ่งที่ จำเป็นสำหรับครูปฐมวัยในอนาคตเพื่อที่จะได้ “เป็นผู้นำให้ปฏิบัติ วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ ใหม่ รวมทั้งประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติของผู้เรียน อีกทั้งยังนำไปสู่การ ปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2550ข: 35) เช่นเดียวกับบัณฑิตในสาขาอื่น

นอกจากการพัฒนา นักศึกษาครูสาขาการศึกษาปฐมวัยทั้งด้านการพัฒนา ผู้เรียนและพัฒนาความรู้เพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมดังได้กล่าวมาแล้ว นักศึกษาครู สาขาการศึกษาปฐมวัยควรจะได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและทักษะวิชาชีพครูโดย เพิ่มเติมรายวิชาเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครูและการประกันคุณภาพการศึกษา และการ วิเคราะห์ผู้เรียน ซึ่งรายวิชาเหล่านี้จัดได้ว่ามีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานครูในอนาคตเพราะ สังคมไทยในปัจจุบันและอนาคตได้มีการกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งออกเป็น กฎหมายใช้บังคับ (พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2546. 2546: 17) และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ(มาตรา 47) และให้จัดการเรียนรู้ ที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญโดยในการจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้ สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (มาตรา 24 (1)) (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 12; 23) ครูปฐมวัยในอนาคตจึงต้อง เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครูและการประกันคุณภาพการศึกษา และ สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

เมื่อพิจารณาแนวโน้มรายชื่อวิชาที่เพิ่มในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยของ หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคต พบว่าส่วนใหญ่เป็นรายวิชาที่มุ่งพัฒนาความรู้และทักษะ วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูปฐมวัย ซึ่งแต่ละรายวิชามีความสำคัญต่อการ ปฏิบัติงานในหน้าที่ครูปฐมวัย ซึ่งได้แก่รายวิชาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับ ครอบครัวและชุมชน และการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย เป็น รายวิชาที่สำคัญเพราะสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ อิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อ พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยจึงขึ้นอยู่กับบทบาทของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว (พัชรวิ สานแก้ว. 2536: 126) ครอบครัวและโรงเรียนจึงมีภาระหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็ก และไม่สามารถจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าปราศจากความเข้าใจ การสนับสนุน และ

การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้ปกครองและครูจะต้องรู้จักเด็กทุกด้านทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน เพื่อจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (Leeper; Othres. 1979 :373) ส่วนรายวิชา ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับครูปฐมวัย การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย และภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย เป็นความรู้และทักษะวิชาชีพที่จำเป็นสำหรับครูปฐมวัยในอนาคต เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันและอนาคตเป็นสังคมข้อมูลข่าวสารหรือสังคมสารสนเทศ (Information Society) ที่มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสารสนเทศสูง ลักษณะดังกล่าวเป็นความเปลี่ยนแปลงที่น่าสังคมไปสู่การเป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge – Based Society) ที่ความรู้เป็นหัวใจสำคัญในการนำไปสู่การดำเนินชีวิต ซึ่ง “ความรู้จะมีมากมาย หลากหลายจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษายุคใหม่ ต้องมีความสามารถในการจำแนกแยกแยะ ประเภทข้อมูล และรู้จักการเลือกใช้อุปกรณ์ที่ถูกต้อง และต้องเป็นผู้รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง” (จิรวพันธ์ วิริงกร. 2549: ออนไลน์) นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ปฐมวัยจึงควรมีความรู้ ความสามารถดังที่กล่าวมาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต ส่วนรายวิชาที่เหลือคือ การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย การจัดการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (BBL) การบริหารจัดการชั้นเรียน เป็นรายวิชาที่ช่วยให้ครู ปฐมวัยนำความรู้สู่การปฏิบัติวิชาชีพครูปฐมวัยได้จริง ซึ่งรายวิชาเหล่านี้สอดคล้องกับแนวโน้มของ จุดมุ่งหมายหลักสูตรครุศึกษาศาสตร์ปฐมวัยในอนาคตในด้านการนำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัย

2.5 ลักษณะวิชา จากการศึกษาลักษณะวิชาในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับของ แต่ละหลักสูตรตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน เปรียบเทียบกับมาตรฐานครุศึกษาศาสตร์ปฐมวัย ของสมาคม การศึกษาศาสตร์ปฐมวัยแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา (NAEYC) ปรากฏว่าลักษณะวิชาบังคับใน หมวดวิชาชีพครูปฐมวัย มีสาระตรงตามมาตรฐานครุศึกษาศาสตร์ปฐมวัยของ NAEYC ทั้ง 5 มาตรฐาน คือ 1) การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 2) การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและ ชุมชน 3) การประเมินภาพ 4) การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก และ 5) การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ โดยปรากฏจำนวนรายวิชา และสาระแต่ละมาตรฐานดังนี้

2.5.1 ด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า มีสาระ เกี่ยวข้องกับ จิตวิทยา พัฒนาการเด็ก การเรียนรู้ของเด็ก การจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็ก ปฐมวัย การดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็ก และการส่งเสริมสนับสนุนและสร้างบรรยากาศให้เด็ก เกิดการเรียนรู้ โดยสาระที่ปรากฏมากที่สุดในทุกหลักสูตร คือพัฒนาการเด็ก รองลงมาคือ การดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็กซึ่งมีปรากฏในเกือบทุกหลักสูตร ซึ่งลักษณะวิชาเหล่านี้ช่วยให้ ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่ เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้เด็กพัฒนา จนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น (กรมวิชาการ. 2546ก: 3-4)

2.5.2 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน พบว่ามีสาระที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ในเรื่องการสนับสนุนครอบครัวเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัว ส่วนสาระด้านชุมชนสัมพันธ์ก็มีปรากฏในหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตั้งแต่ปีพ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ปรากฏสาระเรื่องนี้เกือบทุกหลักสูตรยกเว้นหลักสูตรในปี พ.ศ. 2546 เพียงหลักสูตรเดียว การที่สาระเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนมีปรากฏในหลักสูตรส่วนใหญ่โดยเฉพาะในปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากเนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ อิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยจึงขึ้นอยู่กับบทบาทของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว (พัชรี สวนแก้ว. 2536: 126) ครอบครัวและโรงเรียนจึงมีภาระหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็กร่วมกันดังที่กล่าวมาแล้ว และควรทำความเข้าใจไปกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยการเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง แล้วขยายออกไปสู่บุคคล และสถาบันอื่นๆ ภายในชุมชน

2.5.3 ด้านการประเมินภาพ พบว่าวิชาบังคับในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย สาระส่วนใหญ่ที่ปรากฏ คือ การประเมินและการประเมินผล รองลงมาคือการบันทึกพฤติกรรมและการสังเกต ส่วนสาระที่ปรากฏในหลักสูตรระยะแรกเริ่ม และไม่ปรากฏในหลักสูตรหลังปี พ.ศ. 2530 อีกเลยคือ การแปลความหมายพฤติกรรม และการศึกษาเด็ก จะเห็นว่าสาระส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหลักสูตรซึ่งได้แก่สาระเกี่ยวกับ การประเมินและการประเมินผล การสังเกต และบันทึกพฤติกรรมนั้นเป็นสาระที่ครอบคลุมในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ดังที่ ครอนบัคกล่าวไว้ว่า “การประเมินเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมกระบวนการวัดและประเมินตัวเด็ก เน้นการใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2545: 16; อ้างอิงจาก Cronbach. 1990) แต่วิธีที่ง่ายต่อการปฏิบัติและนิยมกันมากคือ การสังเกต ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ (กรมวิชาการ. 2546ก: 75) ส่วนในเรื่องการแปลความหมายพฤติกรรมและการศึกษาเด็กนั้นอาจจะไม่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร หลังปีพ.ศ. 2530 แต่จากการศึกษาเครื่องมือการสังเกต จะพบว่ามีเรื่องการแปลความหมายพฤติกรรมอยู่ด้วย และนอกจากนี้การสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเด็ก แต่อย่างไรก็ตามหลักสูตรในอนาคตน่าจะเพิ่มเติมสาระเกี่ยวกับการศึกษาเด็กให้มากยิ่งขึ้น เพื่อครูปฐมวัยจะได้ศึกษาและเฝ้าสังเกตได้อย่างครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน เพราะการศึกษาเด็กจะต้องมีวิธีการศึกษาที่มีเหตุผล มีระเบียบแบบแผนและใช้วิธีการศึกษาอย่างรอบคอบถูกต้องและนำผลที่ได้มาตีความหมายโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม วิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษาเด็กมีความยากง่ายแตกต่างกัน และผลของการศึกษาจะเชื่อถือได้เพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษาด้วย ซึ่งวิธีในการศึกษาเด็กได้แก่ การสังเกต (Observation) การบันทึกกรายงานพฤติกรรมของเด็ก (Anecdotal Reports) การศึกษาจากประวัติของเด็ก (Autobiographic) การใช้แบบสอบถามและตรวจสอบ

(Questionnaire and Check list) การสัมภาษณ์ (Interview) การใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) การให้เด็กระบายความรู้สึกออกมาเมื่อเห็นสิ่งเร้า (Projective Techniques) วิธีการทดลอง (Experimental Techniques) การศึกษาจากสภาพร่างกายและจิตใจ (Psychophysical Studies) และการศึกษารายกรณี (Case Studies) (ฉวีวรรณ กิณวงศ์. 2533: 15-19)

2.5.4 ด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก พบว่าประกอบด้วยสาระในด้าน

2.5.4.1 การประสานสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ปรากฏสาระในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กมากที่สุด ส่วนสาระในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภาษาท้องถิ่นของเด็กและเรื่องการประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ มีปรากฏในหลักสูตรในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน จากสาระที่ปรากฏในหลักสูตรดังที่ได้กล่าวมา จัดได้ว่าเป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย เพราะว่าอิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยขึ้นอยู่กับบทบาทของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว (พัชรี สวนแก้ว. 2536: 126) ครอบครัวและโรงเรียนจึงมีภาระหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็กร่วมกัน และหลักสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่นมีความสุข (กรมวิชาการ. 2546ก: 4)

2.5.4.2 การใช้วิธีการส่งเสริมพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าทุกหลักสูตรมีสาระเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญและเรื่องความรู้และทักษะในการใช้สื่อ ส่วนสาระที่ปรากฏในบางหลักสูตรได้แก่ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและทักษะในการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสาระดังกล่าวที่ปรากฏในหลักสูตรเป็นสาระที่สำคัญที่สร้างเสริมให้ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 (กรมวิชาการ. 2546ก: 40-41) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงอายุว่าต้องจัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะ ระดับพัฒนาการ และลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า มีโอกาสลงมือกระทำ เคลื่อนไหว สำรวจ สังเกต ทดลอง เล่น สืบค้น คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้สอนต้องกำหนดการจัดประสบการณ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมในหลักสูตรสถานศึกษาของตน โดยผู้สอนในระดับปฐมวัยควรจัดเตรียมสื่อและแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ เหมาะกับวัย พัฒนาการของเด็ก รวมทั้งบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ อาจจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเด็กมาใช้ให้เป็นประโยชน์

2.5.4.3 การเข้าใจสาระการเรียนรู้ในระดับการศึกษาปฐมวัย ปรากฏสาระเกี่ยวข้องกับ ภาษาสำหรับเด็ก คณิตศาสตร์สำหรับเด็ก พลศึกษาสำหรับเด็ก วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก สังคมศึกษาสำหรับเด็ก กิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก กิจกรรมกลางแจ้ง ดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก ศิลปะสำหรับเด็ก นาฏศิลป์สำหรับเด็ก และคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยสาระที่ปรากฏมากที่สุดและปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจนถึงปัจจุบันเกือบทุกหลักสูตร คือดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก รองลงมาคือสาระเกี่ยวกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กและภาษาสำหรับเด็ก จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรีได้กำหนดสาระที่ช่วยให้ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ในระดับการศึกษาปฐมวัยได้อย่างหลากหลาย เพื่อจะได้สามารถจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะสาระที่พบว่าปรากฏมากที่สุดคือสาระเกี่ยวกับดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก และกิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กนั้นเป็นสาระที่มีความสำคัญมาก เพราะ ดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก และกิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกๆ ด้าน ครูสามารถนำกิจกรรมดนตรี เพลง และกิจกรรมการเคลื่อนไหวมาใช้จัดกิจกรรมให้เด็กได้ในทุกสาระวิชาเนื่องด้วยเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี และยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ดนตรียังช่วยพัฒนาด้านการตอบสนองทางอารมณ์ของเด็ก เนื่องจากประสบการณ์ดนตรีช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ ช่วยพัฒนาด้านร่างกาย เนื่องจากประสบการณ์ทางดนตรีเกี่ยวข้องกับการร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี การเข้าจังหวะ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อต่างๆ ดีขึ้น (ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2541: 21) การสอนดนตรีจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็ก เพราะดนตรีเป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย สังคม อารมณ์-จิตใจ และสติปัญญา (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542: 106) ส่วนกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่สามารถจัดควบคู่กับกิจกรรมดนตรีได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์ อื่นๆ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ (กรมวิชาการ. 2540: 31)

2.5.4.4 การสร้างหลักสูตรได้อย่างมีความหมาย พบว่า ปรากฏสาระในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตร และการสร้างเสริมเด็ก โดยสาระที่ปรากฏมากที่สุด คือ เรื่องการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร และการสร้างเสริมเด็ก ส่วนเรื่องการประเมินหลักสูตรเพิ่งเริ่มมีปรากฏในหลักสูตรปีพ.ศ. 2547 จากผลการวิจัยจะเห็นว่าครูปฐมวัยต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร สามารถพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างเสริมเด็ก และมีความสามารถในการประเมินหลักสูตรได้ ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพ.ศ. 2546 ได้ระบุว่าการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมเป็นหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่

สำคัญประเด็นหนึ่ง โดยจัดทำคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพ.ศ. 2546 ที่มีคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในระดับการศึกษาปฐมวัย และในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้ระบุว่า การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น (กรมวิชาการ. 2546ก: 5)

2.5.5 การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ ประกอบด้วยสาระในเรื่อง จรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ นโยบายและระบบทางการศึกษาปฐมวัย ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย การค้นหาความรู้ การพัฒนาทักษะวิชาชีพครู และการเป็นปากเสียงแทนเด็ก ในฐานะนักวิชาชีพ โดยสาระที่ปรากฏมากที่สุดและพบทุกหลักสูตรคือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย รองลงมาคือ การค้นหาความรู้ และสาระที่มีปรากฏน้อยที่สุดคือ การเป็นปากเสียงแทนเด็กในฐานะนักวิชาชีพ ส่วนสาระเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพเพิ่งเริ่มปรากฏในหลักสูตร 5 ปี จากผลการวิจัยจะเห็นว่าหลักสูตรครุศึกษามหาวิทยาลัยเป็นหลักสูตรที่หล่อหลอมให้ครูปฐมวัยมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย เป็นผู้ที่มีความใส่ใจในการค้นหาความรู้ตลอดจนมีทักษะในการค้นหาความรู้ พร้อมทั้งได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพครู และส่งเสริมให้ตระหนักถึงการพิทักษ์สิทธิหรือการเป็นปากเสียงแทนเด็กในฐานะนักวิชาชีพ ซึ่งประเด็นเรื่องการพิทักษ์สิทธิเด็กนี้เพิ่งปรากฏหลังจากที่มีการปฏิรูปการศึกษา และควรเพิ่มมากขึ้นในอนาคตเนื่องจากสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทำให้ประเทศประสบกับปัญหาสังคมที่ทวีความรุนแรงและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็ก พบว่าเด็กถูกละเมิดสิทธิจนกลายเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพ (ปัทมา แสงสะอาด. 2547: 1) แม้ว่าความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงกฎหมายและบริการต่างๆ จะช่วยให้เด็กส่วนใหญ่ในประเทศไทยมีชีวิตที่ดีขึ้น และได้รับการปกป้องคุ้มครองมากขึ้น แต่ยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้รับผลจากความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว (องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ. 2553: ออนไลน์) ครูปฐมวัยซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานกับเด็กปฐมวัยจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลคุ้มครองเด็ก ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (2546: 9-11) ที่ระบุว่า การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (มาตรา 22) โดยผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพจะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งต่อนักงานเจ้าหน้าที่ และระบุว่าครูที่มีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นลูกศิษย์ หากเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ จะต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มี

หน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (มาตรา 29) ดังนั้นครูปฐมวัยจึงควรได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก และปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองหรือพิทักษ์สิทธิเด็ก เพื่อจะได้ดูแล คุ้มครองเด็กและรณรงค์เพื่อเด็ก

ส่วนแนวโน้มลักษณะวิชาของหลักสูตรครุศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในอนาคตที่เพิ่มเติมจากหลักสูตรครุศึกษาศาสตร์ที่ผ่านมามีสาระที่สอดคล้องกับรายวิชาที่มีแนวโน้มเพิ่มเติมจากหลักสูตรที่ผ่านมา คือ ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปเพิ่มเติมลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับสภาวะการณ์สังคมไทยในอนาคตซึ่ง “พลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาร่วมของทุกประเทศ ประเทศไทยพึ่งพิงพลังงานนำเข้าสูง ส่งผลต่อเศรษฐกิจประเทศ เนื่องจากราคาพลังงานโดยเฉพาะน้ำมันเพิ่มขึ้นต่อเนื่องและจะไม่ถูกลง การใช้พลังงานจากฟอสซิลสร้างปัญหาเรือนกระจก ส่งผลต่อความอยู่รอดของมนุษยชาติ การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องสร้างความตระหนักการอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ” (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2550ข: 4) นอกจากสภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานแล้วประเทศไทยยังได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในที่ผ่านมา คือ สังคมไทยมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในเชิงของความยั่งยืน เรายังขาดภาวะสมดุล ยังมีปัญหาที่ต้องดูแลแก้ไข บางเรื่องก็อยู่ในขั้นวิกฤต อันมีเหตุทั้งที่เกิดจากสภาพภายในสังคมเราเอง และจากการคล้อยตามกระแสการวิวัฒนาการของโลก ทั้งนี้ประเด็นปัญหาใหญ่ๆ ที่ควรมีการทบทวน เพื่อให้เกิดความตระหนักร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 1) ในอนาคตประเทศไทยจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนแนวโน้มของลักษณะวิชาชีพครูในอนาคตก็ยังคงเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและทักษะวิชาชีพครู โดยเพิ่มเติมสาระวิชาเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครูและการประกันคุณภาพการศึกษา และการวิเคราะห์ผู้เรียน ซึ่งสาระวิชาดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานครูในอนาคต เพราะการจัดการศึกษาในอนาคตต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้มีมาตรฐานทางการศึกษาและสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนดังที่กล่าวมาแล้ว

ส่วนแนวโน้มของลักษณะวิชาชีพครูปฐมวัยพบว่ามีลักษณะวิชาเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิเด็กและการพิทักษ์องค์กรวิชาชีพเพิ่มเติมจากหลักสูตรครุศึกษาศาสตร์ที่ผ่านมา ซึ่งสาระดังกล่าวเป็นสาระที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ครูปฐมวัยในอนาคต ที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเด็กทวีความรุนแรงขึ้น ดังนั้นครูปฐมวัยจึงควรได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กและปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองหรือพิทักษ์สิทธิเด็ก เพื่อจะได้ดูแล คุ้มครองเด็กและรณรงค์เพื่อเด็กดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนในเรื่องการพิทักษ์องค์กรวิชาชีพนั้นเป็นเรื่องที่ครูปฐมวัยในอนาคตควรเป็นปากเสียงทางวิชาชีพต่อนโยบายและการปฏิบัติทางการศึกษาปฐมวัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานกับเด็กปฐมวัยโดยตรง เช่นเดียวกับในประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้า

เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูปฐมวัย เกี่ยวกับมาตรฐานในการเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพในเรื่องการเป็นปากเสียงทางวิชาชีพ ต่อนโยบายและการปฏิบัติทางการศึกษาปฐมวัยของครูปฐมวัยไว้อย่างชัดเจน (NAEYC. 2001: online)

จากลักษณะเนื้อหาวิชาและรายชื่อวิชาในหลักสูตร และการเปลี่ยนแปลงของลักษณะเนื้อหาวิชาและรายชื่อวิชาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรครุศึกษาศึกษาปฐมวัยในอนาคตจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาครูสาขาการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาสมรรถนะครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลงที่ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้สอดคล้องกัน 15 ด้าน คือ 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา 8) การวัดและประเมินผล 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10) จิตวิทยาสำหรับครู 11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ 13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 15) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์;และพรทิพย์ แข่งขัน. 2551: (ค)) ซึ่งการพัฒนา นักศึกษาครูปฐมวัยให้มีคุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันและอนาคตเป็นสังคมข้อมูลข่าวสารหรือสังคมสารสนเทศ (Information Society) ที่มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสารสนเทศสูง ลักษณะดังกล่าวเป็นความเปลี่ยนแปลงที่น่าสังคมไปสู่การเป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge – Based Society) ที่ความรู้เป็นหัวใจสำคัญในการนำไปสู่การดำเนินชีวิต

2.6 การจัดประสบการณ์วิชาชีพ มีประเด็นน่าสนใจดังนี้

2.6.1 จำนวนหน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของหลักสูตรครุศึกษาศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบันพบว่าหลักสูตรที่มีจำนวนหน่วยกิตมากที่สุดคือหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2546 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัยและประสบการณ์วิชาชีพสูงที่สุด คือ 80 หน่วยกิต และ 25 หน่วยกิต โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต่อการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยสูงที่สุด คือ 1:3 ในขณะที่หลักสูตร พ.ศ. 2520 มีหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัยที่น้อยที่สุด คือ จำนวน 45 หน่วยกิต โดยมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 6 หน่วยกิต (คิดเป็นสัดส่วนสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต่อการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยเท่ากับ 1:8) ส่วนหลักสูตร พ.ศ. 2524 มีหน่วยกิตประสบการณ์วิชาชีพน้อยที่สุดเพียง 5 หน่วยกิต โดยมีหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัยจำนวน 54 หน่วยกิต (คิดเป็นสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต่อการศึกษาวิชาชีพครูปฐมวัยเท่ากับ 1:11) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า

เมื่อพิจารณาจำนวนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่ามีความแตกต่างกันบ้างใน ด้านน้ำหนักของจำนวนหน่วยกิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประมุข กอปรสิริพัฒน์ (2548: 135) ที่สรุปว่าหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับมหาวิทยาลัย ที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเดิมได้จัดไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เพียงแต่มีความแตกต่างกัน ด้านน้ำหนักของจำนวนหน่วยกิต

ส่วนแนวโน้มจำนวนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต่อการศึกษ วิชาชีพครูปฐมวัย คือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 หน่วย ต่อจำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาชีพ ครูปฐมวัยประมาณ 4 หน่วย (การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ : วิชาชีพภาคทฤษฎี คือ 1 : 4) ซึ่ง สัดส่วนจำนวนหน่วยกิตดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพิ่มขึ้นจากหลักสูตร ครุศึกษาปฐมวัยที่ผ่านมา (การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ : วิชาชีพภาคทฤษฎี คือ 1 : 6) เพราะ ในปัจจุบันมีการวิพากษ์วิจารณ์กันเกี่ยวกับปัญหาของการฝึกหัดครูไทยว่าผู้ที่จบการศึกษาทาง ครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ มีประสบการณ์ในการสอนน้อย ไม่มีความชำนาญในการสอน จึง สอนไม่ได้ดี หรือสอนไม่เป็น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548: 86) ดังนั้นจึงมีการเสนอแนวทางใน การแก้ปัญหา คือ เพิ่มการฝึกปฏิบัติวิชาชีพตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการ ศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายว่าอยากให้นักศึกษาครูได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียนหนึ่งปีเต็ม เพื่อให้เห็นกระบวนการตั้งแต่การรับนักเรียนเข้าเรียนและการส่งนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา ออกไป คือ ให้เห็นวิถีชีวิตและกระบวนการในโรงเรียนทุกขั้นตอน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548: 89) และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพในอนาคตว่า การเรียนรู้เป็นเรื่องของการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เมื่อได้ปฏิบัติแล้วก็จะมีความรู้ความ เข้าใจและมีความสามารถ ดังนั้นควรเพิ่มการฝึกปฏิบัติในรายวิชาต่าง ๆ ที่จัดเป็นวิชาใน ภาคทฤษฎีด้วย และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือทางสถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการ ทำความเข้าใจกับอาจารย์พี่เลี้ยง ให้เข้าใจถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ถูกต้อง และเข้าใจ เกี่ยวกับระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพราะถ้าทางสถาบันการศึกษาไม่ให้ข้อมูลและทำ ความเข้าใจกับอาจารย์พี่เลี้ยงในเรื่องดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ เช่น อาจารย์พี่เลี้ยงมักเข้าใจว่านักศึกษาจะมาช่วยแบ่งเบาภาระของตนไป และมีความคิดเห็นบางเรื่อง ไม่สอดคล้องกับอาจารย์นิเทศและมีบางส่วนที่มีงานพิเศษอื่นๆ นอกเหนือจากการสอนประจำ (ชาลี ถาศักดิ์. 2525: บทคัดย่อ) และนักศึกษาได้รับมอบหมายงานไม่ตรงกับสาขาที่เรียน (ประมวล ตันยะ; และคนอื่นๆ. 2549: 92) ซึ่งการให้ข้อมูลและทำความเข้าใจกับอาจารย์พี่เลี้ยง จะช่วยลดปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งผลให้อาจารย์นิเทศและอาจารย์พี่เลี้ยง ร่วมกันปลูกฝังหรือพัฒนานักศึกษาให้สามารถคิดวางแผนการจัดการเรียนรู้ ใช้สื่อและนวัตกรรม ประเมินผลพัฒนาการ วางแผนและประเมินผลการเรียนรู้ได้ สามารถศึกษาสังเกตและเขียน บรรยายลักษณะองค์กรได้ มีโอกาสได้ฝึกเป็นผู้ช่วยครูฝึกการจัดชั้นเรียน ฝึกงานด้านธุรการ กิจการนักเรียน ฝึกการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทดลองจัดการเรียนรู้

ภายใต้การนิเทศของอาจารย์นิเทศและอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีความเป็นมืออาชีพ และควรให้นักศึกษาได้ไปฝึกปฏิบัติที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปีสุดท้ายสามารถปฏิบัติการสอนได้เท่ากับครูประจำชั้น บริหารจัดการชั้นเรียน ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน ดำเนินการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ จัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาได้

2.6.2 การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของคุรุสภา พบว่าลักษณะประสบการณ์วิชาชีพมีลักษณะตรงตามมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพของคุรุสภาในด้าน

2.6.2.1 การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน โดยประสบการณ์วิชาชีพที่จัดในชั้นนี้ได้แก่ 1) การสังเกตบริบทของโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือการฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูที่นอกเหนือจากงานสอนในโรงเรียน 3) การทดลองจัดกิจกรรมและปฏิบัติงานในหน้าที่ครู

2.6.2.2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ โดยประสบการณ์วิชาชีพที่จัดในชั้นนี้ที่ปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ในระยะแรกจนถึงปัจจุบันได้แก่ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในงานหน้าที่ของครูอย่างครบถ้วน ทั้งด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติและพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การผลิตและใช้สื่อ และการสัมมนา ส่วนประสบการณ์วิชาชีพที่ปรากฏเพิ่มเติมเฉพาะในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี (หลักสูตร พ.ศ.2546 และหลักสูตร พ.ศ.2547) ได้แก่ การบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การนำปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนมาวางแผนและดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นระบบในลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา และการบันทึกผลการปฏิบัติงานครูด้านต่างๆ ในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการแก้ไขปัญหา การพัฒนางาน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประสบการณ์ที่เพิ่มเติมเข้ามาน่าจะเป็นผลมาจากความคาดหวังว่า หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี จะสร้างครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนั้น นักศึกษาครูที่เป็นผลผลิตของหลักสูตรการปฏิรูปการฝึกหัดครูจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนสมรรถภาพด้านวิชาชีพจากผลของการขยายเวลาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจาก 1 ภาคเรียนเป็น 2 ภาคเรียน หรือ 1 ปีการศึกษาโดยหลักสูตรจะเน้นทักษะ ในวิชาชีพครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการสร้างคุณลักษณะความเป็นครู ในการนี้เชื่อว่า กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเสริมสร้างคุณภาพของการผลิตครูให้สามารถสร้างครูยุคใหม่ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบถ้วน ทั้งความเข้มข้นในเนื้อหาสาระเชิงวิชาการและวิชาชีพที่จัดในรูปกลุ่มประสบการณ์ในรูปของวิชาซึ่งบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน และผสมผสานเนื้อหาเชิงทฤษฎีกับการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ในสถานศึกษาและชุมชนอย่างเหมาะสม กับความเข้มข้นในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ขยายเวลาให้มากขึ้นสู่การฝึกฝนด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ให้

นักศึกษาครูได้สัมผัสประสบการณ์จากสถานการณ์ที่เป็นจริง และ หล่อหลอมความเป็นครูให้รักและศรัทธาในวิชาชีพ อันนับเป็นความต้องการจำเป็นอย่างยิ่งในบริบทสังคมไทยที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการผลิตครูที่สำคัญให้เกิดการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง (ประมุข กอปรสิริพัฒน์. 2548: 135)

3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

จากการศึกษาพัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี พบว่าหลักสูตรมีพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยปัจจัยที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมและนโยบายของรัฐ ดังนี้

3.1 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในช่วงปี พ.ศ.2515 - พ.ศ.2519 มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515 - พ.ศ.2519) มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยสู่การจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี คือ การขยายการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังระดับกลางและระดับสูง และการเร่งผลิตครูให้เพียงพอต่อความต้องการ และส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา ด้วยการปรับปรุงและขยายการศึกษาในส่วนภูมิภาค เร่งรัดการศึกษาที่เหมาะสมแก่ประชาชนตามท้องถิ่น โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่มีลักษณะพิเศษ (อรสา สุขเปรม. 2541: 198) และในปี พ.ศ. 2514 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายหลักในการจัดการศึกษาไว้ว่า มุ่งพัฒนาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพโดยมีละเอียดการดำเนินการในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งในระดับการศึกษาปฐมวัยระบุว่า “การศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียนหรืออนุบาลศึกษา จะพยายามจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นตามกำลังความสามารถและความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาระดับนี้ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยอันดีงามและพร้อมที่จะรับการศึกษาในระดับต่อไป” (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร; พูลสุข บุญยสวัสดิ์; และพราวพรรณ เหลืองสุวรรณ. 2539: 2; อ้างอิงจาก กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการศึกษาประจำปีการศึกษา. 2514: 3-5) จากนโยบายดังกล่าวจะเห็นว่ารัฐมุ่งพัฒนาการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ จึงจำเป็นต้องมุ่งการขยายการฝึกหัดครูให้เพียงพอกับความต้องการของประเทศ ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาปฐมวัยก็มีการขยายการจัดการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาในระดับอื่น โดยมีการขยายการฝึกหัดครูปฐมวัยให้เพียงพอกับความต้องการของประเทศเช่นเดียวกัน หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูจึงได้ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูทุกระดับให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ทำให้มีการพัฒนาคุณวุฒิครูระดับปฐมวัยศึกษาจากระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง เป็นระดับปริญญาตรี และเน้นการเตรียมครูอาจารย์ระดับปริญญาเพื่อสอนในสถาบันการฝึกหัดครู เพื่อพัฒนาการศึกษาปฐมวัยให้เป็นสากล

3.2 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในช่วงปี พ.ศ.2520 - พ.ศ.2525 มีปัจจัยที่

เกี่ยวข้องคือมีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 แทนแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2503 และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2512 โดยปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติให้สนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในสังคมในขณะนั้น ซึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 มีการระบุนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยชัดเจนขึ้น และมีการระบุถึงความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษา และอายุเด็ก และเพื่อผลิตครูให้ตอบสนองความต้องการของสังคมทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ โดยประสานสอดคล้องกันทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: ออนไลน์) วิทยาลัยครู (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏ) จึงได้พัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย เป็นหลักสูตร 4 ปี เพิ่มอีก 1 หลักสูตร ในปี พ.ศ. 2524 นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอีกประการหนึ่งก็คือ มีประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา พ.ศ. 2521 ที่กำหนดระยะเวลาการศึกษา โครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิต และชื่อปริญญา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545: 26-27) ทำให้หลักสูตรการฝึกหัดครูต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับเกณฑ์ดังกล่าว จึงมีการปรับปรุงหลักสูตรครุศึกษาในปีพ.ศ. 2524 และ ในปี พ.ศ. 2525

3.3 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในช่วงปี พ.ศ.2530 - พ.ศ.2531 มีปัจจัยที่

เกี่ยวข้องคือ นโยบายตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับ ภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และให้มีความสามารถในการสร้างงานและ ประกอบอาชีพอิสระได้ โดยเฉพาะทางด้านการฝึกหัดครูได้มีวัตถุประสงค์และนโยบายเพื่อผลิต และพัฒนาครูให้มีคุณภาพและปริมาณเหมาะสม (วรภรณ์ บวรศิริ, 2541: 26-28) จึงจำเป็นต้อง ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องทันแก่การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี ตลอดจนให้มีความสมดุลระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ ส่งผลให้มีความจำเป็นต้อง เสริมเพิ่มเติมคุณภาพของบัณฑิต ครุศาสตร์ให้เข้มและแข็งแกร่งในทางวิชาการและความเป็น นักวิชาการทั้งในทางเนื้อหาวิชาการและการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นหนักทักษะในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติมขึ้นไปจากเดิม และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของการเป็นครู เพิ่มมากขึ้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531: คำนำ) และในส่วนของวิทยาลัยครูมีปัจจัยที่ เกี่ยวข้องอีก 2 ประการคือ ประการแรกมีการวิจัยเกี่ยวกับการผลิตและการใช้ครูพบว่ามีความ จำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยและความต้องการ ประการที่ 2 ในปีพ.ศ. 2528 มีข้อบังคับสภาการฝึกหัดครูว่าด้วยเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร อนุปริญญาและปริญญา (สภาการฝึกหัดครู, 2530: 1) วิทยาลัยครูจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรให้ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานตามข้อบังคับดังกล่าว และเปลี่ยนชื่อจากหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต สาขาการอนุบาลศึกษา เป็นสาขาการศึกษาปฐมวัย

3.4 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในช่วงปี พ.ศ.2536 - พ.ศ.2541 มีปัจจัยที่

เกี่ยวข้องคือ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า มีความจำเป็นต้องปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 เพื่อให้ระบบการศึกษาสามารถสนองตอบความต้องการและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีคุณภาพและปรับปรุงตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และสามารถสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า และสร้างความสมดุลในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้น คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 เพื่อให้เป็นแนวทางหลักสำหรับการจัดการศึกษาของรัฐ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553ค: ออนไลน์) ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535 มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย คือ 1) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย การส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับบริการเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี และการส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบันสังคมให้มีส่วนร่วมในกระบวนการของการศึกษา 2) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกหัดครูที่มุ่งฝึกหัดและพัฒนาผู้ที่ประกอบอาชีพครูและครูประจำการให้มีคุณธรรม ความรู้ความสามารถและทักษะในการสอนและกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีคุณลักษณะของการเป็นครูที่ดี นอกจากนี้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้มีการกำหนดนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาปฐมวัย (พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ, 2540?) ส่งผลให้บุคลากรและประชาชนตื่นตัวเล็งเห็นประโยชน์ของการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น จึงส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาในระดับการศึกษาปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความต้องการครูปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยบูรพา จึงพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่จัดการศึกษาเพื่อมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานเพื่อให้บัณฑิตออกไปประกอบอาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในช่วงปี พ.ศ.2543 - พ.ศ.2545 มีปัจจัยที่

เกี่ยวข้องคือ ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 ด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น ให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และโลกในยุคโลกาภิวัตน์ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545: 1) ในการปฏิรูปการศึกษาได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการจัดการศึกษาใหม่ โดยมีความมุ่งหมายว่า"การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 5) จึงมีการเปลี่ยนแปลงหลักการแนวคิด รวมทั้งสาระสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัด

การศึกษาของชาติหลายประการ และขณะเดียวกันในปี พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยมีการประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2542 ที่ใช้สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีทุกสาขา (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2545: 35) ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการผลิตครูเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว

3.6 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในช่วงปี พ.ศ.2546 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือสืบเนื่องจากประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 และได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้ปฏิรูปวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง โดย“ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพครูให้เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคนไทยให้เป็นไปตามมาตรา 6,7,22 และ 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” (ประเสริฐ จรรย์านุกูล. 2544: 14) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูจึงได้ทบทวนการทำหน้าที่ผลิตครูตลอดทั้งกระบวนการ โดยการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพของวิชาชีพครู ซึ่งในที่สุดร่วมกันกำหนดว่าการพัฒนาครูใหม่ควรพัฒนาหลักสูตรเป็นหลักสูตร 5 ปี เพราะคิดว่าหลักสูตร 5 ปี จะเป็นการเพิ่มคุณภาพของครูแล้วก็จะทำให้ได้ครูที่มีคุณภาพไปช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการศึกษาของชาติ (วิจิตร ศรีสอาน. 2548: 65) จากแนวคิดดังกล่าวเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 สภาคณบดีได้ประชุมร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ การหารือในที่ประชุมได้ข้อสรุปว่าหลักสูตรการผลิตครูควรปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตร 5 ปี (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2548: 85) เพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นที่ยอมรับของสังคม สถาบันการผลิตครูปฐมวัยทุกแห่งจึงพัฒนาหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี เพื่อจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2547

3.7 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคต (ช่วงปี พ.ศ.2553-2562) หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตมีแนวโน้มที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง สืบเนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลานานจนก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2552-2561) ซึ่งผลของการปฏิรูปการศึกษามีทั้งเรื่องที่ประสบผลสำเร็จ และล้มเหลวซึ่งเรื่องที่ล้มเหลวเรื่องหนึ่งคือการผลิตและพัฒนาครู (ธงทอง จันทรางศุ. 2552: ออนไลน์) การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักสามประการ คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (ธงทอง จันทรางศุ. 2552: คำนำ) โดยมีกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู คือ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบ กระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552: 18) และนอกจากนี้ยังมีผลกระทบจากสภาวการณ์และปัจจัยต่างๆ ซึ่งคาดว่า

จะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมไทย และต่อเนื่องมาถึงอุดมศึกษา ประกอบด้วย ประเด็นผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลงของประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม การมีงานทำ และตลาดแรงงานในอนาคต การกระจายอำนาจการปกครอง การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต รวมทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2550ข: 1) ดังนั้นแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยจึงมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพโดยมุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นครู จรรยาบรรณในวิชาชีพ และการพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย ที่สอดคล้องกับกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา และผลกระทบจากสภาวะการณ์และปัจจัยต่างๆ ซึ่งคาดว่าจะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมไทย และต่อเนื่องมาถึงอุดมศึกษาในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้เห็นลักษณะของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรี การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในแต่ละช่วงเวลา และแนวโน้มของหลักสูตรในอนาคต ซึ่งเป็นสารสนเทศที่สำคัญและมีประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัย ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครูปฐมวัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู เช่น สภาครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำสารสนเทศจากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูและการพัฒนาครูปฐมวัย
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลนโยบายการผลิตครูปฐมวัย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สภามหาวิทยาลัย สามารถนำสารสนเทศจากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีให้มีมาตรฐาน เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในอนาคต และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในแต่ละระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญาถึงระดับปริญญาเอกให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะการเชื่อมต่อกับหลักสูตรที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสมตามสภาวะทางสังคม

3. หน่วยงานที่เป็นผู้ใช้ครูปฐมวัย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สามารถนำสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาครูปฐมวัยให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบผลิตครูในระดับปริญญาตรี คือ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ของคณะครุศาสตร์ หรือคณะศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัย สามารถนำสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมกับบริบทในอนาคตดังนี้

1.1 ควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งควรเป็นปรัชญาหลักสูตรที่มีแนวคิดปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน เนื่องจากปรัชญาการศึกษาแต่ละปรัชญาล้วนมีแง่มุมและมีจุดเด่นกันไปคนละแบบ จึงควรนำเอาประเด็นต่างๆ ของแต่ละปรัชญามาผสมผสานกันเพื่อนำไปใช้ในบริบทของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง โดยปรัชญาหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับบริบทสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงคือ ปรัชญาพิพัฒน์นิยมที่นอกจากจะเน้นในเรื่องการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ความสำเร็จของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะ แล้วยังเห็นว่าสิ่งทั้งหลายมีการเปลี่ยนแปลง การศึกษาต้องสามารถทำให้คนพัฒนาทันกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างฉลาดและมีความสุข ดังนั้นในการนำแนวคิดปรัชญามาผสมผสานกันเป็นปรัชญาหลักสูตรในอนาคตควรใช้ปรัชญาพิพัฒน์นิยมเป็นปรัชญาหนึ่งในการผสมผสาน

1.2 ควรกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ความเป็นครู จรรยาบรรณในวิชาชีพ และการมีความรู้และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย ซึ่งเป็นลักษณะของครูปฐมวัยมืออาชีพ เพราะประเทศไทยได้มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูไว้ 3 ด้านคือ 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน ซึ่งหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตจึงจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานทั้ง 3 ด้านดังกล่าว

1.3 ควรกำหนดโครงสร้างหลักสูตรที่มีจำนวนหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัยมากขึ้น คือไม่น้อยกว่า 74 หน่วยกิต เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะทางวิชาชีพครูปฐมวัย ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรดังกล่าวยังสอดคล้องกับเกณฑ์การรับรองหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพของคุรุสภา

1.4 การกำหนดลักษณะวิชาและรายวิชา ควรกำหนดให้สอดคล้องกับ “สภาวะการณ์ และปัจจัยต่างๆ” ซึ่งคาดว่าจะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งสาระวิชาที่ควรมีเพิ่มเติมในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตจะได้แก่ การอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การพิทักษ์สิทธิเด็ก และการพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ

1.5 ควรมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ และส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยเพิ่มการฝึกปฏิบัติในรายวิชาต่าง ๆ ที่จัดเป็นวิชาในภาคทฤษฎีด้วย และควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจกับอาจารย์พี่เลี้ยง ให้เข้าใจถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ถูกต้อง และเข้าใจเกี่ยวกับระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้อาจารย์พี่เลี้ยงร่วมมือกับอาจารย์นิเทศในการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพครูปฐมวัยให้แก่ศึกษาคูสาวิชาการศึกษาปฐมวัยได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยสามารถนำสารสนเทศจากการวิจัยไปพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการปรับรายละเอียดเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

3. หน่วยงานที่รับผิดชอบผลิตครูในระดับอื่นตั้งแต่ระดับอนุปริญญาถึงระดับปริญญาเอกสามารถนำสารสนเทศไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบการศึกษาไทยในแต่ละระดับการศึกษา โดยเฉพาะการเชื่อมต่อหลักสูตรที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสมตามสภาวะทางสังคม

4. โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับปฐมวัยสามารถนำสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาครูปฐมวัยในหน่วยงานตนเองให้มีความรู้ความสามารถ เจตคติ และทักษะที่เหมาะสมกับบริบทสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยในระดับอื่นๆ ได้แก่ ระดับอนุปริญญา ปริญญาโท หรือปริญญาเอก

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มการเชื่อมต่อหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญาถึงระดับปริญญาเอกที่มีลักษณะสอดคล้องกันอย่างเหมาะสมตามสภาวะทางสังคม

3. ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง

4. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในปัจจุบัน โดยศึกษาจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาปัจจุบัน

5. ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในปัจจุบัน โดยประเมินจากผู้ใช้บัณฑิตและจากบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

6. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการผลิตครูวิชาชีพสาขาการศึกษาปฐมวัยในสังคมไทย ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการดำเนินการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการประชุมระดมความคิดเห็นแบบกลุ่ม (Focus Group)

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพร ชำนาญ. (2543). พัฒนาการของครุศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัยระหว่าง
พ.ศ. 2484 - พ.ศ.2536. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2540). คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
----- (2546ก). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
----- (2546ข). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมการฝึกหัดครู. (2530). หลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาการศึกษา.
พ.ศ. 2530. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู กระทรวงฯ.
----- (2536). หลักสูตรวิทยาลัยครู ฉบับปรับปรุง 2536 สาขาวิชาการศึกษา. กรุงเทพฯ:
กรมการฝึกหัดครู กระทรวงฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สภาการฝึกหัดครู. (2519). หลักสูตรการฝึกหัดครู สภาการฝึกหัดครู
พุทธศักราช 2519. กรุงเทพฯ: สภาการฝึกหัดครู กระทรวงฯ.
----- (2524). หลักสูตรการฝึกหัดครูระดับปริญญาตรี(ฉบับปรับปรุง) สภาการฝึกหัดครู
พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ: สภาการฝึกหัดครู กระทรวงฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. (2543). หลักสูตรสถาบันราชภัฏ
พ.ศ. 2543 สาขาวิชาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
กระทรวงฯ.
----- (2546). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2546 (ซีดี)
กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร
ระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
----- (2507). ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2435-2507. พระนคร: กระทรวงฯ.
----- (2546) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
----- (2526). 200 ปีของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กฤษดา กรุดทอง. (2530, มกราคม). การวิจัยเชิงอนาคต (Futures Research). การวิจัยเพื่อ
การพัฒนา. (3): 12-15.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2535). หลักสูตรและการพัฒนา. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

- กาญจนา วัฒนสุนทร. (2536). การวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน*. เล่มที่ 2 หน่วยที่ 5 หน้า 1 – 96. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กัจจกร อังโพธิ์. (2522). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการบริการทางวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2545ก, กรกฎาคม). การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 6(3): 21-29.
- . (2545ข, ตุลาคม). มาตรฐานครูศึกษาปฐมวัย. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 6(4): 7-14.
- . (2547ก). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์.
- . (2547, เมษายน). ปรัชญากับการศึกษาปฐมวัย. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 8(2): 28-33.
- เกษม บุญอ่อน. (2522, ตุลาคม). เดลฟาย : เทคนิคในการวิจัย. *คุรุปริทัศน์*. 10: 26-29.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ไข่มุก วิเชียรเจริญ. (2539). การวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพการพยาบาลระดับพื้นฐานในประเทศไทย. *ปริญญานิพนธ์ กศ.ด (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- งามจิตร จารุพันธ์. (2536). *แนวโน้มหลักสูตรและการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรีวิชาเอกพัฒนาครอบครัวและเด็ก*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จงกล เสงสุวรรณ. (2540). *แนวโน้มหลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันราชภัฏในทศวรรษหน้า*. วิทยานิพนธ์ค.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา วงศ์สายัณห์. (2531). *ระบบการศึกษาไทยในระบบบรรทัดฐานนิยม ช่วง พ.ศ. 2475-2520*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2529, มกราคม - เมษายน). การวิจัยอนาคต. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*. 1(1): 22-24.
- . (2530, มีนาคม). เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR. *วารสารวิจัยสังคมศาสตร์*. 3(1): 34-57.

- จรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2552, จาก http://www.onec.go.th/cms/new_highlightview.php?ID=112
- . (2530). เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ((Ethnographic Delphi Futures Research). รวมบทความที่เกี่ยวกับการวิจัยการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- . (2546). การวิจัยอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณา. วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์. (30): 97-99.
- จุมพล หนีมภักดี.(2548).พัฒนาการทางการเมืองไทย อำมาตยาธิปไตย ธนาธิปไตย หรือ ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์. (2519). หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปี พ.ศ. 2515 (ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์.
- . (2520). หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปี (ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2520). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย.
- . (2525). หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปี (ปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2525). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย.
- . (2531). หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (ปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2531). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย.
- . (2538). หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2538). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย.
- . (2543). หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย.
- . (2547). หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2547). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย.
- จิรวรรณ วีรังกร. (2549). ทิศทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตไทยสู่โลกสากล. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2553, จาก http://newgrad.sa.ku.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=77&Itemid=70
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตรหลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: อลิ้นไพล.
- ฉลอง บุญญอนันต์. (2535, กุมภาพันธ์). รูปแบบการประเมินหลักสูตร. วารสารประชากรศึกษา. 7(1): 44-48.
- ฉวีวรรณ กิनावงศ์. 2533. การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- ฉันทนา ภาคบงกช; และคณะ. (2541). การสร้างชุดฝึกอบรมพ่อแม่เพื่อพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 65 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชมพูนุช ร่วมชาติ. (2548). อนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2550-2559). ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชาลี ถาคัดดี; และคณะ. (2525). การศึกษาโครงสร้างและปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาควิชาปฏิบัติของกลุ่มวิทยาลัยครู ภาคอีสาน. อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูอุบลราชธานี. ถ่ายเอกสาร.
- ชำนาญ เล็กบรรจง. (2531). พัฒนาการหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2541). จิตวิทยาการสอนดนตรี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงจันทร์ เตียววิไล. (2532). การวิเคราะห์หลักสูตรการครุศึกษาไทย พุทธศักราช 2435-2532. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. (2517). ประวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: เจริญผลการพิมพ์.
- ดิลก บุญเรืองรอด. (2530, มกราคม). การวิจัยอนาคตทางการศึกษา. การวิจัยเพื่อการพัฒนา. (3): 12-15
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). ความเป็นมาและพัฒนาการของเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ: ทบวงฯ.
- ทิสนา แคมมณี. (2546). เอกสารวิชาการประกอบประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การวิจัยปัญหากรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 2 ณ ห้องประชุม สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 16 มกราคม 2525. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2548). ศาสตร์การสอน; องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนฉาย กีระนันท์. (2529, มกราคม –มิถุนายน). การวิจัยอนาคต. วารสารวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 10 (1): 103-109.
- ธงทอง จันทรางศุ. (2552). การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561). สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2552, จาก www.onec.go.th/cms/admin/admin_cat/Content/uploaded/.../EdREP2.ppt
- (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- ธรรมเกียรติ กันอริ. (2543). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2542/2543 พลิกสถานการณ์บน
พื้นฐานกฎหมายปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ธวัชชัย ชัยจิตยากุล. (2529). การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:
อักษรบัณฑิต.
- . (2536). หลักการและแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา
การพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน*. เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1 นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ:
วี. อินเตอร์ พรินท์.
- ธำรง บัวศรี. (2532). ทฤษฎีการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- . (2542). ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- นัยนา ขนนอนเวช. (2540). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาล ในทัศนะของผู้บริหาร
โรงเรียน ครูโรงเรียนอนุบาลและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 1. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษา
ปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นัยนา นุรารักษ์. (2539). รูปแบบนำเสนอการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการทางการแพทย์. วิทยานิพนธ์
ค.ม. (โสตทัศนศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- นิตยา ปิลันธนาพันธ์. (2529,มกราคม-สิงหาคม). "สังคมศาสตร์-อนาคตศาสตร์. รัฐศาสตร์สาร.
10(1): 36-40.
- เบญจา แสงมลิ. (2516). การอนุบาลศึกษาและประวัติการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศไทย.เอกสาร
นิเทศการศึกษา ฉบับที่ 132. กรุงเทพฯ: หน่วยนิเทศ. กรมการฝึกหัดครู.
- . (2516). วิชาอนุบาลและเด็กเล็ก วิชาชุดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของคุรุสภา.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.
- ปองพล อติเรกสาร. (2546). คำปราศรัยของ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2547, จาก [http://www.moe.go.th/main2/article/
speak_1April46.htm](http://www.moe.go.th/main2/article/speak_1April46.htm)
- ปทีป เมธาคุณวุฒิ. (2530). ครูศึกษา. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2545). หลักสูตรอุดมศึกษา : การประเมินและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: นิชิน แอดเวอร์
ไทซิ่ง กรุ๊ป.

- ประกาศคุรุสภาเรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ. (2549, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 123 ตอนที่ 66 ง. เอกสารแนบท้ายประกาศหน้า 1
- ประมวล ตันยะ; และคนอื่น ๆ. (2549). การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครราชสีมา : รายงานการวิจัย. นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- ประมุข กอปรสิริพัฒน์. (2548). การพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามหลักสูตรการปฏิบัติการฝึกหัดครู. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (หลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ประยูร ศรีประสาธน์. (2523, เมษายน -พฤษภาคม). เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 4(14): 49-60.
- ประเสริฐ จริยานุกุล. (2544). การพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูเน้นปรีชาสามารถของสถาบันราชภัฏ. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- ปัทมา แสงสะอาด. (2547). ทักษะของชุมชนต่อการคุ้มครองเด็ก : ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนวัดพระธาระบือธรรม เขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2546). รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการปฏิบัติการผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พรขุสี อาชวอำรุง. (2537, กรกฎาคม - ธันวาคม). กลวิธีวิจัยอนาคต: กระบวนการอนาคตปริทัศน์. วิทยานิพนธ์การวิจัย. 6(2): 81 – 82.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 . (2546, 2 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก. หน้า 1-29.
- พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546. (2546, 11 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 98 ตอนที่ 52 ก. หน้า 1-30.
- พัชยา โรจน์บุญถึง. (2543). แนวโน้มหลักสูตรระดับปฐมวัยในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและวิธีสอน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรี สวนแก้ว. (2536). การแนะแนวผู้ปกครองเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ. (2540?). แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: เดอะบุคส์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์; และพรทิพย์ แข่งขัน. (2551). สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครู. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2548). เหลียวหลัง แลหน้า หลักสูตรการผลิตครูแนวใหม่. ในการฝึกหัดครูไทยหัวใจพัฒนาชาติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- มนตรี จุฬาวังนทล. (2543). รายงานการวิจัยเชิงนโยบาย ผลกระทบจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ข้อตกลงของรัฐบาลกับธนาคารพัฒนาเอเชีย นโยบายการปฏิรูประบบราชการ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรของประเทศที่มีต่อการศึกษาศาสตร์ และบทบาทของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปวิชาชีพครู. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). สถิติและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. คณะศึกษาศาสตร์. (2541). หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอนุบาลศึกษาปรับปรุง พ.ศ. 2541. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- (2547). หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2547. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.
- มหาวิทยาลัยบูรพา. เครือข่ายบัณฑิตอุดมคติไทย. (2553). บัณฑิตที่พึงประสงค์. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2553, จาก <http://eig.buu.ac.th/pre3.htm>
- มหาวิทยาลัยบูรพา. คณะศึกษาศาสตร์. (2541). หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2541. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.
- (2545). หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2545. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.
- (2547). หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2547. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. คณะศึกษาศาสตร์. (2547). หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2547). มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. คณะครุศาสตร์. (2547). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2546. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. คณะศึกษาศาสตร์. (2547). ศิษศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (หลักสูตรใหม่) ฉบับปีพ.ศ. 2547. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). ดนตรีและกิจกรรมเข้าจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- รัตนา จีวแหลม. (2546). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามแนวทางการปฏิรูปครูในทัศนะของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- รัตนา ณ ลำพูน. (2549). นักวิชาชีพสารสนเทศกับการจัดการความรู้. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2549, จาก <http://www.human.cmu.ac.th/~lib/InformationSquare/Info23-10-2546.html>
- รุจิรี ภูสาระ. (2545). การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. ภาณุ ผลสวัสดิ์. (2523) พัฒนาการของหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร.
- ละเอียด แจ่มจันทร์. (2540). อนาคตภาพของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์สำหรับพยาบาลวิชาชีพของวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดา นิละมณี. (2539). คุณลักษณะและพฤติกรรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย. ใน เอกสารการสอนชุด วิชาพฤติกรรมกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา. เล่มที่ 1 หน่วยที่ 8. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วราภรณ์ บวรศิริ. (2541). พัฒนาการด้านการศึกษาไทยช่วงปีพุทธศักราช 2489-2539 : การอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร ร่วมคิด. (2539). พัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2411-2538. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2549). กระบวนทัศน์ใหม่ในการผลิตและพัฒนาครู ใน การฝึกหัดครูไทย หัวใจพัฒนาชาติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วิชัย ดิสสระ. (2535). การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2530). พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2549). การฝึกหัดครูไทย : อดีต ปัจจุบัน. ใน การฝึกหัดครูไทย หัวใจพัฒนาชาติ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2548). อนาคตศึกษา : วิสัยทัศน์เพื่อการบริหารและการพัฒนา. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2549, จาก <http://ednet.kku.ac.th>
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2541). ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. (2549). ร่างนโยบายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย (ตุลาคม 2542). สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2549, จาก <http://www.ecommerce.or.th/newsletter/nov1999.html>.

- สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม. (2547). *อนาคตภาพของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ.2547 -2557)*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมภพ มานะรังสรรค์. (2524). *การขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทยพ.ศ. 2488 จนถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2543). *สาระสำคัญของนโยบายการผลิตและพัฒนาครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- . (2543). *ข้อเสนอเชิงนโยบาย การปฏิรูปวิชาชีพครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์; มยุรี จารุปาน; กรรณิการ์ บาร์มี. (2546). *การพัฒนาวิชาชีพครู*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2547, จาก <http://202.143.164.170/downloads/teacher/t2/2.doc>
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์; และคนอื่นๆ. (2542). *รายงานการวิจัยเอกสาร: ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู (ฉบับสรุป)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สังัด อุทรนันท์. (2530). *ทฤษฎีหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (2552). *การเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี*. สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2552, จาก www.kmitl.ac.th/~acad/bachelor.doc
- สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2550). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2550, จาก http://www.rvc.ac.th/files/mop_achee.pdf
- สายหยุด จำปาทอง. (2532). *การฝึกหัดครูไทย : อดีต ปัจจุบันและอนาคต*. นครราชสีมา: วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
- สาโรช บัวศรี. (2525). *การอภิปราย: ประสิทธิภาพการศึกษาไทยในรอบ 200 ปี*. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 6: 62.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2528). *บทบาทหน้าที่ของครูชั้นเด็กเล็กและการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีปัญหา*. ใน เอกสาขุดอบรมบุคลากรทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หน่วยที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2522). นโยบายการศึกษาของประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา.
- . (2545). นโยบายและแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ.2546-2550. กรุงเทพฯ:
สำนักงานฯ.
- . (2545). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8. (พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพฯ:
สำนักงานฯ.
- . (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2535). แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1-3.
กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2550 ก). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี
ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565). กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- . (2550 ข). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554).
กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- . (2552). มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ:
สำนักงานฯ.
- . (2552). รายงานประจำปี 2552 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ:
สำนักงานฯ.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). ภาคผนวก 4 :รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดระบบครู คณาจารย์
และบุคลากรทางการศึกษา เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการ ตามบทบัญญัติ
แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- . (2545). ทำไม่การปฏิรูปการศึกษาต้องทำทั้งระบบ. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). ความเป็นมาและพัฒนาการของเกณฑ์มาตรฐาน
หลักสูตรระดับอุดมศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). รายงานการติดตามและประเมินสถานภาพ
การปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- . (2551). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ
(พ.ศ. 2545 – 2559) : ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- . (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561). กรุงเทพฯ:
สำนักงานฯ.
- . (2553ก). ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ 2512. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2553,
จาก <http://www.onec.go.th/plan/surang/15p.pdf>

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553ข). ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://www.onec.go.th/plan/surang/16p.pdf>
- (2553ค). ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ 2535. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://www.onec.go.th/plan/surang/17p.pdf>
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสภาคณบดีคณะครุศาสตร์แห่งประเทศไทย. (2544). รายงานผลการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการใหม่ในการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานบริหารวิทยาลัยชุมชน. (2547). แนวทางการบริหารการจัดการวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานส่งเสริมวิทยาลัยชุมชน. (2545). หลักสูตรวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สิปปนนท์ เกตุทัต. (2545). จากอดีตและปัจจุบันสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2538). แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมนิเทศศึกษา. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- สิริรัตน์ ชันธิพน. (2522). ประวัติศาสตร์การเมืองไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์; กรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ : การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้าพรินต์.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2547). การพัฒนาและการนำใช้หลักสูตร. ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. (2541). รายงานการวิจัยการศึกษาข้อมูลที่สำคัญเพื่อการพัฒนาหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมิตร คุณานุกร. (2518). หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- สุเมธ แสงนิมนวล. (2546). การพัฒนาที่ยั่งยืน ยั่งยืนอย่างไร? สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2553, จาก <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2003q3/article2003july31p3.htm>
- สุภาพ วาดเขียน; และ อรพิน โภชนดา. (2518). การประเมินผลการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เสริมศรี ไชยศรี; สุรพล บัวพิมพ์; และ สุนทรี คนเที่ยง. (2543). รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องหลักเกณฑ์และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่พึงประสงค์ในระดับปริญญาตรี. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

- แสงอรุณ เชื้อวงศ์บุญ. (2541). พัฒนาการของหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาเกษตรในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (อุดมศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อมร รักษาสัตย์. (2544). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย ใน *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. อมร รักษาสัตย์. หน้า 19-54. กรุงเทพฯ: อมรรักษาสัตย์.
- (2544). การเมืองการปกครองประเทศไทยในสมัยประชาธิปไตย. ใน *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. อมร รักษาสัตย์. หน้า 55-90
กรุงเทพฯ: อมร รักษาสัตย์.
- อรสา สุขเปรม. (2541). *ประวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อารี รังสินธ์. (2539). พัฒนาการการปฐมวัยศึกษาในประเทศไทย" ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา*. เล่มที่ 1 หน่วยที่ 3 พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร; พูลสุข บุญยสวัสดิ์; และพราวพรรณ เหลืองสุวรรณ. (2539). *พัฒนาการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 9*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Allen. T. Harrell. (1978). *New Methods in Social Science Research*. New York: Praeger.
- Aceid. (1977). *Implementing Curriculum Change : A Symposium of Experiences from the Asian Region*. Bangkok: UNESCO Regional Office for Education in Asia.
- Beauchamp George A. (1975). *Curriculum Theory*. 3rd ed. Wilmette Illinois: The Kagg Press.
- Bergquis; H.W.; AR. Gould; & M.E. Greenberg. (1981). *Design Undergraduate Education*. San Francisco: Jossey Bass.
- Black,Lynn Corvin. (1980). *A Study of Present and Future Community College Vocational Adult Education Programs in Nedraska*. Retrieved September 22, 2007, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Bobbitt, Franklin. (1981). *The Curriculum*. Boston: Houghton Mifflin.
- Chan, Betty Po-King. (1988). *Early childhood education and kindergarten teacher training in the People's Republic of China*. Retrieved September 22, 2007, from <http://proquest.umi.com/pqdweb/?>
- Child craft International. (1981). *The World Book Encyclopedia*. F Volum7 Chicago: World Book.
- Crouse, Margaret Ruth. (1984). *Current and Future Curriculum Trends in Home Ecomics Edocation as Associated with Selected management*. Retrieved September 20, 2007, from <http://e-archive.library.okstate.edu/dissertations/AAI8504346/>

- De Rose, Marybeth Angela. (2003). *Kindergarten: The children's garden revisite*.
Retrieved September 20, 2007, from <http://proquest.umi.com/pqdweb>.
- Good, C.V. (1973) *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw – Hill.
- Herrick, Virgil E.; & Ralph W Tyler. (1950). *Toward Improved Curriculum Theory*.
Supplementary Education Monographed No 71. University of Chicago Press.
- Jensen, C. (1996). *Delphi in Depth: Power Techniques from the Experts Berkeley*.
Singapore: McGraw-Hill.
- Klostreich, David Allen. (1985). *Predicting Future Trends in Physical Education Curriculum at the Undergrate Level:A Delphi Study*. Retrieved September 20, 2007, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Leeper, S.H.; Othres. (1979). *Good schools for young children*. New York: Macmillan.
- Longstreet, Wilma S.; & Shane, Harold G. (1993). *Curriculum for a New Millennium*.
Boston: Allyn and Bacon.
- Miller, Linda Ann. (1987). *The Use of Philosophical Analysis and a Delphi Surcey to Clarify Subject matter for a future Cirriculum for microbiologists on the Topic of Biological Weapons*. . Retrieved September 21, 2007, form <http://www.thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Morrison, George S. (2000). *Fundamentals of education*. 2nd ed. New York: Merril.
- Naeyc. (2005). *Accreditation of Baccalaureate and Graduate Degree Programs*.
Retrieved May 11, 2007, form <http://www.naeyc.org/faculty/degrees.asp>.
- (2001). *NAEYC Standads for early childhood professional preparation : Initial Licensure programs* . Retrieved May 11, 2007, form <http://www.naeyc.org>.
- Ndlovu, Temba Petros. (1988). *The development of a teaching practice curriculum for teacher education in Zimbabwe*. Retrieved September 22, 2007, from <http://proquest.Umi.com/pqdweb>.
- Nieveen, Nienke; & Gustafson, Kent. (2000). *Computer-Based Tools To Support Curriculum Developers*. Retrieved May 25, 2007, form <http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp>
- Ornstein, Allan C.; & Francis P. Hunkins. (1993). *Curriculum: Foundation Principles and Issue*. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Posner. G.J. (1992). *Analyzing the Curriculum*. New York: Mcgraw – Hill.
- Pratt, D. (1994). *Curriculum Planning : A Hand book for Professionals*. Orlando: Harcourt Brace College Publishers.

- Ragan, William B. And Gene D. Shepherd. (1977). *Modern Elementary Curriculum*. 5th ed New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Saylor, Galen, J ,William Alexander, M.; & Arther ,Lewis, J. (1981). *Curriculum Planning for Better Teaching and learning*.4th ed. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Saylor, Galen, J.; & William, Alexander, M. (1974). *Planning Curriculum for school*. New York: Holt, Rinehart and Winston,.
- Siriporn Boonyananta. (1979). *The Development of a Model for Curriculum Analysis of Secondary Social Studies Curriculum in Thailand*. Ph.D., Dissertation. Pittsburg: University of Pittsburg.
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum : Theory and Practice* 29 (3). Jovanovich: Harcourt, Brace.
- Tai, Li-Ming. (1998). *Teacher education curriculum in Taiwan: Problems and prospects*. Retrieved September 22, 2007, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did>.
- Textor, Robert B. (1990). *The middle path for the future of Thailand: Technology in harmony with culture and environment*. Bangkok: Thai Watana panich.
- Tyler, Ralph W. (1969). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- Wane, Elly Diepeveen. (1984). *Kindergarten curriculum and programs in Lakeland county, New York 1963-1983:are changes taking place (Full day, trends, elementary ,primary)*. Retrieved September 21, 2007, from <http://proquest.umi.com/pqdweb>.
- Wilke, Barrbara June. (1982). *The Future of the General Instruction Physical Education Program in Higher Education ; A Delphi Study*. Retrieved September 23, 2007, from <http://www.thailis. uni.net.th/dao/detail.nsp>
- Worthen, B. R.; & J. R. Sander. (1973). *Education Evaluation: Theory and Practice*. Worthington Ohio: Charles J. Jones.
- Wulf, Kathleen M.; & Schave, Barbara. (1984). *Curriculum Design : A Handbook for Education*. Illinois: Scott, Foresman and company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- รายนามผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับ
ปริญญาตรีในประเทศไทยด้วยเทคนิคเดลฟาย
- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลการวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตร
ครุศึกษาปฐมวัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยด้วยเทคนิคเดลฟาย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนครุศึกษาปฐมวัย

1. รศ.ดร.เยาวพา เดชะคุปต์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. รศ.ดร.นิตยา ประพฤติกิจ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
4. รศ.ดร.ฤาเดช เกิดวิชัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
(ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา)
5. ผศ.ดร.พัชรี ผลโยธิน
สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
6. ผศ.ดร.อัญชลี ไสยวรรณ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
(ผู้อำนวยการโครงการบัณฑิตศึกษา)
7. อาจารย์ ดร.สุทธภา โชติประดิษฐ์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
8. รศ.บรรพต พรประเสริฐ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

1. อาจารย์ ดร.วรนาท รักสกุลไทย
ผู้อำนวยการโรงเรียนเกษมพิทยาแผนกอนุบาล
2. อาจารย์ ดร.กรวิภา สรรพกิจจานง
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
(ประธานคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยคณะศึกษาศาสตร์)
3. อาจารย์ ดร.นฤมล เนียมหอม
โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ

4. อาจารย์ ดร.ภัทรศรา พันธุ์สีดา
โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง
5. อาจารย์ภาวิณี แสนทวีสุข
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร

1. อาจารย์ ดร.ศรินทร์ วิริยะสินนท์
โรงเรียนนานาชาติเซนต์แอนดรูส์
2. รศ.ดร.วิโพธิ์ วัฒนานิมิตกุล
คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
3. ผศ.ดร.ประโยชน์ คุปต์กาญจนกุล
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
4. อาจารย์ ดร.วัฒนา มัคคสมัน
สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
5. ผศ.ดร.วัชร วัฒนกิจ
รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

1. อาจารย์ดร.ชาติชาย ม่วงปฐม
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. รศ.ดร. นันทิยา น้อยจันทร์
คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
3. ผศ.ดร.บังอร เสรีรัตน์
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
4. ผศ.ดร. ประมุข กอปรสิริพัฒน์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
5. ผศ.ดร.วัชร วัฒนกิจ
รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลการวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

1. ผศ.ดร.บังอร เสรีรัตน์
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. รศ.ดร. นันทิยา น้อยจันทร์
คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
3. อาจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ บุญผดุง
รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
4. ผศ.ณัฐหทัย วัชรทรัพย์
อดีตรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
5. อาจารย์ ดร. หฤทัย อนุสรราชกิจ
รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
6. อาจารย์ ดร. กาญจนา ท่อแก้ว
รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
7. ผศ.พรใจ สารยศ
อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ภาคผนวก ข

- ดัชนีคำสำคัญ
- ตารางวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตร
- ตัวอย่างแบบประเมินผลการวิเคราะห์สาระหลักสูตรสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
- ตัวอย่างแบบประเมินผลการวิเคราะห์ปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักสูตรสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
- แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเรื่อง แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษา
ปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย รอบที่ 1
- แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเรื่อง แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษา
ปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย รอบที่ 3

ดัชนีคำสำคัญ

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
1.2 นิรันตรนิยม (Perennialism) (ต่อ)	-การปรับตัวเข้ากับความจริงที่แน่นอน -พัฒนาสติปัญญาและจิตวิญญาณ -ฝึกฝน -ข้อความรู้ ข้อเท็จจริง และสารสนเทศ -สาระรายวิชา -ปัญญาภูมิรู้
1.3 พิพัฒน์นิยม (Progressivism)	-การเปลี่ยนแปลง -การปฏิบัติจริง -เรียนรู้วิธีการคิด -การแก้ปัญหา -ประสบการณ์ -การมีวินัยในตน -ประชาธิปไตย -การอภิปราย -สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม -บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ -การสืบค้นแบบวิทยาศาสตร์
1.4 ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)	-การปฏิรูปสังคม -การจัดระเบียบสังคม -สภาพและปัญหาของสังคม -การปรับตนเองให้เข้ากับสังคมใหม่ -กระบวนการประชาธิปไตย -การอภิปราย -การเรียนรู้อย่างอิสระ
1.5 ภาวะนิยม (Existentialism)	-ความมีอยู่เป็นอยู่ของมนุษย์ -ปัจเจก

	-เลือกตัดสินใจด้วยตนเอง

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
1.5 ภาวะนิยม (Existentialism) (ต่อ)	-เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.สาระปรัชญา 2.1 ด้านการจัดการศึกษา 2.2 ด้านวิชาชีพ 2.3 ด้านการพัฒนาผู้เรียน	-พัฒนาตามศักยภาพของตน -ความแตกต่างระหว่างบุคคล -จัดการศึกษา -ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ -กระบวนการเรียนรู้ -เรียนรู้จากสภาพจริง -เรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ -จัดการเรียนรู้ -จัดประสบการณ์วิชาชีพ -จัดสภาพแวดล้อม -พัฒนาเด็ก -พัฒนามนุษย์ -วางรากฐานความเป็นมนุษย์ -ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก -รู้ธรรมชาติของเด็ก -เข้าใจเด็ก -ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก -สร้างเสริมเด็ก -บริบทแวดล้อมเด็ก -พัฒนาศักยภาพเชิงวิชาการ -จัดกระบวนการเรียนรู้ -จัดการเรียนการสอน -มีความรู้ด้านวิชาการ -มีความรู้ด้านวิชาชีพ -มีทักษะการสอน -มีทักษะการปฏิบัติงานครู

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
2.3 ด้านการพัฒนาผู้เรียน (ต่อ) ● จุดมุ่งหมาย 1.ความรู้ทางวิชาชีพ 2. เจตคติต่อวิชาชีพ 3. ทักษะวิชาชีพ	-ทำวิจัย -มีบุคลิกภาพดี -มีเจตคติที่ดี -มีคุณธรรม จริยธรรม -มีจรรยาบรรณวิชาชีพ -เป็นคนดี -รักการแสวงหาความรู้ -พัฒนาตนเอง -พัฒนาวิชาชีพ - ความรู้ -ความจำ -ความเข้าใจ -การนำไปใช้ -การวิเคราะห์ -การสังเคราะห์ -การประเมินค่า -ความซาบซึ้ง -สุนทรียภาพ -ค่านิยม -เจตคติ -ตระหนัก -ลักษณะนิสัย -คุณธรรม จริยธรรม -ทักษะการปฏิบัติ -ทักษะทางวิชาชีพ -จัดการเรียนรู้

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
3. ทักษะ (ต่อ) ● เนื้อหาสาระหลักสูตรหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย 1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 1.1 จิตวิทยา 1.2 พัฒนาการเด็ก 1.3 การเรียนรู้ของเด็ก 1.4 การจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย 1.5 การดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็ก	-จัดการศึกษา -ทำวิจัย -จิตวิทยา -พัฒนาการเด็ก -บุคลิกภาพเด็ก -ลักษณะของเด็ก -ความต้องการของเด็ก -ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก -การส่งเสริมพัฒนาการ -การเรียนรู้ของเด็ก -ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็ก -สิ่งแวดล้อม -สภาพแวดล้อม -ความปลอดภัย -ดูแล -อบรม -เลี้ยงดู -สุขภาพ -อนามัย -โภชนาการ

	-ป้องกันโรค -อาหาร

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
1.5 การดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็ก(ต่อ)	-ปฐมพยาบาล -ป้องกันอุบัติเหตุ
1.6 การส่งเสริมสนับสนุนและสร้างบรรยากาศให้เด็กเกิดการเรียนรู้	-บรรยากาศ -บริบท -ส่งเสริมการเรียนรู้
2 ครอบครัวและชุมชนสัมพันธ์	
2.1ครอบครัว	-ครอบครัว -พ่อแม่
1)ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัว	-ความหมายของครอบครัว -ลักษณะของครอบครัว -ประเภทของครอบครัว -แนวคิดทฤษฎีของครอบครัว -ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว -ภาษาและวัฒนธรรมของครอบครัว
2) การสนับสนุนครอบครัวเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก	-ครอบครัวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก -ครอบครัวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก -ครอบครัวกับการส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็ก - การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง - การพัฒนากิจกรรมครูผู้ปกครอง - กิจกรรมให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง - กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับผู้ปกครอง
2.2 ชุมชนสัมพันธ์	

	-ชุมชน -ผู้เกี่ยวข้อง -สังคม -สร้างความสัมพันธ์ -ร่วมมือ

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
3.การประเมินภาพ	-ประเมินภาพ - สังเกต - ประเมิน -ประเมินพัฒนาการ - ประเมินผล - ศึกษาเด็ก - ศึกษาพฤติกรรมเด็ก - บันทึกพฤติกรรมเด็ก - แปลความหมายพฤติกรรม - การจัดทำสารนิทัศน์ -เครื่องมือประเมิน -ปฏิบัติการการประเมิน
4 การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก 4.1 การประสานสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัว ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก 1)ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภาษาท้องถิ่นของเด็ก 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก	-ความรู้ความเข้าใจภาษา -ความรู้ความเข้าใจท้องถิ่น -ความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรม -ภูมิปัญญา -ท้องถิ่น -เด็กพิเศษ -เด็กด้อยโอกาส -เด็กที่มีปัญหา -ปัญหาเด็ก

3) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก	-ความคิดปกติ
4) การประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้	-ความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก -ความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน -มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
4) การประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)	-การสื่อสารที่ดี -สร้างความสัมพันธ์ที่ดี
4.2 การใช้วิธีการส่งเสริมพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ	
1) การจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ	- การจัดกิจกรรม -การจัดประสบการณ์ -การสอน -การฝึกปฏิบัติ -การฝึกหัด -การเชื่อมต่อภาษาและวัฒนธรรมของเด็กเข้าสู่โปรแกรมการสอน -การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม - การส่งเสริมการเล่นอย่างสร้างสรรค์ - ความสามารถในการสนองตอบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก -การจัดชั้นเรียน
2) ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยี	-การใช้ความรู้ -เทคโนโลยี -การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี
3) ทักษะในการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร	-ทักษะการใช้เทคโนโลยี

4) ความรู้และทักษะในการใช้สื่อ	-ทักษะในการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร -สื่อ -อุปกรณ์ -ของเล่น -การออกแบบ

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
4) ความรู้และทักษะในการใช้สื่อ (ต่อ) 4.3 การเข้าใจสาระการเรียนรู้ในระดับ การศึกษปฐมวัย 4.4 การสร้างหลักสูตรได้อย่างมี ความหมาย 1) ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร	-การผลิต -การสร้าง -การเลือก -การใช้ -สาระหรือเนื้อหาสำหรับเด็ก - ภาษาสำหรับเด็ก - คณิตศาสตร์สำหรับเด็ก - พลศึกษาสำหรับเด็ก - วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก - สังคมศึกษาสำหรับเด็ก - กิจกรรมการเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก -กิจกรรมกลางแจ้ง - ดนตรีและเพลงสำหรับเด็ก -ศิลปะสำหรับเด็ก -นาฏศิลป์สำหรับเด็ก -หลักสูตร -แนวการจัดประสบการณ์

2) การพัฒนาหลักสูตร	-ความหมายของหลักสูตร -ความสำคัญของหลักสูตร -ประเภทของหลักสูตร -องค์ประกอบของหลักสูตร - การพัฒนาหลักสูตร - การสร้างหลักสูตร - การออกแบบหลักสูตร -การวางแผนหลักสูตร -การสร้างโปรแกรม

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
3) การนำหลักสูตร ไปใช้	-การใช้หลักสูตร
4) การประเมินหลักสูตร	-การวิเคราะห์หลักสูตร -การประเมินหลักสูตร
5) การสร้างเสริมเด็ก	- การสร้างเสริมให้เด็กมีความมั่นคงในตนเอง - การส่งเสริมการแก้ปัญหา -การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิด -การส่งเสริมสมรรถนะทางวิชาการและสังคม - การเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับเด็ก
5 การเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ	
5.1 จรรยาบรรณวิชาชีพ	- คุณธรรม จริยธรรม - จรรยาบรรณวิชาชีพ
5.2 มาตรฐานวิชาชีพ	- มาตรฐานวิชาชีพ - วิชาชีพครู
5.3 นโยบายและระบบทางการศึกษา ปฐมวัย	- ระบบการศึกษาปฐมวัย - นโยบายการศึกษา

5.4 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย	-กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพครู -แนวคิดทฤษฎี -ความเป็นมา -ประวัติ -ความหมาย -ความสำคัญ -หลักการ -ความคิดรวบยอด -ความรู้พื้นฐาน

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
5.4 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย (ต่อ)	-ความรู้เกี่ยวกับ -การปฏิบัติงานทางการศึกษาปฐมวัย
5.5 การค้นหาความรู้	-วิธีค้นหาความรู้ -เครื่องมือค้นหาความรู้ -งานวิจัย -แหล่งความรู้ -แหล่งการเรียนรู้
5.6 การพัฒนาทักษะวิชาชีพครู	-การพัฒนาตนเอง -การฝึกปฏิบัติงาน -การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การพัฒนาและปรับปรุงงาน - การปฏิบัติงานบนพื้นฐานความรู้ -การปฏิบัติงานบนพื้นฐานมาตรฐานวิชาชีพ -การปฏิบัติการวิจัย -การบูรณาการความรู้ทางการศึกษาปฐมวัย -การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น

5.7 การเป็นปากเสียงแทนเด็กใน ฐานะ นักวิชาชีพ ● การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1.การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน 1.1 การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา	-การพิทักษ์สิทธิเด็ก -การคุ้มครองเด็ก -การศึกษาและสังเกตในโรงเรียน -ฝึกปฏิบัติงาน -ฝึกทักษะวิชาชีพ -ฝึกเป็นผู้ช่วยครู -ฝึกทำและทดลองใช้สื่อ -ฝึกหัดงานวิชาชีพ

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
1.2 ฝึกวางแผนการศึกษาผู้เรียน 1.3 ฝึกพัฒนาและการใช้หลักสูตร 1.4 ฝึกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษา	-สังเกตผู้เรียน -สัมภาษณ์ผู้เรียน -รวบรวมข้อมูลผู้เรียน -นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียน -การพัฒนาหลักสูตร -การปรับปรุงหลักสูตร -การใช้หลักสูตร -การทำโครงการสอน -ฝึกเขียนหรือทำแผนการสอนร่วมกับสถานศึกษา -ฝึกเขียนหรือทำแผนการจัดประสบการณ์ร่วมกับสถานศึกษา -ฝึกเขียนหรือทำแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา -ฝึกเขียนหรือทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับ

1.5 ฝึกจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ 1.6 การจัดทำโครงการทางวิชาการ 2. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ 2.1 การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	สถานศึกษา -ฝึกจัดกิจกรรม -ฝึกจัดการเรียนรู้ -ฝึกจัดประสบการณ์ -ทดลองสอน - การจัดทำโครงการ -ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา -ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป

ดัชนีหลัก	คำสำคัญ(Key word) เบื้องต้น
2.1 การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (ต่อ) 2.2 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้	-ฝึกปฏิบัติงานครูภาคสนาม -ปฏิบัติการจัดประสบการณ์ -ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ -เขียนหรือทำแผนการสอน -เขียนหรือทำแผนการจัดประสบการณ์ -เขียนหรือทำแผนการจัดกิจกรรม -เขียนหรือทำแผนการจัดการเรียนรู้ -จัดกิจกรรม -จัดการเรียนรู้ -จัดประสบการณ์ -จัดการเรียนการสอน -การใช้เทคนิคและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ -การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.4 การเลือกใช้ การผลิตสื่อและ นวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้	-การผลิตสื่อ -การเลือกใช้สื่อ -การเลือกใช้นวัตกรรม -การสร้างนวัตกรรม
2.5 การทำวิจัยในชั้นเรียน	-วิจัยในชั้นเรียน
2.6 การนำผลการประเมินมาพัฒนา การ จัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	-กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - แนวแนว -การช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2.7 การบันทึกและรายงานผลการ จัดการเรียนรู้	-บันทึกการจัดการเรียนรู้ -บันทึกหลังสอน -รายงานผลการจัดการเรียนรู้
2.8 การสัมมนาทางการศึกษา	-สัมมนา

ตารางวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีใน
ประเทศไทย

ตารางวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

ตาราง 1 ชื่อหลักสูตร

พ.ศ.	ระดับหลักสูตร	ชื่อหลักสูตร	ระยะเวลาศึกษา

ตาราง 2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย

พ.ศ.	ชื่อหลักสูตร	ระยะเวลา	ระดับ	ปัจจัยที่ทำให้มี

		ศึกษา	หลักสูตร	การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ตาราง 3 ปรัชญาหลักสูตร

พ.ศ.	ปรัชญา		สาระปรัชญา
	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	
			การจัดการศึกษา : วิชาชีพ : การพัฒนาผู้เรียน :
			การจัดการศึกษา : วิชาชีพ : การพัฒนาผู้เรียน :

ตาราง 4 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักสูตรฉบับ พ.ศ.	จุดมุ่งหมาย		
	ความรู้	ทักษะ	เจตคติ

ตาราง 5 โครงสร้างหลักสูตรจำแนกหน่วยกิตตามหมวดวิชา

หมวดวิชา	หลักสูตรฉบับ			
	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.

	หน่วยกิต	ร้อยละ	หน่วยกิต	ร้อยละ	หน่วยกิต	ร้อยละ	หน่วยกิต	ร้อยละ
1.การศึกษาทั่วไป								
2.วิชาชีพครู								
3.ประสบการณ์วิชาชีพ								
4.วิชาชีพครูปฐมวัย								
5.วิชาสร้างเสริมความเป็นตัวตน								
รวม								

ตาราง 6 การปรากฏชื่อวิชาจำแนกตามหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป

ชื่อวิชา	หลักสูตรฉบับ พ.ศ.						
	25...	25...	25...	25...	25...	25...	25...

ตาราง 7 การปรากฏชื่อวิชาจำแนกตามหมวดวิชาชีพครู

ชื่อวิชา	หลักสูตรฉบับ พ.ศ.						
	25...	25...	25...	25...	25...	25...	25...

ตาราง 8 การปรากฏชื่อวิชาจำแนกตามหมวดวิชาชีพครูปฐมวัย

ชื่อวิชา	หลักสูตรฉบับ พ.ศ.						
	25...	25...	25...	25...	25...	25...	25...

ตาราง 9 ลักษณะวิชาในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยวิชาบังคับ

ชื่อวิชา	พ.ศ. ที่ ปรากฏ	ลักษณะวิชา	มาตรฐานหลักสูตร

ตาราง 10 ลักษณะวิชาในหมวดปฏิบัติการวิชาชีพ

ชื่อวิชา	พ.ศ. ที่ ปรากฏ	ลักษณะวิชา	มาตรฐานหลักสูตร

ตาราง 11 นำหนักหน่วยกิตภาคทฤษฎีกับการปฏิบัติวิชาชีพ

หลักสูตรฉบับ พ.ศ.	จำนวนหน่วยกิต ภาคทฤษฎี (หมวดวิชาชีพครูปฐมวัย)		จำนวนหน่วยกิต ปฏิบัติวิชาชีพ		รวม	
	หน่วยกิต	ร้อยละ	หน่วยกิต	ร้อยละ	หน่วยกิต	ร้อยละ

ตัวอย่าง

แบบประเมินผลการวิเคราะห์ปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักสูตรสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ตัวอย่าง

แบบประเมินผลการวิเคราะห์ปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักสูตรสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง

ข้อมูลที่น่าสนใจในแบบวิเคราะห์หลักสูตรนี้ เป็นผลการวิเคราะห์ปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักสูตรที่ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีสำคัญ (ตามเอกสารแนบ 1) จากการวิเคราะห์หลักสูตรทั้งหมด 20 หลักสูตร (ตามเอกสารแนบ 2) ได้ผลนำเสนอ ดังตาราง

ขอความกรุณาท่านผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ว่า เห็นด้วย ไม่แน่ใจ หรือไม่เห็นด้วย โดย

ถ้าเห็นด้วย	โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง +1
ถ้าไม่แน่ใจ	โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 0
ถ้าไม่เห็นด้วย	โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง -1

หากท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมได้โปรดเขียนคำแนะนำลงในช่องข้อเสนอแนะ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปรัชญาหลักสูตร

จากการศึกษาปรัชญาหลักสูตรพบว่าหลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ. 2515-2541 ไม่ปรากฏสาระปรัชญาในหลักสูตร ในหลักสูตรฉบับปีพ.ศ. 2543 เริ่มปรากฏปรัชญาของหลักสูตรแต่ผนวกรวมอยู่ในจุดประสงค์ ในหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาจึงมีการกำหนดปรัชญาจำแนกออกมาจากจุดประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งในการวิเคราะห์สาระปรัชญานี้ ผู้วิจัยจำแนกผลการวิเคราะห์เป็น 1)การปรากฏสาระปรัชญาในด้านการศึกษา วิชาชีพ และการพัฒนาผู้เรียน และ 2) กลุ่มปรัชญาการศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตร ซึ่งได้แก่กลุ่มปรัชญาที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากตะวันตก คือ สารัตถนิยม (Essentialism) นิรันดรนิยม (Perennialism) พิพัฒน์นิยม (Progressivism) ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) และภาวะนิยม (Existentialism)

1.1 การวิเคราะห์สาระปรัชญาในด้านการศึกษา วิชาชีพ และการพัฒนาผู้เรียน

ตาราง 1 สาระปรัชญาหลักสูตร

หลักสูตร ฉบับ พ.ศ.	สาระปรัชญาหลักสูตร			ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	ด้านการศึกษา	ด้านวิชาชีพ	ด้านการพัฒนา ผู้เรียน	+1	0	-1	
2545	-ยึดหลักการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่าง ผู้เรียน และผู้สอน -มีการจัดการสภาวะ แวดล้อมที่เหมาะสม	-ไม่ปรากฏ	-พัฒนาผู้เรียนให้ เป็นคนดีของสังคม				
2546	-ไม่ปรากฏ	-บูรณาการความรู้	-พัฒนาผู้เรียนด้วย				

		ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ในการ พัฒนาเด็กปฐมวัย	การใช้สมรรถนะ ความรู้				
2547	-ยึดหลักการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่าง ผู้เรียน และผู้สอน -มีการจัดการสภาวะ แวดล้อมที่เหมาะสม -ผลิตบุคลากร ทางการสอนระดับ ปฐมวัย -จัดประสบการณ์ วิชาชีพที่ถูกต้อง ให้แก่บัณฑิตสาขา การศึกษาปฐมวัย	-ส่งเสริมให้เด็ก ปฐมวัยมีพัฒนาการ เต็ม ตามศักยภาพ -วางรากฐานความ เป็นมนุษย์ที่ ดำรงชีวิต อย่างมีความ หมายทั้งต่อตนเอง และสังคม -มีความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็น มนุษย์ ของเด็กในบริบท สังคมและ	-มีความรู้ด้าน วิชาการและ วิชาชีพ -มีทักษะการสอน -รักการแสวงหา ความรู้เพื่อพัฒนา ตนและ พัฒนาวิชาชีพอย่าง ต่อเนื่อง -เป็นบัณฑิตที่มีเจต คติที่ดีต่อวิชาชีพ มี คุณธรรมและ จริยธรรม				

1.2 การวิเคราะห์กลุ่มปรัชญาการศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตร ซึ่งได้แก่กลุ่มปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) นิรันดรนิยม(Perennialism) พิพัฒน์นิยม (Progressivism) ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) และ ภาวะนิยม (Existentialism)

ตาราง 2 สารปรัชญาจำแนกตามกลุ่มปรัชญา

หลักสูตร ฉบับ พ.ศ.	สารปรัชญา	กลุ่มปรัชญา	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
			+1	0	-1	
2543	-การสร้างสรรคการเรียนรู้แนวใหม่ของ ปัจเจกบุคคลให้มีความเรื่องปัญญาและ คุณธรรม	ภาวะนิยม				
	-มีความสามารถในการสร้างสรรค์	ปฏิรูปนิยม				

	สังคมแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน					
2545	-ภายใต้สภาวะแวดล้อมและการจัดการที่เหมาะสมจะสามารถหล่อหลอมและพัฒนาผู้เรียน	สารัตถนิยม				
	-การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน	พิพัฒน์นิยม				
	-พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีของสังคม	ปฏิรูปนิยม				
2546	-สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมแห่งวิชาชีพ	สารัตถนิยม				
	-สามารถจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี	พิพัฒน์นิยม				
2547	-ภายใต้สภาวะแวดล้อมและการจัดการที่เหมาะสมจะสามารถหล่อหลอมและพัฒนาผู้เรียน	สารัตถนิยม				
	-มีความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพ	สารัตถนิยม				
	-การจัดประสบการณ์วิชาชีพที่ถูกต้องให้แก่บัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัย	สารัตถนิยม				

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ในการวิเคราะห์สาระจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้วิจัยวิเคราะห์สาระสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร 3 ด้าน คือ ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะวิชาชีพ และเจตคติต่อวิชาชีพ

ตาราง 8 สาระจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักสูตร ฉบับ พ.ศ.	สาระจุดมุ่งหมาย	จุดมุ่งหมายด้าน	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
			+1	0	-1	
2515	- ทฤษฎีทางการศึกษา - จิตวิทยาทางการศึกษา	ความรู้ทางวิชาชีพ				

	- วิชาครู					
	- การปฏิบัติวิชาชีพครู	ทักษะวิชาชีพ				
2519	- ทฤษฎีทางการศึกษา - วิชาชีพครู - การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม - ความเจริญเติบโตและการพัฒนาเด็ก - ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี - บริหารงาน	ความรู้ทางวิชาชีพ				
	- สร้างสรรค์ - มีวิจารณญาณในการแก้ปัญหา - จัดการศึกษา	ทักษะวิชาชีพ				
	- ศรัทธา - คุณธรรม จริยธรรม - ใฝ่หาความรู้ - เจตจำนงมั่นเพื่อความมั่นคงของชาติ - อนุรักษ์วัฒนธรรม	เจตคติต่อวิชาชีพ				
2520	- วิชาชีพครู - การวิจัย	ความรู้ทางวิชาชีพ				
2524	- วิชาครู - สุขภาพครู	ความรู้ทางวิชาชีพ				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้ประเมิน

()

ตัวอย่าง

แบบประเมินผลการวิเคราะห์สาระหลักสูตรสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ตัวอย่าง

แบบประเมินผลการวิเคราะห์สาระหลักสูตรสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง

ข้อมูลที่น่าสนใจในแบบวิเคราะห์หลักสูตรนี้ เป็นผลการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์สาระหลักสูตรในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับ โดยใช้ดัชนีสำคัญ (ตามเอกสารแนบ 1) จากการวิเคราะห์หลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาในช่วงปี พ.ศ.2515-2547 ทั้งหมด 20 หลักสูตร (ตามเอกสารแนบ 2) ได้ผลนำเสนอ ดังตาราง

ขอความกรุณาท่านผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ว่า เห็นด้วย หรือไม่

หรือไม่เห็นด้วย โดย

ถ้าเห็นด้วย โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง +1
 ถ้าไม่แน่ใจ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 0
 ถ้าไม่เห็นด้วย โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง -1

หากท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมได้โปรดเขียนคำแนะนำลงในช่องข้อเสนอแนะ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ตาราง 1 แสดงสาระหลักสูตรฉบับปีพ.ศ.2515 ในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับ

ชื่อวิชา	สาระหลักสูตรที่วิเคราะห์ได้	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
อุปกรณ์การศึกษาระดับอนุบาลและเด็กเล็ก	-การเลือกอุปกรณ์สำหรับเด็กเล็ก -การกำหนดอุปกรณ์สำหรับเด็ก -การสร้างอุปกรณ์ -การใช้อุปกรณ์				
การเขียนคีย์บอร์ดเป็นขั้น 1	-การฝึกเปียโนสำหรับผู้ที่ยังไม่มีพื้นฐาน -ฝึกหัดอ่านชื่อตัวโน้ต เล่นบันไดเสียง ใช้ pedal -ฝึกการย้ายบันไดเสียง -หัด primary chord ทุก position และ ทุก key -ฝึกเพลงต่าง ๆ				

ตาราง 1 แสดงสาระหลักสูตรฉบับปีพ.ศ.2515 ในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับ (ต่อ)

ชื่อวิชา	สาระหลักสูตรที่วิเคราะห์ได้	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
พฤติกรรมของเด็กแรกเกิดถึง 6 ขวบ	-พฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเด็กแรกเกิดถึง 6 ขวบ				

	-การใช้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเด็กให้เป็นประโยชน์ในการสอนเด็ก				
สุขภาพจิต	-ความหมายของสุขภาพจิต -ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพจิต -การปรับตัวให้เข้ากับวัยและสภาพการณ์ -พฤติกรรมปกติ -การป้องกัน แก้ไขปัญหาพฤติกรรม -การส่งเสริมสุขภาพจิตเด็ก				
การเดินร่ำทำจังหวะ	-การใช้ว๊ยะส่วนต่าง ๆ เคลื่อนไหวให้เข้ากับจังหวะและเสียงดนตรี เช่นการเดินร่ำทำท่าประกอบ -การใช้เครื่องประกอบจังหวะ เพื่อให้สามารถคิดสร้างสรรค์ในด้านการแสดงได้				
การเล่นของเด็กไทย	-การเล่นของเด็กไทย -พัฒนาการการเล่นของเด็กไทย -บทบาทและอิทธิพลของการเล่นต่อพัฒนาการของเด็ก -ลักษณะและชนิดของการเล่นของเด็ก -การจัดสิ่งแวดล้อม -การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย				

ตาราง 2 แสดงสาระหลักสูตรฉบับปีพ.ศ.2519 ในหมวดวิชาชีพครูปฐมวัยบังคับ

ชื่อวิชา	สาระหลักสูตรที่วิเคราะห์ได้	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	

นิทาน ละคร และหุ่น สำหรับเด็ก	-ความรู้เกี่ยวกับนิทาน -ประวัตินักเล่านิทาน -การทำอุปกรณ์และหุ่นประกอบการเล่านิทาน -การส่งเสริมให้เด็กสามารถเล่านิทาน และใช้หุ่นแสดงละคร -เทคนิคในการแต่งและเล่านิทาน				
การอบรมดูแลเด็ก	-วัตถุประสงค์และขอบข่ายของการ อบรมดูแลเด็ก -หลักและวิธีการอบรมดูแลเด็ก -การส่งเสริมให้เด็กช่วยตนเองและอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้ -การปลูกฝังนิสัยที่ดีและแก้ปัญหา พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา -การประเมินผล				
สังคมวิทยากับพัฒนาการ เด็ก	-ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมไทย -โครงสร้างครอบครัว -อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรม เด็ก				
-ศิลปะสำหรับเด็ก -ศิลปะประดิษฐ์สำหรับเด็ก	-พัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็ก -การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก -ขอบข่ายกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก ปฐมวัย -การส่งเสริมความสัมพันธ์ของศิลปะ ประดิษฐ์กับวิชาอื่น -หลักการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สำหรับเด็กปฐมวัย -บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์				

ชื่อวิชา	สาระหลักสูตรที่วิเคราะห์ได้	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ดนตรีและเพลงเด็ก	-ความรู้เกี่ยวกับโน้ตเพลง และเพลงที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย -การเลือกเพลงเพื่อประกอบการสอน -ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีไทย สากล -เครื่องเคาะจังหวะและการประดิษฐ์				
การสังเกตและการฝึกงาน พฤติกรรมเด็ก	-หลักจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการศึกษา -ความรู้เกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรมเด็ก -การบันทึกพฤติกรรมเด็ก -การแปลความหมายพฤติกรรม -บทบาทหน้าที่ผู้เข้ารับการฝึกงานสังเกตพฤติกรรมเด็ก -เทคนิคและวิธีการในการศึกษาที่จะช่วยให้เข้าใจเด็กอย่างลึกซึ้ง				
ดนตรีประกอบนาฏศิลป์สำหรับเด็ก	-ความหมายและขอบข่ายการสอนดนตรีและนาฏศิลป์สำหรับเด็ก -จังหวะและทำทนานาฏศิลป์ไทย -การเลือกเพลงและทำนองเพลงที่เหมาะสมกับทำนาฏศิลป์สำหรับเด็ก				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้ประเมิน

()

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง
แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย
รอบที่ 1

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

คำชี้แจง

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเรื่อง แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย นี่เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย” ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย (ช่วงระหว่างปี พ.ศ.2515 – พ.ศ.2562) ในด้าน ชื่อหลักสูตรและการเปลี่ยนแปลง ปรัชญาหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร รายชื่อวิชา ลักษณะวิชา และประสบการณ์วิชาชีพ

ในส่วนของการศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาฉันทมติ (Consensus) แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในอนาคต (พ.ศ.2553 – 2562) ซึ่งผลการศึกษาก็คือเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรี

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 รอบ ด้วยแบบสอบถาม 3 ชุด รอบแรกข้อคำถามในแบบสอบถามจะมาจากการวิเคราะห์หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในช่วงปีพ.ศ. 2515-2550 โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในด้านชื่อหลักสูตรและการเปลี่ยนแปลง ปรัชญาหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร รายชื่อวิชา ลักษณะวิชา และประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งในแบบสอบถามฉบับนี้จะมีส่วนที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิดซึ่งท่านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ความคิดเห็นของท่านในการตอบแบบสอบถามรอบแรกผู้วิจัยจะนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ในรอบที่ 2 และ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ให้ท่านตอบคำถามโดยให้น้ำหนักข้อความตามความคิดเห็น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบสอบถามครบทั้ง 3 รอบ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวรัศมี ดันเจริญ
 นิติปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย
รอบที่ 1

คำชี้แจง

1. คำว่าครุศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูปฐมวัย
2. ข้อคำถามในแบบสอบถามนี้มาจากการวิเคราะห์หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย ในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2515-2550 ประกอบด้วยประเด็นสาระ 7 ด้านดังนี้
 1. ชื่อหลักสูตรและการเปลี่ยนแปลง
 2. ปรัชญาหลักสูตร
 3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
 4. โครงสร้างหลักสูตร
 5. รายชื่อวิชา
 6. ลักษณะวิชา
 7. ประสบการณ์วิชาชีพ
3. ขอความกรุณาผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นในแต่ละประเด็นสาระหลักสูตรซึ่งมีจำนวน 7 ข้อรายการ จากคำตอบของท่านนี้จะได้รับการพัฒนาเป็นคำถามในรอบที่ 2 และ 3 ต่อไป เพื่อให้ได้ภาพหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยที่มีค่ายิ่ง

ข้อที่ 1 มโนทัศน์ชื่อหลักสูตร

ปัจจุบันชื่อหลักสูตรสำหรับผลิตครูปฐมวัย ใช้คำว่า หลักสูตรสาขา “การศึกษาปฐมวัย” แต่ในการจัดการเรียนการสอนเน้นการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา เมื่อเป็นเช่นนั้น ตามสภาพบริบทสังคมในอนาคต ท่านคิดว่าชื่อหลักสูตรควรเป็นอย่างไร ให้ท่านกาเครื่องหมาย ✓ ใน ที่ท่านเห็นด้วย

☐	หลักสูตรผลิตครูสาขา “การศึกษาปฐมวัย”
☐	หลักสูตรผลิตครูสาขา “อนุบาลศึกษา”
☐	หลักสูตรผลิตครูสาขา “บริหารการศึกษา”
☐	อื่นๆ.....

ความคิดเห็น.....

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 การนำปรัชญาสู่การปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลหลักสูตรพบว่าหลักสูตรส่วนใหญ่มีปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน โดยปรัชญาที่นำมาผสมผสานเป็นปรัชญาหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญา สารัตถนิยม(Essentialism) พัฒนนิยม (Progressivism) ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) และภาวะนิยม (Existentialism) โดยหลักสูตรส่วนใหญ่จะผสมผสานระหว่างปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) และพิพัฒน์นิยม (Progressivism) แต่ในทางปฏิบัติจะเน้นการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีเป็นสำคัญ การฝึกปฏิบัติยังมุ่งบริบทเดิม ซึ่งถ้าต้องการให้ปรัชญาเป็นการปฏิบัติจริงตามสภาพวิชาชีพครูปฐมวัย ท่านคิดว่าปรัชญาควรเป็นอย่างไร ให้ท่านกาเครื่องหมาย ✓ ใน ที่ท่านเห็นด้วย

- ☐ คงปรัชญาแบบผสมผสาน ปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพอย่างเดิม
- ☐ คงปรัชญาแบบผสมผสาน แต่เพิ่มการฝึกปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพด้าน
การศึกษาปฐมวัย
- ☐ เน้นปรัชญาพิพัฒน์นิยม ปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพอย่างเดิม
- ☐ เน้นปรัชญาพิพัฒน์นิยม เพิ่มการฝึกปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพด้าน
การศึกษาปฐมวัย
- ☐ อื่น ๆ.....

ความคิดเห็น.....

.....

.....

ข้อที่ 3 การพัฒนาจุดประสงค์หลักสูตร

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรที่วิเคราะห์จากเอกสารหลักสูตรพบว่าเน้นถึงการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ กับการฝึกประสบการณ์ในสถานการณ์จริง ท่านมีความคิดเห็นว่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบันและอนาคต จุดประสงค์ของหลักสูตรควรชี้บ่งให้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในลักษณะใด ให้ท่านกาเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ท่านเห็นด้วย (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ความรู้เชิงประจักษ์
- ☐ การพัฒนาจริยธรรม
- ☐ การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
- ☐ การปฏิบัติในสถานการณ์จำลองควบคู่ไปกับสถานการณ์จริง
- ☐ การฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัย
- ☐ อื่น ๆ.....

ความคิดเห็น.....

ข้อที่ 4 สัดส่วนองค์ประกอบโครงสร้างหลักสูตร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลหลักสูตรพบว่าสัดส่วนโครงสร้างหลักสูตรหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป: วิชาชีพครู : วิชาชีพครูปฐมวัย ของเกือบทุกหลักสูตรมีสัดส่วนโครงสร้างหลักสูตรที่คล้ายคลึงกัน คือ มีสัดส่วนเฉลี่ยอยู่ในระดับ 1.25 : 1.25 : 2 แต่มีข้อสังเกตว่า สัดส่วนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อการเรียนภาคทฤษฎี จากปี พ.ศ. 2515 มีการฝึกปฏิบัติ 1 ส่วน ต่อการเรียนภาคทฤษฎี 8 ส่วน (1 : 8) ปัจจุบัน (หลักสูตร พ.ศ. 2547) ได้ปรับสัดส่วนการฝึกปฏิบัติ ต่อภาคทฤษฎีเป็น 1 : 5 ซึ่งจากสัดส่วนนี้ท่านคิดว่า โครงสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทในอนาคตควรเป็นอย่างไร ให้ท่านกาเครื่องหมาย ✓ ใน ที่ท่านเห็นด้วย ☐

☐

คงสัดส่วนหลักสูตร พ.ศ. 2547 เพราะ.....

.....

☐

ให้ลดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพลงเหมือนหลักสูตร พ.ศ. 2515 เพราะ.....

.....

☐

ให้ปรับให้สมดุล

.....

☐

ให้เพิ่ม.....

ลด.....

☐

อื่น ๆ

ความคิดเห็น.....

ข้อ 5 รายชื่อวิชาและลักษณะวิชา

5.1 หลักสูตรครุศึกษามัธยมศึกษาในอนาคควรเพิ่มสาระในเรื่องใดบ้างและควรกำหนดชื่อวิชาว่าอย่างไร

ชื่อวิชา	สาระที่ควรเพิ่ม

5.1 หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตควรเพิ่มสาระในเรื่องใดบ้างและควรกำหนดชื่อวิชาว่าอย่างไร (ต่อ)

ชื่อวิชา	สาระที่ควรเพิ่ม

5.2 รายวิชาใดบ้างที่ควรปรากฏในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคต และสาระวิชาที่เน้นในรายวิชานั้นควรเป็นอย่างไร

ชื่อวิชา	สาระที่เน้น

☐ อื่น ๆ ความคิดเห็น.....

.....

.....

.....

ข้อ 6 **การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ**

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักสูตรพบว่าสัดส่วนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากปี พ.ศ. 2515 มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ส่วน ต่อการศึกษาวิชาชีพภาคทฤษฎี 8 ส่วน ปัจจุบัน (หลักสูตร พ.ศ. 2547) ได้ปรับเป็น 1:5 ซึ่งจากสัดส่วนนี้ท่านคิดว่าสัดส่วนวิชาชีพกับการฝึกประสบการณ์ควรเป็นเท่าใด

สัดส่วน

การฝึกประสบการณ์ : วิชาชีพภาคทฤษฎี

1 :

เหตุผลเพราะ

[illegible]

ข้อ 7 ความคิดเห็นอื่นเกี่ยวกับหลักสูตรในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า

[illegible]

ข้อ 7 ความคิดเห็นอื่นเกี่ยวกับหลักสูตรในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า (ต่อ)

[illegible]

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง
แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย
รอบที่ 3

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย
รอบที่ 3

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 3 ของการศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย (พ.ศ. 2553-2562)

จุดประสงค์ของการสอบถามครั้งนี้ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้พิจารณา

1.ทัศนะหรือความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

2.ทบทวนคำตอบของตนเองในรอบที่ผ่านมา (รอบที่ 2) โดยการยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่

แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบด้วยกลุ่มข้อความที่แสดงถึงแนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย (พ.ศ. 2553-2562) แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 โครงสร้างหลักสูตร ตอนที่ 2 รายวิชาและลักษณะเนื้อหาวิชา และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยได้นำค่าน้ำหนักของข้อความแต่ละข้อที่ผู้เชี่ยวชาญตอบในรอบที่ 2 จากแบบสอบถามตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) พร้อมทั้งระบุคะแนนการตอบรอบที่ผ่านมาของแต่ละท่าน โดยกำหนดสัญลักษณ์ดังนี้

M หมายถึง ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นที่คำนวณจากค่าระดับคะแนนในรอบที่ 2 ตามเกณฑ์

ต่อไปนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

—— หมายถึง คำพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความแต่ละข้อ ที่อยู่ระหว่างควอไทล์ที่ 1 และควอไทล์ที่ 3

* หมายถึง คำตอบของท่านในรอบที่ 2

ข้อความใดที่ไม่มีเครื่องหมาย * แสดงว่าท่านไม่ได้ให้น้ำหนักความคิดเห็นในข้อความนั้น ๆ ในรอบที่ 2 ซึ่งท่านสามารถให้น้ำหนักความคิดเห็น (ตอบ) ในรอบนี้ได้

ในการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 3 นี้ ถ้าท่านยังคงยืนยันคำตอบเดิม โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องยืนยัน แต่ถ้าท่านต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม ในแบบสอบถามตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 โดยคะแนนที่ใช้มีความหมาย ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ในกรณีที่ท่านให้น้ำหนักความคิดเห็นของแนวโน้มนักคิดเห็นของแนวโน้มนักคิดเห็น (ตอบ) อยู่นอกเขตพิสัยระหว่างควอไทล์ หรือท่านเปลี่ยนแปลงการให้น้ำหนักความคิดเห็นของแนวโน้มนักคิดเห็น กรุณาให้เหตุผลในการยืนยันคำตอบ

ตัวอย่าง

ข้อรายการ	แนวโน้มนักคิดเห็น					ยืนยัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
1.ควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบผสมผสาน	* —	M ✓					
2.เน้นปรัชญาพัฒนานิยมเป็นหลัก	* —	M —				✓	

จากตัวอย่าง หมายความว่า ในรอบที่ 2 คำนำหนักข้อความในข้อที่ 1 “ควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบผสมผสาน” มีค่ามัธยฐาน คือ 4 มีคำพิสัยระหว่างควอไทล์ที่ 1 และควอไทล์ที่ 3 อยู่ระหว่าง 4.0-5.0 โดยท่านให้น้ำหนักข้อความที่ระดับเหมาะสมมากที่สุด แต่ในรอบที่ 3 ท่านต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบเป็นให้น้ำหนักข้อความในระดับเหมาะสมมาก ท่านจึงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหมายเลข 4

แต่ในกรณีที่ท่านต้องการยื่นยันคำตอบเดิม โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องยื่นยัน (ตัวอย่างข้อที่ 2)

เพื่อความเที่ยงตรงของการวิจัยซึ่งช่วงระยะเวลาของการตอบแบบสอบถามในแต่ละรอบควรเป็นระยะไม่ห่างกันมากนัก ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 ภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 3 นี้ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวรัศมี ดันเจริญ

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 โครงสร้างหลักสูตร

ข้อรายการ	แนวโน้มของหลักสูตร					ยื่นยัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
1.ปรัชญาหลักสูตร							
1.1 ควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบผสมผสาน	*M						
1.2 เน้นปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) เป็นหลัก	M			*			
2.จุดประสงค์ของหลักสูตร							
2.1 เน้นจุดประสงค์หลักสูตรสมบูรณ์แบบอุดมศึกษา	*M						
2.2 ปลุกฝังจิตสำนึกความเป็นครู ความเป็นจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ	*M						
2.3 นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัยในสัดส่วนร้อยละ 90	*M						
2.4 นำไปสู่การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อคุณลักษณะที่บัณฑิตควรมีในสัดส่วนร้อยละ 10		M	*				

	<u>*</u>	M					
	*	M					
	*	M					
3.สัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร ควรกำหนดตาม เกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา คือหมวด วิชาการศึกษาทั่วไป : วิชาชีพครู : วิชาชีพครู ปฐมวัย เท่ากับ 30 หน่วยกิต : 50 หน่วยกิต : 74 หน่วยกิต (3 : 5 : 7.4 หน่วย)	<u>*M</u>						
4.สัดส่วนการฝึกประสบการณ์ : วิชาชีพ ภาคทฤษฎีที่เหมาะสมคือจำนวนหน่วยกิต การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 หน่วย ต่อ จำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาชีพครูปฐมวัย ประมาณ 4 หน่วย (1 : 4)	<u>*</u>	M					

ตอนที่ 2 ลักษณะเนื้อหาวิชาและรายชื้อวิชา

ชื่อรายการ	แนวโน้มของหลักสูตร					ยืนยัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
1.ลักษณะเนื้อหาวิชาวิชาเอก							
ลักษณะเนื้อหาวิชาเอก ควรมีสาระเกี่ยวกับ	M	*					
1.1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก	<u>M</u>	<u>*</u>					
1.2 ครอบครัวและชุมชนสัมพันธ์	*	M					
1.3 การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็ก	<u>*M</u>						
1.4 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาปฐมวัย	<u>*M</u>						
1.5 หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็ก ปฐมวัย	<u>*M</u>						
1.6 การสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก ปฐมวัย	<u>*M</u>						
1.7 การส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะ วิชาชีพครูปฐมวัย	<u>*</u>	M					
1.8 การพิทักษ์สิทธิเด็ก	<u>*</u>	M					

1.9 การพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ							
2.รายชื่อวิชาเอก							
2.1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้							
1) การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	*	M					
2) จิตวิทยาพัฒนาการเด็กปฐมวัย							
3) จิตวิทยาเด็ก	M	*					
4) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยองค์รวม	*	M					
5) การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย	*	M					
6) การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์สังคมของเด็กปฐมวัย	*M						
7) การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย	*M						
8) การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย	*M						

ชื่อรายการ	แนวโน้มของหลักสูตร					ยืนยัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
2.1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้ (ต่อ)							
9) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย	*M						
10) พหุปัญญากับการศึกษาปฐมวัย	*	M					
11) จิตปัญญากับการศึกษาปฐมวัย	*	M					
12) วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	*	M					
2.2 ครอบครัวและชุมชนสัมพันธ์ ควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้	*M						
1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและชุมชน	*	M					
2) การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	*M						
3) การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย							

2.3 การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็กควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้ 1) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย 2) การศึกษาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย 2.4 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้ 1) การศึกษาปฐมวัย 2) การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย 3) การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย 2.5 หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้ 1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย	*M						
	*M						
	*	M					
	*	M					
	*M						
	*	M					
	*M						

ชื่อรายการ	แนวโน้มของหลักสูตร					ยืนยัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
2.1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้ (ต่อ) 9) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 10) พหุปัญญากับการศึกษาปฐมวัย 11) จิตปัญญากับการศึกษาปฐมวัย 12) วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย 2.2 ครอบครัวและชุมชนสัมพันธ์ ควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้ 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและชุมชน 2) การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	*M						
	*	M					
	*	M					
	*	M					
	*M						
	*	M					
	*M						

3) การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย							
2.3 การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็กควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้	*M						
1) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	*M						
2) การศึกษาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย							
2.4 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้	*	M					
1) การศึกษาปฐมวัย	*	M					
2) การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย	*M						
3) การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย							
2.5 หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้	*	M					
1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	*M						
2) การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย							

ข้อรายการ	แนวโน้มของหลักสูตร					ยืนยัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
2.6 การสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้							
1) การสร้างนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	*	M					
2) การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	*	M					
3) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (BBL)	*M						
4) เทคนิคการสอนและการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	*M						
5) ดนตรีและนันทนาการสำหรับเด็กปฐมวัย	M	*					
6) ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย		M			*		
7) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็ก							

ปฐมวัย	*M						
8) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย	*M						
9) การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย	M	*					
10) การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย	*M						
11) การพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย	*M						
12) การพัฒนาการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย	*M						
13) สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	*	M					
14) การบริหารจัดการชั้นเรียน	M	*					
2.7 การส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย	M	*					
1) เทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับเด็กปฐมวัย	M	*					
2) การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย	M	*					
3) ภาษาอังกฤษสำหรับครูปฐมวัย	M	*					
4) การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย	*	M					
5) การจัดทำสารนิพนธ์สำหรับครูปฐมวัย							

ข้อรายการ	แนวโน้มของหลักสูตร					ยืนยัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
2.8 การพิทักษ์สิทธิเด็กควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้							
1) สิทธิและการคุ้มครองเด็กปฐมวัย		*					
2) การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	M	*					
2.9 การพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์คือ							
1) ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย	*	M					
3. ลักษณะเนื้อหาวิชาการศึกษาทั่วไป							

3.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<u>*M</u>						
3.2 การศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์	<u>* M</u>						
3.3 การพัฒนาที่ยั่งยืน	<u>M *</u>						
3.4 ปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน	<u>M *</u>						
3.5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาคน	<u>M *</u>						
3.6 การพัฒนาทักษะทางภาษา	<u>M</u>						
4.รายชื้อวิชาการศึกษาทั่วไป							
4.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้							
1) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสิ่งแวดล้อม	M *						
2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	M *						
3) การอนุรักษ์ความเป็นไทย	M *						
4) การรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน	* M						

ข้อรายการ	แนวโน้มของหลักสูตร					ยืนยัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
4.2 การศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์ ควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์คือ							
1) สังคมไทยและสังคมโลก	<u>* M</u>						
2) เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ	<u>* M</u>						
4.3 การพัฒนาที่ยั่งยืนควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้							
1) การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	*						

2) การพัฒนาจิตสาธารณะ

4.4 ปรัชญาการศึกษาพื้นฐานควรมีรายวิชาที่สัมพันธ์ดังนี้

1) ปรัชญาการสื่อสาร

	M						
	M	*					
	M	*					
	M	*					
	*	M					
	*	M					
	M	*					
	M	*					
	M	*					
	*M						
	M	*					
	*	M					
5.ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครู การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและทักษะ วิชาชีพครู	*M						

ข้อรายการ	แนวโน้มนของหลักสูตร					ขั้นบัน	เหตุผล
	5	4	3	2	1		
6.รายชื่อวิชาเกี่ยวกับวิชาชีพครู รายวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความ เป็นครูและทักษะวิชาชีพครูควรมีรายวิชาที่ สัมพันธ์ดังนี้							
6.1 การพัฒนาหลักสูตร	M	*					
6.2 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู	M	*					
	M	*					

6.3 การจัดการเรียนรู้	M	*					
6.4 จิตวิทยาสำหรับครู	M	*					
6.5 การวัดและประเมินผลการศึกษา	M	*					
6.6 การบริหารจัดการในห้องเรียน	M	*					
6.7 การวิจัยทางการศึกษา	*M						
6.8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา	*M						
6.9 มาตรฐานวิชาชีพครูและการประกันคุณภาพการศึกษา	M	*					
6.10 คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครู	M	*					
6.11 การวิเคราะห์ผู้เรียน							

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ก

- ผลการศึกษาความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตร
ครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย รอบที่ 1
- ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตร
ครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย รอบที่ 2

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง

แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย รอบที่ 1

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง แนวโน้มของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย รอบที่ 1

1.ชื่อหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเสนอว่าชื่อหลักสูตรการผลิตครูปฐมวัยควร ใช้คำว่า สาขา “การศึกษาปฐมวัย” ด้วยเหตุผลดังนี้

คำว่าการศึกษาปฐมวัยเป็นคำบัญญัติศัพท์ที่เป็นสากล เป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยทุกช่วงวัย สำหรับประเทศไทยมีความหมายครอบคลุมเด็กแรกเกิดถึง 6 ขวบ หรือวัย 0- 8 ปี ตามการกำหนดของ Naeyc คำว่าการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมในแง่วิชาการมากที่สุด คือครอบคลุมทั้ง การจัดการศึกษาในระดับอนุบาลศึกษา และบริบาลศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ บางท่านเสนอว่าอนุบาลศึกษาและบริบาลศึกษา อาจใช้เป็นแขนงที่ให้เลือกเรียนในหลักสูตรสาขาการศึกษาปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญบางท่านเสนอว่าหลักสูตรในระดับปริญญาตรีควรเป็นสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างครอบคลุมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 0-8 ปี ก่อนแล้วจึงค่อยให้ผู้เรียน เลือกเรียนเน้นเฉพาะทางเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับบริบาลศึกษา หรืออนุบาลศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา และผู้เชี่ยวชาญบางท่านเสนอว่าการศึกษาปฐมวัยในอนาคตควรให้ความสำคัญกับเด็กช่วงวัย 1 ขวบครึ่ง ถึงสามขวบเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้คำว่าการศึกษาปฐมวัยยังเป็นเป็นคำบัญญัติตามกฎหมายการศึกษาคือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และตรงตามมาตรฐานหลักสูตรของสำนักงานการอุดมศึกษา

2.การนำปรัชญาสู่การปฏิบัติ

ในการกำหนดปรัชญาผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เสนอแนะให้กำหนดปรัชญาจากการนำแนวคิดปรัชญามาผสมผสานกัน แต่มีผู้เชี่ยวชาญบางส่วนเสนอให้กำหนดปรัชญาตามแนวคิดปรัชญาแบบพิพัฒน์นิยม โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มเสนอการกำหนดปรัชญาและการนำปรัชญาสู่การปฏิบัติดังนี้

2.1 การกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบผสมผสาน ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่าปรัชญาแต่ละลัทธิมีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกัน จึงควรผสมผสานกันแทนการยึดปรัชญาใดปรัชญาหนึ่ง โดยผู้จัดทำหลักสูตรต้องมีความกระฉับในแนวคิดปรัชญาที่นำมาผสมผสาน เนื่องจากการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดถึงแปดปี มีขอบเขตของการศึกษาในหลากหลายเนื้อหาและบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กกลุ่มดังกล่าว ดังนั้นปรัชญาการศึกษาที่จะมาเป็นหลักในการเกาะเกี่ยวควรเป็นปรัชญาแบบผสมผสาน และผู้เชี่ยวชาญบางท่านเสนอว่าปรัชญาที่มีความเป็นไปได้ในการจะนำมาผสมผสานกันในบริบทสังคมไทย คือ ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism) สารัตถนิยม (Essentialism) และพฤติกรรมนิยม โดยส่วนใหญ่จะเน้นให้ใช้ปรัชญาพิพัฒน์นิยมเป็นหลักในการผสมผสาน และบางท่านเสนอว่าการผสมผสานปรัชญา

ในอนาคตควรเน้นให้ผู้เรียนศึกษาปรัชญาภาวะนิยม (Existentialism) ให้มากขึ้นอีกเพราะจะเป็นปรัชญาที่ชี้นำสังคมในอนาคต เนื่องจากสังคมในอนาคตจะเป็นสังคมมีความหลากหลายในเรื่องเผ่าพันธุ์ และความคิด ตามสถานะสังคมแบบโลกไร้พรมแดน ซึ่งมีข้อมูลมากมาย แต่มนุษย์ต้องเป็นผู้จัดการพิจารณาและเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง แต่เน้นความรับผิดชอบ และต้องยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน และบางท่านเสนอว่าควรมีการผสมผสานปรัชญาโดยเน้นแนวคิดปรัชญาแบบพิพัฒน์นิยม(Progressivism) เป็นหลักและผสมผสานปรัชญาตามแนวคิดปรัชญาภาวะนิยม (Existentialism) และมนุษยปรัชญา (Anthroposophy) เข้าไปด้วย

ในเรื่องการนำปรัชญาแบบผสมผสานสู่การปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าหลักสูตรจะต้องมีสาระที่เชื่อมโยงกับปรัชญา โดย ถ่ายโอนแนวคิดจากปรัชญาสู่สาระวิชา วิเคราะห์สาระที่ต้องผ่านการฝึกปฏิบัติให้ครบถ้วนยิ่งขึ้น เพื่อหล่อหลอมให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรง และควรนำหลักสูตรไปใช้โดยสร้างสภาพแวดล้อมและสถานการณ์การเรียนรู้ ที่นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนประสบการณ์และความชำนาญในแง่ที่เป็นองค์รวม ควรเน้นการฝึกทักษะที่คาดหวังว่าเป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นของบัณฑิตเช่น การส่งเสริมทักษะการคิด การทำงานร่วมกัน การแสวงหาความรู้ โดยการนำปรัชญาไปใช้ในลักษณะการเรียนรู้เชิงรุก(Active learning) ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยผู้เชี่ยวชาญส่วนหนึ่งเสนอว่า การนำปรัชญาแบบผสมผสานสู่การปฏิบัติในอนาคตสามารถใช้ระยะเวลาเท่ากับที่กำหนดไว้ในหลักสูตรปัจจุบันได้ เนื่องจากหลักสูตรครู 5 ปีในปัจจุบันมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่โรงเรียนมากพอสมควร โดยเฉพาะในขั้นการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาใช้เวลาตลอด 1 ปีเป็นระยะเวลาที่พอเพียงแล้ว แต่สิ่งที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมคือสาระในการฝึกประสบการณ์ควรหล่อหลอมให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรงที่ถูกต้องเหมาะสม ด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมและสถานการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาได้ฝึกฝนและเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติงานครูปฐมวัย โดยอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงต้องมีความเข้าใจบริบทของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาไปในแนวทางที่เหมาะสม

2.2 การกำหนดปรัชญาหลักสูตรตามแนวปรัชญาพิพัฒน์นิยม ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่าปรัชญาพิพัฒน์นิยมเป็นปรัชญาที่เน้นการปฏิบัติจริง ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง หรือยึดการจัดประสบการณ์เป็นศูนย์กลาง เนื้อหาหลักสูตรเป็นลักษณะบูรณาการ ครูยึดความสนใจและความต้องการของเด็กซึ่งเหมาะสมกับสภาพวิชาชีพครูปฐมวัย

ในเรื่องการนำปรัชญาหลักสูตรตามแนวปรัชญาพิพัฒน์นิยมสู่การปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าหลักสูตรจะต้องมีสาระที่เชื่อมโยงกับปรัชญา ด้วยการเพิ่มการฝึกปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพด้านการศึกษาปฐมวัย โดยจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาเก่งทั้งวิชาความรู้และมีความสามารถในการปฏิบัติ เน้นการเรียนรู้ทฤษฎีและฝึกปฏิบัติควบคู่กันไปตลอดเวลา โดยเพิ่มการฝึกปฏิบัติให้นักศึกษาได้เรียนรู้การฝึกสอนที่หลากหลายนวัตกรรม

3.การพัฒนาจุดประสงค์หลักสูตร

การพัฒนาจุดประสงค์หลักสูตรผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าควรมีจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับ

- 3.1 ความรู้เชิงประจักษ์
- 3.2 การพัฒนาจริยธรรม
- 3.3 การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
- 3.4 การปฏิบัติในสถานการณ์จำลองควบคู่ไปกับสถานการณ์จริง
- 3.5 การฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัย
- 3.6 การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อคุณลักษณะที่บัณฑิตควรมี
- 3.7 ความรู้เกี่ยวกับ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
- 3.8 การไตร่ตรอง และการจัดทำสารนิทัศน์

โดยผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าหลักสูตรเมื่อสร้างขึ้นมาแล้วควรมีจุดประสงค์ที่สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมหรือชุมชนที่ตนจะไปเป็นครูในอนาคต เนื่องจากหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยเป็นหลักสูตรที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงจำเป็นต้องนำหลักการ “การเรียนรู้เชิงรุก” (active learning) มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติโดยเน้นการปฏิบัติเพื่อได้รับความรู้เชิงประจักษ์ ส่วนการพัฒนาจริยธรรมและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ควรเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่าสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือในการเขียนเอกสารหลักสูตร ควรจัดกรอบไว้กว้าง ๆ และส่งเสริมให้ครูกล้าคิด โดยไม่กลัวผิด ซึ่งอาจจะต้องมีการวิจัยในชั้นเรียนเข้ามาสนับสนุน

4.สัดส่วนองค์ประกอบโครงสร้างหลักสูตร

ในการกำหนดสัดส่วนองค์ประกอบโครงสร้างหลักสูตรผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะที่หลากหลายได้แก่

4.1 ให้กำหนดสัดส่วนองค์ประกอบโครงสร้างหลักสูตรเท่ากับหลักสูตรในปัจจุบัน เนื่องจากมีสัดส่วนของการเรียนภาคทฤษฎีเพียงพอ เพียงแต่ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของสาระ ทักษะ และการบูรณาการเพื่อนำไปสู่การฝึกปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

4.2 ให้ปรับสัดส่วนองค์ประกอบโครงสร้างหลักสูตรให้สมดุล เพราะการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีความสำคัญทั้ง 2 ภาค ดังนั้นเมื่อเรียนภาคทฤษฎีแล้วควรมีการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนฝึกการนำไปใช้จริง ได้เห็นปัญหา และหาวิธีการแก้ไข และขณะเดียวกันถ้าผู้เรียนมีความรู้ภาคทฤษฎีแล้วก็

จะสามารถต่อยอดหรือพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นความคิดของตนเองได้ ดังนั้นหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตจึงควรเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูปฐมวัย

4.3 ให้เพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญบางท่านเสนอให้มีการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 เป็นต้นไป โดยการฝึกปฏิบัติควรแทรกอยู่ทุกชั้นปี ด้วยการจัดในลักษณะที่เข้มข้นเพิ่มมากขึ้นทุกปี เช่น ปี 1 มีประสบการณ์ตรงในการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน โดยมีโอกาสได้ศึกษาสังเกตสภาพจริงในสถานศึกษา ปี 2 เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิมจากปี 1 และเชื่อมโยงกับวิชาที่เรียนมา ในเรื่องความเป็นมนุษย์ (การศึกษาทั่วไป) ความเป็นครู กับประสบการณ์ที่ได้รับจากการสังเกตและมีส่วนร่วมในสถานศึกษา และในปีต่อ ๆ ไป ก็เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมที่มีมากขึ้น และในปีสุดท้ายให้ฝึกประสบการณ์ด้วยการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาแบบเต็มเวลา

4.4 ให้ศึกษาเกณฑ์จากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา พร้อมทั้งศึกษา ธรรมชาติของเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ของเด็กศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม สภาพปัญหา ทิศทางและนโยบายของชาติ เพื่อนำมากำหนดสัดส่วน โครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทและเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา

5. รายชื่อวิชาและลักษณะวิชา

5.1 ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะวิชาหรือสาระการเรียนรู้และชื่อวิชาที่ควรเพิ่มเติมในหลักสูตรในอนาคต โดยเสนอแนะสาระการเรียนรู้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผู้เรียน แนวทางการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้
กิจกรรมเสริม และการประเมินผลหลักสูตร เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของครอบครัวและชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสถานศึกษา มนุษย์สัมพันธ์ การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียน บทบาทของครูในการสร้างความสัมพันธ์ กลยุทธ์ของสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์
3. เทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับครูปฐมวัย ที่มีสาระเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ต การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสร้างสื่อ การสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัยที่มีสาระเกี่ยวกับข้อมูล สารสนเทศ วิเคราะห์และจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย

- 5.หลักการ ทฤษฎี เทคนิคการเขียนสารนิทัศน์ และประเภทของสารนิทัศน์
วิธีการจัดทำสารนิทัศน์ประเภทต่าง ๆ และบทบาทครูปฐมวัยในการใช้สารนิทัศน์ในสถานศึกษา
- 6.สิทธิและการคุ้มครองเด็ก ประกอบด้วยความหมายของสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วย
สิทธิเด็ก พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก การรณรงค์เพื่อเด็ก
- 7.การบริหารจัดการชั้นเรียนของครูปฐมวัย ที่มีสาระเกี่ยวกับการจัดการ ประเภทของ
งานในชั้นเรียน การจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 8.ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย รวมถึงการส่งเสริมการเป็นผู้นำทางวิชาการ มี
ความเชื่อมั่นในองค์ความรู้ของตนเอง
- 9.การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (Brain Based learning) ที่มี
สาระเกี่ยวกับ องค์ความรู้เรื่องสมอง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และหลักการประเมินผลการ
เรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง
- 10.นวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น การสอนภาษาแบบสมดุภาษา การจัดการเรียนรู้ตาม
แนวเรจิโอเอมีเลีย
- 11.การส่งเสริมการอ่านในระดับปฐมวัย ด้วยการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยรักการอ่าน
- 12.การพัฒนาหุปัญญา ที่มีสาระเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของทฤษฎีหุปัญญา
ลักษณะปัญญาด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมพัฒนาหุปัญญา
- 13.คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู โดยการปลูกฝังคุณธรรมในใจตนเอง และการพัฒนา
เด็กให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่เคียงกับสังคมต่อไปและการพัฒนาคุณธรรม
- 14.การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ แนวคิด หลักการ ปัจจัยที่มีผลต่อความฉลาดทาง
อารมณ์ แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) บทบาทครูในการพัฒนาความฉลาดทาง
อารมณ์ของครูและเด็ก
- 15.มาตรฐานวิชาชีพครู และทักษะการปฏิบัติงานครู
- 16.การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการลดภาวะโลกร
ร้อน การลดการใช้พลาสติก การนำวัสดุจากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์และสร้างสรรค์งาน
- 17.เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ที่มีสาระเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ศิลปสมาธิ ปัญญา ทำให้
รอดพ้นจากภาวะวิกฤตของโลกวัตถุนิยมได้อย่างไร การใช้จำอย่างมีการวางแผน การประหยัด
ทรัพยากรและใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเกิดประสิทธิภาพ
- 18.การพัฒนาการพัฒนจิตสาธารณะ ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตอาสา และ จิต
บริการ มีความสำนึกต่อส่วนรวมทั้งในด้านการใช้ การดูแลรักษา และการเคารพสิทธิ
และการรณรงค์ให้เกิดจิตอาสา

19.ภาษาจริยธรรม ที่มีสาระเกี่ยวกับเรื่องศาสนา จริยธรรม และภาษาอังกฤษแทรกการ
ทำความดีที่สากลยอมรับและเข้าใจร่วมกัน และหลักการสร้างความดีสากลร่วมกันทุกศาสนา

20.การนำแนวคิดจิตปัญญาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

รายวิชาที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้เพิ่มเติมในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในอนาคตได้แก่

- 1.การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (BBL)
- 2.การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 3.จิตวิทยาเด็ก
- 4.ศิลปะ
- 5.สุนทรียศาสตร์
- 6.ศิลปะสร้างสรรค์
- 7.ดนตรีหรือการปฏิบัติการดนตรี
- 8.การฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนา (ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ)
- 9.ภาษาจริยธรรม
- 10.เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ
- 11.จิตปัญญากับการศึกษาปฐมวัย
- 12.การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- 13.การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสถานศึกษา
- 14.การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย
- 15.เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครู
- 16.การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 17.การอนุรักษ์ความเป็นไทย
- 18.ภาษาอังกฤษสำหรับครูปฐมวัย
- 19.ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย
- 20.การสร้างนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
- 21.การเขียนสารนิทัศน์สำหรับครูปฐมวัย
- 22.สิทธิและการคุ้มครองเด็กปฐมวัย

- 23.การบริหารจัดการชั้นเรียนของครูปฐมวัย
- 24.ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย
- 25.การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย
- 26.นวัตกรรมการเรียนรู้
- 27.การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง
- 28.การส่งเสริมการอ่านในระดับปฐมวัย
- 29.การพัฒนาจิตสาธารณะ
- 30.ทฤษฎีสมอง
- 31.การพัฒนาหุปัญญา
- 32.การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู
- 33.การประเมินแนวใหม่
- 34.การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 35.การพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม (MQ)
- 36.การศึกษาเกี่ยวกับบริบทของสังคมและโรงเรียน
- 37.การพัฒนาตนให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 38.การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางสังคม
- 39.การส่งเสริมการเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 40.ภาษาแรกเริ่มและการรู้หนังสือ

5.2 ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรายวิชาที่ควรปรากฏในหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยใน
อนาคตและลักษณะวิชาหรือสาระการเรียนรู้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะสาระการเรียนรู้ดังนี้

1.การศึกษาวิถีไทย ประกอบด้วยสาระในเรื่อง ภูมิปัญญาไทย ความรู้จากชุมชนและท้องถิ่น
ต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดกันมา

2.เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ความเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยในการพัฒนาที่ยั่งยืน
จุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน การดำเนินการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง หลักการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบ
พอเพียง

3.ปรัชญาพื้นฐาน ประกอบด้วยสาระในเรื่อง การศึกษาปรัชญา ค่านิยมความเชื่อต่าง ๆ เพื่อ
เป็นฐานการคิดสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย

4.ภาษาสากล ประกอบด้วยสาระในเรื่อง พื้นฐานภาษาอังกฤษ ครูปฐมวัยสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานในโรงเรียนสองภาษา

5.การพัฒนาจิตและมารยาทสากล ประกอบด้วยสาระในเรื่อง การปลูกฝังให้ครูมีสุขภาพจิต สุขภาพกายที่ดีงาม มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ตลอดจนนำไปพัฒนาเด็กให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามกับสังคมต่อไป

6.การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยสาระที่เน้นคือการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (child center) เป็นการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (constructivist) ซึ่งต้องพัฒนาให้นักศึกษาเกิดความถนัดและเข้าใจชัดเจน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยเน้นในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างถูกต้อง

7.การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริง และนำผลสะท้อนการปฏิบัติการมาวิเคราะห์โดยมีทฤษฎีเป็นฐาน โดยต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ การคิด วิเคราะห์ และทำงานร่วมกัน

8.หลักการ ทฤษฎี เทคนิคการเขียนสารนิทัศน์ และประเภทของสารนิทัศน์ วิธีการจัดทำสารนิทัศน์ประเภทต่าง ๆ และบทบาทครูปฐมวัยในการใช้สารนิทัศน์ในสถานศึกษา

9.สิทธิและการคุ้มครองเด็ก ประกอบด้วยสาระในเรื่อง ความหมายของสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พรบ.คุ้มครองเด็ก การรณรงค์เพื่อเด็ก

10.การบริหารจัดการชั้นเรียนของครูปฐมวัย ที่มีสาระเกี่ยวกับการจัดการ ประเภทของงานในชั้นเรียน การจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

11.ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย รวมถึงการส่งเสริมการเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความเชื่อมั่นในองค์ความรู้ของตนเอง

12.การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัยที่มีสาระเกี่ยวกับข้อมูล สารสนเทศ วิเคราะห์และจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย

13.ปรัชญา แนวคิดทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาปฐมวัย ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของไทยในอดีตถึงปัจจุบัน

14.ทฤษฎีพัฒนาการ พัฒนาการเด็ก การสังเกตและติดตามพัฒนาการ การอบรมเลี้ยงดูแบบไทย

15.พัฒนาการทางศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย หลักการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย การนำภูมิปัญญาและวัสดุท้องถิ่นมาใช้ในการงานศิลปะการจัดแสดงผลงานทางศิลปะ บทบาทของครูและผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อให้เกิดสุนทรียภาพทางศิลปะ

16.กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเคลื่อนไหว การส่งเสริมพัฒนาการการเคลื่อนไหว และการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวทุกแบบ

17.การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยสาระเกี่ยวกับ การเล่นกับการเรียนรู้ การเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการ การละเล่นพื้นบ้าน

18.การพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย ที่มีสาระเกี่ยวกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการทางสังคม พฤติกรรมทางสังคม ทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย

19.การพัฒนาทักษะทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาษาทั้งในและนอกห้องเรียน กลวิธีในการกระตุ้นพัฒนาการทางภาษา

20.การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ปัจจัยที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ บทบาทครู คำนึงทางไปด้วยกัน

21.การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ทักษะการคิดพื้นฐาน การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐาน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย

22.หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร

23.การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย ในเรื่องขีดสมรรถนะของครูปฐมวัย การประเมินตนเอง เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพครูปฐมวัย

24.การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ในเรื่องรูปแบบการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง บทบาทของครู ผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาเด็ก สาระความรู้สำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาเด็ก การประสานความร่วมมือกับองค์กรในชุมชนและการจัดโครงการร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน

25.การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเรื่องเทคนิคการประเมินพัฒนาการด้านต่างๆ การวิเคราะห์พัฒนาการ การเขียนรายงานการประเมินพัฒนาการ การสร้างและใช้เครื่องมือสำหรับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย การร่วมมือกับผู้ปกครองในการประเมินผลพัฒนาการ

26.ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูตามที่คุรุสภากำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการรับรองหลักสูตร ได้แก่ 1) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) จิตวิทยาสำหรับครู 5) การวัดและประเมินผลการศึกษา 6) การบริหารจัดการในห้องเรียน 7) การวิจัยทางการศึกษา 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา และ 9) ความเป็นครู

รายวิชาที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้มีในหลักสูตรครูศึกษาปฐมวัยในอนาคตได้แก่

- 1.การศึกษาวิถีไทย
- 2.ปรัชญาพื้นฐาน
- 3.ภาษาสากล

- 4.การพัฒนาจิตและมารยาทสากล
- 5.ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู
- 6.การพัฒนาหลักสูตร
- 7.การจัดการเรียนรู้
- 8.จิตวิทยาสำหรับครู
- 9.การวัดและประเมินผลการศึกษา
- 10.การบริหารจัดการในห้องเรียน
- 11.การวิจัยทางการศึกษา
- 12.นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา
- 13.ความเป็นครู
- 14.การปลูกฝังการรักษาดีและท้องถิ่น
- 15.การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
- 16.จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก
- 17.พฤติกรรมเด็กปฐมวัย
- 18.หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- 19.การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย
- 20.การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- 21.พัฒนาการทางอารมณ์สังคมของเด็กปฐมวัย
- 22.พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย
- 23.ดนตรีและนันทนาการของเด็กปฐมวัย
- 24.การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
- 25.การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย
- 26.การเสริมสร้างสุขอนามัย
- 27.วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
- 28.เทคนิคการสอนเด็กปฐมวัย
- 29.จิตปัญญากับการศึกษาปฐมวัย
- 30.การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- 31.การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสถานศึกษา
- 32.การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็กปฐมวัย
- 33.การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ
- 34.การประเมินตามสภาพจริง

- 35.การวิจัยในชั้นเรียน
- 36.การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยองค์รวม
- 37.เทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับครูปฐมวัย
- 38.การเขียนสารนิทัศน์สำหรับครูปฐมวัย
- 39.สิทธิและการคุ้มครองเด็กปฐมวัย
- 40.การบริหารจัดการชั้นเรียน
- 41.ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย
- 42.การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาปฐมวัย
- 43.การศึกษาปฐมวัย
- 44.กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 45.กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย
- 46.การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย
- 47.การพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย
- 48.การพัฒนาทักษะทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย
- 49.การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 50.การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 51.การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย
- 52.การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย
- 53.การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- 54.คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู
- 55.การสร้างองค์กรเครือข่าย
- 56.บทบาทชุมชน

6.สัดส่วน การฝึกประสบการณ์: วิชาชีพภาคทฤษฎี

ในเรื่องสัดส่วนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต่อหน่วยกิตวิชาชีพครูปฐมวัย (วิชาชีพภาคทฤษฎี) ผู้เชี่ยวชาญแสดงความความคิดเห็นไว้หลากหลาย โดยผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้คงสัดส่วนเช่นเดียวกับหลักสูตร ในปัจจุบัน คือการฝึกประสบการณ์: วิชาชีพภาคทฤษฎี = 1:5 ด้วยเหตุผลว่าเป็นสัดส่วนที่ใช้เวลาฝึกปฏิบัติพอเพียงแล้ว แต่สิ่งที่ควรพัฒนาคือ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการฝึกประสบการณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญบางท่านได้เสนอว่าสัดส่วนการเรียนภาคทฤษฎี 5 ส่วน อาจแยกเป็นเนื้อหาสาระ 2 ส่วน เนื้อหาที่เอื้อต่อการฝึกทักษะ 1 ส่วน และการบูรณาการเนื้อหาสู่การปฏิบัติ 1 ส่วน ซึ่งทั้ง 5 ส่วนจะเป็นปัจจัยสู่การฝึกประสบการณ์ในภาคปฏิบัติ และที่สำคัญก็คือทางสถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจกับอาจารย์พี่เลี้ยง ให้เข้าใจถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ถูกต้อง

และเข้าใจเกี่ยวกับระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่ออาจารย์นิเทศและอาจารย์พี่เลี้ยงจะได้ร่วมกับปลูกฝังหรือพัฒนานักศึกษาให้สามารถคิดวางแผนการจัดการเรียนรู้ ใช้สื่อและนวัตกรรม ประเมินผลพัฒนาการ วางแผนและประเมินผลการเรียนรู้ได้ สามารถศึกษาสังเกตและเขียนบรรยายลักษณะองค์กรได้ มีโอกาสได้ฝึกเป็นผู้ช่วยครู ฝึกการจัดชั้นเรียน ฝึกงานด้านธุรการ กิจกรรมนักเรียน ฝึกการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทดลองจัดการเรียนรู้ภายใต้การนิเทศของอาจารย์นิเทศและอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีความเป็นมืออาชีพ และควรให้นักศึกษาได้ไปฝึกปฏิบัติที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปีสุดท้ายสามารถปฏิบัติการสอนได้เท่ากับครูประจำชั้น บริหารจัดการชั้นเรียน ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน ดำเนินการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ จัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาได้

ส่วนผู้เชี่ยวชาญที่เหลือ เสนอแนะให้เพิ่มสัดส่วนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพิ่มมากขึ้นด้วยเหตุผลว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เมื่อได้ปฏิบัติแล้วก็จะมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถ และควรเพิ่มการฝึกปฏิบัติในรายวิชาต่าง ๆ ที่จัดเป็นวิชาในภาคทฤษฎีด้วย

7. ความคิดเห็นอื่นเกี่ยวกับหลักสูตรในอนาคตอีก 10 ปี ข้างหน้า

1.ควรเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นภายใต้หลักการสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การพัฒนาเด็กโดยองค์รวมและต่อเนื่อง 2) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ควรสนองความต้องการ สนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของผู้เรียน) 3) เน้นการพัฒนาด้วยกระบวนการที่ผ่านการวิเคราะห์ว่าเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล 4) มีการประเมินกระบวนการผลอย่างต่อเนื่อง และ 5) การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม โดยหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคต ควรมีจุดเน้นพิเศษตามบริบทที่คาดการณ์ใน 10 ปีข้างหน้า ด้วยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ แนวโน้มของบริบทต่าง ๆ มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย กล่าวคือ ผู้พัฒนาหลักสูตรต้องมีความชัดเจนในการคาดการณ์บริบทใน 10 ปี ว่ามีแนวโน้มอย่างไร

2.หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตควรผลิตครูปฐมวัยที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ ทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัย เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาจะสามารถแสดงความเป็นครูปฐมวัยมืออาชีพ สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กได้อย่างเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและหลักการศึกษามุมปฐมวัย มีความเป็นครูปฐมวัยนักวิจัย ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัยได้ มีภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย กล่าวคือ ผู้พัฒนาหลักสูตรต้องมีความชัดเจนในการคาดการณ์บริบทใน 10 ปี ว่ามีแนวโน้มอย่างไร

3.ควรเป็นหลักสูตรที่ผลิตบัณฑิตที่เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน และมนุษย์ ที่สมบูรณ์

4.เป็นหลักสูตรที่มีการประกันคุณภาพหลักสูตร โดยมีกรรมการบริหารหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษาปฐมวัยทุกตามเกณฑ์ของ สกอ. มีกระบวนการกำกับติดตาม การประเมินการใช้หลักสูตร

ติดตามวิจัยผลการผลิตตามหลักสูตรหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว 1 ปี อาจารย์ผู้สอน อาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยงมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของคุรุสภาเรื่องเกณฑ์การรับรองปริญญาเพื่อการประกอบวิชาชีพ สถาบันที่ผลิตบัณฑิตแหล่งเรียนรู้ และโรงเรียนสาธิตเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์และสัมผัสประสบการณ์ การพัฒนาหลักสูตรเปิดโอกาสให้นักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเป็นประจำทุก 5 ปี มีเกณฑ์มาตรฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

5.หลักสูตรในอนาคตจะเน้นให้ความสำคัญกับเอกัตบุคคลสูง เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ เน้นการเข้าใจวัฒนธรรมที่ต่างกัน เน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

6.ควรให้ความสำคัญกับการสอนปรัชญาภาวะนิยมให้มากขึ้น เพราะความแตกต่างในเรื่องความคิด เชื้อชาติ สังคมและวัฒนธรรมมีความหลากหลายมากขึ้น และต้องอยู่ร่วมกันในสังคมแบบยอมรับคุณค่า และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

7.ควรส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติ การอนุรักษ์ธรรมชาติ และธรรมชาติบำบัด เนื่องจากสังคมแบบวัตถุนิยมไม่สามารถตอบสนองความสุขของคนในสังคมปัจจุบันได้ ดังนั้นความสุขจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญในโลกอนาคต จึงต้องให้ครูเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ บำบัด การดูแลรักษาตนเอง เช่น การเลือกหรือรู้จักการปรุงอาหารด้วยวิธีการง่ายๆ แต่ปลอดภัย สะอาด ทำให้เด็กสามารถดูแลและสุขภาพตนเองได้ดี และให้ตระหนักถึงการรักษา อนุรักษ์ธรรมชาติและการจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กเห็นคุณค่าของธรรมชาติให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ดิน ไม้ พืช สัตว์ สิ่งแวดล้อม ล้วนมีความสำคัญทุกอย่าง

8.ส่งเสริมในเรื่องการพัฒนาตน ให้ผู้เรียนรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยต้องรู้จากตัวตนของตนเอง รู้จักความคิด รักเหง้าของวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของตนเอง ไม่มีความกดดันหรือพึ่งพาวัตถุมักเกินไป

9.ปลูกฝังเรื่องการบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะถ้าเรียนรู้การบริหารเวลาเป็น จะสามารถวางแผนชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

10.หลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยในอนาคตน่าจะเป็นหลักสูตรในลักษณะต่อยอดในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งจะทำได้ครูปฐมวัยที่มีความรู้ความสามารถ และมีศักยภาพในการดูแลและ จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูหรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ควรเป็นผู้มีวุฒิภาวะในทุกๆ ด้าน แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าต้องจัดตามบริบทของสังคมไทยที่จัดในระดับปริญญาตรีหลักสูตรในอนาคตควรพัฒนาให้เน้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และเหมาะสมกับบริบท ของสังคม

11.ควรเป็นหลักสูตรที่พัฒนาวิชาการในสาขาการศึกษาปฐมวัยเรื่อง 1) เทคโนโลยี

2) อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีของไทยไว้ 3) เป็นหลักสูตรที่เปิดให้กว้างขึ้น เพื่อให้นักศึกษาเลือกได้มากขึ้น 5) มีรายวิชาเกี่ยวกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

12.ควรเป็นหลักสูตรที่มีองค์ความรู้ที่หลากหลายเป็นฐาน เพราะมีองค์ความรู้มากมายเกิดขึ้น รวมทั้งปัญหาของเด็กปฐมวัย เช่น องค์ความรู้เรื่องสมอง ที่แพทย์และนักการศึกษาต้องทำงานร่วมกัน ปัญหาเด็กเรื่องสื่อเทคโนโลยี เกมคอมพิวเตอร์ การถูกทำร้ายทารุณกรรม ดังนั้นหลักสูตรการผลิตครู น่าจะเอาปัญหาสังคม มาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดขอบเขตการศึกษาแก่นักศึกษา

13.ควรเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของสังคม โดยพิจารณาว่าสังคมหรือหน่วยงาน ต้องการครูปฐมวัยที่มีลักษณะพิเศษอย่างไร เช่นครูปฐมวัยด้านที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

14.ควรปรับลดหลักสูตร ให้เหลือเพียง 4 ปี เท่าเดิม แต่เน้นการพัฒนาคุณภาพนักศึกษา

15.ควรเน้นการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นเป็นภาคปฏิบัติ โดยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติและนำประสบการณ์ตรงด้านนี้ไปขยายผลกับเด็ก

**ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวโน้มของหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัยระดับปริญญาตรีในประเทศไทย รอบที่ 2**

ตาราง 22 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวโน้มหลักสูตรครุศึกษาปฐมวัย รอบที่ 2

รายการ	Mdn	IR	ระดับความคิดเห็น	ความ สอดคล้อง
1.ปรัชญาหลักสูตร				
1.1 ควรกำหนดปรัชญาหลักสูตรแบบ	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ผสมผสาน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.2เน้นปรัชญาพัฒนานิยม (Progressivism) เป็นหลัก				
2.จุดประสงค์ของหลักสูตร				
2.1 เน้นจุดประสงค์หลักสูตรสมบูรณ์แบบอุดมศึกษา	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.2 ปลุกฝังจิตสำนึกความเป็นครู ความเป็นจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.3 นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการฝึกทักษะที่เน้นเฉพาะครูปฐมวัยในสัดส่วน ร้อยละ 90	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.4 นำไปสู่การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อคุณลักษณะที่บัณฑิตควรมีในสัดส่วนร้อยละ 10	4.50	1.50	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
2.6 ฝึกการคิดแบบไตร่ตรอง	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.7 นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในด้านการจัดทำสารนิทัศน์	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.สัดส่วนโครงสร้างหลักสูตร ควรกำหนดตามเกณฑ์การรับรองหลักสูตรของคุรุสภา คือหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป : วิชาชีพครู : วิชาชีพครูปฐมวัย เท่ากับ 30 หน่วยกิต : 50 หน่วยกิต : 74 หน่วยกิต (3 : 5 : 7 หน่วย)	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตาราง 22 (ต่อ)

รายการ	Mdn	IR	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้อง
4.สัดส่วนการฝึกประสบการณ์ : วิชาชีพ	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง

ภาคทฤษฎีที่เหมาะสมคือจำนวนหน่วยกิต การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 หน่วย ต่อ จำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาชีพครูปฐมวัย ประมาณ 4 หน่วย (1 : 4)				
5. ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครูปฐมวัย				
5.1 การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็ก	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.2 การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว และชุมชน	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.3 การสังเกตและการประเมินพัฒนาการเด็ก	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.4 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.5 หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสำหรับ เด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.6 การสอนและการจัดการเรียนรู้สำหรับ เด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.7 การส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะ วิชาชีพครูปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.8 การพิทักษ์สิทธิเด็ก	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
5.9 การพิทักษ์วิชาชีพและองค์กรวิชาชีพ	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
6. ลักษณะเนื้อหาวิชาการศึกษาทั่วไป				
6.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.2 การศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ยุคโลกาภิวัตน์	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
6.3 การพัฒนาที่ยั่งยืน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตาราง 22 (ต่อ)

รายการ	Mdn	IR	ระดับความคิดเห็น	ความ

				สอดคล้อง
6.4 ปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาคน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.6 การพัฒนาทักษะทางภาษา	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. ลักษณะเนื้อหาวิชาชีพครู				
การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและ ทักษะวิชาชีพครู	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. รายชื่อวิชาชีพครูปฐมวัย				
8.1 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก				
1) การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) จิตวิทยาพัฒนาการเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) จิตวิทยาเด็ก	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
4) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดย องค์รวม	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5) การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย ของเด็กปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6) การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์สังคม ของเด็กปฐมวัย	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
7) การส่งเสริมและพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8) การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดของ เด็กปฐมวัย	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
9) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ของเด็กปฐมวัย	5.00	1.75	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
10) พหุปัญญากับการศึกษาปฐมวัย	4.50	1.75	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
11) จิตตปัญญากับการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
12) วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย				

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ระดับความคิดเห็น	ความ สอดคล้อง
8.2 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ กับครอบครัวและชุมชน				
1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับครอบครัวและชุมชน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.3 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสังเกตและการ ประเมินพัฒนาการเด็ก				
1) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การศึกษาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.4 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับแนวคิด หลักการและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย				
1) การศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษา ปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.5 รายชื่อวิชาเกี่ยวหลักสูตรและการพัฒนา หลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย				
1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การพัฒนาหลักสูตรรายบุคคลสำหรับเด็ก ปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.6 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการสอนและการจัดการ เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย				
1) การสร้างนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตาราง 22 (ต่อ)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ระดับความคิดเห็น	ความ สอดคล้อง
3) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (BBL)	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4) เทคนิคการสอนและการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5) คนตรีและนันทนาการสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6) ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย	3.50	2.00	มาก	ไม่สอดคล้อง
7) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
9) การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
10) การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
11) การพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
12) การพัฒนาการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
13) สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
14) การบริหารจัดการชั้นเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.7 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพครูปฐมวัย				
1) เทคโนโลยีและสารสนเทศสำหรับครูปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) ภาษาอังกฤษสำหรับครูปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4) การเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
5) การจัดทำสารนิทัศน์สำหรับครูปฐมวัย	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตาราง 22 (ต่อ)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ระดับความคิดเห็น	ความ สอดคล้อง
8.8 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิเด็ก				
1) สิทธิและการคุ้มครองเด็กปฐมวัย	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.9 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพิทักษ์วิชาชีพและ องค์กรวิชาชีพ				
ภาวะผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
9. รายชื่อวิชาการศึกษาทั่วไป				
9.1 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม				
1) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสิ่งแวดล้อม	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) การอนุรักษ์ความเป็นไทย	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4) การรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
9.2 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการศึกษาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองยุคโลกาภิวัตน์				
1) สังคมไทยและสังคมโลก	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
2) เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
9.3 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน				
1) การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การพัฒนาจิตสาธารณะ	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
9.4 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาพื้นฐาน				
1) ปรัชญาการศึกษา				

	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตาราง 22 (ต่อ)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ระดับความคิดเห็น	ความ สอดคล้อง
9.5 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาตน				
1) มนุษย์กับการพัฒนาตน	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) การพัฒนาตนตามหลักศาสนา	4.00	0.75	มาก	สอดคล้อง
3) การพัฒนาตนสู่การเป็นบัณฑิต อุดมคติไทย	4.00	0.75	มาก	สอดคล้อง
4) วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ	4.50	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5) สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
6) การพัฒนาจิตและมารยาทสากล	4.00	1.00	มาก	สอดคล้อง
9.6 รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางภาษา				
1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและทักษะ สารสนเทศ	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) ภาษาและจริยธรรมสากล	4.00	0.75	มาก	สอดคล้อง
10. รายชื่อวิชาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นครูและทักษะ วิชาชีพครู				
1) การพัฒนาหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู	5.00	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) การจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

4) จิตวิทยาสำหรับครู	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5) การวัดและประเมินผลการศึกษา	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
6) การบริหารจัดการในห้องเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
7) การวิจัยทางการศึกษา	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา				

ตาราง 22 (ต่อ)

รายชื่อวิชา	Mdn	IR	ระดับความคิดเห็น	ความ สอดคล้อง
9) มาตรฐานวิชาชีพครูและการประกัน คุณภาพการศึกษา	5.00	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง
10) คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครู	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
11) การวิเคราะห์ผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	สอดคล้อง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวรัศมี ตันเจริญ
วันเดือนปี	11 มีนาคม พ.ศ. 2508
สถานที่เกิด	อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1061 ซ.อิสรภาพ 15 ถ. อิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถ. อิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาปีที่ 5 จาก โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2529	ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) สาขาการศึกษาปฐมวัย จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2534	สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2553	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ